

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені АЛЬ-ФАРАБІ

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – СТАРТ ІЗ СЬОГОДЕННЯ В МАЙБУТНЄ

Збірник науково-методичних праць
II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ

19 травня 2016 року

Харків – 2016

УДК 378.018.43 :[004+621.397.122]

*Рекомендовано до друку рішенням
вченої ради Інституту післядипломної освіти та заочного
(дистанційного) навчання (протокол № 9 від 24 березня 2016 р.)
та науково-методичної ради Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна (протокол № 3 від 20 квітня 2016 р.)*

Конференцію зареєстровано як міжнародну в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації, м. Київ (посвідчення про реєстрацію № 116 від 16 березня 2016 р.).

Редакційна колегія: В. Г. Левчук (головний редактор), В. І. Каук, Т. О. Маркова, Г. М. Тимченко, А. М. Тимченко, Д. В. Зінов'єв, Н. І. Бережна, Л. О. Іваненко, Стародубцева Л. В., Меркулова Т. В.
Адреса редакційної колегії: м. Харків, майдан Свободи, 6, каб. 500.

Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : збірник науково-методичних праць II всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 19 травня 2016 р., Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 255 с.

ISBN 978-966-285-311-7

Конференція проводиться за ініціативою Міністерства освіти і науки України, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Української асоціації дистанційної освіти з метою обговорення питань організаційно-методичного забезпечення та створення дистанційних курсів, особливостей використання дистанційних курсів для студентів різних форм навчання, методичних елементів і систем забезпечення дистанційного навчання, сучасних засобів і методів реалізації інтерактивної складової курсу та використання дистанційних технологій у післядипломній освіті.

Відповідальність за зміст статті, граматичні та стилістичні помилки несе автор.

УДК 378.018.43 :[004+621.397.122]

ISBN 978-966-285-311-7

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016

© Українська асоціація дистанційної освіти, 2016

З М І С Т

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

Баличева Л. В. Проектування та методичні особливості нової платформи дистанційного навчання іноземних студентів-заочників в ХНЕУ ім. С. Кузнеця.....	7
Білик О. М., Брагіна Т. М. Дистанційне навчання у процесі підготовки іноземних студентів.....	10
Захарова І. В., Лисенко А. В. Досвід розробки дистанційних курсів у Східноєвропейському університеті економіки і менеджменту.....	15
Іпполітова І. Я. Особливості запровадження змішаного навчання у вищих навчальних закладах України.....	20
Левчук В. Г. Електронне навчання в університеті – основні тренди 2016 року.....	25
Муравйова О. М., Кравцова Т. А. Особливості змішаного навчання англійській мові у вищій школі України.....	30
Олійник Н. Ю., Березенська С. М. Інтерактивне навчальне середовище як базовий компонент моделі змішаного навчання технічних дисциплін.....	35
Пинчук О. К. Организационно-методические вопросы создания дистанционных курсов в Приазовском государственном техническом университете.....	39
Підчасов Є. В. Психологічні особливості організації навчання при застосуванні технологій дистанційного навчання.....	42
Стороженко І. П., Тіманюк В. О. Методичне забезпечення курсу «вища математика» для дистанційної форми навчання в НФАУ.....	47
Тараненко Р. К. Становлення дистанційної освіти в Україні та світі.....	50
Тимченко Г. М., Горова О. О., Рибалко О. В., Варавін А. М., Метіль Я. М. «Технології дистанційної освіти» як дисципліна фундаментальної підготовки для студентів-магістрів класичного університету.....	52
Яковенко В. В. Методичні основи реалізації моделі інтегрованого навчання математики з використанням дистанційних освітніх технологій на допрофесійному етапі підготовки іноземних студентів.....	55

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Анісімов О. М., Бочаров Б. П., Воєводіна М. Ю., Кузнєцов А. І. Активізація входження першокурсників до навчального процесу шляхом проходження дистанційного курсу «інформаційні технології ХНУМГ»	62
Базиль О. О. Досвід використання електронних матеріалів для студентів різних форм навчання в Сумському державному університеті.....	64
Бойченко М. А. Онлайн програми магістерської підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю: американський досвід.....	69

Гарбуз Н. В., Закурдай С. А., Шавкун В. М. К вопросу о проблемах внедрения дистанционного обучения в учебный процесс.....	74
Гірінова Л. В., Сибірякова І. Г. Деякі проблеми впровадження дистанційного навчання в Україні та оцінки його якості.....	76
Горбулин О. С. Использование технологий дистанционного образования в преподавании дисциплин естественного профиля.....	80
Джеренова А. В. Особенности применения элементов дистанционного образования для студентов всех форм обучения при изучении курса общей физики в Приазовском государственном техническом университете.....	83
Домбровська С. М. Механізми впровадженням дистанційної освіти у вищих навчальних закладах України.....	87
Жовтоніжко І. М., Макаренко В. В. Особливості використання дистанційного навчання у освітньому процесі вищого навчального закладу...	90
Карпеко Н. М. Державні засади впровадження нових форм навчання в системі української освіти.....	94
Коваленко Л. Б. Проблеми впровадження дистанційної освіти в учбових закладах України.....	98
Коврегін В. В. Економічні механізми впровадження дистанційної освіти.....	102
Коновалова О. О. Досвід застосування елементів дистанційного навчання у курсі з діагностики і моніторингу рівня здоров'я.....	107
Коренєва І. В., Клименко Г. В., Панченко В. Г., Куделко А. М. Переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних студентів в процесі довузівської підготовки.....	111
Кухаренко В. М. Змішане навчання в університеті.....	114
Полторах С. Т. Державні засади впровадження дистанційного навчання у професійній освіті.....	119
Попенко Н. В. Досвід використання елементів дистанційного навчання при підготовці магістрів денної форми навчання.....	122
Савченко В. Н., Проценко Е. С., Шаповал Е. В., Падалко В. И. Опыт внедрения дистанционного курса «гистология, цитология, эмбриология» в учебный процесс.....	127
Самойлова Н. В., Метіль Я. М. Використання елементів дистанційного навчання при викладанні спецкурсу «психологічна компетентність валеолога».....	133
Скляренко А. А., Качинский О. С. Курс дистанционного обучения «Профессиональный медицинский диалог» (для иностранных студентов медицинского факультета английской формы обучения).....	136
Темченко В. О., Тимченко Г. М., Авдасьова Н. В. Елементи дистанційного навчання у фізичному вихованні студентів.....	141
Тимченко А. М. Дистанційний курс «психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» в структурі навчальної програми студентів-валеологів очної форми навчання.....	144

Ушакова Н. И. Формирование лингвострановедческой компетенции иностранных студентов-филологов средствами дистанционных технологий.....	148
Якунин А. В. Адаптация студентов локальных секторов к дистанционному изучению высшей математики.....	153

ЕЛЕМЕНТИ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Алієва П. А. Система забезпечення державного управління щодо дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України.....	159
Джусубалиева Д. М. Электронные и мультимедиа учебники как современная технология обучения студентов дистанционного образования.....	161
Іваненко Л. О., Зуєв І. О. Психолого-педагогічні особливості дистанційного навчання.....	166
Кочерга Є. В. Електронний підручник як засіб підвищення ефективності здоров'язбережувальної освіти.....	170
Макарова О. Е. Система дистанционного образования: анализ средств, форм, методов, преимуществ и недостатков.....	173
Пилаєва Т. В. До розуміння поняття «відкритий університет».....	176
Помаза-Пономаренко А. Л. Архетипна природа системи е-навчання у ВНЗ як чинника підвищення соціальної безпеки.....	180
Тимченко Г. М., Іваненко Л. О., Бережна Н. І. Формування здорового способу життя студентів класичного університету шляхом створення відкритого дистанційного курсу «мое здоров'я» на базі LMS Moodle.....	183
Тимченко Г. М., Ніколенко Є. Я., Жукова Л. Б. Використання дистанційних курсів для теоретичної підготовки фахівців з фізичної реабілітації.....	186
Чорний Д. М. Викладання курсу «Історія Слобідської України» за технологіями дистанційного навчання: проблема вибору тематики форумів.....	187

СУЧАСНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ КУРСУ (ДОСВІД МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ)

Безроднова О. В., Глушач Д. В., Радецкий Д. В., Верджи Л. С. Студенты как объект и субъект информационно-образовательной среды.....	191
Бугайчук К. Л. Активна оцінка в дистанційному навчанні.....	196
Заика Е. В. Систематический отчёт студента о способах его самостоятельной работы как фактор повышения эффективности учёбы.....	200
Левитин Е. Я., Рой И. Д., Крыськив О. С. Особенности методического обеспечения курса неорганическая химия в системе дистанционного образования.....	204
Пахомова І. М. Дистанційна підтримка проходження асистентської практики на фізичному факультеті ХНУ імені Каразіна.....	206

Раковська Л. О. Досвід застосування елементів дистанційного навчання у іноземних англомовних студентів 4 курсу на кафедрі педіатрії.....	210
Ситнік К. М., Левашов Д. В., Шпичак Т. В., Шемчук Л. А. Досвід впровадження курсу «органічна хімія» в дистанційну форму навчання студентів національного фармацевтичного університету.....	215
Фролова Т. В., Охупкіна О. В., Терещенкова І. І., Стенкова Н. Ф., Сіняєва І. Р. Впровадження методик дистанційного навчання в систему підготовки лікарів.....	219
Шведун В. О. Інтерактивні технології у розвитку сучасної вищої освіти.....	222

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Булавин Д. А., Волбоєнко Е. А., Шматков С. И. Аналіз структурної моделі системи неформального образования.....	226
Гончаренко О. В., Шматков С. І. Дистанційне навчання у післядипломній професійній освіті (досвід Франції).....	229
Закревский А. Н., Тимченко А. Н., Карапетян О. Ю., Загубиженко Т. А., Бугакова О. В., Закревский К. А. Роль дистанционного ЭКГ-консультирования и пульсоксиметрии в комплексной оценке состояния здоровья школьников.....	235
Івашина Л. П. Особливості курсів підвищення кваліфікації директора школи за дистанційною формою навчання.....	239
Коваленко С. М. Впровадження дистанційних технологій у післядипломній освіті Великої Британії.....	242
Марченко В. Г., Коломійченко Ю. А., Вороньжев І. О., Крамний І. О., Корж О. М., Кузьменко О. С. Використання віртуальних технологій в післядипломному навчанні лікарів.....	247
Сандуляк Т. В., Клименко Т. М., Знаменська Т. К. Використання контенту ВООЗ для дистанційної та стаціонарної освіти в післядипломному навчанні та при створенні програм оцінки індивідуального здоров'я новонароджених дітей.....	249

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

Баличева Лариса Вікторівна

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Larysa.Balycheva@hneu.net

ПРОЕКТУВАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НОВОЇ ПЛАТФОРМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ В ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ

Розвиток сучасних цивілізаційних процесів, демократизація суспільних відносин, стрімкі зміни у всесвітніх технологіях, всебічна інтелектуалізація праці спонукають освітян до пошуків нових формул освіти – «освіти через усе життя». Для професійної самореалізації особистість у XXI столітті повинна не тільки озброїтися готовими знаннями, а й уміннями здобувати необхідну інформацію, осмислити її та використовувати. Проектування змін у системі освіти загалом й у системі дистанційного навчання зокрема повинно відбуватися з урахуванням цих тенденцій.

На сьогоднішній момент існує кілька поглядів на проблеми дистанційного навчання – від думки, що це нова педагогічна форма надання освітніх послуг, до ідеї розширення можливостей традиційної освітньої системи за рахунок комп'ютерних технологій.

Варто зазначити, що дистанційне навчання – це не система самоосвіти, не метод навчання, а її форма, де викладач та студент знаходяться на відстані, але мають можливість постійно спілкуватися за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Аналіз тенденцій розвитку віртуального навчального середовища у вищих навчальних закладах України та організації дистанційного навчання для студентів різних форм навчання, а також практичне використання дистанційних курсів у навчальному процесі є метою цього дослідження.

Питання розвитку та проблеми впровадження дистанційної системи навчання цікавлять багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, наприклад Г. Козлакову, П. Стефаненка, Б. І. Шуневича, М. В. Моїсєєву, О. В. Сабаєву та інших.

Успішній реалізації дистанційного навчання в Україні істотно сприяє державна політика України. За роки незалежності була створена ціла низка законів щодо інформатизації суспільства (Державна національна політика «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про Національну програму інформатизації», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні»,

проект Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті). В Законі України «Про вищу освіту» дистанційне навчання визначено як одна з чотирьох форм сучасного навчання, разом з очною, заочною та екстернатною.

Починаючи розвивати електронне дистанційне навчання, кожен український ВНЗ обирає для себе відповідне навчальне середовище. У світі існує практика, коли кілька університетів створюють свою власну віртуальну платформу. Наприклад, в Австралії 24 університети використовують WebCT, 12 – Blackboard, 6 – власне університетське програмне забезпечення [1, с. 232]. В Україні на цей момент успішно використовують закордонні віртуальні продукти: LearningSpace, WebCT, ILIAS, Moodle, Прометей та інші. В українських ВНЗ здебільшого використовують ті віртуальні навчальні продукти, які є у вільному доступі в мережі Інтернет. Переважно це дві найбільш розповсюджені програми ILIAS та Moodle. На думку одного з провідних фахівців з дистанційного навчання Бориса Івановича Шуневича, університети нашої держави віддають перевагу програмному продукту ILIAS ((Integrated Learning-, Information and Co-operative Work-System). Науковець так обґрунтовує свою думку: по-перше, ця програма є спільним проектом Virtus, факультету економіки, бізнес-адміністрування і соціальних наук при університеті Кельна (University of Cologne), фундації Сал Опенгайм (Sal. Oppenheim Foundation) та відділу навчання, науки і дослідження Північної Вестфалії; по-друге, це середовище можна постійно удосконалювати щодо потреб окремого університету самими користувачами. Близько 112 ВНЗ та інших установ 18 країн світу використовують саме цю систему [1, с. 233]. В Україні, наприклад, Київський національний університет імені Т. Шевченка, Українська академія друкарства та Львівський державний університет безпеки життєдіяльності застосовують це віртуальне наукове середовище в системі дистанційного навчання.

На початку 2000-х років українські фахівці почали активно розробляти та пропонувати вітчизняне програмне забезпечення, а саме: Запорізький державний технічний університет, Київський інститут інвестиційного менеджменту, Львівський інститут банківської справи, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет України, Національний технічний університет «ХПІ», Національний університет «Львівська політехніка», Сумський державний університет, Харківський державний університет харчування та торгівлі, Херсонський державний технічний університет, Херсонський державний університет тощо [1, с. 232]. Наприклад, розробка системи дистанційного навчання «Arapa» є результатом спільної праці кількох ВНЗ та інших організацій України. Таким чином, ці ВНЗ зекономили чималі кошти, які необхідно було витратити на придбання закордонних комп'ютерних розробок. І це не єдина перевага. По-друге, університети

самостійно розробляють та швидко оновлюють своє програмне забезпечення. І, нарешті, третє. Це створює відповідне фінансове підґрунтя для вітчизняних розробників програмного забезпечення для системи дистанційного навчання.

В ХНЕУ ім. С. Кузнеця у 2015/2016 навчальному році запрацював новий сайт персональних навчальних систем для іноземних студентів. Головною метою дистанційного навчання для іноземних студентів-заочників у нашому ВНЗ є надання можливості отримати якісні знання внаслідок самостійної роботи, набути уміння та навички відповідно до фаху за місцем проживання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Цей сайт розроблено безпосередньо фахівцями нашого ВНЗ. Система містить простий інтерфейс, що не вимагає великого обсягу спеціальних знань з боку користувача. Потреба у розробці цього сайту виникла у зв'язку зі складною системою пошуку дистанційних курсів на вже працюючому сайті ВНЗ на платформі Moodle. Пошукова система на сайті заочників орієнтована на студента. Вона надає студентам можливість набути необхідні знання, уміння та навички з будь-якої обраної дисципліни за місцем їхнього проживання. Коли студент зареєструвався, зазначивши курс та спеціальність, на якій він навчається, система автоматично обирає дисципліни, що викладаються на цій спеціальності у цьому навчальному році.

Побудована модель навчання отримала назву кейсової. Вона є альтернативою мережевій та TV-технологіям. У цьому випадку студент отримує пакет (кейс) з теоретичними та підсумковими матеріалами та, у разі потреби, може звернутися до викладача за допомогою. Викладач виконує консультативну, дорадчу функцію.

Структура дистанційного навчального курсу складається з інформаційно-змістової та контрольної-комунікативної частин. Перша частина включає теоретичний матеріал та словник з усіх тем «Соціальної та економічної історії України» для іноземних студентів. Друга, контрольна-комунікативна частина, вміщує тестові вправи для перевірки знань та завдання для виконання контрольної роботи з навчальної дисципліни. Тобто студент повинен виконати один з варіантів контрольної роботи і надіслати викладачеві, який оцінює якість та рівень засвоєння матеріалу.

Таким чином, розроблена модель віртуального навчального дистанційного продукту забезпечує: створення умов більш якісного і повного розкриття здібностей іноземних студентів, формування необхідного рівня мотивації навчальної діяльності; організацію процесу індивідуального навчання; функціонування колективної віртуальної співпраці у міжсесійний період. Використання дистанційних курсів забезпечує більш оптимальні результати, ніж традиційна заочна освіта.

Література:

1. Шуневич Б. І. Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. – № 653 : Інформаційні системи та мережі. – С. 231–239.
2. Стефаненко П. Дидактичні особливості дистанційного навчання у вищій школі / П. Стефаненко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2004. – № 1. – С. 22–32.
3. Круглик В. С. Методичні особливості побудови середовища дистанційного навчання «WEBALMIR» / В. С. Круглик // Інформаційні системи в освіті. – 2008. – № 1. – С. 88–94.
4. Зайцева Т. В. Використання освітнього порталу для дистанційного навчання / В. С. Зайцева // Інформаційні системи в освіті. – 2008. – № 1. – С. 106–109.

Білик О. М., Брагіна Т. М.

Харківська державна академія культури

bilikl@mail.ru, cheuno@mail.ru

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Зміни у сучасному суспільстві, яке визначається як інформаційне, вимагають суттєвої перебудови системи вищої освіти, вироблення нових технологій щодо реалізації освітніх завдань, формування професійних компетентностей, розвитку професійно значущих особистісних якостей. Сьогодні суспільство потребує фахівців, які добре обізнані із сучасними інформаційними технологіями, мають фундаментальні знання та розвинуте аналітичне мислення, володіють практичними навичками розв'язання складних професійних завдань. На думку В. М. Шейка: «Освіта в інформаційній цивілізації – це відкрите, індивідуалізоване, творче знання через безперервну освіту і самонавчання протягом усього життя людини» [6, с. 218]. Інформаційно-комунікаційні технології спричинили бурхливий розвиток дистанційного навчання, яке набуває все більшої популярності у зв'язку з тим, що допомагає особистості реалізувати власні освітні цілі, спрямовані на її гармонійний розвиток.

Дистанційне навчання сьогодні є особливо актуальним у сфері мовної підготовки іноземних студентів, які мають різний віковий, культурний, соціальний рівень та різні мотиви навчання. Значна кількість іноземців навчається за заочною формою і потребує удосконалення лінгвістичних знань, умінь та мовленнєвих навичок, але має бажання та об'єктивну

необхідність реалізовувати це навчання без відриву від соціального оточення та основного місця проживання. Тому сьогодні провідні вищі навчальні заклади України розробляють різноманітні дистанційні курси, які дозволяють іноземним абітурієнтам отримати мовну підготовку на батьківщині, мати чіткі орієнтири щодо подальшого навчання.

Методологію дистанційного навчання досліджували: А. А. Андреев, О. М. Анісімов, А. Х. Гильмутдінов, Р. А. Ібрагімов, Ю. Л. Господарик, О. П. Околєлов, Є. С. Полат, І. Л. Роберт, В. І. Солдаткін, Е. Г. Скибицький, В. П. Тихомиров, Л. П. Халяпіна, А. Б. Хуторської, І. В. Цивільський та ін., проблеми дистанційного навчання іноземної мови, зокрема української та російської, розглядали: Е. Г. Азімов, М. О. Бовтенко, А. М. Богомолів, М. Ю. Бухаркіна, О. С. Валіт, С. В. Варава, Н. Д. Гальскова, Л. К. Гейхман, Г. Е. Кедрова, О. П. Крюкова, І. М. Кушнір, І. В. Петров, Р. К. Потапова, О. В. Руденко-Моргун, Н. І. Ушакова та ін.

Отже, проблеми дистанційного навчання, зокрема іноземних студентів, активно досліджуються в сучасному науковому педагогічному дискурсі, але потребують більш докладного вивчення, що зумовило **мету статті** – проаналізувати можливості використання дистанційного навчання у процесі підготовки іноземних студентів, зокрема на прикладі дистанційного курсу з української мови для студентів-іноземців заочної форми навчання.

Відповідно до Положення про дистанційне навчання, це навчання розглядають як «індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається передусім за опосередкованої взаємодії віддалених одне від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [5]. Також «Положення» визначає мету дистанційного навчання – «надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників» [5]. Отже, дистанційне навчання є комплексом освітніх послуг, які надаються широким верствам населення за допомогою спеціалізованого інформаційного освітнього середовища, у якому обмін інформацією відбувається на відстані.

Є. Г. Губський та Д. С. Таракін виокремлюють такі переваги дистанційного навчання: технологічність навчання з використанням сучасних програмних та технічних засобів обумовлює більшу ефективність навчального процесу; доступність і відкритість навчання, можливість навчатися віддалено від місця навчання, перебуваючи вдома або в офісі,

дозволяє навчатися протягом усього життя; свобода та гнучкість навчання, доступ до якісної освіти, можливість вибору різних курсів з різних країн, можливість обрати зручний графік навчання; більш індивідуальний характер, ніж заочна форма навчання; зменшення нервового навантаження під час складання іспитів та заліків; виникає можливість формування різноманітних віртуальних співтовариств [2, с. 59].

Але дистанційне навчання має також і низку недоліків, серед яких: високі вимоги до самоорганізації і самоконтролю тих, хто навчається; відсутність у студента можливості звернутися особисто до викладача за консультацією; неможливість вибудовувати стосунки в колективі (з викладачами, одногрупниками, адміністрацією) та виступати перед аудиторією; не кожен професію можна засвоїти дистанційно (медицина, мистецтво); не кожен студент має достатню мотивацію до навчання та самостійної роботи; відсутність у студента можливості порівнювати проміжні власні досягнення з досягненнями інших студентів; формальність навчання і перевірки знань; складність технічного оснащення, підготовки спеціальних кадрів [3, с. 363]. Незважаючи на ці недоліки, дистанційне навчання набуває все більшої популярності в сучасному освітньому просторі. Особливо актуальним дистанційне навчання є стосовно як мовної, так і професійної підготовки іноземних студентів, оскільки індивідуалізує освітній процес, допомагає вибудувати індивідуальну освітню траєкторію.

На думку А. М. Богомолова, ефективне дистанційне навчання має відбуватися на ґрунті спеціально створеного віртуального мовного середовища, що містить комплекс електронних освітніх, прикладних, інструментальних та комунікаційних засобів, які дозволяють організувати повноцінну навчальну взаємодію з використанням новітніх педагогічних технологій як тих суб'єктів навчального процесу, які постійно взаємодіють, так і тих, які розділені простором та часом [1].

Проаналізувавши потреби іноземних студентів щодо вивчення української (російської) мови в українських ВНЗ та спираючись на визначені А. М. Богомоловим п'ять цільових груп дистанційного навчання російської мови як іноземної[1], пропонуємо виокремити такі цільові групи дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної: іноземні студенти-слухачі підготовчих факультетів та відділень у ВНЗ України; іноземці, які навчаються за кордоном і бажають забезпечити рівень мовної підготовки, що надасть їм можливість продовжити навчання в Україні; студенти-заочники, які є представниками країн ближнього зарубіжжя і мають відповідний рівень володіння російською мовою, але потребують додаткового вивчення української мови; іноземні студенти, які навчаються на денній формі і під час канікул потребують додаткової мовної підготовки з метою закріплення набутих у вишах мовних та мовленнєвих знань, умінь і навичок.

Серед іноземних студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах України, є значна кількість студентів заочної форми навчання, котрі володіють російською мовою на достатньому рівні, але навчальні плани передбачають оволодіння ними українською мовою, тому для цієї категорії іноземних студентів нами розроблено дистанційний курс «Українська мова. Перші кроки». Основним принципом створення курсу є комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення іноземної мови, використані також елементи інтенсивного методу навчання. Дистанційний курс складається з 9 уроків. Кожен урок містить: введення граматичного матеріалу, тренувальні лексичні та граматичні вправи, тексти і для читання ситуативні діалоги. Граматичний матеріал уроку представлено у вигляді граматичних таблиць і схем з коментарями, він містить загальні відомості про граматичну систему української мови і відповідає реальним комунікативним потребам іноземних студентів. Граматичний коментар подається російською мовою і будується на порівнянні особливостей української і російської граматики.

В уроках використано відеоматеріали, які представляють типові комунікативні ситуації, а також завдання для роботи з відеофрагментом. Ситуативні відеодіалоги відповідають основним комунікативним інтенціям тих, хто тільки починає вивчати українську мову. У дистанційному курсі використані відеоматеріали з української мови для іноземних студентів, підготовлені нами разом із українськими та іноземними студентами Харківської державної академії культури, зокрема відеофрагменти, які демонструють типові комунікативні ситуації, необхідні для реалізації україномовного спілкування: «Знайомство», «У бібліотеці», «У гуртожитку», «У їдальні», «У лікаря», «У гостях», «Родина». Аудіовізуальні засоби, маючи на меті інтенсифікацію навчального процесу, повинні, насамперед, відтворити на занятті об'єктивну дійсність, компенсувати її відсутність, стимулювати мовленнєву діяльність студентів. Підтримуючи живе спілкування, заміщаючи деякі аспекти діяльності педагога, аудіовізуальні засоби покликані зробити самого студента активним учасником процесу навчання мови, підвищити його комунікативну активність, заохотити до мовленнєвої діяльності, залучити його до безпосереднього акту спілкування для вирішення життєво важливих проблем, які виникають під час комунікації. Використання відеоматеріалів, малюнків, таблиць і схем спрямоване на більш ефективну презентацію нового лексичного та граматичного матеріалу, сприяє його успішному засвоєнню. Тренувальні вправи допомагають оволодіти представленими в курсі мовними моделями й використовувати їх у процесі реального мовленнєвого спілкування. Урок узагальнення має на меті не тільки повторення матеріалу, але й забезпечує контроль сформованості навичок та вмінь мовленнєвого спілкування, що

допоможе викладачеві і студентам оцінити рівень володіння українською мовою та визначити перспективи її подальшого вивчення.

З метою систематизації елементів дистанційного курсу І. М. Кушнір та І. В. Петров виокремлюють чотири блоки дистанційного курсу: інструктивний, інформаційний, комунікативний, контрольний [4, с. 229]. Щодо аналізованого курсу «Українська мова. Перші кроки» зауважимо, що інструктивний блок містить «Сценарій курсу», в якому визначено послідовність та час вивчення курсу, умови проведення поточного та підсумкового контролю. Інформаційний блок містить теоретичний матеріал та практичні завдання, спрямовані на формування лінгвістичної компетенції іноземних студентів. Комунікативний блок представлено форумом, на якому студенти-іноземці можуть обговорювати питання, пов'язані з вивченням курсу в режимі «offline», та чатом, створеним для проведення консультацій в режимі «online». Контрольний блок передбачає перевірку та оцінювання рівня сформованості лінгвістичної та комунікативної компетенції іноземних студентів. Кожен урок курсу включає поточний тест, а також передбачається підсумковий контроль, який містить контрольну роботу та тест.

Отже, для продуктивної роботи щодо створення дистанційних навчальних курсів з мовної підготовки іноземних студентів необхідно розглянути специфіку дистанційного навчання стосовно потреб викладання української (російської) мови як іноземної, визначити основні цільові групи іноземних громадян, зацікавлених в оволодінні українською (російською) мовою з метою подальшого навчання у вишах України, вивчити дидактичні, технологічні, змістові та дидактичні особливості існуючих дистанційних курсів в царині викладання української (російської) мови як іноземної, з урахуванням цих вимог розробити та створити діючі моделі дистанційного навчання української (російської) мови як іноземної для різних категорій іноземців залежно від поставленої дидактичної мети та подальших академічних планів студентів. Одним із таких курсів і є представлений нами дистанційний курс «Українська мова. Перші кроки».

Оскільки у Харківській державній академії культури студенти усіх напрямів та спеціальностей вивчають культурологічні дисципліни, перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці дистанційного курсу для іноземних студентів «Історія української культури».

Література:

1. Богомолів А. Н. Виртуальная языковая среда обучения русскому языку как иностранному (лингвокультурологический аспект) / А. Н. Богомолів. – Москва : МАКС Пресс, 2008. – 315 с.

2. Губский Е. Г. Особенности эффективности и применение дистанционного образования / Е. Г. Губский, Д. С. Таракин // Энергобезопасность и энергосбережение . – 2008. – № 4. – С.58–62.

3. Кузнецова О. В. Дистанционное обучение: за и против / О. В. Кузнецова // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований . – 2015. — № 8–2 – С. 362–364.

4. Кушнир И. Н. Дистанционное обучение в системе преподавания РКИ / И. Н. Кушнир, И. В. Петров // Преподавание русского языка иностранным студентам : теория и практика, традиции и инновации : монография / под ред. Н. И. Ушаковой. — Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2014. – С. 219–235.

5. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. Наказ МОН України, Положення від 25.04.2013 № 466 (із змінами, внесеними згідно з наказами МОН № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

6. Шейко В. М. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина ХІХ – початок ХХІ ст.). Монографія. / В. М. Шейко, Ю. П. Богущкий. – Київ : Генеза, 2005. – 592 с.

Захарова І. В.¹, Лисенко А. В.²

¹ К.і.н., доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
СУЕМ

zaharova_ira@inbox.ru

² Старший інспектор Центру дистанційно-заочного навчання СУЕМ
antonina.lysenko.suem@gmail.com

ДОСВІД РОЗРОБКИ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ У СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

Серед найсучасніших інформаційно-комунікаційних технологій, які вперше були представлені наприкінці ХХ століття та набули значного поширення у розвинутих країнах світу, набуло дистанційне навчання. На даний час актуальним питанням постає комплексне формування науково-освітнього середовища, в якому будуть вирішені питання своєчасного доступу до інформації, швидкого пошуку, структуризації та візуалізації інформації. Останніми роками нагальним стало питання модернізації освітніх процесів, оскільки галузь освіти є фундаментом для досягнення прогресу, його рушійною силою.

Одним з найважливіших аспектів модернізації галузі вищої освіти є впровадження концепції дистанційного навчання (ДН), орієнтованого на досягнення сучасного рівня якості вищої освіти. Щодо конкретної аргументації значення забезпечення якості дистанційного навчання у ВНЗ, то воно є сучасним надбанням науки, техніки та педагогіки.

Як відзначає С. О. Сисоєва, надзвичайно актуальними проблемами вищої освіти на сьогоднішній день є підготовка електронних навчально-методичних комплексів дисциплін (ЕНМКД) навчального плану підготовки та перерозподіл інформації сучасних навчальних посібників між «друкованою» й «електронною» складовими частинами [2].

Дистанційні курси у навчальному процесі останнім часом широко використовуються у вітчизняних ВНЗ. Науковці Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Т. І. Коваль, Т. Б. Поясок, С. О. Сисоєва головною перевагою дистанційних курсів визначають те, що ЕНМКД поступово заміщають паперові, навіть не зважаючи на складність їхньої розробки, значних зусиль, наявності певного рівня інформаційної культури розробника, конкретних знань та можливостей електронних навчальних матеріалів [3].

У Східноєвропейському університеті економіки та менеджменту, який долучився до процесу впровадження дистанційних технологій навчання з 2004 року, розроблено концепцію розвитку дистанційного навчання. Однією з найпоширеніших форм його реалізації в університеті залишається поєднання форм стаціонарного, заочного і дистанційного навчання. Визначення специфіки розроблення та використання дистанційних курсів у межах змішаного навчання надає можливість вирізнити обов'язкові та бажані напрями підготовки викладачів щодо здійснення відповідної діяльності в умовах високої конкуренції. Змішане навчання в університеті реалізовано у формі заочно-дистанційного навчання.

Організаційно-технічну підтримку дистанційних технологій в університеті покладено на Центр дистанційно-заочного навчання (ЦДЗН), який є структурним підрозділом університету.

Організація навчального процесу за дистанційно-заочною формою навчання в університеті здійснюється відповідно до нормативно-правових документів МОН України щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та положення про ЦДЗН університету. На основі локального положення «Про організацію заочної форми навчання з використанням дистанційних технологій Східноєвропейського університету» (2012 р.) було розроблено інструкції для адміністратора, тьютора, організатора та слухача дистанційних курсів.

Нині актуальним постає питання досвіду розробки курсів для ДН, аби уніфікувати процедуру їхнього створення з наступним затвердженням стандартів ВНЗ. Дистанційний курс являє собою комплекс навчально-

методичних матеріалів, створених у віртуальному середовищі системи дистанційного навчання, на основі інформаційних та комунікаційних технологій. Перевагами дистанційного курсу є орієнтація на гіпертекстову структуру web-документа; доступ з будь-якого сервера в мережі Internet або локальної мережі ВНЗ; можливість створення інтерактивних додатків; можливість інтегрування у web-документ матеріалів різного виду – текстових, графічних, аудіо- та відеоматеріалів [4].

Проектування дистанційного курсу передбачає, насамперед, розроблення їхньої загальної структури. Цьому процесу було приділено значну увагу, оскільки успіх ДН значною мірою залежить від організації навчального матеріалу.

Загальноприйнятою формою навчально-методичних матеріалів у дистанційному навчанні є ЕНМКД – сукупність інтегрованих між собою навчальних ресурсів, поданих в електронному вигляді і необхідних для вивчення дисципліни у повному обсязі, передбаченому навчальною програмою. ЕНМКД є обов’язковою методичною розробкою для кожної дисципліни, передбаченої навчальними планами спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у Східноєвропейському університеті [1].

Учасниками навчального процесу, що відбувається з використанням дистанційних технологій визначені кафедри, ЦДЗН, Центр інформаційно-технічного забезпечення, та здобувачі вищої освіти (слухачі дистанційних курсів). Співробітники ЦДЗН, на яких покладено обов’язки організатора та адміністратора, організовують, проводять та керують процесом дистанційного навчання.

Навчальний процес за дистанційно-заочною формою навчання в університеті організовується на підставі навчальних планів, що розроблені на основі галузевих стандартів вищої освіти. Крім того кожна кафедра розробляє комплексний план роботи на кожен навчальний рік, п’ятий розділ якого відведено дистанційному навчанню. У даному розділі викладачі (тьютори) формулюють завдання стосовно забезпечення навчального процесу навчальними ресурсами для дистанційно-заочного навчання, які виявляються у конкретних завданнях з розробки конспектів лекцій, методичних вказівок щодо вивчення дисципліни, завдань контрольної роботи, пакету тестових завдань для перевірки знань студентів у поточному і підсумковому контролях знань. На початку навчального року на підставі розподілу навчального навантаження за дистанційно-заочною формою навчання за кафедрами і викладачами, кафедри подають до ЦДЗН університету список викладачів-тьюторів та перелік навчальних дисциплін, закріплених за кожним викладачем. На основі цих даних відбувається підключення академічних груп на відповідні дистанційні курси, і слухач може повноцінно користуватися наявними навчальними ресурсами [7].

Щомісяця інспектор ЦДЗН формує звіт про виконання комплексного плану кафедрами. У такий спосіб відбувається контроль за роботою кафедр щодо забезпечення навчальними ресурсами.

На основі розроблених викладачами-тьюторами навчально-методичних матеріалів для ДН відбувається постійний моніторинг і оновлення бази електронних навчальних ресурсів. На підставі даних інспектор ЦДЗН створює базу курсів за дисциплінами та формує електронні бібліотеки системи дистанційного навчання (СДН).

Навчально-методичне забезпечення дистанційно-заочного навчання включає:

- вимоги до навчальних планів, програм і нормативів ДН, що відповідають державним стандартам освіти;
- критерії, засоби і системи контролю якості ДН;
- дидактичне та методичне наповнення дистанційних курсів;
- методики розроблення, апробації та впровадження дистанційних курсів [5].

Система навчально-методичних матеріалів для ДН включає:

- ЕНМКД, що розміщені у віртуальному навчальному середовищі СДН;
- навчальні матеріали (навчальні посібники, методичні рекомендації для студентів, викладачів);
- додаткові навчальні засоби та носії навчальної інформації.

В університеті з 2014 р. діє внутрішній стандарт «Положення про електронний навчально-методичний комплекс дисципліни для дистанційної форми навчання (ЕНМКД ДН)».

ЕНМКД містить:

- вимоги до вивчення навчальної дисципліни в умовах СДН та інструкцію щодо роботи студентів в телекомунікаційних мережах;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- методичний посібник (електронна версія);
- завдання та рекомендації щодо виконання контрольних робіт з курсу;
- контрольні питання, тести для поточного контролю;
- тести (завдання, питання) для підсумкового контролю;
- методичні вказівки до виконання курсових робіт (якщо це передбачено навчальним планом);
- конспект лекцій дистанційного курсу;
- нормативні, інформаційно-довідкові, презентаційні матеріали, посилання на Інтернет-ресурси [6].

Складові ЕНМКД розглядаються на засіданнях кафедр та затверджуються в установленому порядку навчально-методичною радою

університету. Все навчально-методичне забезпечення дистанційного навчання передається та зберігається у базі СДН «Прометей».

Слухачі забезпечуються повним комплексом сучасних навчально-методичних матеріалів. Окрім цього в дистанційному курсі мають бути різні форми контролю з кожної теми (тести для самоконтролю, завдання та задачі тощо).

У випадку, коли курс завершується заліком, він повинен містити підсумковий тест або контрольне завдання, що може служити підставою для виставлення заліку.

За бажання авторів до ЕНМКД дистанційного курсу можуть бути включені електронні навчальні посібники, мультимедійні презентації (як додаткові ілюстрації до текстового лекційного матеріалу) та інші електронні навчальні ресурси.

Можна зробити висновки, що досвід створення дистанційних курсів є актуальним для різних СДН. Важливу роль відіграє постійний моніторинг електронних навчальних ресурсів, можливість їхнього оперативного оновлення, редагування навчальних матеріалів, які можуть стати у нагоді в роботі з підвищення їхньої якості. Розробка і використання курсів є доцільним та необхідним компонентом навчання в умовах сучасного розвитку інформаційних технологій, для забезпечення самостійної роботи студентів, інтенсифікації та оптимізації навчального процесу, економії часу викладача, підвищення мотивації здобувачів вищої освіти, забезпечення індивідуалізації навчання та здійснення контролю навчальних досягнень студентів.

Використання дистанційних курсів у процесі навчання дає змогу надавати освітні послуги особам без відриву від основного виду діяльності; особам з фізичними вадами.

Тому необхідно аналізувати не тільки кожний елемент курсу окремо, а те, наскільки автору (тьютору-викладачу) вдалося реалізувати поставлену мету, залучити студента до самостійної роботи, правильно спрямувати його пошукову діяльність, активізувати когнітивні процеси.

Щодо перспектив розвитку даної проблеми можна зазначити, що потребує подальшого удосконалення методика розроблення дистанційних курсів, формату їхнього змісту, процедура їхньої експертизи, розробка інструментів активізації використання в освітньому процесі студентами університету.

Література:

1. Положення «Про організацію заочної форми навчання з використанням дистанційних технологій Східноєвропейського університету». – Черкаси : СУЕМ, 2012.

2. Сисоєва С. О. Освіта і особистість в умовах постіндустріального світу: [Монографія] / С. О. Сисоєва. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – 324 с.
3. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Вінниця : Планер, 2005. – 336 с.
4. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротинко ; за ред. В. М. Кухаренка. – 3-е вид. – Х. : НТУ «ХПІ» : Торсінг, 2002. – 320 с.
5. Веле Штилвелд. Дистанційне навчання – від теорії до практики, актуальний мережевий семінар [Електронний ресурс]. / Веле Штилвелд // Освітній портал. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/15/>
6. Канглер В. М. Создание учебно-методических пособий для дистанционного образования с использованием web-технологий / В. М. Канглер, Е. В. Карнаухов // Проблемы высшего технического образования : Межвуз. сб. науч. тр. – Новосибирск : НГТУ, 2000. – Вып. 15. – С. 16–21.
7. Андреев А. А. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация / А. А. Андреев, В. И. Солдаткин. – М. : МЭСИ, 1999. – 196 с.

Іпполітова Інна Ярославівна

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту,
кандидат економічних наук, доцент
Inna.Ippolitova@gmail.com

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО
НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій знищує кордони та руйнує бар'єри в процесі отримання якісної освіти. Вартість навчання та географічні обмеження вже не є ключовими обмеженнями навчання. Провідні університети світу протягом останніх п'яти років пропонують вивчати певні дисципліни дистанційно, або онлайн. Не виключенням на сьогодні є й Україна, хоча у цьому напрямі рух тільки починається. Створення відомої платформи масових відкритих онлайн-курсів (МВОК) Prometheus дало змогу всім бажаючим доєднатися до глобального навчального процесу.

Проте, вищі навчальні заклади України роблять тільки перші кроки на шляху використання відкритого доступу до навчальних дисциплін. Цей процес максимально реалізується шляхом проведення онлайн-занять за допомогою Skype, використання аудіо- і відеозанять та інших засобів, але найчастіше для дистанційної форми навчання. Концепція «змішаного навчання» тільки-но набирає обертів. Проте вже багато вчених та науковців займаються дослідженням та розвитком цієї концепції. Так, вивчаючи праці Бабенко В. Г., Бабенко О. М., Балик Н., Баркасі В. В., Баркасі С. Б., Капустіна Ю. І., Кравець Н. С., Рафальської О. О., Рашевської Н. В., Шмигер Г., Шуневича Б. І. було визначено, що концепція змішаного навчання є перспективною, бо інтегрує в собі традиційну та дистанційну (онлайн) освіту [1–8].

Тому метою дослідження є визначення умов та можливостей запровадження моделі змішаного навчання у навчальний процес вищих навчальних закладів України.

Ключовою умовою реалізації моделі змішаного навчання є запровадження в навчальний процес дисциплін, які можна вивчати дистанційно. Але є певні вимоги до створення онлайн-курсів. Серед основних можливо виділити:

- включення курсу до навчального плану;
- актуальність курсу;
- вимоги до структури курсу;
- вимоги до навчального контенту;
- вимоги до системи оцінювання та контролю навчальних досягнень тих, хто навчається;
- вимоги до викладача, який розроблює та підтримує онлайн-курс.

Розглянемо кожен з вимог більш детально. З метою безперешкодного використання такого онлайн-курсу він повинен бути включеним до навчальних планів вищого навчального закладу. Тоді виникає наступна необхідна умова: студенти, які вивчають певний онлайн-курс мають часові обмеження на його вивчення. Крім того, закінчення онлайн-курсу повинно бути завершено оцінкою, яка буде відображена у додатку до диплому.

Щодо актуальності онлайн-курсу, то з цим не повинно бути певних проблем, оскільки навчальні плани вищих навчальних закладів щороку повинні переглядатися та враховувати зміни в освітніх потребах студентів та роботодавців.

При створенні структури онлайн-курсу необхідно серйозно підійти з позиції виправлення недоліків вже запущених курсів. Основна вимога до курсу, що розроблюється – структура має бути цікавою, щоб постійно підтримувати інтерес та мотивацію тих, хто зареєструвався на проходження онлайн-курсу. У жодному разі не можна перевантажувати

слухача відеоматеріалами, аби той не втратив зацікавленості та не передумав проходити навчання. Потрібно пам'ятати, що тільки пасивне вивчення матеріалу (через перегляд відеолекцій) не призведе до опанування онлайн-курсу. Наявність інтерактивних завдань та їхнє послідовне виконання є необхідними умовами формування практичних навичок, які в подальшому будуть покладені в базис майбутньої професії.

Планування та подальша розробка структури онлайн-курсу вимагає певного навчального контенту. Безперечно, найзручнішою формою у цьому випадку стануть відеолекції, різноманітні різнорівневі інтерактивні завдання, запитання для самоперевірки, контрольні запитання (які оцінюються), контрольні завдання за темами та, можливо, комплексне завдання, яке видається слухачеві після опанування всіх складових елементів курсу та виконання всіх попередніх завдань. На цьому етапі необхідно пам'ятати про нормування часу слухача на вивчення матеріалу та виконання завдань під час кожного навчального тижня. Майстерність розробника проявлятиметься в змозі оптимально визначити кількість навчального контенту та оцінюючих завдань, які не будуть перевантажувати слухача, проте й не створять відчуття занадто легкого онлайн-курсу.

Досліджуючи вимоги щодо критеріїв оцінювання навчальних досягнень слухачів онлайн-курсів, потрібно насамперед зрозуміти, які основні компетентності будуть сформовані чи розвинені після їхнього проходження. Після цього, по-друге, структурувати оцінювання на поточне та заключне. Поточне оцінювання необхідно для визначення прогресу навчальних досягнень слухачів за тижнями. Заключна форма оцінювання, яка може відбуватися у формі іспиту чи виконання комплексного завдання, спрямована на визначення рівня сформованих компетентностей слухачем. Світова практика демонструє наступний розподіл відсотків за видами оцінювання: за поточне оцінювання нараховується максимально 60 % від загальної кількості балів, за заключне оцінювання – 40 % балів. Крім того, необхідно пам'ятати, що не всі слухачі можуть з першої спроби успішно закінчити онлайн-курс, тому необхідно ввести до курсу можливість повторного перескладання іспиту чи виконання комплексного завдання. Також у формат оцінювання навчальних досягнень можна закладати можливість оцінювання слухачами інших слухачів, що підвищує інтерес самих учасників онлайн-навчання.

Не можна забувати і про консультативну підтримку учасників, зарахованих на онлайн-курс у вигляді онлайн-чату або форуму, де будуть обговорюватися найбільш складні та незрозумілі моменти навчання. Цей аспект є своєрідним зворотнім зв'язком між викладачем та студентом.

Останньою, та чи не найголовнішою, умовою ефективності онлайн-курсу є постать викладача. Це людина, яка повинна бути мотиватором навчання та, через опосередковане спілкування зі слухачами, зуміти

заохотити останніх дійти до кінця, тобто закінчити онлайн-курс. Безумовно, дуже важливий позитивний настрій та бажання донести до слухачів важливість проблемних моментів онлайн-курсу. Викладач повинен розуміти важливість завдання, яке перед ним стоїть: утримати увагу, бажання вчитися та отримання певних навичок у слухачів, яких він з високою ймовірністю не побачить безпосередньо у реальному житті. Тому, тільки правильний підхід щодо організації та запровадженні онлайн-курсу дозволить викладачу витримати серйозну конкуренцію на ринку освітніх послуг, який сьогодні вже не є обмеженим фізично будівлями коледжів, інститутів, університетів, академій.

В своїй практиці викладання автор зробив спробу розробити відеоуроки з навчальної дисципліни «Проектний аналіз», яка викладається для бакалаврів напряму підготовки Економіка підприємства, що були створені за допомогою пакету Camtasia Studio. Ця програма дозволяє записувати всі дії, які виконує викладач на екрані монітору з використання миші та клавіатури. Крім того, можливий запис коментарів викладача з камери у голосовому супроводженні. Після запису навчального контенту, за допомогою програми Adobe Captivate, програми для створення електронних курсів, було сформовано цикл відеозанять з навчальної дисципліни. Складовими відеозаняття, на думку автора, можуть бути та стали: структура навчальної дисципліни та перелік майбутніх сформованих після вивчення дисципліни компетентностей; місце кожної теми в структурі навчальної дисципліни; відеолекція за темою; практичні приклади у відеоформаті; контрольні запитання; завдання для самостійної роботи, результати якої пересилаються викладачеві електронною поштою (рис. 1).

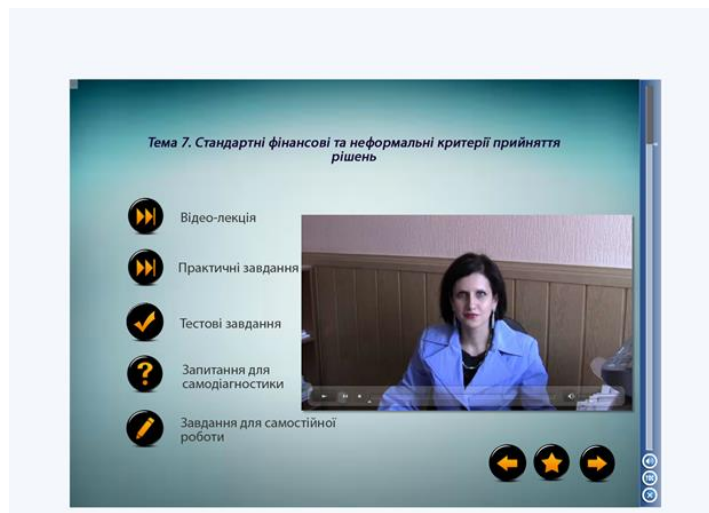

Рис. 1. Складові відеозаняття з навчальної дисципліни «Проектний аналіз»

Запропоновані відеозаняття викладені на сайт персональних навчальних систем університету, тому кожен студент, який зареєструється

на визначену дисципліну матиме доступ до них. У даному випадку запропонований варіант навчання є чудовим доповненням до традиційного навчання та дозволяє студентам більш ретельно зосередити увагу на незрозумілих чи складних питаннях кожної теми. Крім того, оскільки університет має філіали, то використання такого підходу дозволить більш ефективно здійснювати і дистанційне навчання.

Таким чином, глобальна освітня конкуренція висуває нові вимоги до освітнього процесу. Вищі навчальні заклади України, з метою своєчасної інтеграції у світовий освітній процес повинні приймати ці виклики. Запровадження у навчальний процес «змішаних» моделей освіти дозволить в глобальному сенсі знизити прохідні бар'єри на шляху отримання українцями якісної освіти, яка передусім може бути безкоштовною. Та нарешті, вплине на загальний рівень освіченості населення України. Крім того, використання онлайн-навчання сприятиме розумінню того, що навчання будь-якої людини не закінчується після закінчення вищого навчального закладу, а продовжується протягом усього життя і сприяє більш швидкій адаптації населення до суспільних вимог.

У подальших дослідженнях автор зосередить свою увагу на перевагах та перспективах змішаного навчання у вищих навчальних закладах.

Література:

1. Бабенко В. Г. Дистанційне навчання – від теорії до практики [Електронний ресурс] / Бабенко В. Г., Бабенко О. М. // Праці Таврійського державного агротехнологічного Університету : збірник науково-методичних праць. – Мелітополь : ТДАТУ, 2009. – № 13. – Режим доступу до збірника :

http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Ptdau/2009_13/data_2009/6.pdf

2. Балик Н. Технологія змішаного навчання у процесі вивчення сучасних інформаційних технологій студентами хіміко-біологічних факультетів педагогічних університетів / Н. Балик, Г. Шмигер // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – Тернопіль, 2011. – № 1. – С. 9 – 17.

3. Баркасі В. В. Використання змішаної форми навчання при викладанні іноземних мов у ВНЗ / В. В. Баркасі, С. Б. Баркасі // Молодий вчений – 2015. – № 2 (17). – С. 203 – 206.

4. Капустин Ю. И. Педагогические и организационные условия эффективного сочетания очного обучения и применения технологий дистанционного образования: автореф. дис. на соискание науч.степени доктора пед. наук: спец. 13.00.02 – «Содержание и методика преподавания» / Ю. И. Капустин. – М., 2007. – 45 с.

5. Кравець Н. С. Особливості архітектури курсу для змішаної моделі навчання / Н. С. Кравець // Вісник ХДАК – 2015. – № 47. – С. 118–125.

6. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація дистанційної освіти / О. О. Рафальська // Комп'ютерні-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2013. – № 11. – С. 128–133.

7. Рашевська Н. В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема / Н. В. Рашевська // Вісник Черкаського університету. Випуск 191. Частина IV. Серія «Педагогічні науки», 2010 – С. 89–96.

8. Шуневич Б. І. Тенденція розвитку складових частин організації дистанційного навчання / Б. І. Шуневич // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво ЛНУ, 2009. – № 653. – С. 231–239.

Левчук Віктор Георгійович

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна.

Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання

директор, канд. філос. наук, доцент

victor.levchuk@karazin.ua

ЕЛЕКТРОННЕ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ – ОСНОВНІ ТРЕНДИ 2016 РОКУ

Постановка проблеми. У статті розглянуто основні напрями розвитку електронного (дистанційного) навчання у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна з урахуванням базових трендів сучасної освіти. При цьому університетська система електронного навчання визначається як складна структурована система, рівні якої взаємодіють і обумовлюють одне одного. Закономірно, що організаційна складова процесу базується на програмно-цільовому методі і організації та управління.

Аналіз порушених аспектів проблеми удосконалення освітнього процесу в світі на основі сучасних інформаційних технологій демонструє широкий пласт позицій і підходів, які відображаються у роботах українських і зарубіжних авторів: О. Бризгаліної, В. Кухаренка, Н. Кіреєва, М. Левіна, А. Урсула, А. Грабарника, Н. Сиротенко, К. Бугайчука, М. Карпенко, Е. Полата, Р. Бела, Д. Кігана, Дж. Коумлі.

Викладення основного матеріалу. Основні тенденції розвитку сучасної освіти, що мають пряме відношення до предмету, безпосередньо переплітаються з електронним дистанційним навчанням. Перша тенденція – це застосування інформаційних технологій, що забезпечує поступовий перехід до інформаційного суспільства. Друга тенденція включає підвищення культурного і професійного рівня переважної частини населення на основі розвитку і поширення сучасних методик, засобів і технологій освіти. Основні надії покладаються на створення і супровід

інформаційно-освітніх середовищ, відкритого і дистанційного навчання, на розвиток нових об'єктних технологій створення баз навчальних матеріалів поряд з розвитком традиційних технологій розробки електронних підручників і мультиагентних технологій освітніх порталів. Ще однією тенденцією є інтеграція та інтернаціоналізація процесу освіти.

Аналіз освітнього простору, всесвітнього освітнього середовища чітко фіксує наявність феномену «e-learning». Навіть більше, розмаїття його прояву на прикладі програм «OpenCourseWare», змішаних форм, класичного дистанційного навчання, WOOC тощо підкреслюють багатогранність системи «e-learning» у сучасному світі. Ці сучасні форми доводиться враховувати при визначенні основних програм розвитку дистанційного навчання в університеті.

Відповідно до рішень ректорату, засідань Вченої ради університету і Координаційної ради з питань розвитку електронного (дистанційного) навчання визначено ключові програми розвитку дистанційного навчання, зокрема:

1. Розширення системи дистанційного навчання (використання дистанційних курсів) як для заочної (дистанційної) форми навчання, так і для очної форми навчання. Якщо у 2014 році дистанційні курси використовувало 692 студенти (365 студентів заочної та 327 студентів очної форми навчання), то у 2015 році використовують вже 2805 студентів (557 студентів заочної та 2248 студентів очної форми навчання).

2. Використання дистанційних курсів на постійній основі вже на третьому році навчання бакалавріату та магістратури. З 1 вересня 2015 року в системі дистанційного навчання стали доступними для студентів 14 факультетів 284 навчальних курси порівняно з 12 факультетами та 217 початковими курсами у 2014 році.

3. Наповнення банку дистанційних курсів у кількості 335, задіяних у навчальному процесі курсів (217 задіяних курсів в 2014 р), продовжує розширювати можливості web-ресурсів Центру електронного навчання, сягнувши позначки 820 курсів (720 курсів було у 2014 р). У 2015 році було сертифіковано 11 курсів і 10 підготовлено до сертифікації (загальна кількість на сьогодні становить 37 сертифікованих курсів).

4. Кількість реальних користувачів системи дистанційного навчання збільшилася з 1100 студентів і викладачів до 2805. Сьогодні вже 522 викладача університету зареєстровано в системі і можуть впроваджувати дистанційні технології в освітній процес.

Протягом 2015 року проведено навчання на 5 потоках курсів підвищення кваліфікації викладачів і співробітників університету «Технології дистанційної освіти у вищому навчальному закладі» за оновленою програмою навчання обсягом у 108 годин. Успішно пройшли курси і отримали сертифікати 103 викладача і співробітника університету. Філософський факультет запровадив викладання вибіркової дисципліни

«Технології дистанційної освіти» для магістрів спеціальності «Здоров'я людини», і 4 студенти успішно приєдналися до програми навчання роботи в LMS Moodle та отримали сертифікати.

У травні 2015 року проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє» (zareestrowana в УкрНТІ), метою якої був обмін досвідом викладачів з провідних вишів України та Росії з питань методики навчання з використанням дистанційних технологій. Фахівці Центру електронного навчання ділилися досвідом на науково-практичній конференції «Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі: теорія і практика» (м. Одеса), II Міжнародній науково-практичній конференції «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (м. Суми) та науково-практичній конференції «Проблеми формування здорового способу життя у молоді: реабілітація та навчання» (м. Кіровоград), а також впровадили проведення методичного семінару щодо методики роботи з дистанційними курсами, які відвідують близько 30 провідних викладачів не тільки нашого університету, а й університетів Харкова.

Центр електронного навчання постійно підтримує свої інформаційні можливості шляхом розміщення навчальної, методичної та наукової інформації на своїй сторінці <http://dist.karazin.ua>.

З метою подальшого удосконалення електронного (дистанційного) навчання і впровадження системи Moodle в освітній процес на денній та заочній формах навчання здійснено перехід системи на більш сучасну версію 2.8. Активно впроваджується програма запису презентаційних відеолекцій провідних викладачів університету на базі Центру електронного навчання.

Основні програми, що визначають напрями роботи на 2016–2017 роки, сформульовано наступним чином:

1. Створення університетської каталогу «Global portfolio video Lectures». Йдеться про формування ресурсу, який забезпечує включення у навчальний процес розмаїття джерел з сегмента відкритих курсів. Сегмент, який постійно розширюється, включаючи у себе все нові напрями науки, нові спеціальності підготовки фахівців. Включення до навчальних планів інтернет-джерел за всіма основними навчальними курсами дозволяє не тільки включити процес викладання у світовий освітній простір, але й підключити студентів до специфічної освітньої сфери в системі «e-learning». Уже цього року передбачається розробка нормативного забезпечення даного процесу, аналіз і узагальнення переліку рекомендованих відкритих онлайн-курсів, надання методичної допомоги факультетам і кафедрам, збір пропозицій кафедр та узагальнення каталогу.

2. Забезпечення програми заочного (дистанційного) навчання повного циклу бакалавріату та магістратури (кількість студентів зростає до

669, кількість задіяних у навчальному процесі заочного (дистанційного) навчання дистанційних курсів – до 385).

3. Збільшення банку адаптованих дистанційних курсів для вивчення у межах очної форми навчання (у весняному семестрі 2016 року планується підписати на 13 дистанційних курсів 1738 студентів, усього за навчальний рік за денною формою навчання вивчатиметься 33 дистанційних курси – 2248 студентів. У 2017 році кількість студентів, які використовують інструменти «e-learning» при очній формі навчання, прогнозує сягнути 3000 за навчальний рік). Як показала практика створення і використання дистанційних курсів, гарний навчальний продукт знаходить застосування в усіх можливих формах навчання. Професійний викладач визначає методику використання такого інструменту, як дистанційний курс.

4. Реалізація програми «Дистанційне навчання для іноземних студентів» (планується забезпечити дистанційними курсами три спеціальності: адміністративний менеджмент (програма бізнес-адміністрування), міжнародні економічні відносини та туризм). Крім того, підключаються підготовчі курси і дистанційні курси Центру міжнародної освіти. Складність процесу полягає у тому, що кожен дистанційний курс повинен бути підготовлений як мінімум трьома мовами, включаючи англійську мову. Загальна кількість курсів у межах даної програми сягає 60.

5. Здійснення програми «Презентаційні та навчальні відеолекції Каразінського університету». Це перший етап тривалої програми створення університетського відеолекторію, який включатиме презентаційні відеолекції з певних навчальних курсів, окремі відеолекції на актуальні теми розвитку сучасної науки, насамперед представленої на кафедрах університету, і, нарешті, повномасштабні навчальні відеокурси за дисциплінами та спеціальностями, що конкурентоспроможні на ринку освітніх послуг у світі (тільки у 2016 році планується у межах даної програми здійснити запис 25 презентаційних відеолекцій).

6. Ще однією програмою, що органічно вписується у систему розвитку дистанційного навчання в університеті, є включення у цей процес системи підвищення кваліфікації. Численні звернення представників бізнесу, бюджетних організацій, підприємств Харкова і області, сусідніх областей України, вчителів загальноосвітніх шкіл підтвердило правильність курсу на широке використання дистанційного навчання в освітніх послугах, пов'язаних з підвищенням кваліфікації, другою, додатковою освітою тощо. У зв'язку з цим формується програма створення і розширення банку дистанційних курсів для підвищення кваліфікації та надання освітніх послуг на комерційній основі.

7. Наявність об'ємного банку веб-ресурсів (дистанційних курсів) в університеті за багатьма базовими спеціальностями дозволило перейти до

ще однієї програми: сформувати каталог дистанційних курсів для факультетів щодо використання їх для формування переліку дисциплін, які передбачається пропонувати студентам до вивчення за вибором. Безумовно, у цьому разі потрібно доповнювати наявні дистанційні курси промо-роліками або додатковою відкритою інформацією з курсу, що дозволяє обрати відповідний дистанційний курс і включити його до портфеля «курсів за вибором».

8. Нарешті, ще одна «довгограюча» програма – це програма сертифікації дистанційних курсів. Розроблена нормативна база в університеті, відпрацьована методика та організаційні засади сертифікації дозволяють сьогодні здійснювати процес сертифікації в межах усіх основних програм, що реалізуються в процесі розвитку системи «e-learning» в університеті.

Висновки. Програмно-цільовий підхід при організації розвитку системи «e-learning» в Каразінському університеті формується не лише на підставі розуміння цієї сфери освітніх послуг як складної ранжованої системи, але і з урахуванням основних світових трендів розвитку системи освіти. При цьому саме поєднання цих факторів призводить до найбільш повного уявлення цієї системи і забезпечення її розвитку.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>
2. Брызгалина Е. В. Наука и образование: современные тренды в глобальном мире // Философия образования. – № 6 (45). – 2012. – С. 11–19.
3. Гапоненко Н. В. Форсайт. Теория. Методология. Опыт : монография : [гриф УМЦ] / Н. В. Гапоненко, РАН. Ин-т проблем развития науки. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 239 с.
4. Грабарник А. Открытые образовательные ресурсы в мире: степень к доступному и качественному образованию // e-learning Workd. – № 1 (31). – 2013. – С. 58–61.
5. Киреева Н. Р. «Новая философия образования и основные тренды его развития» – Режим доступа : <http://www.ieay.ru/nauka-v-ieau/vestnik-ieau/publikacii-zhurnala-vestnik-ieau/vestnik-ieau-n-2/kireeva-n.r.-novaya-filosofiya-obrazovaniya-i-osnovnye-trendy-ego-razvitiya/>
6. Кухаренко В. Н. Навчальний процес у масовому відкритому дистанційному курсі / В. Н. Кухаренко // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 1. – 2012. – С. 40–50.
7. Левин М. Как технологии изменят образование: пять главных трендов. – Режим доступа : <http://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov>

Муравйова О. М., Кравцова Т. А.

Харківський державний університет харчування та торгівлі, ст. викладач

Харківський державний університет харчування та торгівлі, викладач

helen_ruchka@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ

Сьогодні дуже доцільним є питання щодо використання нових методів і технологій в освітній системі. Інноваційна складова – це ті нововведення, які призначені для вирішення проблемних ситуацій з метою забезпечення оптимізації навчального процесу, організації сприятливих умов засвоєння матеріалу і підвищення якості освіти.

Інноваційна діяльність не тільки створює основу для конкурентоспроможності тієї чи іншої установи на ринку освітніх послуг, але й визначає напрями професійного зростання викладача, його творчого потенціалу, сприяє особистісному розвитку студентів будь-якого ВНЗ. Тому інноваційна науково-методична діяльність викладацького складу нерозривно пов'язана з навчально-дослідницькою діяльністю студентів.

Основною метою інновацій в освіті є розвиток викладачем умінь мотивувати дії студента, самостійно орієнтуватися в отриманій з різних джерел інформації, формувати творче нешаблонне мислення з використанням новітніх досягнень науки і техніки. Технологічність стає сьогодні головною характеристикою діяльності викладача і означає перехід на вищий щабель організації освітнього процесу.

Знання та кваліфікація стають пріоритетними цінностями у житті людини в умовах інформаційного суспільства, зокрема і міжнародного. Звідси зростаюча значущість навчання іноземним мовам, формування комунікативної компетентності, потреби внесення змін до викладання іноземної мови в немовних вишах.

Проблемою змішаного інноваційного навчання займаються такі вчені, як А. Андрєєв, А. Бімроуз, О. Чорнобровкіна, Ю. Капустін та багато інших. Вони пишуть про те, що традиційно навчання іноземній мові у немовному виші було орієнтоване на читання, розуміння і переклад спеціальних текстів, а також вивчення проблем синтаксису наукового стилю, чого вимагала стандартна освітня програма. Сучасні методи навчання іноземним мовам засновані на комунікативному підході і включають в себе використання різних Інтернет-технологій, які вносять в освітній процес демократичність, відкритість, мобільність.

Комунікативний підхід передбачає таку організацію процесу навчання, при якій всі використані методи і прийоми повинні переломлюватися через особистість студента, його потреби, мотивацію і здібності. Тільки за такої умови студент стає суб'єктом мовної та навчальної діяльності, її активним учасником.

Основною метою статті є аналіз існуючих підходів до змішаного навчання з метою підготовки фахівців, компетентних у сфері своєї професійної діяльності, здатних до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, безперервного самовдосконалення і саморозвитку.

Нині процес мовної підготовки в немовних ВНЗ набуває інших форм і масштабів. Зміни в процесі навчання англійській мові, які відбуваються в багатьох провідних українських технічних вишах, підтверджують цю думку.

Нововведення стосуються найрізноманітніших аспектів навчального процесу, починаючи зі зміни організації простору в аудиторіях, оснащення навчальних класів сучасними технічними засобами і закінчуючи апробацією нових освітніх технологій на практичних заняттях та під час самостійної підготовки студентів з використанням великої кількості онлайн компонентів та Інтернет-ресурсів.

Технологія змішаного навчання (*blended learning*) стає найбільш затребуваною і ефективною при вивченні іноземної мови, оскільки вона, з одного боку, дозволяє максимально продуктивно організувати час викладача і окремо взятого студента, а з іншого боку, робить процес вивчення мови цікавим і доступним.

Поняття «*змішане навчання*» з'явилося не так давно. З одного боку, це об'єднання суворих формальних засобів навчання (робота в класі, вивчення матеріалу мовного курсу) з неформальними (обговорення найважливіших аспектів навчального матеріалу за допомогою електронної пошти та Інтернет-конференцій). З іншого боку, це комбінування різних способів подачі навчального матеріалу (очне *face-to-face*, електронне *online learning* і самостійне навчання *self-study learning*) з використанням методики управління знаннями [5].

Технологія змішаного навчання створює переваги для ефективного викладання іноземної мови з використанням елементів інтерактивного або дистанційного навчання. Всі компоненти змішаного навчання гармонійно взаємодіють, але відбувається це лише у тому разі, якщо всі вони методично правильно організовані.

Переваги змішаного навчання, передусім, полягають в можливості вибудовувати індивідуальну освітню траєкторію студента разом з викладачем, можливості постійної взаємодії студента з однокурсниками і викладачем, зростаючій відповідальності самого студента за результати навчання.

У середовищі змішаного навчання викладачеві необхідно ефективно управляти (поєднання аудиторного і позааудиторної роботи студента), стимулювати самостійну і групову роботу студентів, створювати онлайн підтримку для студентів. Студентам, своєю чергою, необхідно сформулювати кінцеву мету навчання, визначити і розвивати свій власний стиль навчання, виробити індивідуальний план навчання [3].

Викладач і студенти працюють разом, у такий спосіб забезпечуючи якість навчання і супроводжуючи навчальний процес незалежним, корисним, ефективним і мотивуючим до розвитку підходом [4].

До появи інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) викладачі іноземної мови користувалися тими технічними засобами, які у певний період часу були актуальні: лінгафонні кабінети, різні аудіо- і відеоматеріали. У даний час освітні технічні можливості розширилися: з'явилися комп'ютерні онлайн-тести, що дозволяють визначити рівень володіння іноземною мовою, різні навчальні програми, можливість онлайн спілкування з носіями мови, доступ до автентичних іншомовних текстів.

Зусилля багатьох методистів в сучасних умовах спрямовані на розробку технологій організації самостійного навчання студентів. Для цього створюються цілі мультимедійні системи електронного навчання *e-learning* або *learning management system* (система управління навчанням), в яких як студенти, так і викладачі мають можливість ефективно рухатися вперед на шляху до пізнавальної мети. Ці системи можуть працювати у режимі реального часу, характеризуються високим рівнем інтерактивності, містять величезну кількість індивідуальних і групових завдань.

Функціонування даних систем забезпечується так званими «електронними платформами» (*online platforms*), за допомогою яких можна створити насичене інформаційне середовище й умови для активного навчання. Майбутнє іншомовної освіти вже важко уявити без таких технологій.

Серед інструментів «електронної платформи», необхідних для індивідуальної і групової дослідницької діяльності (наприклад, підготовка тематичних проектів) у сфері навчання іноземним мовам можна назвати наступні: чат – форма групового спілкування в мережі Інтернет у режимі реального часу; блог – Інтернет-щоденник, основний вміст якого – регулярно додавати записи (пости), що містять текст або зображення; форум – набір розділів для обговорення / обміну думками певних тем у віртуальній формі; Вікі – сайт в Інтернеті, структуру і зміст якого користувачі можуть самостійно змінювати за допомогою інструментів, що надаються самим сайтом.

Використання електронних інструментів, з одного боку, – це можливість вибору власної траєкторії навчання під час вивчення іноземної мови (студент працює з ІКТ у зручний для нього час, у зручному місці і таку кількість разів, яка необхідна саме йому) і можливість контролювати власні пізнавальні процеси при організації роботи у позааудиторний час. З іншого боку, легкість використання ІКТ підвищує рівень мотивації студентів під час вивчення іноземної мови.

Сучасна модель змішаного навчання передбачає, що

– всі матеріали практичних занять доступні студентам та легко можуть використовуватися для самостійного вивчення, тобто навчальні матеріали існують не тільки в друкованому, але і в електронному вигляді;

– викладач складає ресурсну карту, в якій зазначено основні та додаткові матеріали, посилання Інтернету, якими може користуватися студент під час проходження певного мовного курсу;

– є можливість онлайн-спілкування за допомогою таких інструментів як чат, форум, блог, вікі;

– ведеться розробка індивідуальних і групових проєктів, що розвиває навички пошуку, аналізу інформації, вчить працювати у команді, правильно розподіляти обов'язки і нести відповідальність за прийняті рішення;

– використовуються аудіо- та відеолекції, які роблять процес навчання простим і більш насиченим.

Технологія змішаного навчання націлена на те, щоб сформувати у студентів уміння самостійно планувати і організовувати свою діяльність, орієнтуючись на кінцевий результат. Студенти вчаться приймати рішення, робити усвідомлений вибір і нести за нього відповідальність. У студентів формуються навички і вміння працювати в інформаційному просторі, самостійно шукати, відбирати і аналізувати інформацію, представляти результат з використанням різних сучасних технологій, тобто відбувається формування необхідних мовних і соціокультурних компетенцій.

Очевидно, що модель змішаного навчання узгоджується з концепцією модернізації сучасної освіти, заснованої на запровадженні нових освітніх стандартів і входження у Болонський процес та інші міжнародні угоди.

Інновації в навчанні іноземних мов пов'язані не тільки з використанням нових методик викладання на базі змішаного навчання, нових способів організації занять на основі модульного навчання, що передбачає розвиток індивідуальних освітніх траєкторій, самостійне навчання з використанням інформаційних технологій, а й методів оцінювання освітнього результату в сучасних умовах. Так, наприклад, бально-рейтингова система оцінювання досягнень студента здійснює безперервну комплексну оцінку якості навчальної роботи студента і запроваджується у виші як гнучкий і ефективний засіб, що дає студентам мотивацію для досягнення високих результатів. Все більша увага приділяється мовному портфелю або портфолію студента, який являє собою пакет навчальних матеріалів, що містить результат навчальної діяльності з оволодіння іноземною мовою [2].

Важливим завданням у контексті сучасних тенденцій розвитку вищої професійної освіти в Україні, зокрема у процесі навчання іноземної мови, є розвиток навичок самостійної навчальної діяльності студентів – їхньої навчальної автономії.

Навчальна автономія означає готовність і здатність студентів взяти на себе управління своєю навчальною діяльністю: планувати, організовувати, оцінювати, коригувати свою навчальну працю. Так само для студента не менш важливо придбати навички та вміння, що дозволяють здійснювати самоосвіту і самовдосконалення. При цьому вибір тих чи інших навчальних стратегій багато у чому залежить від індивідуальних особливостей студентів, насамперед когнітивного стилю навчання [5].

О. М. Соловйова вважає, що поняття «навчальна автономія» пов'язане з розумінням відповідальності кожного студента за результат і процес навчальної праці. При цьому студенти не пасивні і слухняні виконавці волі викладача, готові приймати всі умови заданої моделі навчання, а рівноправні партнери, які мають право вибору індивідуальної траєкторії навчання. Роль же викладача значно розширюється – він не просто транслятор знань, а стратег, консультант, експерт і просто партнер по спілкуванню, особливо міжкультурному [1].

Отже, можна зробити висновки про те, що, впроваджуючи інноваційні методи і технології в навчання іноземної мови, необхідно пам'ятати про ефективність реалізованих нововведень у навчальному процесі, оскільки інновації вимагають критичного підходу, всебічного аналізу. Оцінка якості неможлива без регулярного дослідження ситуації. У зв'язку з цим гостро постає питання про проведення моніторингових досліджень, які дозволять своєчасно виявити труднощі в плануванні, організації, змісті, під час навчального процесу, проблеми адаптації викладачів і студентів до нових умов освітнього середовища і після аналізу ситуації допоможуть прийняти відповідні рішення.

Література:

1. Banados E. A blended-learning pedagogical model for teaching and learning EFL successfully through an online interactive multimedia environment // *CALICO Journal*. – 2006. – № 23 (3). – P. 533–550.
2. Dudeney G., Hockly N. *How to... Teach English with Technology*. – Harlow: Pearson Education Limited, 2007.
3. Stracke E. A road to understanding: A qualitative study into why learners drop out of a blended language learning (BLL) environment // *ReCALL*. – 2010. – № 19 (1). – P. 57–78.
4. Tomlinson B., Whittaker C. (2013). *Blended learning in English teaching: course, design and implementation*. – London. – P. 12–14.
5. Костина Е. В. Модель смешанного обучения (blended learning) и ее использование в преподавании иностранных языков // *Известия вузов. Серия: Гуманитарные науки*. – 2010. – № 1 (2). – С. 141–144.

Олійник Н. Ю.¹, Березенська С. М.²

¹Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, заступник
директора з науково-методичної роботи, к.п.н, доцент

²Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, начальник
відділу сучасних освітніх та інформаційних технологій

¹*natalioliinyk@ukr.net*, ²*berezsvet@ukr.net*

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ МОДЕЛІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Сьогодні в галузі технічної вищої освіти на перший план виходить проблема застарілої матеріально-технічної бази ВНЗ – фахівці зазначають «закритість» новітніх розробок та їхню високу собівартість, що своєю чергою робить їх недосяжними для навчальних закладів. Тож роботодавці зазначають, що молоді спеціалісти, які приходять на підприємства, мають досить широкі фундаментальні академічні знання, добре працюють з літературними джерелами, але досить складно адаптуються до умов виробництва, не завжди «легко перепрофілюються під іншу спеціалізацію», у багатьох з них відсутня розвинена самостійність, почуття самовизначення і творчості в професії [5].

Вирішення означених проблем вимагає проектування і впровадження у навчальний процес нових методичних систем навчання, які б доцільно поєднували традиційні і сучасні педагогічні технології, включаючи інформаційно-комунікативні. На думку М. І. Жалдака, вбудовування інформаційно-комунікаційних технологій у діючі дидактичні системи, гармонійне поєднання традиційних і комп'ютерно орієнтованих технологій навчання має не заперечувати і відкидати здобутки педагогічної науки минулого, а, навпаки, їх удосконалювати і посилювати, зокрема і за рахунок використання досягнень у розвитку комп'ютерної техніки та засобів зв'язку [4]. Ми вважаємо, що однією з сучасних педагогічних технологій, яка може задовільнити вимоги і сучасної системи вищої освіти, і роботодавців, є технологія змішаного навчання. Як показує аналіз існуючих моделей змішаного навчання [3], ключовим моментом в їхньому проектуванні є вибір правильного співвідношення всіх методів навчання, що використовуються, та встановлення оптимального поєднання традиційних технологій з технологіями електронного навчання.

Існує кілька класифікацій моделей змішаного навчання. Зокрема, С. Велединська наводить три моделі: модель підтримки традиційного аудиторного навчання, збалансована модель, гнучка модель, елективна модель. У зарубіжній практиці традиційно виділяють шість моделей змішаного навчання: модель «Face-to-Face Driver», модель «Rotation», модель «Flex», модель «Online Lab», модель «Self-blend», модель «Online

Driver». Три моделі змішаного навчання виділяє А. Антоненко: націлену на навички, націлену на працівника, націлену на компетенції [2].

Спираючись на результати проведеного дослідження і враховуючи особливості змішаного навчання, ми розглядаємо модель змішаного навчання технічних дисциплін як методичну систему, що побудована на основі оптимального поєднання трьох технологій: технологій традиційного навчання, технологій дистанційного навчання, технологій онлайн навчання і дає цілісне уявлення про зміст, внутрішню структуру, взаємозв'язок і взаємозалежність елементів процесу навчання технічних дисциплін. При цьому співвідношення перелічених технологій навчання визначене на підставі досліджень, які проводилися вченими університету Ватерлоу – 30 % технологій традиційного навчання та 70 % технологій дистанційного навчання [1]. Особливістю моделі є створення електронного інтерактивного навчального середовища, яке сприятиме підвищенню ефективності навчання технічних дисциплін через посилення лабораторно-практичної складової навчального процесу.

При проектуванні електронного інтерактивного навчального середовища ми спиралися на метод комплексного системно-діяльнісного моделювання процесу навчання, який передбачає одночасне поєднання моделювання змісту навчання, моделювання навчально-пізнавальної діяльності студентів та моделювання взаємодії учасників навчального процесу [6]. Погоджуючись з авторами у тому, що моделювання змісту в цій системі є основним, ми вважаємо, що особливості технічної дисципліни обумовлюють підпорядкування змістовного компоненту навчання діяльнісному компоненту, реалізація якого відбувається переважно у процесі виконання студентами лабораторних робіт. Таким чином основою моделі електронного інтерактивного навчального середовища є лабораторний практикум.

Кожна лабораторна робота практикуму виконується за навчальною траєкторією, яка максимально наближена до майбутньої професійної діяльності фахівця, і складається з трьох етапів: змістовно-настановного, операційно-діяльнісного та контрольно-рефлексійного. Структуру кожного з етапів можна представити у вигляді табличної моделі:

Структура реалізації лабораторної роботи з технічної дисципліни в умовах змішаного навчання

Етапи лабораторної роботи	Змістовно-настановний	Операційно-діяльнісний	Контрольно-рефлексійний
Рівні інтерактивної взаємодії	студент – контент	студент – викладач студент – студент	студент – контент студент – викладач студент – студент
Задачі пізнавальної діяльності	1. Ознайомлення з теоретичними питаннями за темою роботи. 2. Ознайомлення з методикою проведення досліджень. 3. Підготовка шаблонів звітних схем, таблиць і діаграм. 4. Формулювання гіпотези майбутнього дослідження. 5. Самоконтроль знань.	1. Актуалізація базових знань. 2. Проведення досліджень. 3. Візуалізація проведених досліджень або розрахунків. 4. Розв'язання типових та прикладних задач зі сфери майбутньої професійної діяльності.	1. Формування банку даних для комплексного аналізу. 2. Обговорення достовірності отриманих результатів. 3. Надання звітної документації. 4. Контроль знань.
Компонент інтерактивного середовища	Мотиваційний Теоретичний Діяльнісний Діагностичний		
Середовище реалізації	система дистанційного навчання	лабораторія навчального закладу; система дистанційного навчання	лабораторія навчального закладу; система дистанційного навчання

Перший досвід використання проектного інтерактивного навчального середовища, як базового складника моделі змішаного навчання технічних дисциплін, вказує на те, що у таких умовах ефективно забезпечується:

- а) підвищення ступеня автономності студентів;
- б) гнучкість моделі навчання;
- в) оптимальний розподіл часу між аудиторними заняттями, самостійною роботою студентів та онлайн спілкуванням;
- г) врахування індивідуальних особливостей студентів та їхніх очікувань;

- е) збільшення наочності навчання, яка реалізується через використання інфографіки та спеціальних прийомів у поданні теоретичного матеріалу (кольори, виділення, структурування тексту тощо);
- ф) різноманітність способів і засобів педагогічної взаємодії; збільшення обсягу навчального матеріалу та підвищення якості його подання;
- г) можливість необмеженого доступу до навчальної інформації;
- h) забезпечення оперативного зворотного зв'язку.

Література:

1. Blended learning // University of Waterloo. URL: <https://uwaterloo.ca/centre-for-teaching-excellence/resources/blended-learning>
2. Антоненко А. М. Про застосування інформаційних технологій в накопичувальній системі підвищення кваліфікації державних службовців / А. М. Антоненко // Математичне та програмне забезпечення інтелектуальних систем (MPZIS-2012) : Матеріали X ювілейної міжнародної науково-практичної конференції, м. Дніпропетровськ, 21–23 листопада 2012 р. – с. 6–7.
3. Велединская С. Б., Дорофеева М. Ю. Смешанное обучение: секреты эффективности // Высшее образование сегодня, 2014. – № 8. – С. 8–13., Рафальська О. О. Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво : Науковий журнал. – Луцьк, 2013. Випуск № 11. – С. 133–128.
4. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал комп'ютерно орієнтованих систем навчання математики // Комп'ютерно орієнтовані системи навчання : [Зб. наук. праць]. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова. – Вип. 7. – 2003. – с. 3–16.
5. Кирсанов А. Инженерное образование, инженерная педагогика, инженерная деятельность / А. Кирсанов, В. Иванов, В. Кондратьев, Л. Гурье // Высшее образование в России. – 2008. – № 6. – с. 37–40.
6. Шулиманова З. Л., Заглядимова Н. В. Методологические основы преподавания общетеоретических дисциплин в заочном вузе. URL : <http://cong.rgups.ru/teacher21centry/index16.php>

Пинчук Ольга Кирилловна

ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет»,

начальник отдела дистанционного обучения

pinchuk_o_k@pstu.edu

**ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ СОЗДАНИЯ
ДИСТАНЦИОННЫХ КУРСОВ В ПРИАЗОВСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ
ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ**

В Приазовском государственном техническом университете (ПГТУ) система дистанционного обучения (СДО) начала свое становление с 2004 года. А наиболее активная фаза развития началась с 2007 года, когда научно-преподавательский состав (НПС) приступил к созданию дистанционных курсов по 19 специальностям до квалификационного уровня бакалавр, специалист, магистр.

Одной из важных компонент развития СДО является ее организационно-методическая составляющая, включающая в том числе организационно-методические вопросы создания дистанционных курсов (ДК).

В 2004 году в университете был создан отдел дистанционного обучения. В структуру отдела позднее вошли лаборатория дистанционного обучения, видеостудия, 6 локальных центров ДО., в которых обучалось около 500 студентов (2014 г.). Было проведено обучение преподавательского состава и обслуживающего персонала, в том числе персонала, работающего в локальных центрах (ЛЦ) дистанционного обучения ПГТУ. На кафедрах были назначены преподаватели-тьюторы, которые были утверждены приказом ректора.

В силу объективных причин (отсутствие достаточного бюджетного финансирования) руководством было принято решение о создании дистанционных курсов силами университета, то есть преподавателями-авторами ДК, тьюторами, работниками кафедр.

Важную роль в процессе создания дистанционных курсов играет уровень подготовки НПС в плане компьютерной грамотности: умение создавать качественные материалы (лекции, метод. указания и пр.) в различных форматах (doc, html и др.), навыки работы с простейшими графическими редакторами для подготовки изображений к публикации, работа с мультимедиа файлами и т. п.

На начальном этапе, при создании ДК, мы столкнулись с определенными сложностями, которые на тот период были типичны для всех вузов. В частности, это слабые знания и умения профессорско-преподавательского состава в области информационных технологий (уровень квалифицированного пользователя ПК), а также отсутствие мотивации преподавателей к работе над созданием дистанционных курсов.

Руководством университета было принято решение включить работы по созданию дистанционных курсов в индивидуальные планы преподавателей, что значительно активизировало эту работу. Ежегодно и по сей день мы проводим повышение квалификации преподавательского состава по вопросам создания дистанционных курсов и управления учебным процессом.

В 2007 году в университете было создано 32 дистанционных курса.

На сегодняшний день на сайте СДО размещено 832 дистанционных курса, включающих 21982 электронных ресурса, в том числе 3287 теста с 63526 тестовыми вопросами.

Данные ДК обеспечены основными компонентами образовательного процесса:

- получение информации;
- практические занятия;
- аттестация (контроль полученных знаний).

До запуска ДК в учебный процесс он проходит внутреннюю экспертизу, в том числе первичный анализ проводит тьютор, затем созданный ДК утверждается на заседании кафедры, а после этого – утверждается методической комиссией факультета.

Дистанционные курсы разрабатываются в системе MOODLE, признанной разработчиками одной из лучших для управления учебным процессом и разработки дистанционных курсов.

К сожалению, вопросы знаний НПС в области информационных технологий в некоторой степени являются актуальными и сегодня.

В рамках методической составляющей в ПГТУ разработаны и введены в действие восемь внутренних нормативных документов – положения, инструкции, рекомендации, которые описывают порядок взаимодействия пользователей СДО ПГТУ, в том числе студентов, преподавателей, обслуживающего персонала.

Кроме этого координацию действий студента в ДК регламентируют методические рекомендации по работе с дистанционным курсом. В них кратко описывается педагогический сценарий процесса изучения материала собственно в курсе. Некоторые авторы-разработчики с помощью специального ПО размещают в своих курсах вводный видеоролик. Он озвучивается автором курса и визуализирует траекторию учебного процесса непосредственно в данном дистанционном курсе.

Одним из важных вопросов, влияющих на качество электронного образовательного ресурса, является наполнение его элементами аудио-, видео-, флешанимации, виртуальными лабораторными работами. Создание виртуальных лабораторных практикумов – это огромный объем работ, более сложный в разработке подход, требующий специальных знаний, больших временных, материальных и трудовых затрат.

В ПГТУ пошли по пути создания 2-х типов виртуальных лабораторных работ.

1-й тип. В данной лабораторной работе расчетная часть вводится и обрабатывается в специально написанной программе, являющейся «шаблоном» для большинства лабораторных работ, а иллюстративная часть работы (эксперимент) выполняется в виде соответствующего видеоролика и встраивается в данный электронный ресурс. Это значительно сокращает время и материальные ресурсы на создание такой работы с одновременным предоставлением возможности визуализации процессов исследования, что повышает эффективность и качество восприятия студентами данного исследования.

2-й тип. Виртуальные лабораторные работы с элементами анимации, представляющие собой интерактивную модель. К созданию таких работ привлекаются студенты кафедры информационных технологий ГВУЗ «ПГТУ», что значительно повышает уровень их профессиональной подготовки. Эти работы занимали призовые места на региональных и всеукраинском конкурсах студенческих научных работ.

Одной из задач, которые сейчас стоят перед нами в части обеспечения СДО электронными учебными ресурсами, является завершение работ по усовершенствованию созданных ДК для приведения их в соответствие с требованиями, утвержденными приказом МОНУ от 30.10.2013 г. № 1518.

Литература:

1. Сайт дистанционного обучения ПГТУ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ds.pstu.edu/>
2. Сайт академика РАО Новикова А. М. : формы обучения в современных условиях [Электронный ресурс] / А. М. Новиков. – Режим доступа : <http://www.anovikov.ru/artikle/forms.htm>
3. Соловов А. В. Организационные аспекты электронного дистанционного обучения / А. В. Соловов // Высшее образование в России. – 2007. – № 12. – С. 89–94.
4. Использование электронных образовательных ресурсов нового поколения в учебном процессе : научно-методические материалы / Г. А. Бодровский, И. Б. Готская, С. П. Ильина, В. И. Снегурова. – СПб. : Изд-во РГПУ им. Герцена, 2007. – 31 с.
5. Камышенко И. С. Создание виртуальных лабораторных работ с элементами видеозаписи для студентов дистанционного обучения / И. С. Камышенко // ПХ Региональная научно-техническая конференция / ПГТУ. – Мариуполь : ПГТУ, 2014.

Підчасов Євген Вікторович

ХНПУ імені Г. С. Сковороди, кандидат психологічних наук, доцент
psyevgeniy@gmail.com

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційна освіта та освіта із застосуванням технологій дистанційного навчання набуває все більшого поширення в Україні. А враховуючи загальносвітові тенденції – акцент на гнучкості та досяжності освіти, – цей напрямок здобуває все більш актуального значення. Але загальна концепція Дистанційного навчання (ДН) в Україні тільки-но здобуває власних рис. Це призводить до того, що методичні нормативи та вимоги часто досить суттєво відрізняються від вишу до вишу.

Насамперед необхідно зазначити, що освіта за допомогою засобів дистанційного навчання – це така ж за сутністю освіта, як і традиційні форми (денна, заочна, вечірня тощо), тому вимагає: дотримання певних методологічних вимог щодо побудови курсів; часу на підготовку навчального матеріалу викладачем; часу на проведення самого навчання за дистанційного системою як повноцінного робочого часу викладача; спеціалізованої організації роботи студентів за цією формою навчання; врахування особливостей розробки, побудови та публікації (представлення) матеріалів у *веб-середовищі дистанційного навчання (ВСДН)*, включаючи також психологічні особливості роботи у ВСДН.

Поряд з цим необхідно чітко розрізняти *дві форми навчання із застосуванням технологій дистанційного навчання (ТДН) – очне навчання із застосуванням ТДН та безпосередньо Дистанційне Навчання (ДН) (так звані «чисті» дистанційні курси)*. У першому випадку навчання включає як безпосередньо-контактну форму, так і дистанційну у ВСДН, наприклад Moodle, а у другому – навчання здійснюється максимально за допомогою ВСДН, де контактна форма представлена у вигляді відеолекцій, вебінарів, чатів тощо.

Наразі в Україні переважно представлена перша форма, тому зазвичай і мова переважно йде про використання ТДН відносно традиційних форм, але законодавчо і за фактом піднімається питання введення і поширення чистих дистанційних курсів.

Долаючи стереотип сприйняття дистанційних курсів, як чогось незвичного, особливого, необхідно зазначити, що навчальні курси побудовані із застосуванням ТДН мають ті ж самі структурні, навчальні і методичні елементи, що і традиційні. Серед них – лекції, практичні, лабораторні та семінарські заняття, індивідуальне та групове консультування, перевірка та рецензування робіт, підсумкові іспити (заліки, екзамени, модульний контроль, контрольні роботи, реферати тощо), керівництво науковими роботами (атестаційні, курсові, дипломні)

та інше. Методична робота передбачає фактично ті ж самі види робіт, що й за традиційних форм навчання – розробка навчальних планів, програм, форм контролю, навчальних матеріалів, корегування матеріалів тощо. Окремо розглядаються, у зв'язку з їхньою специфічністю у підготовці та побудові відеолекції, відеоконференції, вебінари, веб-консультації.

Також необхідно враховувати *специфічність застосування ТДН*:

- ресурс, необхідний для адаптування навчальних матеріалів до веб-середовища та викладення їх на веб-ресурсах вимагає спеціального обладнання для повноцінного функціонування;

- дана специфічність полягає і у психологічних складових організації роботи студентів у ВСДН – особливості побудови, представлення та сприйняття навчального матеріалу (структурування, час роботи у ВСДН, особливості сприйняття, уваги, дизайн та колірна гамма, можливості та особливості самостійної роботи, особливості контакту з викладачем, особливості взаємодії системи «людина – машина» тощо).

Необхідно підкреслити, що перевага дистанційних платформ, наприклад Moodle, полягає у тому, що налаштування системи настільки гнучкі, що дозволяють пристосувати кожний курс не тільки під особливості конкретної дисципліни, що викладається, але і до смаку конкретного викладача. Задача ж викладача полягає у розгортанні функціональних елементів курсу, настроюванні зовнішнього вигляду і організації свого робочого простору з використанням різних інтерактивних сервісів, що надаються системою.

Але будь-яка новація спочатку вимагає певних зусиль. І у ДН вони зовсім не такі великі, як може видатися на перший погляд. Зате потім електронний курс переходить у режим підтримки, і основні трудовитрати викладача зосереджені на супроводі освітнього процесу. І за умови правильної побудови та достатньої вмотивованості від останнього більшість дистанційних викладачів отримує виключно позитивні емоції.

Таким чином, при дистанційному навчанні необхідність технологічної та організаційно-методичної координації діяльності учасників навчального процесу є важливою умовою організації діяльності на всіх етапах реалізації навчання.

Аналізуючи основні методологічні вимоги до дистанційних курсів з психологічної точки зору, можна акцентувати увагу на деяких аспектах, які часто залишаються поза увагою, сприймаються немов «за умовчанням» і, нажаль, не завжди враховуються. Насправді ж, урахування цього ряду методологічних вимог з психологічним наповненням значно підвищує якість навчання у при застосуванні ТДН.

Так, у загально-гуманітарних дисциплінах вага ТДН може бути вищою, ніж у точних, технічних та спеціалізованих курсах, в яких, у порівнянні з загальними курсами, може передбачатись більше контактних форм. Але необхідно зазначити, що ТДН дуже гнучкі і багато форм та

засобів можуть бути адаптовані до потреб спеціалізованих курсів (практичні, лабораторні, залікові роботи тощо), особливо якщо викладач на достатньому рівні володіє інформаційними технологіями і може творчо підійти до побудови навчального матеріалу. Такий підхід значно підвищує якість навчання сучасного студентства, яке зростає у середовищі інформаційних систем і простору.

Розрахунок навчального навантаження студентів повинен здійснюватися з урахуванням санітарно-гігієнічних і психологічних норм організації навчання, зокрема і при використанні ТДН, яке не повинно перевищувати 54 години на тиждень і 9 годин на день – 6 годин у ВСДН (аналогічно до контактної форми) та 3 години на самопідготовку). Також при розробці матеріалів дистанційного навчання матеріал вибудовують за нормами контактної форми таким чином, щоб передбачити для студента кожні 1 – 1,5 години перерву у 10 – 15 хвилин.

В організації навчання у межах теми бажано враховувати наступні вимоги у побудові:

- на початку розділу студенти отримують теоретичні відомості за даною темою – лекційний матеріал; докладний розбір учбових прикладів з обговоренням основних методів вирішення тощо;

- при плануванні роботи у межах теми (розділу) оптимально задіяти від 3 до 5 видів робіт (максимально 7 для уникнення перевантаження);

- необхідно передбачати зміну виду діяльності у кожному розділі, а також застосовувати інтерактивні елементи у розділах для включення активності студентів. Але не бажано перевантажувати активними елементами – оптимально 1 – 2 інтерактивних елементи на розділ;

- регулювати розмір розділу можна також винесенням необов'язкового матеріалу у додатковий, що дозволить акцентуватися на ключовому (тезаурус) та дозволить будувати студенту власну траєкторію навчання та заглиблення у матеріал;

- потім у розділі надається завдання для самостійної роботи, додаткові індивідуальні завдання. Це одна–дві задачі, що містять якісь-небудь специфічні особливості, для поглиблення у матеріал;

- у кінці теми студентам можна надати аналіз характерних рішень і помилок.

При наповненні курсу матеріалами рекомендовано враховувати наступні особливості:

- текстовий матеріал необхідно викладати лаконічно та ілюструвати наочним матеріалом (рисунок, схеми, таблиці, діаграми тощо), для залучення у сприйняття усіх репрезентативних систем людини. Але використання цих елементів повинно бути обґрунтованим, не зловживаючи, тобто не повинно бути «мультимедіа заради мультимедіа»;

- необхідно враховувати специфіку сприйняття інформації з екрана комп'ютера: лекційний матеріал розбивають на фрагменти,

рекомендований розмір текстової сторінки не повинен перевищувати двох-трьох стандартних екранів (17" чи 19"), матеріал більшого розміру важко сприймається і потребує надмірного «перелистування» (прокрутки), також не рекомендується використовувати масштаб документа, який потребує горизонтальної прокрутки;

- на відміну від друкованих видань, де широко застосовуються шрифти Times з екрану комп'ютера краще сприймаються шрифти з м'якими лініями – Verdana, Arial, Tahoma, Trebuchet;

- не варто ігнорувати синтаксис і орфографію. Неписьменний коментатор схожий на людину з серйозними дефектами дикції та грамотності.

Використання кольору та дизайну, за умови вмілого їхнього застосуванні, може значно спростити і сприяти засвоєнню навчального матеріалу, сірий неоформлений текст вивчати не тільки незручно, але й неприємно, це може бути одним з факторів зниження мотивації навчання:

- при використанні кольору необхідно запобігати перевантаженню навчального матеріалу кольоровим забарвленням – це відволікає увагу; колір використовується для того, аби підкреслити певну частину матеріалу або візуально виділити його частини, структурувати матеріал, розділити основний та додатковий, виділити навчальний матеріал і методичні вказівки; враховувати співвіднесеність кольорів та ступінь їх привертання уваги, особливості стандартних колірних позначень мережі Інтернет (посилання, глосарій) і намагатися підібрати колірну гамму таким чином, щоб не втратити сприйняття подібних елементів;

- використання кольору можна рекомендувати для виділення прикладів, приміток, зауважень тощо. Необхідно обережно ставитись до позначення кольором основного тексту – вивчення матеріалу не повинно викликати напруження та роздратування у сприйнятті. Примітки та пояснення, що розташовуються у тексті також не повинні бути надмірно яскравими, бо відволікатимуть увагу від основного тексту. Водночас окремі вказівки, на яких необхідно максимально акцентувати увагу (термін виконання, ключові особливості виконання завдань, уточнення чи вказівки тощо), можна позначати більш яскраво.

Подібне можна сказати і стосовно дизайну матеріалу. Він повинен бути присутній, але без перевантаження і зайвого прикрашання. Не треба забувати, що це навчальний матеріал для засвоєння, і саме він повинен засвоюватись, а не елементи його прикрашання.

Також окремо необхідно сказати про особливості спілкування, адже дистанційне спілкування часто сприймається користувачем як «знеособлене», що вимагає насправді дещо більшого самоконтролю, ніж при спілкуванні віч-на-віч, і нажаль може «знімати» низку соціально-прийнятних обмежень, які ми називаємо етикою спілкування.

Інтернет – це система, що не має єдиного центру управління і

єдиного керівництва. На сьогодні єдиного і обов'язкового для виконання усіма користувачами зведення правил поведінки і спілкування у мережі Інтернет не існує. Проте етикет Інтернет-спілкування (як онлайн, так і оффлайн!) містить у собі негласні правила спілкування, серед яких можна виділити такі:

- необхідність дотримання у Мережі тих же правил і норм, яких ми дотримуємось у реальному житті! Ці правила знайомі кожному, вони інтуїтивно зрозумілі і поширені по всьому світові;

- ставлення з повагою не тільки до своєї, але і до чужої приватності! Дотримання авторства і конфіденційності інформації.

- ніколи не забувайте про те, що Ви спілкуєтеся з живою людиною, а не комп'ютером, а часто – з багатьма людьми одночасно. Людина, яка знаходиться від Вас на відстані багатьох кілометрів заслуговує до себе такого самого шанобливого, увічливого ставлення, як і при особистій зустрічі.

- врахування того, що навчання відбувається у кіберпросторі! Його межі куди ширші, ніж межі звичного нам людського оточення, і у різних його частинах можуть діяти власні закони. І стикаючись з новим видом спілкування у Мережі, вивчайте його закони і визнавайте їх пріоритет;

- при використанні специфічної термінології враховуйте, чи знають (і чи повинні знати!) Ваші співрозмовники дану термінологію. Не зловживайте своєю обізнаністю, за необхідності пояснюйте терміни через примітки, посилання та інші засоби веб-простору.

Таким чином, врахування психологічних особливостей у побудові освітнього процесу у веб-середовищі дистанційного навчання значно підвищує його ефективність, робить робоче спілкування простим, доброзичливим, приємним, а навчання – результативним!

Література:

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. / А. М. Анисимов. – Учебное пособие. 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – 292 с.

2. Демкин В. П. Организационно-методическая работа при дистанционном обучении / В. П. Демкин, Г. В. Можаяева / Открытое и дистанционное образование. – Томск, 2002. – № 2 (6) – С. 15–23.

3. Правила общения в сети Интернет / Личный сайт учителя – Режим доступа : http://inforat2015.moy.su/blog/pravila_obshhenija_v_seti_internet/2015-10-29-2

4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання / Наказ Міністерства освіти і науки – № 466 від 24.03.2014.

5. Рекомендации по планированию и учету рабочего времени преподавателей в системе дополнительного профессионального образования и дополнительного образования взрослых. / Методические

рекомендації. – Москва : ФГБОУ ДПУ «ГАПМ имени Н. П. Пастухова», 2014 – 48 с.

Стороженко І. П., Тіманюк В. О.

Національний фармацевтичний університет, професор кафедри фізики,
професор, доктор наук
storozhenko.igor@gmail.com

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «ВИЩА МАТЕМАТИКА»
ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В НФаУ**

ЮНЕСКО оголосило два основних принципи сучасної освіти: «Освіта для всіх» та «Освіта протягом всього життя». Але традиційні форми навчання не в змозі забезпечити ці принципи. Соціальні інститути, зокрема вища освіта, не встигають за зміною суспільної парадигми. Форма навчання залишається незмінною протягом кількох століть. У даний час вища школа з одного боку є сферою послуг зі своїми фінансовими законами, а з іншого – соціальним інститутом, який повинен давати якісну освіту і кваліфікацію, враховуючи те, що базова інформація завдяки інтернету є загальною доступною. У студентів первинним стимулом стає отримання диплома, а вже вторинним – отримання знань і кваліфікації. А у деяких навчальних закладах, на жаль, первинним стимулом є підтримання власного рейтингу та фінансової незалежності, а вторинним – дати знання і кваліфікацію. У двох сторін процес отримання знань здійснюється за вторинним принципом. Виникає внутрішнє протиріччя соціального процесу, яке може частково зняти дистанційна форма навчання. Навчання може і повинне бути безкоштовним. У теперішніх умовах платним може бути отримання сертифіката, що підтверджує успішне засвоєння курсу у такому-то університеті. Саме це і дає дистанційна форма навчання, при здійсненні якої виникає дуже багато питань як нормативно-правових, так і методичних.

Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передача та засвоєння знань, умінь, навичок та способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених одне від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій.

Дистанційне навчання в університеті може здійснюватися як повноцінна форма навчання при повній відповідності нормативно-правовим вимогам до організаційного, кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного, програмного та інформаційного забезпечення вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти, наукових,

наукових-освітніх установ, визначених Наказом МОН України № 1518 від 30.10.2013 р.

Мета роботи: пошук оптимального методологічного забезпечення дистанційного курсу «Вища математика» у Національному фармацевтичному університеті (НФаУ).

Обсяг, структура і якість знань, умінь та навичок студента, який навчається за дистанційною формою, мають відповідати вимогам державного стандарту освіти, що встановлений для відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та спеціальності. Основним документом, який визначає організацію навчального процесу за дистанційною формою навчання є навчальний план відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня. За навчальним планом і нормативними документами НФаУ і МОН України в НФаУ були створені в середовище Moodle ряд навчальних курсів, зокрема кафедрою фізики НФаУ курс «Вища математика» для студентів дистанційної форми навчання зі спеціальності 7.110201 фармація.

Навчальні заняття з вищої математики проходили за розкладом для відповідної початкової групи та потоку. Під час проведення навчальних занять студентам передаються необхідні знання і здійснюються контрольні заходи у формі поточного контролю знань. Дистанційне навчання відбувалося розробленому курсі «Вища математика» в середовищі Moodle.

Видами навчальних занять, які здійснюються дистанційно, є лекції, практичні, семінарські, індивідуальні заняття та консультації. Лекції у дистанційній формі навчання проводяться у синхронному режимі у форматі відеоконференції. Для забезпечення двобічних online відеотрансляцій лекцій і співбесід потрібне відповідне технічне забезпечення. Відеотрансляції здійснювалися за допомогою Hangouts YouTube. Але для двобічних трансляцій необхідно, щоб в усіх слухачів курсу були перевірені аккаунти. Тому усі запитання і обговорення відеотрансляцій здійснювались на відповідному форумі. Також отриманий досвід показує, що слухачі курсу віддають перевагу можливості дивитися саме запис відеотрансляцій. Навіть більше: перевага надається аудіосупроводу.

Для виконання практичних завдань студентами більше застосовується текстовий і графічний матеріал, що розміщений у самому курсі. Відповідно такий матеріал повинен мати більш стислу структуру, ніж підручник. Наприклад, це можуть бути довідники за кожною темою з великою кількістю ілюстрацій і графіків.

Для практичних занять з Вищої математики виявилось достатнім мати кілька прикладів розв'язання задач у текстовому форматі, хоча відеоприклади використовувались також. Практичні навички набуваються під час розв'язання задач, що пропонуються до кожної теми. Запитання студентів задавалися переважно за допомогою особистих повідомлень, а не у форматі форумів «Консультація» і «Взаємодопомога».

В якості семінарських занять застосовувалися навчальні форуми. Студенти повинні були висловлюватися на загальні питання стосовно використання математики у фаховому напрямі. Нажаль, вести листування щодо загальних проблем виявилось складною задачею. Студенти копіюють з інтернету лише частину проблематики, і без свого аналізу вставляють у форум. Тому обговорення не відбувається. Семінарські заняття в математиці – річ дуже незвичайна. Для створення простору обговорення проблеми потрібні не малі зусилля і мотивація, без яких студенти майже нічого не роблять.

Контроль навичок може здійснюватися різними шляхами. По-перше, це виконання завдань. Але це потребує безпосередньої перевірки викладачем звіту кожного завдання з додаванням відповідних коментарів і оцінки. Навіть для зовсім невеликого потоку студентів таких шлях стає дуже затратним за часом. Основним контролем знань і навичок були тестові завдання за основними темами. Тести забезпечені великою кількістю тестових питань з різним рівнем складності. Час виконання тесту не обмежено. Слухачі здебільшого справляються з формальними задачами.

Студент, який виконав усі вимоги, передбачені робочим навчальним планом з вищої математики, допускається до підсумкового модульного контролю, який проводиться очно. Результати підсумкового модульного контролю і поточного рейтингу корелюють один з одним.

На кафедрі фізики НФаУ призначаються відповідальні за дистанційне навчання з вищої математики, біофізики та фізичних методів аналізу, які виконують такі функції:

- готують (оновлюють) дистанційні курси, які повністю розміщують у веб-середовищі дистанційного навчання університету за два тижні до початку вивчення дисципліни, визначеного графіком навчального процесу;
- забезпечують зберігання файлів індивідуальних електронних робіт студентів на зовнішньому магнітному носії або зберігають їх у паперовому вигляді;
- реалізують навчальні та контрольні заходи у межах робочої навчальної програми у синхронному або асинхронному режимах;
- реалізують різні форми спілкування зі студентами за допомогою засобів взаємодії веб-середовища дистанційного навчання та інших інформаційно-телекомунікаційних технологій;
- забезпечують своєчасну методичну допомогу студентам, перевірку та оцінювання виконаних індивідуальних завдань і повідомлення студентам результатів засобами веб-середовища.

Таким чином, досвід дистанційного курсу «Вища математика» Національного фармацевтичного університету показав таке:

1. Студенти, які навчаються дистанційно, віддають перевагу саме індивідуальній, а не колективній роботі. Відповідно тьютор працює не з окремою групою, а з кожним слухачем особисто.

2. Дистанційна форма навчання в Україні потребує удосконалення нормативно-правового забезпечення.

3. У разі великого потоку слухачів при розробці курсів слід більше використовувати ресурси автоматичного контролю знань і навичок.

4. Текстовий навчальний матеріал повинен мати стислу форму і достатню кількість ілюстрацій.

Тараненко Рустам Костянтинович

Український інститут корекційної та реабілітаційної валеології,

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту

СТАНОВЛЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Спроби налагодити дистанційне навчання виникали задовго до формування вищої освіти у сучасному її вигляді. У 1840 році Іссак Пітман за допомогою поштових відправлень розпочав навчання стенографії студентів в Об'єднаному Королівстві, а отже став засновником першого дистанційного освітнього курсу. У 50-ті роки XIX століття у Німеччині Густав Лангеншайдт опублікував свої «навчальні листи», які власне були філологічним самоучителем для дорослих. Можливість отримати вищу освіту дистанційно з'явилась у 1836 році, коли було створено Лондонський університет. Це дало змогу учням акредитованих навчальних закладів здавати іспити, які проводив університет. А вже у 1858 році ці іспити стають доступними для всього світу.

У 1911 році в Австралії відкрились дистанційні курси на базі Квінслендського університету, що в Брісбені. А з 1914 року почало діяти й навчання по пошті за програмою навчальної школи дітей із сімей, котрі жили у віддалених від шкіл районах; студенти Мельбурнського педагогічного коледжу теж приєдналися до дистанційного навчання через пошту. За їхнім прикладом пізніше почали навчатися і в середніх школах та технічних училищах.

У 1939 році у Франції було створено Державний центр дистанційного навчання, який спеціалізувався на навчанні поштою. Нині він є чи не найбільшим закладом у Європі, який дає можливість здобути освіту дистанційно. У 1946 році починає надавати такі послуги Південноафриканський університет. У 60-х роках XX століття у США кілька інженерних коледжів почали використовувати телебачення для навчання своїх слухачів, що підштовхнуло до створення в 1984 році Національного технологічного університету, який на початку 90-х років трансформувався у консорціум, до якого увійшли 40 університетів, де викладалися інженерні дисципліни.

Вагомий вплив на розвиток дистанційної моделі освіти мало заснування Відкритого університету Великобританії у 1969 році. Пізніше послуги з дистанційного навчання починають надавати в Іспанії (1972), Пакистані (1974), Тайланді (1978), Кореї (1982), Індонезії (1984) та Індії (1985). У Китаї в 1979 році було створено Національну мережу радіо та телевізійних університетів з використанням супутникової трансляції.

У 1917 році, після революції, дистанційне навчання розвивається й у Росії. За часів СРСР було розроблено «консультативну» модель дистанційного навчання, яка власне була «освітою без візуального контакту» – заочною освітою. У 60-х роках ХХ століття в Радянському Союзі вже було відкрито ряд заочних факультетів та 11 заочних університетів. Після Другої світової війни таку модель освіти почали запроваджувати у Центральній та Східній Європі.

Україна значно пізніше долучилася до впровадження дистанційного навчання. Досить тривалий час цей процес гальмував низький рівень інформатизації українського суспільства та повільна комп'ютеризація шкіл (особливо у сільській місцевості). Кількість вишів, що активно впроваджують надання дистанційних освітніх послуг, і сьогодні лишається обмеженою.

Визначальним стало створення відповідної нормативно-правової бази, яка сприяла впровадженню дистанційної освіти в нашій державі. Це зокрема Закон України «Про національну програму інформатизації», який було ухвалено у 1998 році та затверджено у 2000 році МОН України «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні».

У результаті було створено організаційну структуру системи дистанційної освіти, розроблено її правові основи і стандарти. Виникають регіональні та локальні центри ДО, зміцнюється їхня матеріально-технічна база. Також важливим аспектом розвитку дистанційного навчання в Україні стало створення первинного фонду дистанційних курсів, упровадження системи ліцензування, атестації та акредитації закладів дистанційної освіти.

Історія розвитку дистанційної освіти підтверджує актуальність та ефективність такої форми навчання у сучасних реаліях. В Україні, яка декларує європеїзацію, дистанційна освіта поступово стає доступною для жителів віддалених населених пунктів, студентів (учнів) з обмеженими можливостями здоров'я. З іншого боку, впровадження дистанційної освіти вищими навчальними закладами зміцнюватиме їхнє становище на вітчизняному ринку освітніх послуг.

**Тимченко Г. М., Горова О. О., Рибалко О. В., Варавін А. М.,
Метіль Я. М.**

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна
Anch5555@rambler.ru

**«ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ» ЯК ДИСЦИПЛІНА
ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-
МАГІСТРІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Постановка проблеми. Сучасний фахівець у будь-якій галузі, а особливо викладач в системі вищої освіти, повинен орієнтуватись і мати уявлення про сучасні інформаційні та комунікаційні технології в освіті, застосовувати їх на практиці та впроваджувати у своїй подальшій діяльності [1, 2, 4]. Саме тому програму курсу «Технології дистанційної освіти» розроблено для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр спеціальності 8.010203 «Здоров'я людини», вона увійшла до циклу фундаментальних дисциплін з вільного вибору студента.

Викладення основного матеріалу. Програма навчальної дисципліни «Технології дистанційної освіти» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра освітнього напрямку підготовки фахівців за спеціальністю 8.010203 «Здоров'я людини», Закону України «Про вищу освіту» (2015 р.), Положення про дистанційне навчання, затверджене Міністерством освіти і науки України № 466 від 25.04.2013 р., Положення про електронне (дистанційне) навчання у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, затверджене наказом від 31.07.2014 р. № 0206-1/268.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є електронні (дистанційні) технології навчання.

Міждисциплінарні зв'язки з загальною педагогікою, психологією, основами педагогічної майстерності, педагогікою вищої школи, методикою викладання, інформатикою, основами безпеки життєдіяльності.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових розділів:

1. Технології E-learning;
2. Технології дистанційної освіти на базі LMS Moodle [3].

Метою викладання навчальної дисципліни «Технології дистанційної освіти» є вивчення сукупності методів та прийомів навчання з використанням роботи на комп'ютері у системі сучасної освіти (зокрема на прикладі класичного університету), створення мотивації на навчання на сучасному етапі розвитку суспільства.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Технології дистанційної освіти» є: засвоєння основ теоретичних знань з питань технологій дистанційної освіти; вивчення сучасних технологій з використанням комп'ютера та комп'ютерних систем; усвідомлення

системи знань як складової частини загального світогляду національно свідомої особистості; розуміння та практичні дії E-learning на особистість, яка навчається.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**: сучасний ринок E-learning; особливості проведення навчання на базі комп'ютера; особливості проведення тренінгів на базі комп'ютера; основні можливості використання комп'ютерних тестових систем оцінювання знань; сучасні інформаційні можливості комп'ютерних технологій (ігри, симулятори, чат, блог та форум, електронною енциклопедія wiki); особливості створення віртуальні навчальних класів та можливості їхнього використання у навчальному процесі; **вміти**: складати електронне портфоліо; презентувати навчальний матеріал шляхом створення презентаційних пакетів матеріалів та презентаційних відеолекцій; працювати з електронною системою підтримки при виконанні завдань (на базі LMS Moodle); створювати навчальні матеріали на основі web-технологій; користуватися чатом, блогом та форумом, електронною енциклопедією wiki; поєднувати сумісне програмне забезпечення; складати електронні книги, веб-сторінки, відеолекції та відеоконференції; враховувати рівень індивідуальної працездатності людини у зв'язку із впровадженням інклюзивної освіти для людей з особливими освітніми потребами; створювати умови безпечної діяльності людини за комп'ютером; здійснювати психолого-педагогічну оцінку використання інноваційних інтерактивних технологій.

На вивчення навчальної дисципліни надається 108 годин за навчальним планом підготовки фахівців.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни поєднує в собі сукупність тем за наступними розділами програми:

Розділ 1. Технології E-learning.

Тема 1. E-learning. Зміст, принципи та педагогічні підходи E-learning. Основні вимоги до дистанційної освіти. Організація навчальної діяльності на базі комп'ютера (позитивні та негативні боки). Методи електронного навчання.

Тема 2. Комунікаційні технології та можливості E-learning. Робота викладача з елементами інтерактивної взаємодії викладача зі студентами «Форум», «Чат», «Глосарій» у СДО Moodle. Особливості налаштування та керування фільтрами у СДО Moodle.

Тема 3. Системи дистанційного навчання. Сучасні безкоштовні навчальні платформи, їхні переваги та недоліки. Особливості навчальних платформ GoogleClassroom, LearningApps и Eliademy, LMS Moodle.

Тема 4. Основний зміст, форми і напрями дистанційної освіти у сучасній вищій школі. Основний зміст та умови реалізації дистанційної освіти на базі класичного університету. Основні вимоги до знань і вмінь

при вивченні начальних курсів з використанням комп'ютера. Методика навчання з використанням E-learning.

Розділ 2. Технології дистанційної освіти на базі LMS Moodle.

Тема 5. Організація навчального процесу за технологіями дистанційного навчання. Перспективи розвитку ДО. Платформа підтримки дистанційного навчання Moodle. Можливості. Характеристики. Інтерфейс програмного забезпечення. Реєстрація в системі Moodle. Особистий профіль користувача.

Тема 6. Основні вимоги до дистанційного курсу. Структура дистанційного курсу. Розробка сценарію дистанційного курсу. Основні налаштування курсу. Управління курсом. Наповнення курсу ресурсами. Розробка моделі оцінювання знань студента.

Тема 7. Лекція в системі дистанційного навчання. Елемент курсу «Лекція». Підготовка текстів лекцій у форматі *.doc. Робота з влаштованим текстовим редактором Rich Text Editor. Інтерфейс редактора. Вставка та форматування тексту, малюнків, таблиць. Ресурс «Книга». Основні вимоги до відеолекцій у дистанційному курсі. Сценарій відеолекції.

Тема 8. Практичні роботи та завдання в системі дистанційного навчання. Використання елементу курсу «Завдання». Оцінювання завдання. Налаштування елементу курсу «Завдання». Елемент курсу «Опитування». Елемент курсу «Анкета». Елемент курсу «Анкетне опитування».

Тема 9. Можливості оцінювання знань студентів за допомогою дистанційних технологій. Журнал оцінок студентів. Створення категорій у журналі оцінок. Використання елементу курсу «Тест». Види тестових завдань. Створення банку тестових питань. Створення, налаштування та використання елементу курсу «Тест» для різних видів контролю знань студентів. Звіти системи про дії студента на курсі. Форми звітів щодо успішності студентів.

Методичне забезпечення передбачало вивчення студентами дистанційного курсу «Технології дистанційної освіти у навчальному закладі», розміщеного у банку web-ресурсів Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік за національною системою оцінювання.

Засоби діагностики успішності навчання у ході вивчення дисципліни перевірялися за допомогою модульного контролю знань, створення макету навчального курсу у LMS Moodle та підсумкового контролю знань.

Висновки. Робота з електронною системою підтримки при виконанні завдань на базі LMS Moodle дала змогу студентами створювати власні навчальні матеріали на основі web-технологій, відпрацьовувати навички роботи з LMS Moodle та створювати пакети презентаційних матеріалів і

презентаційних відеолекцій для курсів оздоровчого спрямування. Створення власних дистанційних курсів в якості практичного завдання дало змогу магістрам здійснити психолого-педагогічну оцінку використання інноваційних інтерактивних технологій.

Література:

1. Педагогика высшей школы : [учебное пособие] / С. Ф. Сердюк. – Воронеж, 2014. – 100с.
2. Педагогічні технології : [навч. посіб.] / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник, – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.
3. <http://dist.karazin.ua/>
4. <http://www.elearningpro.ru/>

Яковенко Вікторія Вікторівна

Центр міжнародної освіти, старший викладач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
v.iakovenko@karazin.ua

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ДИСТАНЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ДОПРОФЕСІЙНОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Бурхливий розвиток сучасних інформаційних технологій дозволяє знаходити нові способи і форми навчання. До одної з таких форм належить модель інтегрованого навчання, яка являє собою форму навчання, побудовану на основі інтегрування очних та дистанційних форм і використання інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 80].

Початковим етапом процесу отримання вищої освіти для іноземних громадян в ХНУ імені В. Н. Каразіна є підготовчий факультет (підготовче відділення), навчання на якому забезпечує оволодіння слухачами українською (російською) мовою в обсязі, необхідному для отримання подальшої профільної освіти. Узагальнена мета навчання нерідною мовою – здатність студента здійснювати навчально-пізнавальну діяльність засобами нерідної мови в нерідному середовищі [11; 12]. Г. І. Кутузова виділяє наступні вимоги до рівня предметно-мовленнєвих умінь випускника-іноземця етапу допрофесійної підготовки [10, с. 274–277]:

- давати визначення понять і їхню класифікацію;
- формулювати основні закони, теорії;
- пояснювати і описувати спостережуване явище, процес;
- записувати формули у вигляді символів, читати формули;

- зображати явище, процес, використовуючи графічні об'єкти;
- аналізувати умову задачі (завдання), записувати його у вигляді символів;
- вирішувати завдання і пояснювати хід її рішення та ін.

Разом з тим О. І. Суригін визначає завдання викладачів загальнопрофесійних дисциплін як «створення на своїх заняттях оптимальних умов для формування у студентів комунікативної компетентності у досліджуваній професійній області» [12, с. 55–56]. Створенню таких умов, а також виробленню у студентів вищезазначених ЗУН з математики, на нашу думку, може сприяти застосування в навчальному процесі моделі інтегрованого навчання з використання дистанційних освітніх технологій. Цю думку можна проілюструвати висловлюванням М. О. Іванової та Н. О. Тіткової про те, що «... знання студенти «доотримують» у ВНЗ, тому на підготовчому факультеті необхідно: виробити у студентів готовність брати участь в навчальному процесі і потребу реалізувати цю готовність; навчити студентів сприймати і опрацьовувати інформацію, логічно мислити і самостійно працювати над отриманням знань» [8, с. 15].

Дослідження особливостей навчання в електронному освітньому середовищі сьогодні представлені в численних працях зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких М. І. Жалдак, Є. С. Полат, Н. В. Морзе, К. Г. Кречетніков, В. М. Кухаренко, О. В. Соловов, А. М. Хуторской, Anthony William Bates, Marc Prensky та багато інших. Зокрема, Е. Г. Азімов дослідив роль і місце сучасних комп'ютерних технологій у навчанні російської мови як іноземної (РЯІ) [1], наукові праці А. М. Богомолова присвячені питанням використання Інтернет-технологій у навчанні РЯІ, аналізу моделей віртуального середовища навчання РЯІ, розробки і впровадження дистанційних курсів тощо [4; 5]. У працях Н. О. Зінонос реалізація моделі «перевернутого» навчання Flipped Learning розглядається як одна з педагогічних умов адаптації студентів-іноземців до вивчення природничо-математичних дисциплін у ВНЗ [7].

Отже, метою даного дослідження є розгляд методичних аспектів використання моделі інтегрованого навчання математики та аргументування її застосування в процесі допрофесійної підготовки іноземних студентів.

Найвагомішими науковими засадами впровадження моделі інтегрованого навчання математики на допрофесійному етапі підготовки іноземців є наступні положення.

1. Загальнодидактичні принципи: принцип наочності; принцип зв'язку навчання з практикою; принцип свідомості, творчої активності та самостійності студентів.

2. Принципи теорії навчання нерідною мовою [11, с. 106–107]:

а) *принцип комунікативності* реалізується шляхом формування комунікативних умінь студентів, орієнтиром слугує система типових мовних дій (каталог типових мовних дій);

б) *принцип врахування рівня володіння мовою навчання* окреслює необхідність предметно-мовної координації між процесами вивчення загально-професійних дисциплін та української (російської) мови як іноземної.

3. Загальнометодологічні принципи організації інформаційної освіти [6, с. 59–61]:

а) *принцип системного підходу* як найбільш природовідповідний у загальному розумінні, дозволяє забезпечити цілісність сутності навчального процесу у ракурсі поєднання традиційних та інноваційних форм і методів навчання, подолати за рахунок введення єдиної методичної бази їх ізолюваність;

б) *принцип діяльнісного підходу* означає, що модель інтегрованого навчання математики реалізується для студента з позицій користувача, споживача навчальної інформації, виходячи з тих навчально-інформаційних потреб, які він повинен вирішувати у ході своєї навчальної та професійної діяльності;

в) *принцип технологічного підходу* дозволяє розглядати використання моделі інтегрованого навчання математики як педагогічну технологію, що включає в себе певну сукупність методів, форм і засобів, які забезпечують досягнення цілей даної дисципліни.

Конкретизуючи узагальнену мету навчання нерідною мовою – здатність студента здійснювати навчально-пізнавальну діяльність засобами нерідної мови в нерідному середовищі [11; 12] – та спираючись на систему цілей теорії навчання нерідною мовою [11, с. 45–79], ми представили мету використання моделі інтегрованого навчання математики з використанням дистанційних освітніх технологій на допрофесійному етапі підготовки іноземних студентів у вигляді наступної трикомпонентної структури:

1) *комунікаційний компонент мети*: оволодіння студентами системою мовних та мовленнєвих умінь і навичок, яка забезпечує можливість здійснення комунікації українською (російською) мовою в навчально-науковій та соціокультурній сферах;

2) *предметний компонент*: оволодіння студентами системою ЗУН з дисципліни «Математика», необхідних для здійснення подальшої навчальної діяльності;

3) *адаптаційний компонент*: формування психологічної готовності студентів до самостійної навчальної та інформаційної діяльності в умовах нового (порівняно з рідним) соціокультурного середовища.

З урахуванням вищезазначеної мети та окресленої системи принципів можемо визначити поняття моделі інтегрованого навчання математики з використанням дистанційних освітніх технологій на допрофесійному етапі навчання іноземних студентів як: створення інформаційно-навчального середовища у мережі Інтернет, що являє собою дидактичне доповнення традиційної класно-урочної моделі навчання і містить комплекс електронних навчально-методичних матеріалів, які забезпечують можливість самостійного, за допомогою комп'ютера, планшета або мобільного телефона, та за дозованої допомоги викладача опанування та закріплення студентом навчального матеріалу з математики і набуття комунікативних умінь [2 с. 110; 9]. Суть такої моделі навчання полягає у тому, аби максимально привернути студентів до практичної діяльності на заняттях, змінивши зміст домашньої самостійної роботи і роботи на заняттях. Студенти опановують теоретичний матеріал не традиційно на заняттях у ВНЗ, а вдома самостійно. Практичні завдання виконують в аудиторії з викладачем [7].

Курс математики для іноземних студентів підготовчого факультету складається з 17 тематичних модулів. Узагальнену структуру компонентів кожного з тематичних модулів в електронному інформаційно-навчальному середовищі розглянемо нижче.

1. Один або кілька завершених за змістом **міні-текстів**, що містять навчальний матеріал (як знаково-цифровий, так і лексичний), який повинен бути засвоєний студентами. Тексти містять визначення, правила та зразки розв'язання типових задач, причому відбір змісту матеріалів проводиться відповідно до *критеріїв наступності* (опора на наявні у студентів знання), *перспективності* (відповідність змісту освіти на професійному етапі навчання), *мінімальної достатності* і *фундаментальності* (відбір найбільш фундаментальних базисних понять і методів дисципліни «Математика», які мають найбільш загальне наукове значення і утворюють систему репрезентації дисципліни в певній цілісності) [12, с. 28–32]. А поєднання **аудіозапису** тексту (або навіть відеофрагменту) з власне текстовим матеріалом забезпечує більш глибоке занурення студента у навчальну інформацію, сприяє його образному усвідомленню та реалізує одне з найважливіших завдань навчання іноземних абітурієнтів на підготовчому факультеті – підготовку до сприйняття ними лекцій українською (російською) мовою на основних факультетах ВНЗ.

2. **Блок роботи з новою лексикою теми** – перелік слів та словосполучень з перекладом мовою-посередником. Причому частина термінів вже відома студентам з курсу наукового стилю мовлення, що створює сприятливі умови для реалізації послідовності у навчанні. Доречним також нам вважається створення у межах інформаційно-навчального середовища автоматичного глосарію з математики.

3. **Інтерактивні дидактичні тренажери**, за А. О. Акішиною і О. Є. Каган, – притекстові та післятекстові структурні завдання [3, с.108–109], тобто зорієнтовані на «зону найближчого розвитку» студентів вправи, основними типами яких повинні, на наш погляд, бути:

- *вправи на розвиток смислової здогадки* (встановити відповідність між різними типами математичних об'єктів чи парами об'єктів, розмістити в логічній послідовності (структурі, класифікації) математичні об'єкти та пояснювальні написи до них та ін.);
- *завдання з вибором відповіді* (обрати зі списку правильний варіант (варіанти) відповіді на запитання, обрати зі списку правильне завершення речення, серед кількох тверджень знайти помилкове (або істинне) і відмітити його);
- *вправи на розвиток письмової компетенції* студента (вставити в речення пропущене слово (слова), написати коротку відповідь на питання, дати розгорнуту відповідь на питання);
- завдання, що вимагають математичних обчислень тощо.

4. **Міні-тест** з теми, мета якого полягає не стільки в дидактичному контролі засвоєння, скільки у допомозі особисто студентові в усвідомленні власних труднощів з опанування навчального матеріалу, в самоактивізації на шляху їхнього подолання.

Графічну модель структурних компонентів тематичного модуля (теми) дисципліни «Математика» та відповідних способів діяльності студентів подано на рис. 1.

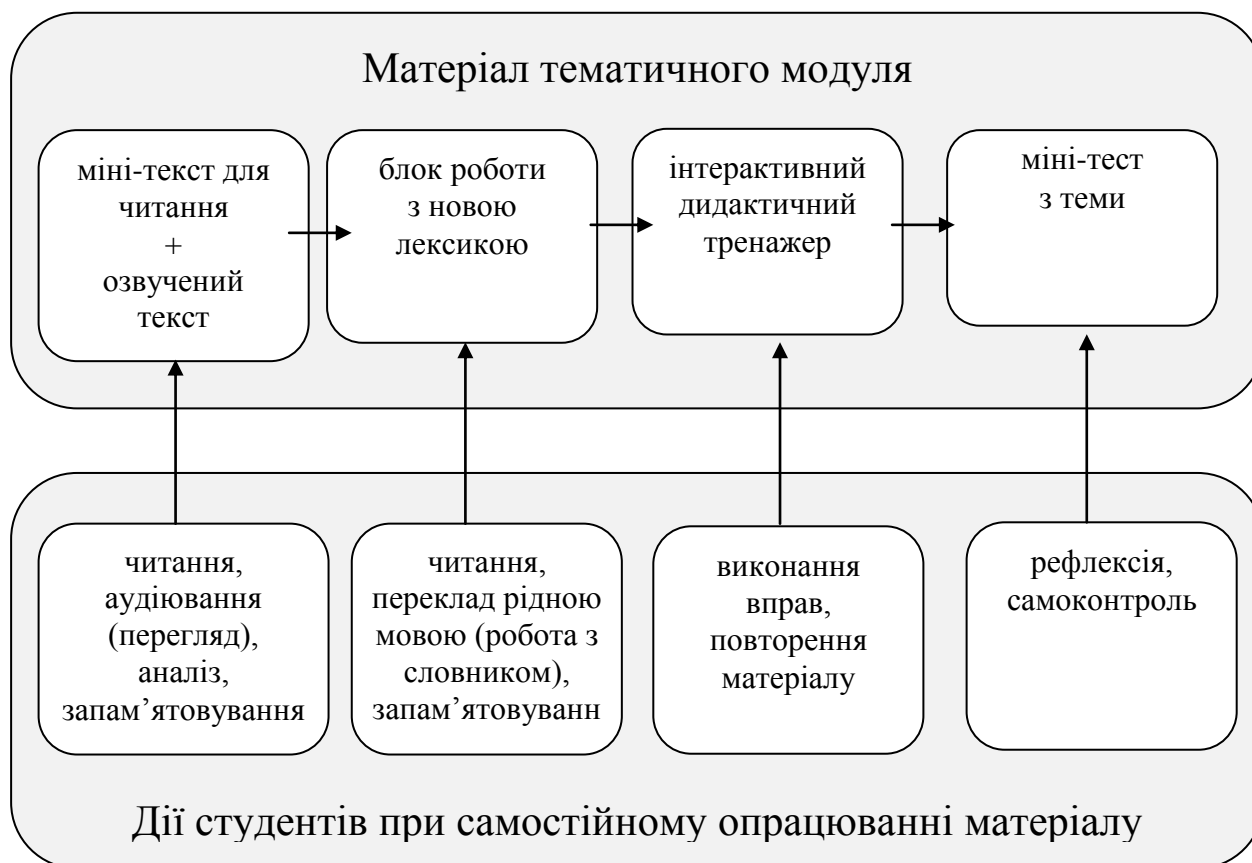

Рис.1. Модель структури тематичного модуля та відповідних дій студентів при реалізації інтегрованого навчання математики на допрофесійному етапі підготовки

Як бачимо, в процесі самостійного опрацювання студентами навчального матеріалу домінують репродуктивні способи мовленнєвої діяльності студентів – читання та аудіювання [3, с. 58–59], тим самим звільняючи час для відпрацювання мовлення, письма та предметних (математичних) умінь студентів безпосередньо на уроці. Таким чином модель інтегрованого навчання реалізує принцип взаємопов'язаного навчання всім видам мовленнєвої діяльності і сприяє формуванню базових компетенцій іноземних студентів допрофесійного етапу навчання – мовної, мовленнєвої, комунікативної [3, с. 6], а також предметної (математичної). Практична реалізація моделі інтегрованого навчання математики з елементами дистанційних освітніх технологій дозволить виховати іноземного абітурієнта, більш освіченого і якісно підготовленого до навчання у вищій школі, більш організованого та психологічно підготовленого до здійснення навчальної та професійної діяльності засобами нерідної мови.

Література:

1. Азимов Э. Г. Методическое руководство по использованию дистанционных технологий в обучении русскому языку как иностранному [Текст] / Э. Г. Азимов. – М. : Русский язык. Курсы, 2006. – 152 с.
2. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) [Текст] / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Изд-во ИКАР, 2009. – 448 с.
3. Акишина А. А. Учимся учить. Для преподавателя русского языка как иностранного [Текст] / А. А. Акишина, О. Е. Каган. – М. : Рус. яз. Курсы, 2002. – 256 с. – (2-е изд., испр. и доп.).
4. Богомоллов А. Н. Виртуальная языковая среда обучения русскому языку как иностранному (лингвокультурологический аспект) [Текст] / А. Н. Богомоллов. – М. : МАКС Пресс, 2008. – 320 с.
5. Богомоллов А. Н. Сетевое обучение и формы его реализации в учебном процессе (на примере курса дистанционного обучения русскому языку как иностранному «В эфире Россия») [Текст] // Русский язык за рубежом. – 2006. – № 1. – С. 36–44.
6. Гендина Н. И. Формирование информационной культуры личности : теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины [Текст] / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, Г. А. Стародубова, Ю. В. Уленко. – М., Межрегиональный центр библиотечного сотрудничества, 2006. – 512 с.
7. Зінонос Н. О. Використання Flipped Learning моделі у навчанні студентів- іноземців на підготовчих відділеннях ВНЗ України [Текст] / Н. О. Зінонос // Молодий вчений. – Херсон : Гельветика, 2015. – № 2 (17). – С. 40–43.
8. Иванова М. А. Социально-психологическая адаптация иностранных студентов первого года обучения в вузе: Методические рекомендации преподавателям [Текст] / М. А. Иванова, Н. А. Титкова. – СПб. : СПбГТУ, 1993. – 16 с.
9. Кречетников К. Г. Проектирование креативной образовательной среды на основе информационных технологий в вузе [Текст] : [монография] / К. Г. Кречетников. – М. : Госкоорцентр, 2002. – 296 с.
10. Кутузова Г. И. Междисциплинарные связи в обучении иностранных студентов [Текст] / Г. И. Кутузова. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та. – 2008. – 378 с.
11. Сурыгин А. И. Основы теории обучения на неродном для учащихся языке [Электронный ресурс] : [монография] / А. И. Сурыгин. – СПб., 2000. – Режим доступа : <http://dl.unilib.neva.ru/dl/1721.pdf>.
12. Сурыгин А. И. Педагогическое проектирование системы предвузовской подготовки иностранных студентов [Электронный ресурс] : [монография] / А. И. Сурыгин. – СПб., 2000. – Режим доступа : <http://dl.unilib.neva.ru/dl/1723.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Анісімов О. М.¹, Бочаров Б. П.², Воєводіна М. Ю.³, Кузнєцов А. І.⁴

¹заст. директора Центру дистанційного навчання

²канд. техн. наук, доцент каф. ПМ і ІТ

³ст. викл. каф. ПМ і ІТ, *voevodina@kname.edu.ua*

⁴канд. техн. наук, доц., директор центру дистанційного навчання
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

АКТИВІЗАЦІЯ ВХОДЖЕННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ШЛЯХОМ ПРОХОДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ «ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХНУМГ»

У нашому університеті традиційно велика увага приділяється застосуванню інформаційних технологій, оскільки без цього неможливо сформувати сучасного фахівця. Важливим напрямом такої роботи є залучення першокурсників до активного використання тих широких можливостей, які дають сучасні інформаційні технології у сфері освіти. Перед нами стояло завдання познайомити нових студентів з можливостями використання інформаційних технологій у процесі навчання, адаптувати їх у новому колективі, активізувати процес навчання на основі спільної діяльності.

У поточному навчальному році було проведено навчання студентів на курсі "Інформаційні технології в ХНУГХ", де студентів познайомили з системою дистанційного навчання MOODLE, цифровим репозиторієм, інформаційно-бібліотечними технологіями, а також з роботою корпоративної соціальної мережі YAMMER.

Соціальні медіа стали найглобальнішим проектом сучасного Інтернету і практично відразу ж почали неабияк впливати на наше життя. Корпоративні соціальні мережі підвищують залучення і прискорюють інновації. Психологи стверджують, що активні користувачі соціальних медіа більш впливові і справні, що дає їм більший шанс на кар'єрне зростання. Позитивні емоції, що виникають від використання соціальних мереж, ведуть до зміцнення важливих зв'язків, які згодом використовуються в роботі і стають причиною високих показників якості.

Які функції виконують корпоративні соціальні мережі?

- Знайомлять співробітників один з одним.
- Руйнують ієрархічні межі.
- Створюють співтовариство (команду).

– Надають соціальні інструменти для спільної роботи (інструменти для публікації контенту, інструменти для обговорення, інструменти для контролю і моніторингу).

Microsoft стверджує, що Yammer – це її майбутнє, і що скоро Yammer стане платформою для усіх бізнес-додатків компанії.

Першими переваги корпоративних соціальних мереж, або інтранет-порталів побачили такі технологічні гіганти, як IBM і Cisco, де внутрішні мережі давно використовуються більшістю співробітників. У міжнародному концерні Philips зайнято більше 128 тисяч чоловік, проте усі службовці зберігають близькі контакти, начебто це була невелика компанія в одному приміщенні. Інтранет робить спілкування між колегами простішим і зрозумілішим. Більше 40 тисяч співробітників компанії є активними користувачами внутрішньої мережі, обмінюючись ідеями і миттєво дізнаючись деталі поточних проектів для роботи.

У 2015–2016 навчальному році – у жовтні-листопаді – Центром дистанційного навчання спільно з кафедрою ПМ і ИТ ХНУГХ були проведені заняття з курсу "Інформаційні технології у ХНУГХ". Підготовку пройшли студенти 1-го курсу та 1-го курсу із скороченим терміном навчання. Форма навчання – очно-дистанційна, курс на сайті ЦДО ХНУГХ. Тривалість навчання – 1,5 місяця. Програма курсу включає:

- Лекційне заняття (по факультетах) – 2 години.
- Практичне заняття в комп'ютерних класах (у групах) – 4 години.
- Практичне заняття у бібліотеці (у групах) – 2 години.

Курс розраховано на переважно самостійну роботу студентів з постійним консультуванням, методичною і організаційною підтримкою викладача. Способи контролю знань: оцінка практичних завдань. Приблизний список завдань курсу:

– Реєстрація в системі дистанційного навчання MOODLE, заповнення особистої картки, вставка фотографії в обліковий запис. Знайомство з принципами роботи з дистанційними курсами.

– Активація корпоративного поштового аккаунта через портал MsOffice.

– Реєстрація в yammer.com. Заповнення особистої картки, вставка фотографії в обліковий запис. Запис в групи. Реєстрація в зовнішніх мережах yammer.

– Реєстрація друзів в yammer.com для залучення зовнішніх користувачів у соціальну корпоративну мережу.

– Реєстрація друзів у vk.com для залучення зовнішніх користувачів у групи, пов'язані з університетом.

– Реєстрація в Microsoft DreamSpark для зниження правового нігілізму, що склався в молодіжному середовищі по відношенню до програмних продуктів. Під час навчання кількість програмних продуктів, доступних скачуванню, дорівнювало 163.

– Анкета студента. У цьому завданні студенти отримували навички роботи в системі дистанційного навчання MOODLE, відпрацьовували навички користування онлайн-конверторами.

– Вивчення інформаційне – бібліотечних технологій.

Базиль Олена Олександрівна

Сумський державний університет, старший викладач, кандидат наук

o.bazyl@elearning.sumdu.edu.ua

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В СУМСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Сучасний розвиток комп'ютерних технологій, доступність та розповсюдженість Інтернету, приєднання України до Болонського процесу, актуальність «навчання впродовж життя» сприяють поширенню навчання *E-learning*, яке в Україні найчастіше називають дистанційним навчанням [1]. Однак поняття *E-learning* є більш широким і передбачає застосування електронних матеріалів для навчання за різними формами (денною, вечірньою, заочною, індивідуальною, екстернатом для забезпечення окремих навчальних занять, підвищення кваліфікації усіх рівнів, індивідуальної, самостійної роботи студентів, у довузівській підготовці тощо), а дистанційне – це навчання студентів, котрі віддалені від викладача і взаємодіють з ним електронними засобами у синхронному та асинхронному режимах [2] (засобами чату, аудіо-, відеоконференції, електронної пошти, форумів, соціальних мереж тощо [3]).

Значна кількість науковців як за кордоном, так і в Україні розглядала у своїх дослідженнях різні аспекти дистанційного навчання. Психолого-педагогічним проблемам дистанційного навчання присвячені праці Є. С. Полат, П. І. Образцова, М. В. Моїсевої, М. Л. Смільсона, Н. Т. Тверезовської. Інформаційно-методичному забезпеченню дистанційного навчання присвячені дослідження В. Ю. Бикова, Ю. О. Зубаня, М. П. Мазура, І. В. Козубовської, В. В. Сагарди, В. М. Кухаренко, В. А. Ясулайтіса. Використання дистанційного навчання в різних галузях та для різних форм навчання розглянуто в працях Ю. О. Зубаня, Л. Л. Ляховської, В. М. Кухаренко, Я. Л. Напрєєва, Т. І. Барановської, Б. І. Шуневича, Н. М. Болюбаш.

Зміни в системі освіти, пов'язані з прийняттям в 2014 році Закону України «Про вищу освіту», підвищення вимог до підготовки конкурентоспроможного фахівця, інноваційний розвиток суспільства та економіки впливають на зміст і форму заняття. Все частіше як при проведенні навчальних занять, так і для самостійної роботи студентів у

Сумському державному університеті (СумДУ) використовують електронні матеріали, що дозволяють реалізувати ідеї індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчання, підготувати студентів до активної самостійної діяльності.

Метою роботи є аналіз особливостей та доцільність використання електронних матеріалів у навчальному процесі студентів заочної та денної форми навчання.

Навчальні ресурси СумДУ створюють всі передумови для створення та забезпечення студентів якісними електронними навчальними матеріалами. До їх складу входять:

1. Система дистанційного навчання, розміщена на платформі «Salamstein» (www.dl.sumdu.edu.ua), складається з кількох модулів: Studio – редактор навчальних об'єктів, система управління контентом (Content Management Systems – CMS); віртуальне навчальне середовище (Virtual Learning Environment – VLE), система управління навчанням (Learning Management Systems – LMS); Tracker – модуль управління проектами для організації та моніторингу виконання завдань всіма учасниками процесу управління навчанням, додаткові модулі, що забезпечують комплексне вирішення для організації дистанційного навчання у ВНЗ. База навчальних матеріалів містить велику кількість дистанційних курсів, до складу яких входять різні навчальні об'єкти, які залежно від типу призначені для опрацювання теоретичного матеріалу, набуття практичних навичок і вмінь, контролю знань [4]. До навчальних об'єктів відносяться лекції, тести, інтерактивні практичні завдання (віртуальні лабораторні роботи та тренажери, реалізовані за допомогою технологій Java, JavaScript, Flash, 3D-Unity), завдання для дискусій та обговорення, завдання для спільної роботи, практичні завдання, лабораторні дослідження, обов'язкові індивідуальні завдання. Вони можуть мати текстову, графічну, відео- та аудіоформу представлення [5].

2. Відкритий веб-ресурс Lectur.ED, що являє собою конструктор навчально-методичних матеріалів (www.elearning.sumdu.edu.ua), забезпечує можливість вільної реєстрації та створення навчальних об'єктів. Матеріали, створені за допомогою Lectur.ED, можна експортувати в інші навчальні ресурси (систему дистанційного навчання), розміщати у відкритому доступі на OpenCourseWare СумДУ.

3. Відкритий веб-ресурс OpenCourseWare СумДУ (www.ocw.sumdu.edu.ua). Основні завдання OCW-СумДУ – систематизація, структуризація та представлення у web-просторі навчально-методичного забезпечення дисциплін, підвищення якості навчального контенту завдяки принципам відкритого до них доступу [6].

Усі навчальні ресурси СумДУ створено власноруч співробітниками університету.

Сумський державний університет має великий досвід із застосування дистанційного навчання. Наукові дослідження з проблематики дистанційного навчання були розпочаті в університеті ще в 1994 року, а з 2002 року СумДУ став учасником експерименту МОН України із запровадження дистанційної форми навчання [7]. Практично від початку запровадження дистанційної форми навчання в університеті почали використовуватися електронні навчальні матеріали для студентів заочного та денного відділення.

Спочатку для доступу до електронних навчальних матеріалів студентів заочного та заочного відділення реєстрували в системі дистанційного навчання, а з появою конструктора навчально-методичних матеріалів Lectur.ED значна кількість електронних матеріалів почала розміщуватися на ньому, і викладачі все частіше використовують саме цей ресурс. Електронний контент, як правило, є динамічним навчальним матеріалом, що постійно змінюється та еволюціонує [4]. Дуже важливим аспектом такого розвитку є можливість колективної роботи над ним групи викладачів (навіть співробітників різних університетів). Таку можливість надає саме web-ресурс Lectur.ED, який дозволяє створювати розділи, теми, web-сторінки, тести як відкритої, так і закритої форми, розміщувати файли для завантаження, використовувати зовнішні ресурси, виконувати інтерактивні практичні завдання, імпортовані із системи дистанційного навчання. Вбудований онлайн редактор дозволяє легко редагувати та змінювати матеріал. Його функціональні можливості дуже схожі з можливостями текстового редактора Microsoft Word. Онлайн редактор надає широкі можливості для створення таблиць, формул різної складності, використання спеціальних символів, вбудування в текст відео- та аудіофайлів, посилань, виділення фрагментів тексту у вигляді різноманітних блоків, таких як блок-цитата, блок-попередження, блок-примітка тощо [8]. Для використання створеного за допомогою Lectur.ED матеріалу, його необхідно опублікувати і надати посилання студентам. Посилання може бути статичним (не змінюється при зміні матеріалу з послідуною публікацією) або динамічним (змінюється при зміні матеріалу з послідуною публікацією).

З 2013 року електронні навчально-методичні матеріали в СумДУ стали обов'язковим елементом викладання дисциплін денної форми навчання [9].

Використання електронного контенту в навчальному процесі позитивно впливає на якість навчання, дозволяє унаочнити матеріал, що дуже важливо для цілого ряду дисциплін. Використання на лекціях відеодемонстрацій, самостійна робота студентів денної та заочної форми навчання з тестами та інтерактивними практичними завданнями сприяє більш якісному засвоєнню матеріалу навчальної дисципліни. Наприклад, при вивченні теми «Табличний процесор Microsoft Excel» дуже важливо

навчити студентів створювати та копіювати формули. За допомогою технології Flash створений тренажер, що емалює середовище Microsoft Excel. Основним його призначенням є наочна демонстрація можливостей табличного процесора щодо створення та копіювання формул [10]. Після виконання тренажеру студенту значно простіше виконувати практичні завдання з даної теми. Тим паче, тренажер можна виконувати кілька разів до повного засвоєння навиків. Це також корисно студентам, які з якихось причин не змогли відвідати заняття [11].

Таким чином, використання електронних матеріалів у навчальному процесі дозволяють донести студентам більший обсяг інформації, полегшують сприймання матеріалу, збільшують наочність та простоту використання матеріалів, підвищує ефективність самостійної роботи. Основною перевагою для студента є те, що він має можливість готуватися до занять у зручний для нього час. Швидкий розвиток інформаційних технологій сприяє виникненню нових типів електронних матеріалів, нових способів донесення навчальної інформації до студентів, тому подальше проведення досліджень в цьому напрямку є перспективним та необхідним.

Робота виконана у межах НДР “Модель організації змішаного навчання у вищому навчальному закладі” (державний реєстраційний номер 0115U001568, Міністерство освіти і науки України).

Література:

1. Наказ № 466 Міністерства освіти і науки України “Про затвердження положення про дистанційне навчання” від 25.04.2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

2. Дистанційне навчання – це сучасно: перспективи розвитку дистанційного навчання на прикладі Сумського державного університету / Ю. Коровайченко, А. Васильєв // Газета “Освіта України”. – 2013. – № 24 від 17.06.2013. – С. 6.

3. Савченко О. О. Порівняльна характеристика сервісів для відеоконференцій / О. О. Савченко, В. М. Мірошніченко // Перший крок у науку : матеріали студ. конф. ф-ту електроніки та інформаційних технологій, м. Суми, 22 травня 2011 р. – Суми : СумДУ, 2011. – С. 43–44. Керівник: Шовкопляс О. А.

4. Моделювання навчального процесу вивчення економіко-математичних дисциплін з використанням комп'ютерних технологій [Текст] : звіт про НДР (заключний) / Кер. О. А. Шовкопляс. – Суми : СумДУ, 2015. – 53 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39572>

5. Наказ № 916-І СумДУ “Про затвердження Вимог до навчально-методичних матеріалів дистанційної форми навчання та критеріїв їх

оцінювання” від 18.11.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elearning.sumdu.edu.ua/s/85-5pb>

6. Базиль О. О. Відкритий освітній ресурс Сумського державного університету для забезпечення навчального процесу / О. О. Базиль // Нафта і газ. Наука – Освіта – Виробництво: шляхи інтеграції та інноваційного розвитку : матеріали всеукраїнської науково-технічної конференції (м. Дрогобич, 8 – 9 травня 2015 р.). – Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2015. – С. 179 – 182.

7. Базиль О. О. Система контролю знань в системі дистанційного навчання Сумського державного університету / О. О. Базиль // Проблеми і перспективи розвитку освіти. Організація дистанційної освіти у загальноосвітній та вищій школі : збірник статей Всеукраїнської наукової конференції 15–16 січня 2016 року. – Дніпропетровськ : GlobalNauka, 2016. – С. 18 – 24 с.

8. Базиль Е. А. Возможности web-сервиса Lectur.ED для создания учебных материалов / Е. А. Базиль, Ю. А. Кравченко // Современное образование в России и за рубежом: теория, методика, практика : материалы III междунар. научн.-практ. конф., Чебоксары, 24 сент. 2014 г. – Чебоксары : ЦНС “Интерактив плюс”, 2014. – С. 20–21.

9. Наказ № 925-І СумДУ “Про застосування електронних навчально-методичних матеріалів у викладанні дисциплін денної форми навчання” від 19.11.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elearning.sumdu.edu.ua/s/a2-5p9>

10. Базиль О. О. Роль віртуальних тренажерів при вивченні інформатики / О. О. Базиль // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей VIII Міжнародної науково-методичної конференції, 15–16 листопада 2012 р., м. Суми / Відп. за вип. В. В. Божкова. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 58–59.

11. Базиль О. О. Матеріали дистанційної форми навчання для підвищення якості навчання студентів денної форми [Електронний ресурс] / О. О. Базиль // Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доп. X Міжнар. наук.-метод. конф., м. Суми, 13–14 листопада 2014 р. – С. 20–21. – Режим доступу : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/37980>

Бойченко Марина Анатоліївна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
докторант кафедри педагогіки, доцент, кандидат педагогічних наук

marinaver18@yandex.ua

**ОНЛАЙН ПРОГРАМИ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ
ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ: АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД**

Підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів вже тривалий час є пріоритетом державної освітньої політики в Україні, що передбачає, між іншим, і розширення доступу до таких програм через використання інформаційно-комунікаційних технологій. Втім, у нашій країні не існує спеціальних програм професійної підготовки вчителів, які у майбутньому працюватимуть з обдарованими дітьми та молоддю, хоча незаперечним є факт, що саме ця категорія учнів потребує особливої уваги з боку вчителя для найповнішого розкриття їхнього потенціалу. Саме тому вважаємо за доцільне звернутися до позитивного американського досвіду з метою його подальшої екстраполяції на українському ґрунті.

Проблеми педагогічної освіти зарубіжних країн стали предметом розгляду вітчизняних учених-компаративістів С. Вітвицької, Т. Кошманової, Н. Лавриченко, М. Лещенко, Н. Муқан, М. Нагач, Л. Пуховської, А. Сбруєвої та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, проблема запровадження онлайн програм магістерської підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими дітьми та молоддю поки що не стала предметом спеціального дослідження, що й стало метою нашої наукової розвідки.

Наголосимо, що низка американських університетів пропонує програми магістерської підготовки вчителів, які працюватимуть з обдарованими учнями, зокрема «Спеціальна освіта: освіта обдарованих» (Special Education: Gifted Education), «Методика навчання: обдаровані і талановиті» (Instruction: Gifted and Talented), «Курикулум і методика навчання обдарованих, творчих і талановитих» (Curriculum & Instruction Gifted, Creative and Talented), «Освіта обдарованих» (Gifted Education) [1]. Більшість програм є дистанційними, представленими в онлайн форматі. Крім того, деякі програми, зокрема програма на здобуття ступеня магістра освіти з методики навчання обдарованих і талановитих (The Master of Education in Instruction: Gifted and Talented), запроваджена у Вілмінгтонському університеті (Wilmington University), представлені одночасно в різних формах: традиційній, комбінованій та дистанційній (онлайн) [2].

У контексті нашої розвідки на особливу увагу заслуговує досвід організації дистанційного навчання майбутніх учителів обдарованих і талановитих в Університеті Цинциннаті (University of Cincinnati) [3], штат

Огайо, – великому державному дослідницькому університеті, що за рейтингом U.S. News & World Report входить до найкращих університетів Сполучених Штатів.

Університет Цинциннаті пропонує онлайн програму магістерської підготовки «Обдаровані, креативні й талановиті» (Gifted, Creative, and Talented), головною метою якої є усвідомлення майбутніми вчителями унікальності обдарованих, креативних і талановитих учнів, що сприятиме усуненню бар'єрів для їхніх високих досягнень, а також підвищення мотивації до навчання.

Магістерська програма розрахована як на вчителів, які вже працюють у школах, так і на майбутніх учителів, при цьому знання курикулуму та методики навчання обдарованих і талановитих можуть бути застосовані у навчальному процесі при роботі з будь-якими категоріями учнів.

У межах зазначеної магістерської програми студенти мають змогу ознайомитися з останніми дослідженнями з методики навчання обдарованих і талановитих, реформами у сфері освіти обдарованих і талановитих та інноваційними технологіями розвитку і стимулювання обдарованих учнів. Дистанційна форма навчання, що передбачає надання освітніх послуг в онлайн режимі, дозволяє працюючим учителям активно впроваджувати отримані у процесі магістерської підготовки знання і навички у своїй практичній діяльності. У даному разі вчитель запроваджує інновації в навчальний процес під керівництвом досвідчених педагогів вишу, які можуть своєчасно допомогти розв'язати виникаючі проблеми та надати підтримку. Крім того, зазначена програма надає широкі можливості мережевої взаємодії з одногрупниками з різних куточків країни, що сприятиме обміну досвідом запровадження реформ у сфері освіти обдарованих і талановитих у різних штатах, що дозволить отримати цілісну картину переваг і недоліків використання тих чи інших методів і засобів.

Програма магістерської підготовки «Обдаровані, креативні й талановиті» складається з двох частин – загального курикулуму (core curriculum) та спеціального курикулуму у сфері освіти обдарованих (gifted curriculum).

У межах загального курикулуму передбачається викладання таких навчальних дисциплін:

1. Наукові дослідження у сфері освіти для магістрантів (CI 7001: Educational Research for Masters Students) – 3 кредити. Метою вивчення даної дисципліни є ознайомлення магістрантів із широким колом сучасних наукових досліджень у сфері освіти й усвідомлення ролі наукових досліджень та їхньої цінності для освітньої практики. Магістранти мають зробити огляд літератури за обраною проблемою, що продемонструє

ознайомленість зі станом розробленості проблеми, яка становить предмет їхнього наукового інтересу, володіння методами аналізу і синтезу тощо.

2. *Курикулум і методика навчання: теорії і тенденції розвитку* (CI 7002: Curriculum and Instruction: Theories and Trends) – 3 кредити. Метою вивчення даного навчального курсу є усвідомлення впливу суспільно-політичних перетворень, виражених у законодавстві, на розвиток курикулуму. Магістранти мають дослідити взаємозв'язки між запровадженням курикулуму і моделями викладання, а також особливостями побудови курикулуму.

3. *Викладання і навчання в різноманітних класах* (CI 7003: Teaching and Learning in Diverse Classrooms) – 3 кредити. Даний курс є необхідним для вчителів середньої школи. Він спрямований на ознайомлення магістрантів з проблемами та досвідом навчання учнів-представників різних меншин: расових, етнічних, мовних, сексуальних, а також різного соціально-економічного статусу. Магістранти мають перевірити отримані знання під час виробничої практики.

4. *Роль учителів у демократичному суспільстві* (CI 7004: The Role of Teachers in a Democratic Society) – 3 кредити. Зазначена навчальна дисципліна сфокусована на вивченні історичних і політичних чинників, що вплинули на розвиток учительства у США. Під час вивчення курсу магістранти дізнаються, як учителі відтворюють соціальні норми або мають порушити їх як виклик на зміни. Магістранти повинні порівняти власну діяльність як учителів у демократичному суспільстві.

5. *Магістерський проект: курикулум і методика навчання* (CI 7090: Master's Project: Curriculum and Instruction) – 3 кредити. Зазначений курс спрямований на написання плану-проспекту магістерського дослідження й отримання дозволу на подальшу наукову роботу з обраної проблеми, завершенням якої стане написання магістерського проекту.

У межах спеціального курикулуму у сфері освіти обдарованих до вивчення пропонуються такі курси:

1. *Вступ до навчання обдарованих, креативних і талановитих дітей та молоді* (CI 6060: Overview of Teaching Children and Youth who are Gifted, Creative or Talented) – 3 кредити. Метою зазначеного курсу є ознайомлення з історичними аспектами розвитку освіти обдарованих і талановитих, а також проблемами навчання, учіння та викладання учням зі спеціальними освітніми потребами. Завданням курсу є надання магістрантам базових знань щодо проблем і характеристик обдарованих, креативних і талановитих учнів.

2. *Створення навчального середовища для обдарованих, креативних і талановитих дітей та молоді* (CI 6061: Creating Learning Environments for Children and Youth who are Gifted, Creative or Talented) – 3 кредити. У межах зазначеного курсу розглядаються питання навчального середовища, управління навчальною діяльністю, створення навчального клімату в класі

для обдарованих, креативних і талановитих учнів. Магістранти також ознайомлюються з методикою навчання та засобами педагогічної підтримки учнів, визначених як обдаровані, креативні й талановиті.

3. *Оцінювання обдарованих, креативних і талановитих дітей та молоді* (CI 6062: Assessment of Children and Youth who are Gifted, Creative or Talented) – 3 кредити. Метою даного курсу є ознайомлення з природою й складовими ефективного оцінювання обдарованих, креативних і талановитих учнів. Магістранти вчаться аналізувати різноманітні інструменти оцінювання, обираючи найбільш придатний для конкретного випадку. Крім того, у межах курсу обговорюються такі питання, як значення ефективної оцінки для професійного розвитку, роль заангажованості під час оцінювання, а також вплив на оцінювання культурного, етнічного та мовного розмаїття учнівських контингентів.

4. *Співпраця в інтересах обдарованих, креативних і талановитих дітей та молоді* (CI 6063: Collaboration on Behalf of Children and Youth who are Gifted, Creative or Talented) – 3 кредити. У межах курсу розкриваються питання співпраці, що є головною передумовою ефективного навчання обдарованих, креативних і талановитих учнів. Навчальним курсом передбачено ознайомлення з концептуальними засадами та методами, необхідними для організації якісної співпраці, консультування й комунікації, а також вивчення взаємозв'язків між культурним, мовним та етнічним різноманіттям і розвитком обдарувань та талантів. Головною метою курсу є набуття знань та формування почуття поваги до потреб і вимог учнів із різноманітними освітніми потребами в різних навчальних середовищах, усвідомлення ролі культурного, мовного та етнічного різноманіття, а також умов виховання в сім'ях у визначенні обдарованих і талановитих дітей та молоді.

5. *Виробнича практика* (CI 6064: Practicum) – 6 кредитів. Виробнича практика включає 75 годин, проведених у школі та підсумковий семінар в онлайн режимі. Виробнича практика у школі надає можливість магістрантам удосконалити набуті навички і продемонструвати володіння методикою роботи з обдарованими, креативними й талановитими учнями. Магістранти застосовують отримані знання під час навчальної та науково-дослідної діяльності у школі. Результати власної діяльності як учителя спочатку оцінюються студентом-практикантом, а потім перевіряються його ментором і методистом з вищого навчального закладу. Під час підсумкового семінару в результаті обговорення і саморефлексії навчальної діяльності та оцінювання обдарованих, креативних і талановитих учнів розробляються методичні рекомендації, які будуть відображені в магістерському проекті. Одним із завдань практики є розроблення, використання й опублікування планів-конспектів уроків. Результати виробничої практики щодо навчання обдарованих, креативних і

талановитих учнів, знаходять висвітлення в публікаціях у наукових журналах, а також обговорюються на методологічних семінарах [3].

Отже, поряд із отриманням знань і навичок, необхідних майбутнім і практикуючим учителям для роботи з обдарованими й талановитими учнями, у магістрантів формується дослідницька компетентність через поетапне набуття навичок здійснення наукового дослідження упродовж всієї програми магістерської підготовки.

Підсумовуючи, зазначимо, що дистанційні програми магістерської підготовки дозволяють не тільки отримати спеціальну вищу освіту майбутнім учителям обдарованих і талановитих, але й поглибити знання, набуті спеціальних навичок та одночасно перевірити їх на практиці вчителів, які вже працюють у школі без відриву від виробництва. Крім того, отримані знання, навички та досвід можуть бути застосовані і під час роботи з іншими категоріями учнів.

Література:

1. Бойченко М. А. Програми професійної підготовки майбутніх учителів до роботи з обдарованими і талановитими школярами в університетах США, Канади та Великобританії / М. А. Бойченко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 1 (45). – С. 10–17.

2. Boichenko M. Programs of future teachers' master training to work with gifted students / M. Boichenko // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток вищої освіти : глобальний та національний виміри змін» (6–7 квітня 2016 року, м. Суми). – Том 1. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 122–124.

3. University of Cincinnati. Master of Education Online. Gifted, Creative, and Talented Course Description [Electronic resource]. – URL : <http://mastersed.uc.edu/masters-degree-in-education-online-programs/gifted-education-teacher-degree-online/curriculum/course-listing/>

Гарбуз Н. В.¹, Закурдай С. А.², Шавкун В. М.³

¹Харьковский национальный университет городского хозяйства
им. А. Н. Бекетова, ассистент

²Харьковский национальный университет городского хозяйства
им. А. Н. Бекетова, доцент, кандидат технических наук

³Харьковский национальный университет городского хозяйства
им. А. Н. Бекетова, доцент, кандидат технических наук

nonna1212@mail.ru

К ВОПРОСУ О ПРОБЛЕМАХ ВНЕДРЕНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Перспективу внедрения дистанционного обучения в высшей школе на данный момент переоценить сложно. Заинтересованность потенциальных студентов, живущих удаленно от научных центров, людей с особыми потребностями, а также тех, кто не может совмещать работу и обучение на дневной либо заочной форме, делает дистанционное обучение крайне привлекательным для вузов. Тем более что условия для использования дистанционных систем управления обучением есть в большинстве из них.

Проблемам создания и использования курсов дистанционного обучения посвящены работы Анисимова А. М., Воеводиной М. Ю., Бочарова Б. П., Бардакова В. А., Никуличевой Н. В., Андреева А. А., Гриценко В. И., Левкина Г. Г. и многих других. Анализ этих источников показал, что наряду с неоспоримыми позитивными сторонами внедрения дистанционного обучения существует ряд проблем, связанных как с организационными, методическими, так и с техническими вопросами.

Целью работы является освещение проблем преподавателей, ведущих занятия в системе дистанционного обучения, в частности Moodle, для усовершенствования их практической деятельности.

Дистанционное образование доступно всем, кто имеет ПК с выходом в Интернет. Не нужно посещать занятия, учиться можно в удобное для студента время. Но существуют и проблемы. Самая первая из них – проблема самоорганизации. Ведь, хотя заниматься учебой можно в удобное для этого время, это время необходимо находить каждый день для успешного усвоения материала. Немедленного ответа на вопрос, разъяснение непонятных моментов, при дистанционном общении может не случиться. Кроме того, без практического освоения с целью получения навыков работы на устройствах, оборудовании, стендах невозможно полноценное овладение многих специальностей.

Большинство преподавателей ХНУГХ им. А. Н. Бекетова уже получили сертификаты по курсу «Теория и практика работы в Moodle» и используют систему Moodle при проведении занятий для дневной и заочной форм обучения. На дневной форме обучения ресурсы

дистанционных курсов используются для самостоятельной работы студентов. А тестирование и электронные отчеты по лабораторным работам экономят время и студента, и преподавателя. Для заочной формы обучения (особенно для организации учебного процесса на филиалах в других городах) дистанционное обучение вообще незаменимо.

Позитивных моментов при использовании Moodle для преподавателя много:

- ресурсы дистанционного курса всегда доступны;
- экономия времени при тестировании в сравнении с устным опросом;
- очень информативные и эффективные элементы, такие как «занятие» и «семинар»;
- ответы на вопросы при самостоятельной работе студента можно предоставлять дистанционно;
- отчетность по лабораторным работам и практическим занятиям можно получать и корректировать в электронном виде;
- в случае отсутствия студента по уважительным причинам на занятиях – возможность его консультирования и оценки усвоения им учебного материала.

Наряду с этим есть недостатки:

- невозможность идентифицировать дистанционно личность студента (нет стопроцентной уверенности в том, что, например, тест прошел именно тот студент, фамилия которого стоит в журнале оценок);
- возможность необъективной оценки знаний студента преподавателем (основа дистанционного обучения письменная, а некоторым студентам легче изложить ответ устно);
- необходимость высокого уровня подготовки студентов для успешной работы в системе дистанционного обучения;
- необходимость жесткой самодисциплины студента.

Кроме того, несовершенство материально-технической базы университета не дает в полной мере почувствовать преимущества внедрения Moodle в учебный процесс. Это и устаревшее программное обеспечение, и отсутствие доступа к скоростному Интернету на многих кафедрах.

Таким образом, внедрение дистанционной формы обучения позволяет университету увеличить количество студентов, снизить затраты на организацию учебного процесса. Но для перехода на полностью дистанционную форму обучения нужна стандартизация объемов ресурсов и элементов курсов, а также определение минимального количества очных встреч между студентами и преподавателями.

Невзирая на некоторые недостатки, можно надеяться, что вскоре ДО в ХНУГХ им. А. Н. Бекетова составит конкуренцию другим формам обучения.

Гірінова Л. В.¹, Сибірякова І. Г.²

¹Харківський державний університет харчування та торгівлі,
доцент кафедри економіки та управління

²Харківський державний університет харчування та торгівлі,
старший викладач кафедри економіки та управління

l.girinova@gmail.com

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ ТА ОЦІНКИ ЙОГО ЯКОСТІ

Сучасний економічний стан України змінив направленість процесу навчання. Оптимізація і забезпечення потрібного набору інструментів взаємодії викладачів та студентів відіграє важливу роль у сучасній освіті. Однак для нового покоління молоді спілкування простягається далеко за межі звичної електронної пошти і охоплює відео, блоги, вікі, соціальні форуми та обмін миттєвими повідомленнями в режимі реального часу. Традиційні методики викладання не в змозі забезпечити сучасні потреби освітнього процесу навчальних закладів. Внаслідок чого сучасна система вищої освіти при реалізації освітніх програм вимагає використання різних освітніх технологій, у тому числі електронного та дистанційного навчання, а також наявність у навчальному закладі електронного інформаційно-освітнього середовища та забезпечення необмеженого доступу до цього середовища студентів. Проблемою є успішна інтеграція нових інструментів в існуюче середовище взаємодії без збільшення витрат, складності та ризиків.

Популярність дистанційної освіти у світі зростає з кожним роком, наприклад, у 2013 році загальна кількість студентів у США, які навчалися на онлайн-курсах, становила 7,1 мільйона, що становить 33,5 % від загальної кількості студентів. В Україні також спостерігається зростання прихильників дистанційної форми навчання, однак він значно нижчий, ніж в Америці та Європі. За даними МОН на сьогоднішній день в Україні працює 32 постійно діючих центри дистанційної освіти, серед яких 20 вищих навчальних закладів та інститутів підвищення кваліфікації.

Аналіз літератури показав, що науковці частіше вивчають питання взаємодії викладача та студента, а також побудови діалогу між ними за допомогою засобів комунікації.

У своїй роботі Benson & Samarawickrema [1] визначили необхідні якості викладача, які є, на їхню думку, необхідними для роботи в онлайн-

класі: стійкість, адаптивність та активність. Роль викладача онлайн-курсу – постійно сприяти, а також заохочувати якість зв'язку і взаємодії [5] зі студентами.

Джексон, Джонс і Родрігес у своїй роботі використовували описову статистику, біваріантну кореляцію та регресію для оцінки поведінки викладачів, яка впливає на задоволеність студентів [4]. Їхні дослідження показали, що висока кореляція може бути виявленою між здатністю викладача полегшувати навчання, прямого соціального і когнітивного зобов'язання у межах онлайн-середовища та задоволеності студентів з їхнього загального досвіду навчання.

Мета дослідження полягає у визначенні причин низької популярності дистанційної форми навчання в Україні.

Питання впровадження дистанційної форми навчання в Україні постало понад п'ятнадцять років тому, але сьогодні лише 14 університетів України надають таку послугу. Не зважаючи на достатньо високий рівень комп'ютеризації навчальних закладів і населення, дистанційна форма навчання не є поширеною. Це обумовлено низкою причин, починаючи з відсутності достатньої нормативно-правової бази. Зазначимо, що Положення про дистанційну освіту, вимоги до ВНЗ, які хочуть впровадити дистанційну форму навчання прийнято лише у 2013 році, в той час як у Великобританії наявність дистанційної форми навчання включається в оцінку якості освіти в університетах. Крім того в Україні часто дистанційне навчання ототожнюють з заочною формою. На відміну від США, де учасники освітнього процесу ідентифікують дистанційне навчання як еквівалент традиційного, в Україні після вступу на дистанційну форму навчання студенту відкривають віртуальний кабінет. Протягом навчального року він сам вивчає матеріали, за необхідності консультується з викладачами та методистами. Також до послуг студента – електронна бібліотека ВНЗ. Але все одно найчастіше він повинен приїздити на здачу сесії до університету.

Також існують деякі проблеми, пов'язані з якістю, які неодноразово обговорювалися на міжнародних конференціях та форумах, і стосовно яких доступні наукові дані:

- якість дистанційного та електронного навчання: чи забезпечують ці форми навчання отримання студентами знань та досвіду, які можна порівняти з традиційним навчанням?

- результати: якість отриманої кваліфікації може бути вищою або такою самою як у студентів, котрі навчаються за традиційною формою?

- доступ: які технології та засоби комунікацій використовуються в процесі отримання освіти (Інтернет, послуги поштового зв'язку тощо) і як це впливає на ефективність?

- сприйняття: як сприймається дистанційна форма отримання освіти серед студентів, викладачів та роботодавців?

– ф'ючерси: які можуть бути наслідки та безкоштовні онлайн-курси?

Одним зі способів забезпечення якості викладання і навчання є забезпечення єдиної структури традиційного та дистанційного навчальних процесів.

Якість навчальних ресурсів набуває додаткового значення у контексті способів отримання знань студентами. Мета-аналіз, проведений Bernard та ін. [6], заснований на трьох типологіях взаємодії **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]** в дистанційній освіті (студент-змістовність, студент-студент, студент-викладач), показав, яка схема взаємодії має найбільший ефект. Згідно з висновками авторів, схема взаємодії «студент – змістовність» набула переваги, потім йде схема «студент – студент» та «студент-викладач». Ці результати підкреслюють важливість якісного контенту та структури навчальних матеріалів, а також засобів їхньої доставки до студента, для чого потрібні величезна підготовка (кадрова, технічна, організаційна) та серйозні фінансові вкладення.

За результатами дослідження J. A. Huss [3], роль викладачів дистанційних центрів освіти є більшою, ніж вони вважають. Вони відповідальні за розробку курсу, спосіб подання матеріалів, а також ступінь адаптивності та здатності реагувати на потреби студентів, що проявляється у загальній структурі. Дистанційний курс рідко є індивідуальним продуктом, скоріше – це спільний продукт експертів контенту (у даному випадку викладача), методистів і фахівців з технологій. Традиційне навчання у класі засновано на авторитеті викладача. Таким чином, необхідність ділити контроль над онлайн курсом і прийняти зміни, властиві часу і простору, є важким переходом для викладача. Вони борються з особистісно-зосередженістю дистанційної освіти. Викладачі також повинні визначити необхідність враховувати ситуації, коли студенти, найімовірніше, демонструють низький рівень автономії через необізнаність з технологією або складність навчальних матеріалів. Викладач може забезпечити ранню істотну підтримку і діалог, тоді як студенти матимуть більше автономії, ніж у традиційній формі здобуття освіти. Таким чином, здатність передбачати та задовольняти потреби окремих студентів набуває першочергове значення в онлайн-середовищі порівняно з проблемами, з якими стикаються викладачі, коли розробляють онлайн-курси.

Процеси забезпечення якості і результатів дистанційних навчальних закладів та програм навчання можуть бути відмінні, але вони не можуть впливати на сприйняття студентів, співробітників та роботодавців. Ключовим фактором є надійний процес забезпечення якості. Чжан і Cheng (2012) побудована модель оцінки, яка включає в себе чотири етапи: планування, розробку, оцінку процесу і продукту.

Якість навчального процесу та дистанційного навчання може бути виміряна з використанням низки вихідних даних, включаючи:

- участь кількох співробітників у розробці навчально-методичних комплексів дисциплін, де вчені та методисти працюють разом, а також залучення зовнішніх експертів;
- зовнішня оцінка методичних матеріалів і використання зовнішніх екзаменаторів;
- зворотний зв'язок зі студентом;
- системи моніторингу на місці для викладачів та співробітників центрів дистанційної освіти, які повинні надавати підтримку.

Щоб організувати повноцінну дистанційну освіту у ВНЗ, потрібна серйозна державна підтримка – фінансова, законодавча, кадрова. На даному етапі ВНЗ легше впроваджувати дистанційні технології у традиційне навчання, ніж пропонувати повноцінну дистанційну освіту. Хоча впровадження цієї форми є неминучим.

У дослідженні ми визначили чотири основні проблеми якості дистанційної освіти. Можливо, найкращий спосіб продемонструвати якість дистанційного навчання для уряду, роботодавців і громадськості – це отримання високих результатів оцінювання якості знань студентів. Причому повинні бути єдині стандарти і процеси забезпечення якості на відповідних рівнях для всіх форм навчання будь-якими засобами масової інформації. Це може бути легко досягнуто в тих університетах, які пропонують обидва режими навчання.

Загальне уявлення серед ключових зацікавлених сторін різняться: студенти цінують гнучкість і доступність дистанційної форми навчання; викладачі, які знайомі з освітніми технологіями, є більш відкритими для спілкування; роботодавці можуть бути стурбовані оцінкою якості отриманих знань у порівнянні з традиційною формою навчання. Оцінка студентами власного рівня освіти та подальше використання отриманого досвіду в усіх аспектах життя може вплинути на відношення уряду, роботодавців і громад до дистанційної форми навчання.

Література:

1. Benson, R., & Samarawickrema, G. (2009). Addressing the context of e-learning: Using transactional distance theory to inform design. *Distance Education*, 30, 5-21. <http://dx.doi.org/10.1080/01587910902845972>
2. Bernard, R. M., Abrami, P. C., Lou, Y., Borokhovski, E., Wade, A., Tamin, R. Bethel, E. C. (2009). A meta-analysis of three types of interaction treatments in distance education. *Review of Educational Research*, 79, 1243–1289. Retrieved May 16, 2014, from
3. Huss, J. A., Sela, O., & Eastep, S. (2015). A Case Study of Online Instructors and Their Quest for Greater Interactivity in Their Courses:

Overcoming the Distance in Distance Education. Australian Journal of Teacher Education, 40(4). <http://dx.doi.org/10.14221/ajte.2015v40n4.5>

4. Jackson, L., Jones, S., & Rodriguez, R. (2010). Faculty actions that result in student satisfaction in online courses. Journal of Asynchronous Learning Networks, 14 (4), 78–96.

5. Kassandrinou, A., Angelaki, C., & Mavroidis, I. (2014). Transactional distance among open university students: How does it affect the learning process? European Journal of Open, Distance, and E-Learning, 17(1), 26–42.

Горбулин Олег Станиславович

Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина, доцент,

кандидат биологических наук

hydrobiolog@ukr.net

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИН ЕСТЕСТВЕННОГО ПРОФИЛЯ

Долгие годы информационные и коммуникационные технологии (ИКТ) были просто вспомогательными средствами (в управлении, проектировании, производстве, образовании и других сферах человеческой деятельности), и практически не оказывали серьезного влияния на повседневную жизнь людей, их мышление и психологию. Однако с течением времени, в ходе которого электронные технологии, развиваясь, менялись гораздо быстрее, чем мышление людей, стали появляться первые признаки того, что общественный феномен ИКТ перерастает «штанишки» технологий (Данилов, Поздеева, 2014).

В современном информационном обществе интеллектуальное развитие его членов становится главным стратегическим ресурсом и важным фактором развития общества. Иными словами, главным ресурсом становится человек, способный приобретать и применять знания, а также участвовать в процессе их создания. Глобальная информатизация общества инициирует информатизацию образования. Информатизация образования, в свою очередь, подразумевает процесс создания информационно-образовательной среды (ИОС).

Основные особенности современной концепции дистанционного обучения заключаются в следующем.

Гибкость. Обучающиеся, в основном, не посещают регулярных занятий в виде лекций, семинаров. Каждый может учиться столько, сколько ему лично необходимо для освоения курса, дисциплины и получения необходимых знаний по выбранной специальности.

Модульность. В основу программ ДО закладывается модульный принцип. Каждая отдельная дисциплина или ряд дисциплин, которые освоены обучающимся, создают целостное представление об определенной предметной области. Это позволяет из набора независимых учебных курсов формировать учебный план, отвечающий индивидуальным или групповым потребностям.

Параллельность. Обучение может проводиться при совмещении основной профессиональной деятельности с учебой, т. е. «без отрыва от производства».

Дальнодействие. Расстояние от места нахождения обучающегося до образовательного учреждения (при условии качественной работы связи) не является препятствием для эффективного образовательного процесса.

Асинхронность. Подразумевается тот факт, что в процессе обучения обучающий и обучаемый могут реализовывать технологию обучения и учения независимо во времени, т. е. по удобному для каждого расписанию и в удобном темпе.

Охват. Эту особенность иногда называют «массовостью». Количество обучающихся в СДО не является критичным параметром. Они имеют доступ ко многим источникам учебной информации (электронным библиотекам, базам данных), а также могут общаться друг с другом и с преподавателем через сети связи или с помощью других средств ИТ.

Рентабельность. Под этой особенностью подразумевается экономическая эффективность ДО. Средняя оценка зарубежных и отечественных образовательных систем ДО показывает, что они обходятся приблизительно на 10–50 % дешевле, в основном за счет более эффективного использования существующих учебных площадей и технических средств ИТ, а также представления более концентрированного и унифицированного содержания учебных материалов и ориентированности технологий ДО на большое количество обучающихся и других факторов.

Преподаватель. Речь идет о новой роли преподавателя (в СДО – тьютора), когда на него возлагаются такие функции, как координирование познавательного процесса, корректировка преподаваемого курса, консультирование, руководство учебными проектами и т. д. Взаимодействие с обучающимися осуществляется в основном асинхронно с помощью почты или систем связи. Допускаются и приветствуются также и очные контакты.

Обучающийся. Точнее, новая роль обучающегося, или, как более принято в системе ДО, слушателя. Для того чтобы пройти ДО, от него требуется исключительная самоорганизация, трудолюбие и определенный стартовый уровень образования.

НИТ (Новые информационные технологии). В СДО используются, преимущественно, НИТ (компьютеры, аудио- видеотехника, системы и средства телекоммуникаций и др.) (Сидоров, Мокшев, 2013).

Во многих случаях особенности концепции ДО действительно являются ее плюсами. Однако, в случае естественно-научных и, в особенности, биологических дисциплин достоинства системы меняют знак. Изучение биологических дисциплин, помимо проработки большого объема теоретического материала, требует освоения навыков работы со специальным, и подчас очень сложным, оборудованием. Навыки эти возможно освоить исключительно в процессе непосредственного общения преподавателя и студента в рамках лабораторных занятий, практикумов, учебных практики и т. д.

Автором читается нормативный курс «Ботаника: низшие растения» для студентов первого курса заочной формы обучения биологического факультета. Курс состоит из четырех разделов (системных фрагментов (по: Околелов, 1999)): «Общие вопросы ботаники», «Водоросли», «Грибы», «Лишайники».

При чтении курса была выработана следующая схема использования технологий дистанционного образования.

На курс отводится 16 аудиторных часов, из них 8 часов лекционных и 8 – лабораторных занятий. Лекционные часы были посвящены актуальным проблемам современной ботаники, вопросам места и значения отдельных эколого-систематических групп низших растений в природе; их роль в жизни и хозяйственной деятельности человека. Все разнообразие строения клетки и таллома, способов размножения, типов жизненных циклов, питания и др. вынесены в дистанционную форму с использованием платформы <http://novisse.ru/>. Там же размещены методические разработки лабораторных занятий для самоподготовки студентов в межсессионный период.

В качестве индивидуального научно-исследовательского задания студентам предлагалось написание эссе по одной из актуальных проблем современности, решение которой может быть связано с объектами курса. Согласование тематики эссе и консультации также проводились на указанной платформе.

Анализ результатов чтения курса показал следующее. Студенты-заочники активно интересовались и работали в дистанционном курсе. Однако на сегодняшний день далеко не все студенты имеют физическую возможность работать с дистанционными курсами. Связано это, в первую очередь, с отсутствием домашних компьютеров (ноутбуков или нетбуков), а также с отсутствием интернет-подключения. В текущем учебном году только 65 % студентов активно работали на дистанционной платформе. Остальные объяснили свое отсутствие в дистанционном режиме именно указанными выше факторами.

Кроме того, определенные трудности представляет общая подготовка студентов первого курса по умению работать в информационном пространстве.

Таким образом, использование технологий дистанционного образования при преподавании естественно-научного профиля возможно только в комбинации с классическими аудиторными методами: установочными и проблемными лекциями, лабораторными занятиями, малыми и большими практикумами.

Литература:

1. Данилов О.Е., Поздеева О. Г. Особенности дистанционного обучения [Текст] // Проблемы и перспективы развития образования: материалы V междунар. науч. конф. (г. Пермь, март 2014 г.). – Пермь : Меркурий, 2014. – С. 34–37.

2. Околелов О. П. **Дистанционное обучение: сущность, дидактические особенности, технологии** // Дистанционное образование, 1999. – № 3. – Электронный ресурс [http://www.e-joe.ru/sod/99/3_99/st175.html].

3. Сидоров С. В., Мокшев Д. П. Потенциал развития дистанционного образования в России // Инновации и современные технологии в системе образования : мат-лы III междунар. науч.-практ. конф. 20–21 февраля 2013 г. – Praha: Vědecko vydavatelské centrum "Sociosféra-CZ", 2013. Источник : <http://si-sv.com/publ/6-1-0-164>

Джеренова Антонина Васильевна

ГВУЗ «Приазовский государственный технический университет»,
старший преподаватель
djerenova_a_v@pstu.edu

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВСЕХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ КУРСА ОБЩЕЙ ФИЗИКИ В ПРИАЗОВСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ ТЕХНИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ

В последние годы в кругах деятелей образования отношение к дистанционному обучению прошло путь от повышенного интереса до динамичного роста внедрения. В ГВУЗ «ПГТУ» на протяжении последних 12-ти лет идет развитие дистанционной формы обучения с активным внедрением и наполнением системы Moodle, как наиболее соответствующей всем принципам построения дистанционных курсов. В связи с этим появилась возможность применять интерактивные формы и методы обучения, направленные на активизацию познавательной

деятельности учащихся при изучении курса общей физики для студентов всех форм обучения.

Изучение физики обязательно должно включать в себя реальный физический эксперимент, без которого научить физике просто невозможно, студенты сами должны проводить опыты с реальными приборами и установками. Для создания более полного курса по физике для студентов дистанционной формы обучения и в связи с сокращением аудиторных часов на лабораторные работы, на кафедре физики разрабатываются и создаются видеоролики реальных лабораторных работ, в которых студенты видят ход выполнения работы, снимают результаты и ведут их обработку. Их применение в учебном процессе позволяет учащимся выбирать начальные данные, изменять виртуальные опыты. Студенты могут просмотреть ход работы в нужном режиме и подробнее остановиться на отдельных этапах опытов. Такая интерактивность открывает перед ними огромные познавательные возможности, делая обучающихся не только наблюдателями, но и активными участниками экспериментов.

Компьютерная лабораторная работа должна носить исследовательский характер и прививать студентам навыки и умения, близкие к тем, которые получает экспериментатор при выполнении обычной работы.

Предлагаемые виртуальные лабораторные работы с элементами видеозаписи организованы следующим образом:

- *теоретическая часть* – содержит краткий теоретический материал по изучаемой теме;
- *практическая часть* – включает в себя видеоэксперимент с необходимым набором программных компонентов, методические указания по выполнению работы;
- *отчёт* – раздел виртуальной лабораторной работы предоставляющий пользователю возможность в автоматическом режиме сформировать шаблон отчёта для последующего внесения в него результатов просмотренного видеоэксперимента. Оформленный отчёт может быть отправлен студентом в систему дистанционного обучения напрямую из программного модуля;
- *справочный* раздел содержит сведения о порядке выполнения работы и основные правила по работе с программным продуктом.

Программный интерфейс и управляемый код данных виртуальных работ разработаны в среде Embarcadero RAD Studio. Обработка и монтаж видеофрагментов для лабораторных работ осуществлены с помощью программы Adobe Premiere Pro.

Программный модуль виртуальной лабораторной работы

С помощью виртуальных лабораторных работ мы даем возможность студентам дистанционной формы обучения получить более полный курс физики, а студентам очной формы компенсируем сокращение лабораторного практикума, что существенно улучшает качество обучения.

Не менее интересными являются виртуальные лабораторные работы с элементами анимации представляющие собой интерактивную модель. К созданию таких работ привлекаются студенты кафедры информационных технологий ГВУЗ «ПГТУ» очной и заочной формы обучения [1–8], что способствует улучшению их профессиональной подготовки как специалистов. Работы занимали призовые места на региональных студенческих научно-технических конференциях и на всеукраинском конкурсе студенческих научных работ.

Используя техническую и методическую базу дистанционной формы обучения, было решено применить тестовые задания для систематического контроля при опросе студентов дневной формы обучения в потоках, где аудиторские занятия сокращены до возможного минимума. В итоге было установлено, что такая форма работы приветствуется студентами. Тесты открывались по мере изучения теоретического материала, что стимулировало студентов к изучению курса, не дожидаясь итогового контроля. При этом на практических занятиях была замечена повышенная активность со стороны студентов, выраженная в постановке ими конкретных вопросов по ходу решения задач, с которыми они столкнулись при тестовом опросе. Результаты тестирования позволяют определить степень сложности вопросов и на практических занятиях вернуться к более подробному их рассмотрению. С другой стороны, в системе Moodle преподаватель может оценить временные затраты студента как на

изучение теоретического курса, так и на вторичную подготовку (если даны 2–3 попытки тестирования), оценить активность студента, определить среднюю оценку по группе.

Все вышеизложенные методы и формы обучения и контроля способствовали активизации самостоятельной работы студентов при изучении курса общей физики, накоплению оценок и выставлению объективного рейтинга без увеличения временных затрат со стороны преподавателя и студентов.

Литература:

1. Кулябина А., Герасименко В. Разработка и применение видеоматериалов по физике в лекционном курсе. Тези допов. учасн. IV регіон. студент. науково-технічної конференції. – Маріуполь, 2010, – С. 48–49.

2. Пономарева М., Роянов М. Создание и использование видеоматериалов и виртуальных лабораторных работ в курсе физики для дистанционной формы обучения. Тези допов. учасн. IV регіон. студент. науково-технічної конференції. – Маріуполь, 2010 – С. 49–50.

3. Остапенко А., Рыбаченко А. Создание и использование виртуальных лабораторных работ в курсе физики. Тези допов. учасн. V регіон. студент. науково-технічної конференції. – Маріуполь, 2011.

4. Мазуренко И. Моделирование процесса движения заряда в электрическом поле конденсатора. Тези допов. учасн. V регіон. студент. науково-технічної конференції. – Маріуполь, 2011.

5. Определение момента инерции тела методом крутильных колебаний: методические указания по выполнению лабораторной работы / сост. А. В. Джеренова – Мариуполь : ГВУЗ «ПГТУ», 2015. – 13 с.

6. Создание виртуальных лабораторных работ по физике с элементами видеозаписи и анимации / А. В. Джеренова, Е. В. Цветкова, И. С. Камышенко // Международная научно-техническая конференция «Университетская наука–2014» Сб.тезисов в 4-х томах. – Мариуполь, ПГТУ, 2014. – т. 2 – С. 174–175.

7. Создание виртуальных лабораторных работ с элементами видеозаписи для студентов дистанционного обучения. / И. С. Камышенко // IX Региональная научно-техническая конференция. – Мариуполь: ПГТУ, 2014.

8. Виртуальная лабораторная работа «Определение момента инерции маятника Максвелла». / И. С. Камышенко // IX Региональная научно-техническая конференция – Мариуполь :ПГТУ, 2015. – т. 2. С. 162–163.

9. Кондрашов А. П., Шестопалов Е. В. Основы физического эксперимента и математическая обработка результатов измерений. М. : Атомиздат, 1977, – 200 с.

Домбровська Світлана Миколаївна
доктор наук державного управління, професор,
начальник навчально-науково-виробничого центру Національного
університету цивільного захисту України
dombrovska_s@mail.ru

МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯМ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Прогресивний розвиток суспільства забезпечується, передусім, системою освіти. Освіта має практичну значущість в усіх сферах життєдіяльності людини – від засвоєння зразків культури до професійного виконання різних форм праці. Чим краще в країні організована освіта, тим значнішим є цивілізаційний потенціал країни. Саме цим визначається загальнодоступність і обов'язковість освіти. Опора на вченість суспільства, на якість людського капіталу дозволить Україні зберегти своє місце у ряді держав, здатних чинити вплив на світові процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні технології освіти, проблеми створення і розвитку дистанційної освіти в Україні, а також затребуваності дистанційних методів освіти, розвитку і впровадження дистанційних способів навчання розглянуто у роботах [1; 2; 3; 4; 5]

Виклад основного матеріалу. Реформа освіти викликана цілою низкою причин, основними з яких є: глобалізація освіти; входження країни до світового інформаційного простору; необхідність впровадження загальної вищої і безперервної освіти; розширення освітніх послуг, зокрема, платних.

У зв'язку з цим виникла необхідність забезпечити відкритість системи освіти різноманітним діям з боку суспільства, держави та економіки при збереженні її внутрішньої цілісності і підтримці високих академічних стандартів. Модернізація країни спирається на модернізацію освіти, на його змістовне і структурне оновлення. Форми і методи навчання постійно оновлюються і змінюються відповідно до технічного прогресу. У цьому сенсі навчання як соціальний процес ніколи не може бути завершеним або припиненим. Поява нових форм навчання залежить від широти охоплення населення освітою, від технічних засобів навчання, від доступності навчання і соціокультурних традицій.

XXI століття, що наступило, вимагає переходу до нової стратегії розвитку суспільства на основі знань і високоефективних освітніх технологій. У цих умовах реформування системи освіти відповідно до сучасних вимог є однією з найважливіших проблем розвитку світової спільноти. На думку учасників Міжнародної наукової конференції "Інтелектуальні технології і дистанційне навчання на рубежі XXI століття", "особливістю системи освіти початку XXI століття повинна стати велика

доступність освіти, що забезпечується широким використанням нових освітніх технологій, у тому числі дистанційної освіти і самоосвіти із застосуванням інтелектуальних, інформаційних і телекомунікаційних технологій".

Необхідність безперервної освіти також не викликає сумнівів. Одна з причин – це технологічний виклик століття.

У сучасних умовах стає очевидною необхідність реформування системи сучасної освіти, в якій разом з традиційними (очною і вечірньою) формами навчання по праву буде присутньою і заочно-дистанційна освіта [2].

У науково-методичній літературі, на семінарах і симпозіумах про дистанційну освіту говориться і пишеться багато. Проте серед дослідників цього феномену, авторів, котрі пишуть і говорять на цю тему, немає єдності стосовно того, які форми її організації і управління є найбільш ефективними і доступними, якою має бути інфраструктура цієї освіти.

Становлення дистанційного навчання як нової і ефективної технології у сфері освіти знаходиться в Україні на стадії інтенсивного, але складного розвитку. Підтвердженням цього є наявність великої кількості різних підходів і програм дистанційного навчання, різноманітність форм і методів дистанційного навчання, різночитання у базових поняттях. Механізми узагальнення, інтеграції кращого досвіду, можливості конструктивного подолання протиріч, формування ідеології і концептуальних підходів розвитку дистанційного навчання все ще чітко не визначені. Причиною тому є недостатня узгодженість ВНЗ і організацій у цій сфері, відсутність єдиної системи дистанційного навчання. Стримуючим чинником широкого впровадження інтелектуальних технологій і дистанційного навчання є відсутність необхідного бюджетного фінансування ВНЗ, недостатня їхня фінансова підтримка з боку держави.

Поза сумнівом, що це дослідження не торкається усіх аспектів дистанційного навчання і лишає широке поле для подальшого вивчення проблем, які перешкоджають розвитку дистанційної освіти. Уважного і детального вивчення вимагають, зокрема, проблема відсутності прийнятих і визнаних технологій, які будувалися б на відповідних системах стандартів і угод. Впровадження дистанційних технологій як вагової складової системи освіти нині відбувається досить хаотично і стримується через відсутність відповідної державної політики. Нині між ВНЗ відсутня навіть система обміну навчально-методичними матеріалами [1].

Здійснення контролю знань в курсах дистанційного навчання – ще одна актуальна проблема, що вимагає уважного розгляду. Як мають бути влаштовані засоби контролю і зворотного зв'язку в курсах дистанційного навчання, що розробляються? У яких частинах курсу, на яких етапах студентам мають бути запропоновані системи тестів, питань, практичних

завдань і яким чином контролювати їхнє виконання? Усі ці питання вимагають подальшого пошуку вирішень.

Нормативно-правове забезпечення – ще одне питання, що вимагає пильного розгляду. При переході до нових освітніх структур неминуче потрібна зміна усього комплексу нормативно- правового забезпечення – від Конституції до рівня нормативних документів самого ВНЗ. Необхідно визначити вимоги до змісту, форм, до навчально-методичного забезпечення, також потрібно описати принципи організації та управління освітнім процесом, підготовку, сертифікацію і статус тьюторів, які реалізують програми дистанційного навчання, вимоги до матеріально-технічного забезпечення, економічні механізми, вимоги до технології навчання в Інтернет-середовищі, вимоги до телекомунікаційного середовища, сертифікації самих цих інститутів дистанційної освіти, віртуальних університетів тощо [3].

У зв'язку з розширенням географії поширення дистанційної освіти, асортименту пропонованих курсів і зростанням кількості навчальних закладів, гостро постає питання щодо моніторингу освітніх процесів, що відбуваються, маркетингу освітніх послуг, накопичення і обробки інформації про стан системи освіти взагалі і про потенційні потреби в дистанційній освіті, зокрема, а також про стеження за якістю дистанційної освіти.

Висновки. В Україні і за кордоном накопичено значний досвід дистанційного навчання. Стає очевидним, що науково-дослідна і практична робота над проблемами дистанційного навчання має бути постійною і безперервною. Можна бути упевненими, що результати цієї роботи принесуть реальні плоди в сучасний традиційний освітній процес. Очевидно, що для вирішення вищевикладених завдань, необхідно забезпечити модернізацію методів і технологій сучасної освіти, впровадження дистанційних способів надання освітніх послуг, які дозволять надалі перейти до відкритої освіти.

Література:

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE : учеб. пособие. – 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – С. 15–26.
2. Долбій О. В. Вплив освіти на розвиток людського потенціалу / О. В. Долбій // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : збірник матеріалів V студ. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – С. 45–48.
3. Федько О. С., Соболева Н. Н. Управление системой дистанционного образования в вузе // Дистанционное образование. – 2008. – № 5. – С. 27–31.

4. France Belanger, Dianne H. Jordan, Diane Jordan. Evaluation and Implementation of Distance Learning: Technologies, Tools and Techniques. – Idea Group Publishing. – 2000. – 264 с.

5. Speaking Personally about Distance Education. Под ред. Michael G. Moore, Namin Shin. – American Center for the Study of Distance Education. – 2000. – 224 с.

Жовтоніжко І. М.¹, Макаренко В. В.²

¹Національний фармацевтичний університет України (м. Харків),
доцент кафедри фізики, доцент, кандидат наук

²Харківський радіотехнічний технікум,
викладач вищої категорії, викладач-методист
irina00dom@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У зв'язку з глобальною інформатизацією і входженням українських вищих навчальних закладів у міжнародний освітній простір з'являються нові завдання та проблеми їхньої реалізації у сфері вищої освіти. Одним із найважливіших напрямків у вирішенні даної проблеми є впровадження новітніх інформаційних форм та методів роботи зі студентами вищої школи. Зокрема, застосування інформаційних технологій у навчальному процесі дозволяє забезпечити доступ до знань з навчальної дисципліни поза особистого спілкування з викладачем, можливість широкого розповсюдження навчальної та іншої інформації в реальному масштабі часу для будь-якої зацікавленої аудиторії, організувати освітній процес з використанням зворотного зв'язку для оперативного контролю ступеня засвоєння знань студентами. Тому особливої актуальності на сьогодні набуває розвиток дистанційного навчання у вищих навчальних закладах.

На даний час в усьому світі і, зокрема, у нашій країні накопичений великий теоретичний та практичний досвід реалізації дистанційного навчання у вищій школі. Різні аспекти дистанційного навчання отримали широке висвітлення у зарубіжній та вітчизняній науково-педагогічній літературі. Так, питання дидактичного забезпечення процесу дистанційного навчання глибоко розкриті у працях І. Ісаєва, Т. Горячевої, В. Кременя, А. Міщенко, С. Ніколаєнко, В. Сластьоніна, О. Полат, Є. Шиянова, С. Щеннікова, А. Теслінова, Дж. Баата, С. Рейда, Б. Робінсона та багатьох інших.

Метою даної статті є аналіз науково-педагогічних досліджень з питань дистанційного навчання студентів вищих навчальних закладів,

розкриття сутності поняття «дистанційне навчання», виділення основних принципів дистанційного навчання у навчальному процесі вищої школи.

У науково-педагогічній літературі поняття дистанційного навчання визначено по-різному. Одні вчені [2; 3] відзначають, що дистанційна форма навчання є новим засобом реалізації процесу навчання, припускає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних інформаційних технологій та мультимедіа. На думку інших, дистанційне навчання – це організований навчальний процес, у процесі якого за допомогою розробленої викладачем навчальної програми відбувається самостійне вивчення студентами навчальних предметів. Тобто дистанційне навчання являє собою високотехнологічний продукт науково-технічної революції, який використовує ідею маркетингового підйому щодо обслуговування майбутніх фахівців, чим і пояснюється його активне розповсюдження у всьому світі [6; 7].

На наш погляд, дистанційне навчання – це цілеспрямований, організований процес активної опосередкованої (шляхом використання спеціальних педагогічних і технічних засобів) спільної діяльності викладачів та студентів, у ході якого майбутні фахівці засвоюють знання, вміння та навички, необхідні для виконання професійної діяльності. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання, а також дозволяє вчитися жителям регіонів, де немає інших можливостей для професійної підготовки або отримання якісної вищої освіти, немає університету потрібного профілю або викладачів необхідного рівня кваліфікації. Окрім того, дистанційне навчання є ефективним шляхом до знань, що дозволяє гармонійно поєднати навчання і повсякденне життя.

Зазначимо, що дистанційному навчанню притаманні певні характерні риси, що вирізняють його з-поміж традиційних форм навчання:

- гнучкість (можливість займатися в зручний для себе час, у зручному місці та темпі);
- модульність (можливість з набору незалежних навчальних курсів-модулів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним або груповим потребам);
- паралельність (навчання без відриву від виробництва);
- охоплення (одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації: електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо) великої кількості слухачів);
- економічність (ефективне використання навчальних площ, технічних засобів, концентроване та уніфіковане представлення навчальної інформації, а також мультидоступ до неї знижує витрати на підготовку фахівців);
- технологічність (використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій, що сприяють просуванню людини у світовий інформаційний простір);

– соціальна рівноправність (рівні можливості отримання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності та матеріальної забезпеченості слухачів);

– інтернаціональність (експорт та імпорт світових досягнень на ринку освітніх послуг);

– нова роль викладача (розширення і оновлення ролі викладача, який має координувати пізнавальний процес, підвищувати свою творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій) [1, с. 7].

На основі аналізу наукових розробок з досліджуваної проблеми [2; 4; 5] та власного досвіду педагогічної роботи можна виділити основні принципи дистанційного навчання:

1. *Принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні.* Суть принципу полягає в тому, що проектування дистанційного навчання необхідно починати з розробки теоретичних концепцій, створення дидактичних моделей тих явищ, що планується реалізувати.

2. *Принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій.* Він вимагає педагогічної оцінки ефективності кожного кроку проектування та створення дистанційного навчання. Тому на перший план необхідно ставити не впровадження техніки, а відповідне змістовне наповнення навчальних курсів та освітніх послуг.

3. *Принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні.* Необхідно передбачати організаційні й технічні засоби безпечного та конфіденційного зберігання, передачі та використання потрібних відомостей, а також створення умов їхньої безпеки при зберіганні.

4. *Принцип стартового рівня освіти.* Ефективне дистанційне навчання вимагає певного набору знань, вмінь та навичок. Наприклад, для продуктивного навчання кандидат на навчання повинен ознайомитися з науковими основами самостійної навчальної праці, мати певні навички роботи з комп'ютером тощо.

5. *Принцип відповідності технологій до навчання.* Технології навчання повинні бути адекватними до моделей дистанційного навчання.

Так, у традиційних дисциплінарних моделях навчання, як організаційні форми навчання, використовуються лекції, семінарські та практичні заняття, імітаційні або ділові ігри, лабораторні заняття, самостійна робота, виробнича практика, курсові та дипломні роботи, контроль засвоєння знань тощо. У процесі становлення дистанційного навчання з'являються нові моделі, що, за необхідності, повинні бути включені до нього. Прикладом таких нових моделей є об'єктно-інформаційні або проектно-інформаційні моделі, в яких використовуються комп'ютерні конференції, телеконференції, телеконсультації, проектні роботи тощо.

6. *Принцип мобільності навчання.* Він полягає у створенні інформаційних мереж, баз і банків знань та даних для дистанційного навчання, що дозволять студенту коригувати або доповнювати свою освітню програму в необхідному напрямі за відсутності відповідних послуг у вищому навчальному закладі, де він навчається. При цьому потрібно збереження інформаційної інваріантної освіти, що забезпечує можливість переходу з університету до університету на навчання за спорідненими або іншими напрямками.

Зауважимо, що дистанційна форма навчання має безліч можливостей. Зокрема, в системі дистанційної освіти є електронна бібліотека, в якій розміщуються електронні навчально-методичні комплекси з різних навчальних предметів, розроблені викладачами університету. Таке розміщення є дуже зручним, оскільки дозволяє студентам вивчати навчальні та навчально-методичні посібники через Інтернет. Вхід у дану систему можливий тільки через логін і пароль, що видаються кожному студенту індивідуально. Це надає можливість запобігти несанкціонованого входу в дану систему сторонніх користувачів.

Наголосимо, що окрім теоретичних навчальних матеріалів є можливість викласти завдання для виконання самостійних, контрольних, курсових та дипломних робіт, а також підсумкового модульного контролю. Окрім того, для забезпечення ефективного навчання студенти мають постійну підтримку і консультації з боку викладачів, онлайн відеолекцій, віртуальних тренажерів та інших технологічних рішень. Вони мають можливість надсилати виконані роботи по Інтернету, і тут же бачити отримані зауваження й остаточну оцінку. Також у цій системі є календар, і викладач може регламентувати виконання робіт за часом.

Враховуючи вищевикладений матеріал можна зробити висновок, що використання дистанційного навчання в освітньому процесі вищого навчального закладу дозволяє на основі використання сучасних інформаційних технологій вирішити безліч педагогічних завдань. По-перше, основною перевагою дистанційної форми навчання є можливість оперативного оновлення, редагування навчальних матеріалів, які можуть стати у нагоді в роботі з підвищення їхньої якості. По-друге, така форма навчання дозволяє індивідуалізувати, диференціювати обсяг та послідовність подання навчального матеріалу, сприяє розвитку професійно-комунікативних здібностей майбутніх фахівців, вихованню інформаційної культури, формуванню вміння швидко і правильно приймати рішення в складних ситуаціях.

Подальші наукові розвідки цієї багатогранної проблеми можуть бути стати продовженням цікавого й корисного дослідження.

Література:

1. Антипина О. Н. Дистанционное обучение через Интернет на экономическом факультете МГУ / О. Н. Антипина // Вестник Московского университета. – Серия 6 : Экономика. – 2001. – № 6. – С. 3–14.
2. Десятов Т. М. Дистанційне навчання в системі неперервної професійної освіти / Т. М. Десятов // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1. – С. 75–80.
3. Достоинства и недостатки дистанционного обучения через Интернет. – Режим доступа : <http://www.itescr.ru>.
4. Жовтоніжко І. М., Бабакішієва Є. Н. До проблеми дистанційного навчання студентів вищих навчальних закладів / І. М. Жовтоніжко, Є. Н. Бабакішієва // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі : тези XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. 5–6 черв. 2014 р. / Харк. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. – Х., 2014. – С. 68–70.
5. Жовтоніжко І. М., Фролова Н. О. Дистанційна освіта як важливий елемент самостійної підготовки майбутніх фармацевтів (на прикладі вивчення курсу «Фізичні методи аналізу») / І. М. Жовтоніжко, Н. О. Фролова // Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матер. IX Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 3–4 грудня 2015. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – Вип. 9. – С. 143–145.
6. Технологія розробки дистанційного курсу : навч. посібник / За ред. В. Ю. Бикова та В. М. Кухаренка. – К. : Міленіум, 2008. – 324 с.
7. Федорова Е. Ф. Системное представление дистанционного образования / Е. Ф. Федорова // Педагогические и информационные технологии в образовании : науч.-метод. журнал. – 2002. – № 5. – Режим доступа : http://scholar.urc.ac.ru/ped_journal/numero5/fef.htm.

Карпеко Надія Миколаївна

здобувач навчально-науково-виробничого центру Національного
університету цивільного захисту України

nadezhda_v@list.ru

ДЕРЖАВНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Реалізація моделі відкритої дистанційної освіти припускає формування інфраструктури технічних засобів, постійно доступних учасникам освітнього процесу; відповідних програмних засобів, зокрема віртуальних середовищ навчальної діяльності, інформаційно-довідкових ресурсів; організаційної інфраструктури та регіональних центрів відкритої освіти, університетських Інтернет-центрів, структур методичної підтримки, підвищення кваліфікації і підготовки кадрів; підготовку і перепідготовку координаторів і методистів усіх рівнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При написанні статті були використані праці сучасних українських дослідників, таких як О. Долбій [2], Н. Ушенко [8], Е.Лімачко [5] та інші. Проблематику дистанційного навчання можна знайти в працях А. Анісімова [1], Н. Кравченка [3], В.Степанова [7], В. Левчука [4] та інших. Згадані автори розглядають здебільшого такі питання: впровадження дистанційної освіти (ДО) у вищих навчальних закладах, визначення принципів, за якими вона здійснюється та засобів, які при цьому використовуються.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників дистанційної освіти визнають доцільність використання, як основу дистанційного навчання, насамперед комп'ютерні телекомунікації, які надають можливість оперативної передачі на будь-які відстані інформації будь-якого обсягу і виду; можливість інтерактивності і оперативного зворотного зв'язку; можливість доступу до різних джерел інформації; можливість організації спільних телекомунікаційних проектів; можливість запиту інформації з будь-якого питання, що цікавить, через електронні конференції.

Проте при величезних можливостях, практично необмеженому потенціалі і відносно низькій собівартості, була виділена одна проблема, що істотно ускладнює використання цих технологій при організації дистанційної освіти в Україні. Процес розвитку дистанційної освіти стримується традиційними причинами: відсутністю матеріально-технічного забезпечення, витратами на комп'ютерну техніку, обмеженими можливостями зв'язку і низьким матеріальним стимулюванням викладачів [1].

Характерні особливості дистанційної освіти, що дозволяють говорити про неї, як про особливу форму освіти, без якої неможливе повноцінне реформування системи сучасної освіти, – це:

- можливість вибору власних методів навчання;
- паралельність;
- можливість вивчення навчальних матеріалів на території, найбільш відповідній студентові;
- різноманітність засобів і способів навчання;
- рентабельність дистанційної освіти;
- розподіл дистанційної освіти;
- універсальність з точки зору предмету;
- отримання додаткових знань за допомогою новітніх технологій;
- доступ до престижних університетів, освітніх програм, курсів [3].

Особливості дистанційної освіти забезпечують можливість здобуття освіти, у тому числі безперервного навчання, громадян України, незалежно від віку, матеріального становища, соціального статусу, місця проживання студента і місця розташування навчального закладу.

Можливості дистанційного навчання дозволяють ширше і глибше, ніж традиційні методи і методики використовувати освітній потенціал навчального предмету.

На основі вивчення вітчизняних і зарубіжних джерел, присвячених феномену дистанційної освіти, виявлено коло осіб, зацікавлених у здобутті освіти дистанційним шляхом. Це, в першу чергу:

- громадяни, що бажають підвищити свій рівень;
- діти і молодь;
- студенти, територіально віддалені від освітнього центру;
- студенти, які з яких-небудь причин не можуть відвідувати заняття регулярно;
- школярі старших класів. У цієї групи є сильна затребуваність в здобутті середньої освіти дистанційним шляхом [2].

Необхідно підкреслити, що, незважаючи на кризовий соціально-економічний стан, в Україні виникла й інтенсивно розвивається система дистанційної освіти як у вищій, так і в середній школах. Тенденція переходу до нетрадиційних форм освіти, що простежується в зростанні кількості ВНЗ, та ведуть підготовку з використанням нових інформаційних технологій.

Нині за допомогою дистанційного навчання можна отримати практично усі рівні і типи освіти: вищу або другу вищу (включаючи, безперервну освіту); довузівська підготовка; додаткова освіта на рівні незавершеної середньої; освіта у формі екстернату для старших класів середньої школи.

Організація процесу дистанційного навчання у вищій школі представляє великі можливості для повноцінного реформування системи вищої освіти: для подальшого розвитку традиційно сталих форм освіти і підйому їх на новий якісний рівень. Проте повноцінне розгортання дистанційної освіти постійно натрапляє на недостатній рівень матеріальної і програмно-апаратної бази, методологічного і навчально-методичного забезпечення дистанційного навчання у ВНЗ, а також на відсутність бюджетного фінансування робіт [4].

Дистанційне навчання за допомогою навчального телебачення затребуване серед батьків і старших класів середніх шкіл. Провідними мотиваціями для школярів, які висловили бажання вчитися в школі-екстернаті, виступали: можливість закінчити школу в прискореному темпі; зацікавленість в більшій інформаційній насиченості програм; резерві вільного часу. Серед головних причин небажання переходити з традиційної школи в Телешколу : цінність живого спілкування, небажання відриватися від свого колективу, невідомість і неапробованість цієї форми навчання. Очевидний той факт, що майбутнє українською середньою і вищою шкіл у інформаційному світі, що розвивається, і в умовах

реформування системи освіти визначається їх переходом на якісно новий рівень освіти, в якому головними орієнтирами стануть:

- безперервність освіти;
- персоналізація освіти;
- інтеграція педагогічних і інформаційних технологій;
- відкритий зміст освіти, розробка нових принципів конструювання змісту шкільної освіти. У сучасному інформаційному світі зміст освіти - це не те, що повинно бути засвоєно, а відкрите середовище, в якому учень вчиться орієнтуватися і діяти [5].

Стає очевидним той факт, що у світлі тривалих економічних реформ, коли висуваються нові вимоги до освіти; формуються нові потреби населення в сучасному змісті і відповідних технологіях освіти; виникають і швидко розвиваються нові технології обміну інформацією між учасниками освітнього процесу, система дистанційної освіти в змозі вирішити соціально значущі завдання підвищення рівня вченості суспільства і якості освіти, реалізації потреб населення в освітніх послугах, допомогти у вирішенні проблеми зайнятості і перепідготовки населення.

Висновки. Результати дослідження дозволяють зробити висновок, що без системи дистанційної освіти неможливе повноцінне реформування системи сучасної освіти, оскільки дистанційна освіта дозволяє вирішити цілий ряд основних завдань, спрямованих на модернізацію системи освіти в Україні, таких як:

- зміна методів навчання, розширення тих, які формують практичні навички аналізу інформації, самонавчання. Підняття ролі самостійної роботи учнів і студентів;
- зміцнення зв'язку професійної освіти з практикою і науковими дослідженнями;
- створення механізмів систематичного оновлення змісту освіти усіх рівнів;
- збільшення долі відкритої освіти в навчальних програмах усіх рівнів. Забезпечення в середній школі необхідної базової підготовки учнів з основних напрямів застосування інформаційних і комунікаційних технологій;
- забезпечення розвитку варіативності і доступності освітніх програм для учнів;
- забезпечення рівності доступу до освіти для різних соціальних і територіальних груп населення.

Література:

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE : учеб. пособие. – 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – С. 15–26.

2. Долбій О. В Вплив освіти на розвиток людського потенціалу / О. В. Долбій // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : Зб. матеріалів V студ. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – С. 45–48.
3. Кравченко Н. А. Система дистанционного обучения как один из факторов повышения уровня конкурентоспособности государства / Н. А. Кравченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика». – 2007. – Том 20 (59). – № 1 – С. 90–95.
4. Левчук В. Г. Работа Центра электронного обучения Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении МОНУ / В. Г. Левчук // Проблеми сучасної освіти: «Збірник науково-методичних праць». – Випуск 5. – У 2х-ч. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2014 – С.34–41.
5. Лімачко Е. Е. Человеческий капитал в современной экономике – некоторые теоретические аспекты / Е. Е. Лімачко // <http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/>.
6. Прушківська Е. В., Переверзєва А. В. Людський капітал: проблеми та перспективи / Е. В. Прушківська, А. В. Переверзєва // Вісник Запорізького національного університету : Зб. наук. ст. Економічні науки. – Запоріжжя, 2009. – № 1(4) – С. 155–160.
7. Степанов В. К. Про дистанційне навчання / В. К. Степанов // <http://www.iatp.kharkov.ua/cat/sites/stepanov/>.
8. Ушенко Н. В. Напрями відтворення людського капіталу та їх вплив на економічний розвиток країни // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9 (88). – С. 151–157.

Коваленко Людмила Борисівна

Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, кафедра вищої математики, доцент,

кандидат фізико-математичних наук

lbkovalenkovm@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІНОЇ ОСВІТИ В УЧБОВИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Дистанційне навчання в сучасному суспільстві – це реальність, яка існує незалежно від особистого ставлення як потенційного здобувача освіти, так і викладачів. В уявленні багатьох прихильників класичної системи освіти, звичної для всіх моделей безпосереднього контакту учня (студента, слухача) та викладача, система дистанційного навчання – це лихо, яке неодмінно приведе до зниження якості освіти та руйнуванні

системи освіти взагалі; дань моді, загравання з молоддю за допомогою зручних та звичних їм комп'ютерних технологій.

Адже система дистанційного навчання (не хобі-курси, а навчання з метою здобуття освіти) виникла вже майже п'ятдесят років тому в США, й спочатку зв'язок відбувався поштовими відправленнями, телевізійними уроками на кабельних каналах тощо. Так, у середині 60-х років деякі американські інженерні коледжі почали використовувати телебачення для впровадження навчальних курсів працівникам корпорацій, і у 1984 р. ці програми сприяли створенню Національного Технологічного Університету, який у 1991 р. перетворився в консорціум з 40 університетських інженерних шкіл. Цікаво, що, наприклад, у Великобританії більш 50 % програм на ступень магістра в галузі управління проводиться з використанням методів дистанційної освіти.

Розвиток сучасних інформаційних технологій відкриває великі можливості для зручного, комфортного, якісного отримання текстової, звукової та візуальної інформації. Відхрещування від цього аж ніяк не може сприяти якісній підготовці сучасних фахівців.

Зрозуміло, що система дистанційного навчання в Україні ще лише формується, крім переваг має багато недоліків, передусім матеріального і психологічного характеру, тому потребує популяризації серед викладачів та студентів, мотивації обох сторін процесу в необхідності саморозвитку та самореалізації.

Зупинимося на деяких аспектах відмови викладачів та студентів від впровадження системи дистанційного навчання при підготовці бакалаврів, спеціалістів, магістрів. Спробуємо привести стандартну аргументацію супротивників новітніх технологій і розвіяти деякі міфи ворожості цих інновацій щодо усієї системи освіти загалом.

1. Дистанційно неможливо засвоїти необхідний теоретичний матеріал. Адже більшу частину інформації людина засвоює самотійно, з паперових або електронних носіїв. Безумовно, при безпосередньому контакті студент має можливість з'ясувати пріоритетні питання, пошуком відповіді на які може зайнятися самотійно, отримати пояснення з тем, розгляд яких викликає ускладнення. Тут величезну роль має особистість викладача. Зрозуміло, що манера викладання, особисте захоплення предметом, бажання донести свої знання (або їхню відсутність) формує у студента відношення до дисципліни, що вивчається, взагалі. Тому автор переконаний, що, якщо є така можливість комбінувати заняття, що проводяться дистанційно, зі звичними нам «очними» формами навчання – лекційними, практичними, семінарськими заняттями. Якщо така можливість відсутня, треба проводити відеоконференції у режимі online (не замінюючи їх лише відеолекціями), на яких кожен слухач може отримати відповіді на запитання. При цьому, впроваджуючи свій дистанційний курс, кожен викладач повинен повністю забезпечити

студента необхідним теоретичним матеріалом, а пошуком додаткової інформації студент може зайнятися особисто.

2. Відсутність особистого контакту позбуває мотивації до навчання.

Так, професійний викладач повинен бути й гарним психологом, уміти знайти контакт з кожним студентом, добре керувати аудиторією, підтримувати увагу до матеріалу. Тут доречні бувають й цікаві історії за темою, почуття гумору (яке не переходить межі коректного ставлення до студента). При особистому спілкуванні студенти дуже гарно сприймають зауваження саме у такий спосіб. В умовах відсутності навіть особистого знайомства, студент, який отримує зауваження в якості рецензії на виконану роботу або відповіді на поставлене запитання в звичній для викладача жартівливій або іронічній формі, може відчути образ, непорозуміння. Тому треба звернути особливу увагу на етику листування з «дистанційним візаві». При цьому не забувати відзначати неформальний, творчий підхід до виконання запропонованих завдань. Для цього, безумовно, повинні передбачатися додаткові бали, які може отримати студент. Але тут можуть бути претензії і до розробників дистанційних курсів. Якщо перевірка знань зводиться лише до вибору запропонованої відповіді на запитання тестів, навряд чи студент зацікавиться навчальним матеріалом, й існує велика ймовірність, що при проходженні тестів буде спиратися не на знання, а на удачу чи інтуїцію. Сучасні платформи для дистанційного навчання надають великі можливості для створення різноманітних форм перевірки поточних та остаточних знань. Лише творчий, неформальний підхід розробника курсу може спонукати студента до творчого підходу у пошуках відповіді.

3. Викладачеві не зрозуміло, чи дійсно заявлений студент виконує завдання дистанційно.

Насправді це дуже велика проблема. Причому проблема нашого суспільства взагалі. На жаль, наша молодь не мотивована отримати якісну освіту, а має бажання лише отримати диплом про її здобуття. В умовах відсутності зацікавленості суспільства у якісно підготовлених фахівцях, які б порівняно з володарями лише свідоцтв про вищу освіту, яка б була виражена у гарантованому працевлаштуванні за фахом, у більш високій заробітній платні, соціальних гарантіях, велика кількість здобувачів освіти дійсно будуть перекладати виконання завдань на «професіоналів» за договірну плату. В умовах кризи навряд чи можливо вирішити цю проблему. Лише поступове виховання молоді може спонукати її до оволодіння знаннями.

4. Питання існування правової бази дистанційного навчання.

Деякі виші вже зараз пропонують здобути освіту дистанційно, при цьому плата за навчання суттєво відрізняється від відповідної при навчанні на стаціонарній або заочній формі навчання. Але потенційний абітурієнт

не завжди впевнений, чи буде його диплом мати силу, чи є законною така система навчання, чи не буде він лише частиною експерименту за власні кошти. Відповідь на це дає відповідний наказ МОН України (Зі змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства освіти і науки № 660 від 01.06.2013, № 761 від 14.07.2015), який має бути доведений до кожного абітурієнта.

5. Невідповідність урахування навантаження викладача при створенні та супроводі дистанційних курсів реально витраченому часу.

Реалії українських навчальних їх закладів є такими, що отримувати штат фахівців зі створення дистанційних курсів не мають можливості більшість вишів. Тому цю роботу автоматично перекладають на викладачів, які паралельно з основним навантаженням, змушені спочатку пройти навчання, потім створити якісний дистанційний курс без відриву від виконання прямих обов'язків. Ані моральної, ані матеріальної підтримки викладачі при цьому не отримують. Те планове навантаження, яке пропонують зараз в якості супроводу дистанційних курсів, не відповідає реаліям. Тому більшість викладачів, «змушених» виконувати цю роботу, підходить до неї формально, що аж ніяк не сприяє підвищенню якості дистанційних курсів, а, як наслідок, – зацікавленості в них потенційних здобувачів освіти. Розв'язати цю проблему можна шляхом удосконалення норм розподілу часу, орієнтуючись при цьому на досвід зарубіжних центрів дистанційної освіти.

6. Невідповідність матеріально-технічної бази здобувачів освіти.

Ця проблема разом з низьким рівнем базової комп'ютерної підготовки може бути розв'язана шляхом створення провідними центрами дистанційного навчання високо технологічно обладнаних консультаційних пунктів, де здобувач освіти мав би можливість не лише скористатися технічним обладнанням, а й поспілкуватися з тьютерами. Тут можлива співпраця університетів щодо створення та обладнання таких пунктів у містах скупчення бажаючих отримати освіти, віддалених від визнаних освітніх центрів України.

Насправді матеріальних та психологічних проблем, пов'язаних з впровадженням дистанційної освіти в Україні, набагато більше, ніж спробувала охопити автор цієї статті. Але об'єктивні фактори розвитку суспільства потребують від нас плідної праці у цьому напрямі. На думку автора, не треба руйнувати класичну систему освіти, адже багато абітурієнтів бажають навчатися саме так. При цьому поступово «вплітати» новітні технології до звичних нам форм навчання – край необхідно!

На власному досвіді можу стверджувати: оптимальний шлях розвитку – це комбіноване навчання. Автор опрацьовувала свій курс зі студентами денної форми навчання, у яких обмаль часу відведено на аудиторну роботу. Тому весь час я присвячувала теоретичному матеріалу та його практичному застосуванню, а перевірку знань проводила

дистанційно. При цьому частина завдань потребувала «ручної» перевірки викладача. Це дуже стимулювало студентів виконувати завдання самостійно. А особисте знайомство дозволяло мені підтримувати або спонукати слухачів курсу до кращого виконання завдань. Ми були на постійному зв'язку не лише зустрічаючись в аудиторії, а й перепискою, шляхом особистих повідомлень. Загалом цією роботою лишилися задоволені і викладач, і студенти. Можу з упевненістю стверджувати, що майже 90 % студентів упоралися з цією роботою. Студентам заочної форми навчання я запропонувала обрати самостійно форму навчання: дистанційний курс або традиційне виконання контрольних робіт в якості допуску до іспиту. Приблизно 50 % студентів обрали дистанційний курс. Але при зустрічі на заняттях, що традиційно проводяться перед іспитом, я змогла з'ясувати, що лише 20 % тих, хто обрали дистанційний курс, виконували завдання самостійно (до речі, саме вони зверталися до мене із запитаннями в дистанційному курсі). З цього випливає, що переважна більшість наших студентів ще не готові повністю перейти на дистанційне навчання. Але це не дає нам права відмовлятися від цієї форми освіти. Ми повинні поступово виховувати слухачів, при цьому вдосконалювати свої курси з метою зацікавити потенційних здобувачів отримати якісну освіту у зручний для них спосіб.

Література:

1. А. М. Анисимов. Работа в системе дистанционного обучения Moodle / Учебное пособие. 2-е изд., испр. и дополн. - Харьков, ХНАГХ, 2009, 292 с.
2. Тавгенъ И. А. Дистанционное обучение: опыт, проблемы, перспективы. – 2-е изд., исправл. и доп. / Под редакцией Ю. В. Позняка – Мн. : БГУ, 2003. – 227 с.
3. http://ru.osvita.ua/abroad/higher_school/distance-learning/37268
4. http://www.e-joe.ru/sod/99/2_99/st163.html
5. <http://pandia.ru/text/78/209/93773.php>

Коврегін Володимир Володимирович

перший проректор Національного університету цивільного захисту
України, кандидат технічних наук, доцент

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. З моменту появи дистанційної освіти, її технології стали широко впроваджуватися різними вищими навчальними закладами для залучення необмеженої кількості студентів з різних регіонів України. Можливість навчатися, не покидаючи свого місця проживання і

без відриву від роботи, не могла не викликати інтересу серед потенційних студентів. Спочатку навчальні заклади пропонували або планували дистанційне навчання практично з усіх основних спеціальностей. Проте практика показала, що дистанційну освіту можна порівняти з електронною комерцією. Неможливо навчити, використовуючи тільки дистанційними методами навчання музиці і деяким іншим дисциплінам. Навчальні заклади дійшли цього висновку з часом і керуючись власними помилками і досвідом інших, коригують навчальні програми з дистанційної освіти.

Аналіз наукових праць, присвячених розв'язанню проблеми. Аналіз літератури, присвячений проблематиці використання дистанційних технологій в освітніх цілях, дозволяє виділити три групи об'єктивних передумов становлення дистанційної науково-освітньої діяльності:

1. Передумови, обумовлені технічним прогресом в області комунікаційних технологій.
2. Передумови, обумовлені соціально-економічними чинниками.
3. Передумови, обумовлені реформуванням і зміною цілей освіти на новому етапі розвитку суспільства [1].

Викладення основного матеріалу. До першої групи передумов, обумовлених технічним прогресом, можна віднести:

1) Прогрес в області розробки програмно-апаратних засобів комп'ютерних комунікацій.

2) Розвиток єдиної глобальної комп'ютерної мережі передачі даних на основі інтеграції телефонного, радіорелейного, оптоволоконного і космічного зв'язку.

Друга група передумов (обумовлених соціально-економічними чинниками) включає:

1) Скорочення допустимих термінів оновлення професійних знань і – як наслідок – зростання чисельності трудових ресурсів, що потребують оновлення професійних знань, професійної допомоги. Якщо на початку сімдесятих років в оновленні знань мали потребу 5 % населення віком 6–7 років, то на початку вісімдесятих період оновлення складав 4–5 років, а до теперішнього часу цей показник скоротився до 3–4-х років і зачіпає інтереси приблизно 15–20 % населення. Для України це означає необхідність перепідготовки фахівців кожні 3–4 роки [4].

2) Неможливість забезпечення зростаючого обсягу потреб, пов'язаних з оновленням і поповненням знань, за рахунок традиційних форм навчання.

Дійсно, для забезпечення перепідготовки сучасних фахівців при одночасному навчанні 20–30 осіб в аудиторії, буде потрібно 1,5–2,0 мільйони аудиторій і приблизно така ж сама кількість викладачів, тоді як сумарний аудиторний фонд ВНЗ України становить 10 000 приміщень. Також наявна величезна нестача як обладнаних приміщень, так і викладацьких кадрів. На думку експертів, лише дистанційні форми

навчання будуть здатні вирішити цю проблему – необхідність забезпечення доступу до освіти для тих категорій споживачів, які через фінансові, транспортні або тимчасові обмеження не можуть собі дозволити отримання освітніх послуг у традиційній формі [3].

в) Можливість підвищення економічної ефективності навчального процесу за рахунок зниження витрат на його організацію при перенесенні навчання в дистанційну форму спостерігається стійке зниження вартості телекомунікацій на тлі збільшення вартості нерухомості і землі, витрат на оплату праці і транспортні витрати; вузькоспеціалізовані освітні програми, економічно невиправдані при їхній організації в очній формі, можуть бути запропоновані з високою економічною ефективністю в дистанційній формі; дистанційні технології дозволяють організувати економічно вигідний обмін освітніми ресурсами між навчальними закладами аж до створення спільних розподілених освітніх інститутів.

г) Виникнення і розширення до відчутних розмірів категорії користувачів, готових до отримання освітніх послуг дистанційним шляхом з використанням Інтернет-технологій.

Третя група передумов відбиває проблеми системи освіти, потреби суспільства в удосконаленні і реформуванні освіти, її адаптації щодо до реальних можливостей і потреб тих, котрі навчаються.

Система освіти повинна не лише забезпечувати передачу від одного покоління іншому соціального досвіду, необхідного для подальшого прогресу суспільства, але і створювати умови для максимального розвитку особистості, для її соціальної захищеності. Реалізація цих умов пов'язана з побудовою системи освіти на принципах гуманізації і демократизації. Людина повинна мати можливість здобувати освіту упродовж всього життя. Так виникає проблема практичного забезпечення можливості здобуття безперервної освіти, спадкоємності різних систем і щаблів освіти. Вирішення цієї проблеми вимагає перегляду цілей освіти, а отже і реформування системи сучасної освіти. Мета розвитку освітніх систем в сучасному суспільстві формулюється як забезпечення інтелектуального і морального розвитку людини на основі залучення його до різноманітної самостійної доцільної діяльності в різних сферах знання.

Орієнтація на передачу і засвоєння досвіду, накопиченого людством, повинна змінитися виробленням умінь самостійно набувати знань.

Вищою метою створення і розвитку системи дистанційної освіти, згідно з цією Концепцією, є надання школярам, студентам, цивільним і військовим фахівцям, безробітним, найширшим прошаркам населення у будь-яких регіонах країни і за її рубежами рівних освітніх можливостей, а також підвищення рівня освіти за рахунок більш активного використання наукового і освітнього потенціалу провідних університетів, академій, інститутів, провідних галузевих центрів підготовки і перепідготовки кадрів, центрів підвищення кваліфікації, інших освітніх установ [2].

Висновки. Таким чином, найважливішими пріоритетами розвитку системи дистанційної освіти в період реформування освіти є наступні пріоритети:

- першочергове забезпечення широкомасштабної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для конверсійних, освітніх, регіональних та інших державних і громадських програм, що забезпечують розвиток пріоритетних галузей економіки і соціальної сфери;

- швидке надання населенню освітніх послуг вищої школи з дисциплін, які мають максимальний попит, не задоволений традиційними системами навчання;

- безумовне забезпечення високих стандартів і якості освіти за рахунок реалізації комплексних освітніх програм, заснованих на кращих традиціях вітчизняної освіти, міжнародному досвіді, а також на використанні передових психолого-педагогічних, інформаційних, комунікаційних та інших технологій;

- послідовне проведення принципу організації освіти, що полягає в тісній і безперервній взаємодії освіти, науки і виробництва та використання переваг, що створюються такою організацією;

- реалізація принципу конкретної адресності курсів і програм дистанційної освіти залежно від соціальних і освітніх завдань та специфіки контингенту, який здобуває освіту;

- формування сприятливої громадської думки про дистанційну освіту і створення умов для соціально-психологічної комфортності користувачів системи дистанційної освіти;

- забезпечення повноцінної оперативності (педагогічною) і відстроченого (освітньою і соціально-психологічного) зворотного зв'язку із споживачами послуг системи дистанційної освіти для визначення її дієвості в різних регіонах і ефективності дистанційного навчання різних категорій користувачів;

- прискорений розвиток інфраструктури системи дистанційної освіти, що надає можливість здобуття освіти за місцем проживання широкими верствами населення, і розв'язання у такий спосіб соціальних проблем, пов'язаних з існуючою диспропорцією у розміщенні вищих навчальних закладів на території України і СНД, з міграцією молоді у великі міста з метою здобуття освіти у провідних ВНЗ країни і викликану цим додатковою соціальною напруженістю у великих містах, з відставанням рівня освіти в малих містах;

- переважний розвиток форм дистанційної освіти, що створюють умови для якісно нової академічної мобільності студентів, надання їм можливості для переходу з однієї освітньої програми на іншу, з одного навчального закладу в інший для продовження освіти, одночасного навчання в різних навчальних закладах, зокрема зарубіжних;

– переважна орієнтація державних замовлень для системи дистанційної освіти на вітчизняних виробників технічних засобів з метою розширення зайнятості в українській економіці;

– прискорений розвиток експорту освітніх послуг української вищої школи з метою зміцнення її економічної бази і впливу України на міжнародній арені.

На основі зроблених досліджень можна виділити наступні чинники і процеси, що призводять до необхідності і можливості використання дистанційної освіти в умовах реформування усієї системи освіти:

– з'являються нові вимоги до освіти (зокрема, диференціація і індивідуалізація освітнього процесу, доступність, невисока вартість навчання, обмеження за часом навчання, практична орієнтація і інструментальна спрямованість та ін.) і, як наслідок, необхідність реформування системи сучасної освіти;

– знімаються обмеження щодо пропускнуої спроможності ВНЗ, факультетів підвищення кваліфікації і освітніх установ інших типів;

– з'являються і розвиваються якісно нові засоби інформаційних технологій в період глобальної інформатизації, розширюються різноманітні практикуми, інтерактивні і колективні форми роботи;

– йде реорганізація економічних стосунків у системі загальної освіти;

– проводиться структурна перебудова у сфері загальної і середньої освіти, зокрема, реструктурування міської і сільської систем освіти;

– йде посилення міжнародного чинника інтеграції освіти.

Література:

1. Левчук В. Г. Работа Центра электронного обучения Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении МОНУ / В. Г. Левчук // Проблемы сучасної освіти: «Збірник науково-методичних праць». – Випуск 5. У 2 ч. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2014 – С.34–41.

2. Лімачко Е. Е. Человеческий капитал в современной экономике: некоторые теоретические аспекты / Е. Е. Лімачко // <http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/>.

3. Прушківська Е. В., Переверзева А. В. Людський капітал: проблеми та перспективи / Е. В. Прушківська, А. В. Переверзева // Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. ст. Економічні науки. – Запоріжжя, 2009. – № 1 (4) – С. 155–160.

4. Степанов В. К. Про дистанційне навчання / В. К. Степанов // <http://www.iatp.kharkov.ua/cat/sites/stepanov/>.

5. Ушенко Н. В. Напрями відтворення людського капіталу та їх вплив на економічний розвиток країни // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 9 (88). – С. 151–157.

Коновалова Олена Олегівна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

каф. валеології, доцент, канд. біол. н., доцент

olena.oleg.kon@gmail.com

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У КУРСІ З ДІАГНОСТИКИ І МОНІТОРИНГУ РІВНЯ ЗДОРОВ'Я

Термін «дистанційне навчання» означає таку організацію навчального процесу, у якій основна увага приділяється самостійному навчанню студента. Таке середовище навчання характеризується тим, що студент часто віддалений від викладача в просторі або у часі; водночас студенти та викладачі мають можливість здійснювати діалог між собою за допомогою засобів телекомунікації. Основні принципи дистанційного навчання (ДН) – це встановлення інтерактивного спілкування між студентом та викладачем без забезпечення їхньої безпосередньої зустрічі і самостійне освоєння певного масиву знань та навичок за обраним курсом при використанні певних інформаційних технологій [1].

Сучасна література з теорії та практики дистанційного навчання вказує на наступні риси, притаманні дистанційній освіті:

- гнучкість навчання студентів, які одержують дистанційну освіту, у виборі навчального закладу, місця і часу навчання; студенти мають можливість не відвідувати навчальних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці;

- модульність – в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає потребам студентів;

- паралельність – здійснюється одночасно з професійною діяльністю або з навчанням за іншим напрямом підготовки, тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності. Також з'являється можливість одночасного навчання в українському та зарубіжному ВНЗ;

- віддаленість – відстань від місця знаходження студента до освітньої установи (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу;

- асинхронність – у процесі навчання студент і викладач працюють за зручним для кожного розкладом;

- охоплення – цю особливість іноді називають також «масовістю»; кількість студентів не є критичним параметром;

- економічність дистанційного навчання знаходить прояв у ефективному використанні навчальних площ і технічних засобів, концентрованому й уніфікованому представленні інформації, використанні і розвитку комп'ютерного моделювання, що призводить до зниження

витрат на підготовку фахівців; а також відсутність проблеми придбання навчальних матеріалів та підручників;

- індивідуалізація навчання, яка дозволяє реалізувати для студента індивідуальну навчальну програму та індивідуальний навчальний план. Можна самостійно вибирати послідовність вивчення предметів на основі індивідуального графіку;

- інформаційна забезпеченість дистанційного навчання характеризується тим, що студенти отримують доступ до комплексу необхідних навчальних матеріалів у сучасному електронному вигляді безпосередньо з сервера вищого навчального закладу, де вони навчаються, інших ВНЗ та Інтернет-ресурсів. Сучасні комп'ютерні телекомунікації здатні забезпечити передачу знань і доступ до різноманітної навчальної інформації на рівні, а іноді й набагато ефективніше, ніж традиційні засоби навчання. У ДН використовуються всі види інформаційних технологій, але переважно нові інформаційні технології – комп'ютерні мережі, мультимедійні системи тощо;

- соціальність – ДН певною мірою знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівні можливості отримання освіти незалежно від місця проживання і матеріальних умов;

- інтернаціональність – ДН забезпечує зручну можливість експорту та імпорту освітніх послуг. [2,3].

Відомо, що денна форма навчання є найкращою за якістю, але найбільш витратною. Традиційна форма заочного навчання має ряд проблем: висока вартість навчання, наявність вільного часу, неможливість проведення практичних та лабораторних робіт у повному обсязі тощо. Допомагає у вирішенні перелічених проблем власне дистанційна освіта. ДН знаходиться найближче за характеристиками і деякими організаційними моментами до заочного навчання, але має позитивні відмінності, а саме: вільний графік у процесі навчання, розширені можливості спілкування з викладачем із використанням засобів нових інформаційних технологій, спеціалізовані комплекти засобів навчання для ефективної самостійної роботи тощо. Саме застосування нових технологій представлення навчальних матеріалів і робить дистанційну освіту загальнодоступною, відкриваючи можливості спілкування на великих відстанях. Серед перелічених вище особливостей дистанційної освіти до переваг можна віднести такі:

- навчання в індивідуальному темпі (швидкість навчання встановлюється самим студентом залежно від його особистих можливостей);

- свобода та гнучкість – студент може обрати будь-який з численних курсів навчання, а також самостійно планувати час, місце і тривалість занять;

– доступність – незалежність від географічного і часового положення студента і викладача;

– мобільність – ефективна реалізація зворотного зв'язку між викладачем і студентом є одною з основних вимог і підстав успішності процесу навчання;

– технологічність – використання в освітньому процесі новітніх досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій;

– соціальна рівноправність – рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я, елітарності і матеріальної забезпеченості студента;

– творчість – комфортні умови для творчого самовираження студента.

Але існують і очевидні недоліки, зокрема такі:

– відсутність безпосереднього контакту студента і викладача (всі моменти, пов'язані з індивідуальним підходом і вихованням, виключаються);

– необхідність наявності цілого ряду індивідуально-психологічних умов; для дистанційного навчання необхідна жорстка самодисципліна, а його результат безпосередньо залежить від самостійності і свідомості студента;

– необхідність постійного доступу до джерел інформації (наявність комп'ютера і виходу в Інтернет);

– студент відчуває брак практичних занять;

– відсутній постійний контроль над студентом;

– навчальні програми і курси можуть бути недостатньо добре розроблені;

– в дистанційній освіті основа навчання тільки письмова (неможливо перевірити набуття практичних навичок). [3].

Одним з варіантів застосування дистанційних технологій в освітньому процесі заочної форми навчання є використання елементів дистанційних курсів поряд зі звичайними лекціями та практичними заняттями. За заочною формою навчання за напрямом «Здоров'я людини» навчається невелика кількість студентів. Всі групи є малочисельними. Тому застосування елементів дистанційного навчання має зекономити час на лекції, підготовку і оформлення результатів практичних занять та зосередитися на проведенні вимірювань за допомоги тієї апаратури, якої немає у студентів удома. Водночас вимірювання частоти серцевих скорочень, артеріального тиску тощо можна провести вдома.

Протягом 2015/2016 навчального року нами проводилося впровадження елементів дистанційного навчання до курсу «Діагностика і моніторинг рівня здоров'я», що викладається студентам напряму «Здоров'я людини» заочної форми навчання (група ОВз–41). Навесні 2015 р. було підготовлено відповідний дистанційний курс. Під час

установчої сесії студентам було прочитано лекцію зі структури курсу, правил користування окремими елементами курсу, а також проведено деякі вимірювання, що потрібні для виконання практичних завдань з курсу. На дистанційний курс було підписано 6 студентів. Двоє не заходили до курсу, серед інших спостерігалось 2, 67, 125 та 407 відвідувань курсу. Активність відвідування збільшилася під час зимової сесії та написання відповідей на контрольну роботу. Студенти цієї групи вперше застосовують елементи ДН, тому побоювались відправляти завдання, вміщені у структурі курсу. Через це довелося за допомогою електронної пошти надіслати їм стандартні варіанти контрольної роботи з курсу. При спілкуванні студенти відзначають, що їм подобається користування текстами лекцій, знайомство з презентаціями, але вони ще не звикли вчасно виконувати завдання і відправляти відповіді, тому завдання закриваються раніше, ніж вони зібрались їх виконувати. Виконання практичних робіт краще перевіряти у вигляді заповненого зошиту, бо важливими є не лише дані, отримані та обраховані при виконанні роботи, а й навички ведення лабораторного журналу. Повністю проводити цей курс дистанційно неможливо через необхідність використання лабораторного обладнання.

Таким чином, досвід застосування елементів дистанційного навчання для студентів заочної форми навчання продемонстрував низку переваг для викладача: поступовість викладання складних питань курсу, економія часу при розповсюдженні електронних навчальних матеріалів. Для студента перевагою стала можливість отримання матеріалів курсу у випадку, коли деякі заняття під час сесії їм були пропущені. Основною проблемою стала необізнаність студентів щодо можливостей дистанційного курсу та небажання перейти від звичної форми роботи. У перспективі через скорочення кількості аудиторних занять з дисципліни «Діагностика і моніторинг рівня здоров'я» для студентів як денної, так і заочної форми навчання планується продовжити застосування відповідного дистанційного курсу і для студентів денної форми навчання, а також запропонувати його як дисципліну за вибором для студентів інших факультетів.

Література:

1. Гозман Л. Я. Дистанционное обучение на пороге XXI века / Гозман Л. Я., Шестопап Е. Б. – Ростов-н/Д. : Мысль, 1999. – 368 с.
2. І. Адамова, Т. Головачук. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми // Витоки педагогічної майстерності, 2012. – Випуск 10. – С. 3–6/
3. С. М. Мигович. Огляд сучасного стану дистанційного навчання в Україні / електр. ресурс // режим доступу :

Коренєва І. В.¹, Клименко Г. В.², Панченко В. Г.³, Куделко А. М.⁴

¹Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
Центр міжнародної освіти, кафедра природничих наук,
доцент, кандидат біологічних наук

²Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
Центр міжнародної освіти, кафедра природничих наук, викладач
anikaklim@inbox.ru

³Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
Хімічний факультет, кафедра неорганічної хімії,
доцент, кандидат хімічних наук

⁴Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
Центр міжнародної освіти, кафедра природничих наук, викладач

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Серед інноваційних методів навчання в процесі підготовки студентів-іноземців у вищих навчальних закладах України все більшу популярність набуває дистанційний метод [1, с. 71; 2, с. 344; 3, 27; 4, с. 3–10; 5, с. 3].

До його переваг слід віднести те, що студент має [3, с. 27]:

- можливість ознайомлення та вивчення термінології нової мови залишаючись на своїй батьківщині у звичному мовному та культурному середовищі;
- «пом'якшення» введення в нове мовне середовище;
- можливість не «втрачати» рік навчання;
- поступове вивчення термінології з хімії, біології, фізики;
- можливість використання більше часу на вивчення нового матеріалу;
- заочне ознайомлення з новою культурою, історією та особливостями іншої країни;
- можливість уникати відволікання на вирішення побутових проблем.

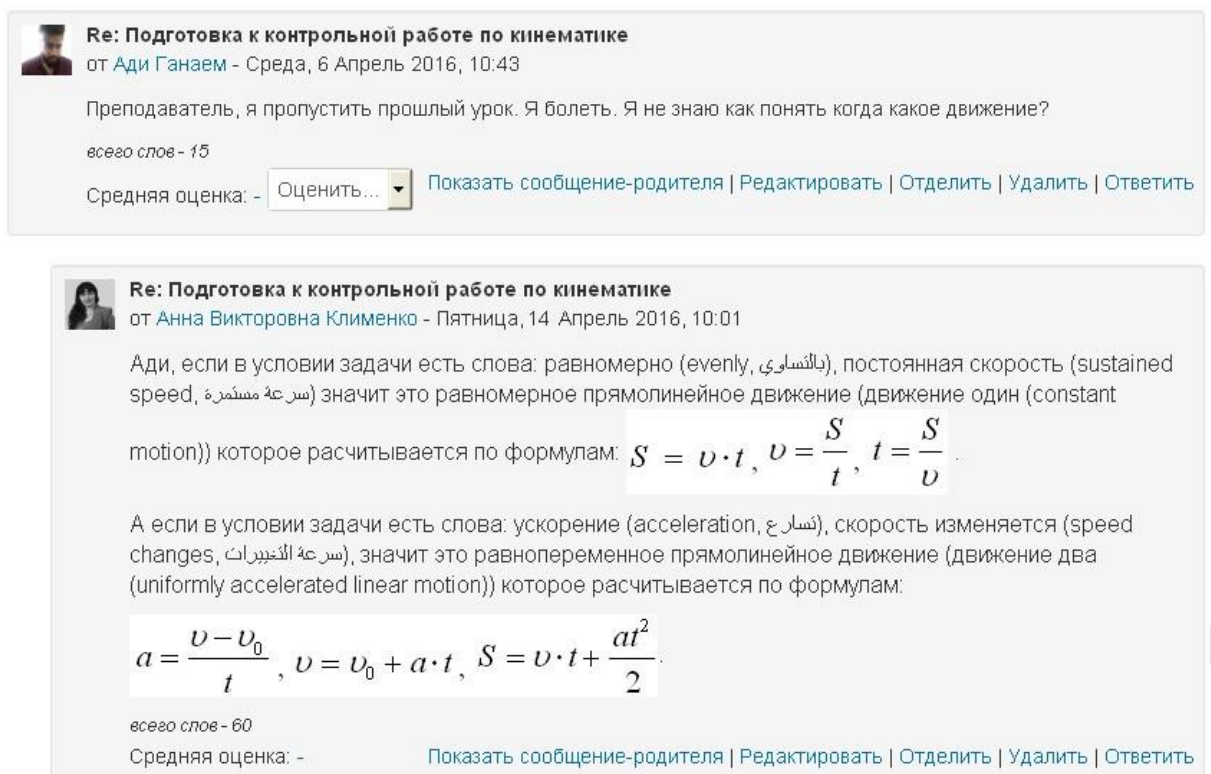
У зв'язку з вищезазначеним нами в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна було розроблено дистанційні курси з природничих дисциплін: біологія, фізика, хімія на базі платформи Moodle [1, с. 71]. Ці дистанційні курси пройшли апробацію у групах іноземних студентів медико-біологічного напрямку підготовки, які навчаються в

Центрі Міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Використання курсу проходило у межах дистанційної підтримки самостійної роботи студентів очної форми навчання.

Кожен студент у зручний для нього час мав можливість навчатися за індивідуальним планом. Він виконував навчальні та контрольні модулі у відведений термін. Оскільки зі студентами проводилась активна і всебічна робота в аудиторії, вони практично не використовували ресурси «Форум» і «Чат». Студенти використовували «Форум» здебільшого для додаткової підготовки до відповідної контрольної роботи (рис. 1).

У процесі апробації курсів виникали проблеми недостатньої мовної підготовки іноземних студентів. Для їхнього вирішення використовували переклад тексту основного завдання мовою-посередником (арабською чи англійською).

Позитивно зарекомендував себе у процесі апробації елемент курсу «опитування», який виключає можливість повторювання варіантів контрольних робіт в одній групі. Процес апробації допоміг виявити і вирішити ряд проблем, що виникають при використанні навчальних курсів «Фізика І», «Хімія І», «Біологія І. Гістологія» і краще підготувати їх до використання.

Re: Подготовка к контрольной работе по кинематике
от [Ади Ганаем](#) - Среда, 6 Апрель 2016, 10:43

Преподаватель, я пропустил прошлый урок. Я боюсь. Я не знаю как понять когда какое движение?

всего слов - 15

Средняя оценка: - [Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Re: Подготовка к контрольной работе по кинематике
от [Анна Викторовна Клименко](#) - Пятница, 14 Апрель 2016, 10:01

Ади, если в условии задачи есть слова: равномерно (evenly, بالتساوي), постоянная скорость (sustained speed, سرعة مستمرة) значит это равномерное прямолинейное движение (движение один (constant motion)) которое рассчитывается по формулам: $S = v \cdot t$, $v = \frac{S}{t}$, $t = \frac{S}{v}$.

А если в условии задачи есть слова: ускорение (acceleration, تسارع), скорость изменяется (speed changes, سرعة التغيرات), значит это равнопеременное прямолинейное движение (движение два (uniformly accelerated linear motion)) которое рассчитывается по формулам:

$$a = \frac{v - v_0}{t}, v = v_0 + a \cdot t, S = v_0 \cdot t + \frac{at^2}{2}$$

всего слов - 60

Средняя оценка: - [Показать сообщение-родителя](#) | [Редактировать](#) | [Отделить](#) | [Удалить](#) | [Ответить](#)

Рис. 1. Приклад спілкування студента з викладачем у «Форумі»

До недоліків, які виникали при використанні курсів можна віднести:

1) викладач не спостерігав емоційні складові сприйняття нового матеріалу студентом;

2) викладач не міг впливати на навчальну дисципліну студента, проконтролювати логічну послідовність вивчення поданого матеріалу;

3) іноземні студенти не використовували повною мірою спілкування «викладач – студент» для максимального сприйняття нового матеріалу та розуміння нових термінів та лексико-граматичних конструкцій [2, с.344; 3, с. 31];

4) у більшості випадків студенти свої невирішені питання залишали до моменту безпосереднього спілкування з викладачем, хоча, за бажання, могли отримати швидку, кваліфіковану консультацію, використовуючи інтернет-технології;

5) деякі студенти, навіть знаючи матеріал, боялися взяти на себе відповідальність за надану відповідь без допомоги викладача;

6) також виникали труднощі при використанні російської клавіатури під час виконання завдань.

Таким чином, незважаючи на всі недоліки та труднощі, що виникали при апробації курсів, слід продовжувати практику використання дистанційних курсів в усіх групах іноземних студентів, які навчаються на підготовчому відділенні з метою їхньої швидшої подальшої адаптації до нових умов проживання та підвищення якості навчання.

Література:

1. Клименко А. В. Особенности дистанционных курсов для иностранных студентов изучающих естественные науки на подготовительном факультете / А. В. Клименко // Дистанційне навчання – старт із сьогодення у майбутнє : І Всеукраїнська науково-практична конференція, Харків, 14–15 травня 2015 : збірник науково-методичних праць. – Харків, 2015. – С. 71–73.

2. Korenieva I. V. Problems of training of foreing students in pre-university stage / I. V. Korenieva, V. G. Panchenko // Сучасне матеріалознавство та товарознавство теорія, практика, освіта : ІІ Міжнародна науково-практична конференція, Полтава, 25–26 березня 2015 р. : тези доп. – Полтава, 2015. – С. 344–345.

3. Клименко А. В. Дистанционное обучение как инновационное направление подготовки студентов-иностранцев на подготовительном факультете / А. В. Клименко, А. Н. Куделко, И. В. Коренева, В. Г. Панченко // Навчання іноземних студентів в Україні: традиції, реалії, перспективи : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю, Полтава, 20–21 листопада 2015 р. : збірник науково-методичних праць. – Полтава, 2015. – С. 27–32.

4. Гаевская Е. Г. Технологии сетевого дистанционного обучения : учебное пособие / Е. Г. Гаевская. – СПб. : факультет филологии и искусств Санкт-Петербургского государственного университета, 2007. – 55с.

5. Полат Е. С. Теория и практика дистанционного обучения : учебное пособие для студентов высш. пед. учебн. заведений / Е. С. Полат, Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В. – М. : Издательский центр "Академия", 2004. – 416 с.

Кухаренко Володимир Миколайович

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор, кандидат технічних наук
kukharenkovn@gmail.com

ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Змішані підходи до навчання виявилися одними з найпопулярніших технологій сьогодення [1], тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу.

Слоан Консорціум [2] визначає змішані (гібридні) курси, як результат інтегрування онлайн курсів (30 % – 70 % навчального процесу) з традиційними класними заходами, які були проведені згідно з плановим, педагогічно перевіреним технологічним підходом.

Змішане навчання дуже часто називають гібридним навчанням. Це пов'язано з тим, що змішане навчання акцентує увагу на суто механічному підході до змішування різних форм навчання. Гібрид являє собою поєднання нової, передової, з використанням можливостей ІТ, технології зі старою технологією і формування нового підходу (новації), з урахуванням відомих можливостей старої технології.

Змішане навчання як технологія змін і трансформації не може з'явитися сама по собі. Необхідні додаткові зусилля як з боку викладачів, так і з боку студентів. Подібні революційні моделі змін надають новий імпульс якісного розвитку освіти, вони ефективніші, доступніші, мають персональний підхід і з часом можуть де в чому перевершити традиційні методи.

Змішане навчання дозволяє зробити більше з меншими витратами і відноситься до будь-якого поєднання традиційного та дистанційного навчання, де студент краще контролюється, виконує більше кроків і реалізує індивідуальний шлях навчання. Однак, як зазначають західні педагоги, невміле проектування або використання змішаного навчання може створити дискомфортні умови всім учасникам навчального процесу.

Змішане навчання вирішує наступні завдання [3]:

- розширити освітні можливості студентів за рахунок доступності та гнучкості, врахування їхніх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму навчального матеріалу;
- стимулювати формування суб'єктної позиції студента: підвищення

його мотивації, самостійності, соціальної активності, рефлексії та самоаналізу і, як наслідок, підвищення ефективності освітнього процесу в цілому;

– трансформувати стиль педагога: перейти від трансляції знань до інтерактивної взаємодії зі студентом, що сприятиме формуванню процесу конструювання власних знань;

– персоналізувати освітній процес: учень самостійно визначає свої навчальні цілі, способи їхнього досягнення, враховуючи власні освітні потреби, інтереси та здібності, вчитель, отже у даній ситуації є помічником студента.

Змішане навчання постійно розвивається і направлено на підтримку особистісно-орієнтованого навчання.

Відзначаються такі основні тенденції розвитку навчання [4]:

- 1) навчання, орієнтоване на студента;
- 2) плинна чисельність студентів;
- 3) формування умінь високого рівня з використанням таксономії Блума;
- 4) реалізація переваг діяльності викладача і студента;
- 5) навчання через прийняття рішень з використанням баз даних;
- 6) персоналізація навчання;
- 7) продуктивна гейміфікація;
- 8) мобільний світ учня;
- 9) доступ до мобільних пристроїв (У США доступ студентів: смартфон – 40 %, планшет – 41 %, електронні книги – 30 %, ноутбук – 54 %.);
- 10) широкосмуговий зв'язок.

У роботі [5] наводяться інші п'ять тенденцій розвитку змішаного навчання:

1. У сучасному змішаному навчанні технології доставки повинні відповідати меті навчання і ролі співпраці.
2. Співпраця є ключовим компонентом. Співпраця включається в діяльність студентів перебігом всієї програми, і вимагає кваліфікованого супроводу та якісного курсу.
3. Вивчення соціальних сервісів стає все більш важливим з точки зору пізнання.
4. Неофіційний досвід навчання є частиною проекту, а не просто побічним продуктом.
5. Електронні ресурси змінюють роботу і навчання, і необхідно переглянути і переробити старі процеси.

Монографія «Змішане навчання»

Група авторів (Березенська С. М., Бугайчук К. Л., Кухаренко В. М., Олійник Н. Ю., Олійник Т. О., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г., Столяревська А. Л.) підготували колективну монографію «Змішане

навчання», в якій розглянута технологія розробки змішаного навчального процесу з урахуванням сучасних інформаційних технологій та оцінки якості навчання.

У главі 1 «Тенденції розвитку освіти» (Кухаренко В. М.) розглянуті статистика, факти та загальні тенденції розвитку електронного навчання у 2015 році. Визначені нові робочі професії та показана необхідність формування грамотності населення. Пошук та аналіз інформації дозволив показати нові тенденції, проблеми та важливі події, життєвий цикл інновацій, ранжування тенденцій. Показаний пріоритетний розвиток змішаного навчання, масових відкритих онлайн курсів, нової ролі викладача.

Глава 2. «Система дистанційного навчання» (Кухаренко В. М.) надає визначення системи дистанційного навчання та її складових: Інформаційна підсистема. Організаційна підсистема. Методична підсистема Програмна підсистема. Технічна підсистема.

Враховуючи велику роль дистанційного навчання при організації змішаного навчання, у главі 3. «Дистанційний навчальний процес» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) розглянуті питання: структура дистанційного курсу, вимоги до дистанційного курсу та тьютора. Докладно описані модель та функції тьютора, надана характеристика дистанційного студента та можливі труднощі дистанційних студентів, особливо на першому тижні дистанційних занять.

Визначення змішаного навчання, його характеристика та завдання наведені у главі 4. «Змішане навчання» (Кухаренко В. М.). Докладно розглянуті принципи та вимоги змішаного навчання, рівні і комбінації, асинхронні і синхронні процеси, переваги, проблеми та тенденції розвитку. Приділяється увага і змішаному навчанню у корпорації, його особливостям та перешкодам при організації змішаних навчальних курсів.

Глава 5. «Проектування змішаного навчання» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) є базовою, тому що від якості педагогічного проектування залежить і якість курсу в цілому. За основу обирається системне проектування ADDIE, докладно розглядається перший етап, присвячений аналізу спрямованості курсу, характеристикам завдань ADDIE для змішаного навчання, надаються поради з проектування. Розглянуті сучасні погляди на проектне мислення.

Глава 6. «Визначення цілей курсу» (Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г.) присвячена найбільш складному питанню будь-якого навчання – визначенню цілей навчання. Розглянуто склад цілей навчання, виконання діяльності з досягнення цілей, умови та критерії досягнення цілей. Наведено перелік ключових дієслів, прикладів тестових завдань та питань відповідно до класифікації цілей навчання основної та переглянутої таксономії Блума.

У главі 7. «Педагогічні теорії сучасного навчання» (Кухаренко В. М.,

Сиротенко Н. Г.) розглянуті сучасні теорії навчання, діяльнісний підхід до навчання. Перші дистанційні курси базувалися на біхевіористському та когнітивному підходах, з 2000 року перевага надавалась конструктивізму. На сучасному етапі з 2008 року використовують різноманітні педагогічні теорії та підходи: коннективізм, формальне, неформальне та інформальне навчання, соціальне навчання тощо.

Глава 8. «Методи та моделі курсу» (Кухаренко В. М.) представляє моделі змішаного навчання, докладно розглядаються особливості перевернутого класу та мікро-навчання і нано масові відкриті он-лайн курси (NOOC). Наведена інформація про універсальний дизайн для навчання (УДН), який, як правило, використовується на інтуїтивному рівні, та перевернутий клас.

У дистанційному навчанні дуже рідко розглядаються питання формування критичного мислення студента, тому з цими поняттями можна познайомитись у главі 9. «Модель формування критичного мислення студента через читання та письмо» (Олійник Т. О.). Критичне мислення розглянуто як інструментальна складова освіти суспільства знань, проаналізовані проблеми формування критичного мислення особистості в стратегіях формування відкритого інформаційного суспільства. Надані методичні рекомендації формування критичного мислення, відповідального ставлення студентів до власного навчання, особливості оцінювання навчальних досягнень студентів, використання портфоліо для вимірювання рівня навчальних досягнень відповідно до таксономії педагогічних цілей Блума.

Останні часом набуває популярності використання гейміфікації у навчанні, що і було розглянуто у главі 10 «Гейміфікація у змішаному навчанні» (Столяревська А. Л.). Розглянуті: історія та основи гейміфікації, навчання та мотивація, навчання та зворотний зв'язок, гейміфікація і великі дані, ігрові елементи, розробка гейміфікованої системи, методики гейміфікації. У главі наведені приклади гейміфікованих систем Knewton та приклад створення гейміфікованого елемента. У додатках аналізується різниця між грою і гейміфікацією та наведено 47 механік.

«Інструменти для змішаного навчання» (Кухаренко В. М.) наведено у главі 11. Розглянуті особливості формування персонального навчального середовища та роль хмарних технологій у навчанні. Наведені хмарні технології для створення, редагування інтерактивного відео з тестуванням та коментуванням, сервіси для створення інфографіки

Глава 12. «Змішаний навчальний процес» (Кухаренко В. М.) присвячена організації, умовам впровадження, факторам впливу змішаного навчання, інституційному потенціалу і готовності. Розглядаються нові ролі тьюторів у змішаному навчанні: майстер у студії, адміністратор навчання, консьєрж, куратор навчання. Велику роль у будь-якому навчанні грає оцінка якості, де враховуються мотивація, рефлексія, рейтингова оцінка

знань і діяльності, стандарти змішаного курсу.

У главі 13 наведено «Приклади використання методики «перевернутого навчання» у діяльності педагогів різних країн» (Бугайчук К. Л.), зроблені висновки та узагальнення, надані поради щодо використання методики «перевернутого навчання».

Досвід використання змішаного навчання Проблемної лабораторії дистанційного навчання наведено у главі 14. «Особливості та можливості використання змішаного навчання у навчальному шкільному процесі» (Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г.). Визначено важливі складники навчального процесу при проведенні для школярів дистанційних курсів «Історія України», «Практичний курс психології старшокласників», наведено особливості змішаного навчання у школі.

У главі 15 «Модель організації змішаного навчання з технічних дисциплін» (Березенська С. М., Олійник Н. Ю.) наведені теоретичні засади побудови моделі змішаного навчання технічних дисциплін, моделювання в організації змішаного навчання та визначена модель змішаного навчання технічних дисциплін.

Коннективістський відкритий он-лайн курс «Змішане навчання»

З метою визначення умов появи у змішаному навчанні синергетичного ефекту та аналізу ефективних педагогічних технологій викладачам був запропонований відкритий дистанційний курс «Змішане навчання».

Курс був тритижневий і розглядалися питання тенденцій розвитку освіти у світі та роль змішаного навчання, синергетичні властивості змішаного навчання та гейміфікація у змішаному навчанні.

Враховуючи попередні досвід проведення коннективістських курсів, слухачам був наданий великий перелік посилань з мережі (50–200 – близько до числа Донбара) та правила його обробки. Було запропоновано з наданих посилань вибрати 3–5 посилань, обробити їх та представити у форумі у вигляді есе.

На курс підписалося 110 слухачів, писали у форми 30 слухачів, рефлексію курсу виконали 17 слухачів. Після закінчення курсу через півроку у курсі було зареєстровано 150 слухачів.

Література:

1. Lewis Carr. 10 predicted e-Learning trends for 2014/15 [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://lewiscarr.co.uk/2014/05/10-predicted-e-learning-trends-for-201415/>
2. The Definition of Blended Learning. [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://www.teachthought.com/blended-learning-2/the-definition-of-blended-learning/>
3. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности [Текст] / М. Л. Кондакова, Е. В. Латыпова // Вестник

образования. – 2013. – № 9 (2759). – С. 54–64.

4. Blended Learning: 10 Trends. April, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://www.dreambox.com/blog/blended-learning-10-trends>

5. Jennifer Hofmann. Five Trends Driving Blended Learning. May 28, 2014 [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://blog.insynctraining.com/five-trends-driving-blended-learning>

Полторак Степан Тимофійович
Міністр оборони України
кандидат педагогічних наук, професор
**ДЕРЖАВНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ**

Постановка проблеми. Згідно із Законом України „Про вищу освіту” дистанційна освіта набула офіційного статусу самостійної форми навчання і розвивається швидкими темпами.

Обґрунтуємо доцільність створення системи дистанційного навчання у Збройних Силах України. В Україні та за кордоном вже накопичений значний досвід впровадження дистанційного навчання. Увага до цієї форми навчання спостерігається як у цивільній, так і у військовій системі освіти. В умовах подальшої інтеграції військової і цивільної освіти стає очевидним, що науково-дослідна та практична робота у військових навчальних закладах над проблемами дистанційного навчання повинна бути постійною і неперервною. Але слід зауважити, що специфіка підготовки військових фахівців визначає деякі особливості впровадження дистанційної форми навчання в системі військової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури, дисертаційних досліджень, що з’явилися останнім часом, свідчить про значну увагу до проблем упровадження дистанційних технологій у навчальний процес. Науково-педагогічні засади дистанційного навчання розробляли вітчизняні науковці [1; 2; 3; 4; 5; 6]

Виклад основного матеріалу. Освітній процес за дистанційною формою навчання на першому етапі втілення можна поділити на чотири напрями:

- навчання в межах системи військової освіти слухачів, студентів ВНЗ (підготовка офіцерів запасу), фахівців для інших силових структур та іноземних військовослужбовців;
- підвищення кваліфікації та курсова підготовка офіцерів Збройних Сил України;

– надання можливості військовослужбовцям строкової служби (служби за контрактом) отримати освіту за дистанційною формою навчання за рахунок Міністерства оборони України (умови контракту);

– надання можливості військовослужбовцям Збройних Сил України отримати вищу освіту за дистанційною формою навчання за власний рахунок [5].

Дистанційна форма навчання у системі військової освіти призвана вирішувати специфічні завдання, які важко досягнути за звичайних форм навчання і, які належать до: впровадження нових педагогічних технологій навчання; застосування засобів телекомунікаційного зв'язку; розвитку творчої складової освіти; створення віртуального інформаційно-освітнього середовища.

Одним зі шляхів, що забезпечують випереджаючий розвиток освіти є використання інформаційних технологій і розвиток системи дистанційного навчання (ДН) [6].

Передусім активізації цього процесу сприяє розвиток глобальної мережі Інтернет, веб-технологій та інших засобів комунікації, що надали нові можливості у розвитку цієї форми навчання. Також це обумовлено реаліями сучасного життя: усе більшій кількості фахівців необхідно у тяжких умовах обмеженого часу отримати, по-перше, спеціалізовану освіту і, по-друге, певний багаж додаткових знань.

У системі військової освіти, що є частиною системи професійної освіти в цілому, підвищилися вимоги до рівня підготовки офіцерів, особливо у Повітряних Силах як в одному з високотехнологічних видів Збройних сил. Тому одним з основних завдань української системи військової освіти є формування спеціального середовища і умов, що забезпечують потреби, і що дозволяють максимально використовувати усі потенційні можливості військової освіти з використанням дистанційних технологій навчання.

Відповідно до концепції реформи військової освіти в органах управління військової освіти ведеться активна робота з пошуку нових ефективніших інформаційних технологій освіти, які дозволили б вивести підготовку військових фахівців на якісно новий рівень, де розглядається можливість впровадження ДН у військових ВНЗ на базі комп'ютерних технологій і супутникових телекомунікацій [2].

При створенні системи дистанційної освіти необхідно у повному обсязі використати накопичений у вищій школі України науково-методичний потенціал, інформаційні ресурси і технології, досвід у здійсненні дистанційного навчання, існуючу спеціалізовану телекомунікаційну інфраструктуру та мережу вищих навчальних закладів України. При цьому потрібно забезпечити ефективне об'єднання зусиль Українського центру дистанційної освіти, вищих навчальних закладів та інших освітніх установ і організацій. Реформування та удосконалення у

військових вищих навчальних закладах системи єдиного освітнього простору на основі використання ДН сприятиме розвитку інформаційно-освітньої мережі для підготовки офіцерів. Воно стане центром безперервної освіти на основі мережевих технологій та істотно дозволить вирішити низку проблем щодо підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації військових фахівців за допомогою дистанційних методів.

Сучасну підготовку офіцерів у військовому ВНЗ з військово-інженерних спеціальностей можна розглядати як багаторівневу систему військово-професійної підготовки.

Найбільш перспективними щодо впровадження ДН варто вважати державні структури і центри перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, яким найбільшою мірою відповідає створювана мережа військових ВНЗ. Удосконалення системи дистанційного навчання в системі підготовки офіцерів дозволить на практиці реалізувати систему безперервної освіти і відкрите освітнє середовище для підготовки майбутніх офіцерів. Розширення дистанційного навчання дозволить розширити контингент курсантів за рахунок сержантського і рядового складів [3].

Суть дистанційного навчання в процесі підготовки офіцерів полягає в цілеспрямованому, організованому процесі інтерактивної взаємодії різних засобів навчання. Тому для удосконалення освітнього процесу у системі військової освіти за дистанційної формою навчання потрібним є подальше розширення системи дистанційного навчання військової освіти, яке передбачає: створення нової нормативно-правової бази; визначення джерел фінансування; створення організаційних структур, які забезпечать реалізацію цієї форми навчання.

Висновки. Таким чином, система дистанційної освіти має низку переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Упровадження дистанційної форми навчання в системі військової системи України дозволить підняти освітній процес у Збройних Силах України на якісно новий рівень, що відповідатиме загальним потребам сучасних Збройних Сил.

Література:

1. Васюк О. Теоретико-методичні аспекти організації дистанційної освіти / О. Васюк // Вісник Книжкової палати України. – 2011. – № 2. – С. 30–32.
2. Дідик Ю. С., Львович О. М. Дистанційне навчання. Рекомендаційний бібліографічний показник / Ю. С. Дідик, О. М. Львович. – К. : Державна бібліотека України для юнацтва, 2006. – 23 с.
3. Москаль Ю. Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти / Ю. Москаль // Психологія і суспільство. – 2008. – № 3. – С. 116–122.

4. Кудрявцева, В. В. Колос. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
5. Овчарук О. В. Дистанційна освіта в європейських країнах та США у контексті розвитку інноваційних технологій / О. В. Овчарук // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 7. – С. 37–40.
6. Татарчук Г.М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект // Образование. – 2000. – № 1. – С. 63–72.

Попенко Наталія Володимирівна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, методист

n.v.popenko@karazin.ua

**ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Приєднання України до світового освітнього простору вимагає певних змін в організації підготовки фахівців, зокрема у вищих навчальних закладах. Такі зміни обумовлені реаліями світового сьогодення – необхідністю формувати компетентного фахівця, який здатен постійно підвищувати свій професійний рівень, вміти адаптуватися в умовах швидкого оновлення техніки і технологій та протягом короткого проміжку часу поповнювати професійні знання. Одним зі шляхів ефективного вирішення цього завдання, на думку фахівців, є переорієнтація на якісно нові педагогічні технології. Доцільним є використання дистанційного навчання, яке ґрунтується на інформаційно-комунікаційних технологіях. Дистанційна форма надання освіти дає змогу отримувати знання у будь-якій галузі без постійного відвідування навчального закладу та замінює концепцію «освіта на все життя» на концепцію «освіта впродовж життя».

У вітчизняній педагогічній науці загальні аспекти теорії та практики дистанційного навчання, проблеми впровадження дистанційних технологій у навчальний процес вищих навчальних закладів досліджували такі вчені як В. Биков, Г. Козлакова, В. Кухаренко, Т. Койчева, Н. Муліна, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, О. Собасва, П. Стефаненко, О. Хмель та ін.

Про активний розвиток дистанційної освіти свідчить також низка нормативних документів та положень законодавства України – Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна програма «Освіта» (Україна XXI століття), «Концепція розвитку дистанційної освіти в

Україні», «Положення про дистанційне навчання» (затверджене Наказом МОН України № 466 від 25.04.2013 р.).

Аналіз науково-педагогічних досліджень та нормативно-правових актів свідчить, що не існує єдиного тлумачення терміну «дистанційне навчання». Відповідно до «Положення про дистанційне навчання» дистанційне навчання (ДН) є індивідуалізованим процесом набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених одне від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [4].

За визначенням В. Кухаренка, дистанційне навчання є технологією, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для доставки навчального матеріалу та спілкування [2]. На думку В. Олійника, дистанційне навчання є специфічною організацією педагогічного (навчально-виховного) процесу, основою якого є застосування в процесі навчання дистанційних, інформаційних і телекомунікаційних технологій [3].

Серед характерних рис дистанційного навчання, що відрізняють його від традиційної форми навчання, виокремлюють гнучкість, модульність, паралельність, асинхронність, охоплення, рентабельність, технологічність, мобільність, соціальну рівноправність.

Дистанційні форми навчання надають також широкі можливості при розробці навчальних програм, орієнтованих на активізацію пізнавальної діяльності осіб, які навчаються, підготовки студентів до творчої самостійної роботи, реалізації ідеї індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчання [1].

Беззаперечно, впровадження дистанційних освітніх технологій у навчальний процес є важливим завданням розвитку освітнього процесу у вищих навчальних закладах України. Значного інтересу набувають дослідження з організаційно-педагогічних проблем дистанційного навчання, з питань його інформаційно-методичного забезпечення, а також його використання на різних освітніх рівнях.

Метою даної роботи є вивчення можливостей використання у навчальному процесі магістрів денної форми навчання елементів дистанційних курсів.

Актуальність впровадження елементів дистанційних курсів у процес підготовки магістрів денної форми навчання обумовлена кількома факторами. Перехід до багаторівневої підготовки фахівців у вищих навчальних закладах (ВНЗ) змінює не лише підходи до організації навчального процесу, а і принципи цілепокладання та самомотивацію тих,

хто навчається. Особливо це стосується підготовки магістрів. По-перше, змінюється стиль навчання: значна частина навчального часу проходить не в аудиторії з викладачем, а в режимі самостійної роботи. По-друге, поглиблюється інтеграція навчання з науково-дослідною роботою. Замість традиційного репродукування знань студенти залучаються до процесу пошуку та відкриття нових знань. По-третє, змінюється спосіб життя самих студентів: поширеною ситуацією серед магістрів є суміщення навчання і роботи; набирає обертів участь студентів у реалізації спільних освітніх програм українських та закордонних ВНЗ.

Отже, впровадження елементів дистанційного навчання сприятиме індивідуалізації навчання та ефективності самостійної роботи, дозволить розширити можливості студентів у засвоєнні освітніх програм та взаємодії з викладачем незалежно від місця їхнього перебування та розподілу часу.

Для вирішення поставленої мети на фізико-технічному факультеті Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна було запроваджено у навчальний процес магістрів денної форми навчання з дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом» використання дистанційного навчального курсу (ДНК). ДНК був розроблений у Центрі електронного навчання університету в системі дистанційного навчання Moodle.

При створенні дистанційного навчального курсу було використано навчально-методичний комплекс (НМК) дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом» та навчальні плани підготовки магістрів. На основі цих документів було створено НМК дистанційного курсу «Чинники успішного працевлаштування за фахом», який має інтегрований характер і структурно складається з функціонально-узгоджених блоків: інструктивного, навчально-інформаційного, комунікативного та контрольного.

Інструктивний блок містить: загальну інформацію про курс (що вивчає дисципліна, мета та завдання курсу, актуальність та практична значущість, зв'язок з іншими предметами обраної спеціальності тощо); навчальну програму курсу; рекомендації щодо організації процесу навчання; навчальний план та графік вивчення дисципліни: назви тем та рекомендована послідовність їхнього вивчення; орієнтовна кількість годин на вивчення кожної теми курсу; теми дискусій (з переліком основних питань) та час їхнього проведення. Інструктивний блок також забезпечує реєстрацію студентів та збереження вхідних даних про них.

Навчально-інформаційний блок містить системний курс лекцій, завдань, практичних робіт, відеофайли, інформаційні посилання, додаткову літературу в електронному вигляді. Тобто є системою інформаційного наповнення дистанційного курсу.

Комунікативний блок – це система інтерактивного спілкування між викладачем та студентами, а також студентами між собою. Комунікативна

діяльність студентів під час дистанційного навчання триває постійно і здійснюється за допомогою телеконференцій, електронної пошти, дискусій, чатів тощо. Спілкування може відбуватись і в синхронному, і в асинхронному режимі.

Контрольний блок містить механізми тестування, перевірки та оцінювання знань студентів, які мають і проміжний, і підсумковий характер.

ДНК «Чинники успішного працевлаштування за фахом» поділений на два модулі, кожен з яких складається із системного курсу лекцій, поточного та підсумкового тестування відповідно до розробленої моделі ДН. Завершується вивчення дисципліни виконанням підсумкової контрольної роботи, що містить теоретичні та практичні питання.

Апробація створеного курсу як допоміжного засобу при опануванні дисципліни розпочалася у 2014/2015 навчальному році – тоді до вивчення курсу було підключено 36 студентів – та продовжилася у 2015/2016 навчальному році, сьогодні курс опановують 23 студенти.

При опануванні дистанційного курсу студенти-магістри отримують не лише передбачену програмою інформацію, а й мають можливість брати участь в очних консультаціях викладача з роз'ясненнями та відповідями на всі питання.

Перевагами такого комбінованого опанування дисципліни є: 1) привабливість зручної організації самостійної роботи (за темпом, місцем, часом та обсягом окремих занять); 2) легкий пошук інформації та економія часу (в елементах Moodle «Лекція» в ДНК викладено весь необхідний теоретичний матеріал з посиланнями на важливі джерела інформації, що дозволяє не витратити час на написання конспекту); 3) полегшений та спрощений поточний та підсумковий контроль (реалізується автоматично у вигляді елементів «Тест» та «Завдання» і має обмеження у часі); 4) використання ДНК в системі Moodle надає можливість збільшити академічну мобільність студентів, полегшує корекцію індивідуальних навчальних планів для студентів, які з різних причин (участь у турнірах, олімпіадах, конференціях; змаганнях; хвороби) не відвідують заняття; 5) консультації викладача можуть відбуватися під час дискусії у режимі відеоконференцій та з використанням комунікаційних інтернет-технологій.

Серед недоліків відзначимо такі: 1) використання елементів ДНК вимагає високого ступеня самоорганізації та особистого контролю студентів, без цього навчальний матеріал може залишитись незасвоєним, що вплине на якість навчання; 2) засвоєння значної частини програм практичної підготовки природничих спеціальностей потребує роботи студентів у спеціально обладнаних приміщеннях ВНЗ, обмежена можливість практичних та лабораторних занять в електронному середовищі звужує перелік дисциплін, де могли б використовуватися

дистанційні технології; 3) неможливість ідентифікувати особу, що виконує роботу, та оцінити рівень самостійності її виконання; 4) процес розробки дистанційних курсів є досить кропітким та ємним, і ще не всі викладачі технічно та методично до цього підготовлені. Більшість досвідчених викладачів мають якісно розроблені НМК дисциплін, але не опанували достатньою мірою технічним навички їхнього структурування та трансформування у систему дистанційного навчання Moodle.

Загалом досвід використання елементів ДНК при опануванні дисципліни «Чинники успішного працевлаштування за фахом» на фізико-технічному факультеті є позитивним. Більшість студентів виявляє стійкий інтерес до дистанційного навчання, що відображається на якісних показниках. Значною мірою такому ставленню до ДНК сприяє використання саме навчальної системи Moodle, адже користуватися Moodle можна з будь-якого сучасного гаджету (телефона, планшета), підключеного до мережі Інтернет. Однак студенти повинні розуміти, що дистанційне навчання є зручним шляхом здобуття знань, але не легшим за інші. Саме тому вони мають виховувати у собі такі якості, як самодисципліна, мотивація, чесність, наполегливість.

Підсумовуючи, відзначимо, що набутий досвід використання ДН у навчальному процесі денної форми навчання є необхідною базою поширення такої форми освітньої діяльності, доцільно поширювати залучення фахівців до розробки дистанційних курсів, ДН є ефективним засобом організації самостійної роботи студентів-магістрів, що дає можливість пристосувати стаціонарні існуючі дисципліни до індивідуального опанування. Суттєвою перешкодою для реалізації спільних освітніх програм українських та закордонних ВНЗ є обмежена академічна мобільність як викладачів, так і студентів. Розв'язанням цієї проблеми може бути активне застосування дистанційних технологій, що можуть забезпечити віртуальну академічну мобільність всіх учасників освітнього процесу.

Література:

1. Берест Т. М. Використання елементів дистанційного навчання в роботі зі студентами стаціонару / Берест Т. М., Берест В. П. // Дистанційна освіта України–2013. Інформаційне освітнє середовище у системі дистанційного навчання в закладах освіти: інноваційні та психологічні аспекти : зб. наук. пр. / Харків. нац. автомоб.-дорож. ун-т. – Харків, 2013. – С. 17–22.

2. Кухаренко В. М., Рибалко О. В., Сиротенко Н. Г. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : навч. пос. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко. – Х. : НТУ «ХПІ», «Торсінг», 2002. – 320 с.

3. Олійник В. В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної

освіти і навчання: організаційно-педагогічне дослідження. – К. : ЦППО, 2001. – 36 с.

4. Положення про дистанційне навчання. – Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.udec.ntu-kpi.kiev.ua/udec.nsf>.

Савченко В. Н.¹, Проценко Е. С.², Шаповал Е. В.³, Падалко В. И.⁴

¹ Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
медицинский факультет, декан, д. мед. н, профессор

² Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
медицинский факультет, кафедра общей и клинической патологии
заведующая кафедрой, д. мед. н, профессор

³ Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
медицинский факультет, кафедра общей и клинической патологии
доцент, д. мед. н.

⁴ Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
медицинский факультет, кафедра общей и клинической патологии
доцент, к. биол. н.

elenashapoval1@mail.ru

ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА «ГИСТОЛОГИЯ, ЦИТОЛОГИЯ, ЭМБРИОЛОГИЯ» В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Широкое использование различных информационных технологий является одной из особенностей современного педагогического процесса.

Характеризуя Moodle, эксперты подчеркивают, что система позволяет создавать огромное количество образовательных элементов и ресурсов, поэтому курсы в Moodle – это не просто набор лекций и заданий. Курс в системе Moodle, созданный опытным преподавателем, выглядит как структура из дополняющих друг друга элементов, которые различаются по своему виду и назначению [5].

Дистанционный курс – это не тексты и тесты в Интернете, а распланированная равномерная деятельность обучаемого по освоению структурированной информации в определенный учебным планом период. Дистанционный курс – это комфортная для обучаемого и преподавателя среда, в которой осуществляется социальный процесс, где созданы все условия для общения и совместной работы. Для учебного процесса, в котором используется дистанционный курс, преподавателей и студентов необходимо специально готовить [3].

Несмотря на повсеместное распространение систем разработки дистанционных курсов и поддержки дистанционного обучения, имеется ряд проблем в сфере внедрения ее в учебную практику [6].

Эффективность дистанционного обучения студентов в значительной степени зависит от организации учебного процесса и мотивации студентов к изучению учебного материала [2].

Несомненно, что дистанционной формы обучения недостаточно для качественной подготовки врача. Для освоения клинических дисциплин необходимо личное взаимодействие студента-медика с преподавателем, другими студентами и пациентами [4]. Естественно, обучение врача практическим навыкам требует традиционной очной формы обучения, но теоретическая подготовка и упражнения в принятии решений могут проходить в дистанционной форме [1].

С целью повышения эффективности самостоятельной работы студентов и качества высшего медицинского образования, при поддержке Центра электронного обучения Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина преподавателями кафедры общей и клинической патологии медицинского факультета был разработан дистанционный курс (ДК) «Гистология, цитология, эмбриология». Доступ к данному курсу был открыт в марте 2016 года. В соответствии с программой, к изучению дисциплины «Гистология, цитология, эмбриология» студенты 1 курса медицинского факультета приступают в весеннем семестре.

На первом практическом занятии преподаватели кафедры объявили первокурсникам о возможности использования ДК во время внеаудиторной подготовки. Также был разъяснен механизм регистрации студентов в системе дистанционного обучения (СДО) Moodle. Следует отметить, что в самом начале семестра процент студентов, которые зарегистрировались в системе, был незначительным.

Процесс регистрации активизировался после того, как студенты, получившие доступ к ДК «Гистология, цитология, эмбриология», начали его применять во время самоподготовки к практическим занятиям и поделились своими впечатлениями с однокурсниками.

После того, как была осуществлена регистрация в СДО Moodle, преподаватели обсудили со студентами принципы работы и содержание разделов ДК.

ДК «Гистология, цитология, эмбриология» построен из трех больших разделов (по количеству модулей, запланированных программой учебной дисциплины). Каждый модуль, в свою очередь, подразделяется на содержательные модули (СМ). В состав каждого СМ входит, в соответствии с программой, определенное количество тем.

Каждая тема в ДК имеет разделы: «Лекция», «Вопросы для самопроверки к лекции», «Интернет-ресурсы», «Иллюстрации к теме»,

«Практическое задание», «Тестовое задание» и «Собеседование» (пример построения темы показан на рис. 1).

Рис. 1. Скриншот страницы, отображающей разделы в составе темы

Раздел «Лекция» выполнен в виде «Страницы», которая содержит текст и изображения по теме, то есть имеет линейную схему и состоит из ряда обучающих страниц. Материалы «Лекции» предлагаются для самостоятельного изучения новой или повторения изученной темы.

При работе с ДК студенты используют материалы данного раздела недостаточно активно. Возможно, это связано с тем, что по дисциплине «Гистология, цитология, эмбриология» существует учебно-методический комплекс в виде печатных изданий, которыми студенты обеспечены в достаточном количестве. «Лекция» ДК частично дублирует материалы методических указаний для самостоятельной работы студента.

В дальнейшем планируется разработка лекционных материалов для ДК в виде древовидной схемы, которая содержала бы различные пути или варианты для студента. Для увеличения активного взаимодействия и контроля понимания планируется использовать различные вопросы, такие как «Множественный выбор», «На соответствие» и «Короткий ответ». В зависимости от выбранного студентом ответа и стратегии, которую разработал преподаватель, студент сможет перейти на другую страницу, возвратиться на предыдущую страницу или быть перенаправленным по другому пути. Такой тип подачи лекционного материала можно будет использовать для упражнений по моделированию/принятию решений. Данный вид деятельности находится в полном соответствии с задачами по

подготовке врача, который должен уметь принимать решения быстро и правильно.

В разделе «Иллюстрации к теме» размещены иллюстративные материалы в виде презентаций в Power Point, видео- и анимационные фильмы. В подборку данного раздела включены материалы, иллюстрирующие нормальное строение структур организма человека, а также объясняющие медицинское значение излагаемых морфологических фактов. Эти небольшие по объему презентации демонстрируют важность представленных в разделе сведений для понимания причин различных заболеваний, а также для эффективной диагностики и лечения. Использование материалов данного раздела, как и остальных структурных компонентов ДК, планируется для помощи студентам в создании основы для освоения клинических дисциплин.

Раздел «Иллюстрации к теме» – один из тех, которые используются студентами наиболее активно.

В рамках каждой темы размещен раздел «Практическое задание». Каждый студент выполняет задачу, поставленную преподавателем. Выполнение задания предполагает ответ в виде файлов (текстовые документы, электронные таблицы, изображения или аудио и видеоклипы). В итоге студент получает определенное количество баллов. Оценка за выполнение практического задания входит в сумму баллов оценки за тему. Преподаватель обеспечивает также обратную связь, оставляя комментарии к ответам. Данный раздел используется студентами недостаточно активно. Возможно, это связано с тем, что при обсуждении элементов ДК ему не было уделено достаточно внимания.

Раздел «Интернет-ресурсы» содержит ссылки на соответствующие теме страницы электронного атласа, аудиолекции, видео или анимационный сюжет. Данный раздел достаточно активно используется студентами. В процессе работы с ДК «Гистология, цитология, эмбриология» первокурсники начали предлагать для использования свои варианты ссылок на Интернет-ресурсы. После проверки ресурса преподавателем, ссылки помещаются в соответствующий раздел ДК с пояснением (краткая информация о ресурсе и указание, кем конкретно предложено использование данного ресурса).

Тестовые задания ДК «Гистология, цитология, эмбриология» разработаны для каждой темы всех трех модулей дисциплины. Основное количество тестов в ДК представлено вопросами типа «Множественный выбор» с единственным правильным вариантом ответа. Им отдано предпочтение, так как именно тестовые вопросы данного типа используются в лицензионном государственном экзамене КРОК.

В ДК используются мини-тесты из 15 вопросов в конце темы. Правильные ответы показываются студентам сразу по завершении тестирования.

Доступ к тестам, которые используются для обучения, открыт студентам постоянно. Кроме этого, обучающие тесты настроены без ограничения времени и количества попыток прохождения.

Также в каждом СМ размещены контрольные вопросы (набор из 30 тестовых заданий по темам, изученным в рамках данного содержательного модуля).

В составе каждого модуля содержится контрольная работа, состоящая из 45 тестовых вопросов по всем темам модуля.

Тестовые задания, которые предназначены для самоконтроля (контроль СМ и итоговый модульный контроль), также постоянно доступны студентам, но настроены с ограничением времени (1 минута на один вопрос), при этом также ограничено количество попыток тестирования (2).

Первоначально обучающие тесты также были настроены с ограничением количества попыток и времени. В процессе работы студенты обратили внимание преподавателей, что настройки тестов этого вида не должны ограничивать время и количество попыток. Настройки обучающих тестов были изменены так, чтобы обеспечить студентам удобный режим тренингового тестирования.

Высокая результативность при выполнении контрольных работ на практических занятиях отмечается у тех студентов, которые во время внеаудиторной подготовки регулярно работают с тестовыми заданиями ДК.

На сегодняшний день в системе СДО Moodle зарегистрированы 109 студентов 1 курса медицинского факультета. Около 5 % первокурсников, имеющих доступ к ДК «Гистология, цитология, эмбриология», пользуются данным ресурсом крайне редко. Постоянно используют ДК в процессе самоподготовки около 42 % подписчиков. Остальные 53 % студентов применяют ДК во время внеаудиторной работы нерегулярно.

Следует отметить, что первыми зарегистрировались в системе СДО Moodle и начали применять ДК в процессе подготовки к практическим занятиям те студенты, у которых отмечаются высокие учебные результаты по всем изучаемым дисциплинам. Это только подтверждает необходимость активной работы преподавателей по специальной подготовке и педагогическому сопровождению, которые позволят как можно большему количеству студентов использовать возможности ДК для повышения эффективности самостоятельной работы.

Авторы выражают благодарность сотрудникам Центра электронного обучения Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина за постоянную помощь и поддержку.

Литература:

1. Агранович Н. В. Возможности и эффективность дистанционного обучения в медицине [Электронный ресурс] / Н. В. Агранович, А. Б. Ходжаян // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 3. – С. 545–547. – Режим доступа : www.rae.ru/fs/?section=content&op=show_article&article_id=7982312 (дата обращения: 17.04.2015).
2. Колонтаєвський О. П. Психолого-педагогічні технології дистанційного навчання. [Електронний ресурс] / О. П. Колонтаєвський // Третя міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». Київський національний університет будівництва і архітектури, 21–22 травня 2015 р. – Режим доступу : <http://2015.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=132>
3. Кухаренко В. Н. Круглый дистанционный треугольник / В. Н. Кухаренко, Ю. Н. Богачков, Р. В. Левицкая [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://kvn-e-learning.blogspot.com/2015/01/blog-post.html>
4. Проценко Е. С. Перспективы использования дистанционного курса «Гистология, цитология, эмбриология» для организации самостоятельной работы студентов 1–2 курсов медицинского факультета / Е. С. Проценко, Е. В. Шаповал // Збірник науково-методичних праць 1 Всеукраїнської науково-практичної конференції «Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє». – С. 78–84.
5. Тимченко А. Н. Использование современного Moodle или время креативности в системе высшей школы [Электронный ресурс] / А. Н. Тимченко, В. Г. Левчук – Режим доступа : <http://dist.karazin.ua/articles/show/ispolzovanie-sovremennogo-moodle-ili-vremia-kreativnosti-v-vysshej-shkoly>
6. Штомпель Н. Э. Проблемы внедрения Moodle в высших учебных заведениях Украины [Электронный ресурс] / Н. Э. Штомпель // Третя міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle». Київський національний університет будівництва і архітектури, 21–22 травня 2015 р. – Режим доступу : <http://2015.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=131>

Самойлова Н. В.¹, Метіль Я. М.²

^{1,2}Харківській національний університет імені В. Н. Каразіна

¹доцент кафедри валеології, канд. пед. наук, доцент

²студентка 5 курсу, напрям підготовки «Здоров'я людини»

samoilova@karazin.ua

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦКУРСУ «ПСИХОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВАЛЕОЛОГА»

Сучасна вища освіта стрімко змінюється та потребує нових якісних підходів до підготовки фахівців різних галузей знань. Нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу відкривають інформаційні та інформаційно-комунікаційні технології. Значна роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційній освіті. Зокрема остання вже довела свою ефективність та мобільність. На нашу думку, дистанційна освіта, інтегруючи різні методи навчання, надає їм якісно новий рівень і ефективно може поєднуватися з традиційними формами навчання. Зокрема, в даній роботі ми маємо на меті представити досвід удосконалення процесу формування психологічної компетентності у студентів-валеологів шляхом сучасних дистанційних освітніх технологій та поєднання їх з традиційною формою навчання при викладанні спецкурсу «Психологічна компетентність валеолога».

Спецкурс «Психологічна компетентність валеолога», що викладається магістрам 5 курсу напряму підготовки «Здоров'я людини», не лише знайомить студентів з поняттям про психологічну компетентність, її структурою та шляхами розвитку, але й сприяє підвищенню рівня професійної освіченості студентів-валеологів та формуванню у них цього виду компетентності.

Психологічна компетентність педагога-валеолога – це вміння психологічно мислити, застосовуючи свої психологічні знання для наукового пояснення фактів і явищ психіки, а також для перетворення психіки людини в інтересах розвитку її особистості (навчання і виховання, формування колективу, психологічної корекції відхилень у поведінці тощо). Для студента володіння змістом даного предмету виступає відправною точкою в осягненні психологічної сутності особистості та діяльності.

Програма спецкурсу складається з 7 тем, але об'ємними за своїм змістом, що ускладнює процес ефективного засвоєння знань та вмінь. Одним зі шляхів ефективної організації освітнього процесу, в даному випадку, є залучення потенціалу дистанційної освіти, зокрема системи керування дистанційним навчанням Moodle, що забезпечує використання віртуального простору для взаємодії викладача зі студентом.

Використання комп'ютерних технологій, інтегрованих в електронну освіту, дозволяє створити єдиний робочий простір, доступний для всіх учасників освітнього процесу. Характерною особливістю дистанційного навчання є надання студентам можливості самим отримати необхідні знання, користуючись розвиненими інформаційними ресурсами, наданими сучасними інформаційними технологіями.

Розвиток у студентів самостійності з одночасним підвищенням їхньої мотивації до навчання в умовах зростаючих кваліфікаційних вимог до фахівця на сьогодні дуже важливо, і використання компоненту дистанційного навчання сприяє цьому.

У нашому випадку використання елементів дистанційного навчання, побудованих у системі Moodle, дозволить ефективно керувати процесом підготовки студентів, активізувати пізнавальну діяльність, реалізувати ідеї індивідуального та диференційованого підходу в процесі навчання, підготувати студентів до активної самостійної діяльності.

При розробці дистанційного спецкурсу «Психологічна компетентність валеолога» нами було використано стандартні елементи, що відповідають Вимогам дистанційного курсу, які затверджено 12.12.2013 № 0206 – 1/42 у Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна.

Враховуючи те, що психологічна компетентність як певна система психологічних властивостей, знань і вмінь щодо їхнього використання для досягнення успіху в різних формах взаємодії зі світом, іншими людьми і самим собою є одним із основоположних елементів підготовки педагогів-валеологів, ефективність її формування буде залежати не лише від того, які елементи дистанційної освіти будуть обрані, але й від того, яким змістом вони будуть наповнені. Для досягнення цієї мети нами було обрано до електронних матеріалів такі окремі складові:

1. загальна інформація про дисципліну, що вивчається;
2. сценарій курсу;
3. загальні критерії оцінювання знань, умінь та навичок, що має здобути студент у процесі навчання та система оцінювання знань, умінь і навичок студента;
4. змістовний навчальний та навчально-методичний матеріал, що побудований за розділами;
5. форми та терміни інтерактивної взаємодії протягом семестру студентів і викладача, який реалізує функції активних форм навчання;
6. набори завдань і тестів для перевірки та контролю знань, умінь і навичок студентів у процесі вивчення дисципліни (проміжний контроль) та у кінці навчання (підсумковий контроль);
7. веб-ресурси та програмне забезпечення, що необхідні для виконання практичних видів навчальної роботи;
8. система інтерактивного спілкування студентів між собою.

Для реалізації процесу навчання зі спецкурсу було обрано такі елементи як:

- лекції, що містять основний матеріал: поняття про психологічну компетентність та її структуру, особливості та основні засоби її формування;

- практичні роботи, що містять тестові завдання, з питань діагностики окремих складових психологічної компетентності; завдання, що спрямовані на вироблення вмінь та навичок з питань впровадження отриманих психологічних знань у професійну діяльність валеолога (педагогічну, наукову, оздоровчу), наприклад, студентам пропонується здійснити підбір ігрових вправ щодо розвитку валеологічної культури у дітей молодшого шкільного віку тощо;

- глосарій, який дозволяє викладачеві створювати і редагувати список термінів у даній галузі;

- форум новин для розміщення інформації;

- форум, призначений для обговорення різних навчальних питань, зокрема, ставлення студентів до деяких інформаційних джерел, розміщених у мережі Інтернет, з питань підходів до подолання конфліктних ситуацій у різних сферах (викладач – студент, вчитель – учень, вчитель – батьки, валеолог – клієнт та ін.);

- чати, які дозволяють студентам в online режимі отримувати консультацію з питань, що виникли під час вивчення дисципліни, та вирішувати організаційні питання;

- ресурси, що не передбачають інтерактивної взаємодії викладача та студента, таких типів: гіперпосилання, книга, папка, файл.

Слід зазначити, що при традиційній формі викладання курсу у 2015/2016 навчальному році нами було застосовано різні методичні підходи та прийоми: лекції викладалися у формі лекцій-бесід, лекцій-дискусій, лекцій із застосуванням інформаційних технологій, практичні заняття проводилися в ігровій та тренінговій формах. Виконання самостійної роботи здійснювалось у робочому зошиті «Психологічна компетентність валеолога». Дистанційний курс був лише частково задіяний, але перші результати показали, що використання елементів дистанційного навчання економить час (як викладача, так і студента, зокрема не має потреби надсилати кожного разу інформацію на електронну пошту кожному студенту окремо), забезпечує цілісність і системність навчання та сприяє розвитку психологічної компетентності студентів і становлення їхнього професійного мислення.

Отже, використання можливостей дистанційного навчання сприяло підвищенню якості професійної підготовки та удосконаленню формування компетентностей у студентів-валеологів у процесі викладання спецкурсу «Психологічна компетентність валеолога».

Скляренко А. А.¹, Качинский О. С.²

¹Кафедра языковой подготовки ЦМО Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина, преподаватель

²Кафедра языковой подготовки ЦМО Харьковского национального университета им. В.Н. Каразина, преподаватель
aleks999sklyar@gmail.com

**Курс дистанционного обучения «Профессиональный
медицинский диалог»
(для иностранных студентов медицинского факультета
английской формы обучения)**

Коммуникация играет важнейшую роль в современном обществе. Без нее невозможны никакие политические и экономические отношения. Наряду с интенсивными изменениями в этих сферах, иноязычная компетенция выходит на первый план. Получение полного, глубокого и эффективного образования на расстоянии является приоритетным вопросом. В реализации этой задачи передовую позицию занимает развитие компьютерных, телекоммуникационных и информационных систем, так как оказывает прямое воздействие на поиск новых, инновационных путей обучения иностранным языкам. Как следствие – появление технологии дистанционного обучения в конце XX века. Дистанционное обучение считается одной из наиболее эффективных и перспективных систем подготовки специалистов различного направления.

Для ознакомления с современным уровнем развития технологий дистанционного обучения целесообразно обратиться к публикациям специалистов в данной области. Анализ публикаций дает понимание того, что наряду с выделением неоспоримых преимуществ дистанционного обучения возникает множество вопросов о развитии и использовании методик дистанционных курсов, их качества и системы оценивания.

Актуальные вопросы в своей статье поднимает Кравцов С. А.:

1) Смогут ли виртуальные университеты экономить средства как студентов, так и вузов?

2) Проблема адаптации дистанционного обучения к быстрому развитию технологий и техник;

3) Сужение дистанционной системой процессов адаптации индивидуума к социуму;

4) Влияние преимуществ более широкой доступности дистанционного обучения в отличии от классического;

5) Вопрос выживания классического образования [4:32];

Проблема идентификации персоны, которая проходит курс дистанционного обучения, является одной из наиболее актуальных. Ученые Хмельницкого национального университета предлагают решение

этого вопроса посредством разработки системы OFF-LINE тестирования с фото-видео контролем, о чем сообщается в статье Мазур Н. П. и Яновского М. Л. [6:122–128].

Отвечая на вопрос Кравцова С. А. о проблеме адаптации дистанционного обучения к стремительному развитию технологий и техник, хотелось бы отметить необходимость обработки информации куратором. Куратор курса – это новый вид деятельности в дистанционном обучении, требующий высокой квалификации, репутации и доверия со стороны студентов. Делаем вывод, что этому необходимо обучаться, как следствие – создание дистанционного курса «Куратор содержания». Целесообразность использования данного курса описывают Кухаренко В. М. и Рыбалко Е. В. [5:116].

Рассматривая проблематику изучения иностранного языка в дистанционном обучении, отметим, что залогом достижения успеха является эффективное взаимодействие преподавателя и обучаемого, так называемая ОБРАТНАЯ СВЯЗЬ.

Кратко проанализировав фундаментальные исследования в области создания и использования дистанционных курсов, считаем целесообразным обратиться, непосредственно к анализу дистанционного курса, разработанного для иностранных студентов медицинского факультета английской формы обучения (профессиональная сфера общения – медицинский диалог).

Основной целью данного исследования является анализ специфики дистанционного курса обучения русскому языку иностранных студентов медицинского факультета английской формы обучения.

По нашему мнению, практическое применение данного курса открывает возможность реализации специфических задач, которые ставятся перед иностранными студентами в процессе овладения профессиональной речью.

Для студентов английской формы обучения медицинского факультета русский язык не является языком освоения специальности. Несмотря на это, у студентов возникает необходимость использования русского языка для повседневной коммуникации, а также прохождения клинической практики. Таким образом, одним из важнейших заданий, которые ставятся перед преподавателями и студентами, является овладение умениями и навыками ведения профессионального медицинского диалога.

Обучение на медицинском факультете не предусматривает возможности получить образование заочно или дистанционно. Но создание курса ДО, предусматривающее обучение профессиональному медицинскому диалогу на русском языке, имеет несколько вариантов применения:

1) курс ДО может быть использован студентами, которые не изучили данные блоки информации во время практических занятий по причине отсутствия (в особенности у иностранцев возникает множество субъективных и объективных причин);

2) курс ДО может рассматриваться, как допуск к зачету (своего рода пересдача);

3) курс ДО может использоваться студентами как источник получения новой информации (т. к. во время аудиторных занятий преподаватель, чаще всего, не имеет возможности использовать интерактивные технологии, в т. ч. презентации, демонстрации видео- и аудиоматериалов), так и закрепления полученных на уроке знаний.

Профессиональный медицинский диалог является специфическим и сложным комплексом языковых материалов (лексика каждой темы включает профессиональную терминологию). По нашему мнению, для полноценного овладения всем перечнем необходимых навыков и умений при использовании языка специальности, студентам недостаточно посещения аудиторных занятий, включенных в план работы факультета. Поэтому обязательным является использование дополнительных интерактивных ресурсов обучения, доступ к которым и открывает работа в системе MOODLE.

Для решения поставленных задач в обучении иностранных студентов-медиков профессиональному диалогу нами создан курс ДО, предусматривающий обучение студентов в течение одного семестра первым трем тематическим блокам (весь курс рассчитан на 6 блоков):

- 1) расспрос пациента по паспортным данным;
- 2) расспрос пациента по дыхательной системе;
- 3) расспрос пациента по сердечно-сосудистой системе.

В дальнейшем планируется разработка следующих трех тем (пищеварительная, выделительная и эндокринная системы).

Считаем целесообразным обратиться к структуре и функциональному наполнению созданного курса «Профессиональный медицинский диалог». Как было отмечено выше, курс делится на три основных блока. Проанализируем структуру и содержание каждого из них.

Обучение языку специальности (и вообще обучение иностранному языку) не предусматривает проведение лекций и ознакомление студентов с лекционным материалом. Поэтому нами используются интерактивные материалы для наглядности: видео- и аудиоролики, презентации и другие вспомогательные информационные ресурсы (например, изучая тему «Дыхательная система», студенты могут ознакомиться с видеороликом «Легкие», а также прослушать аудиозапись – образец диалога врач – пациент). Доступ к этим материалам во всех темах открыт постоянно.

Далее студентам необходимо в течение месяца выполнить определенное количество грамматических и переводных заданий по

каждой теме (1 тема – 6 заданий, 2 и 3 темы – по 10 заданий), выполнение которых является допуском к итоговому тесту и контрольной работе. Доступ к таким заданиям открыт в течение одного месяца (месяц на каждую тему).

После выполнения всех заданий, студенты в течение 3-х дней получают возможность пройти тест и выполнить контрольную работу, используя информацию, полученную при знакомстве с интерактивными материалами и выполнении практических заданий. Тесты представлены различными видами и выполняются, и оцениваются в системе MOODLE.

Контрольные работы студенты присылают в электронном виде преподавателю для проверки. По результатам оценки всех видов выполненных работ, студент получает оценку за пройденный этап.

В конце учебного семестра по итогам выполнения студентом всех видов работ, предоставленных в данных 3-х блоках, он получает возможность сдать зачет. Зачет проводится преподавателем в очной устной и письменной формах (специфика изучения иностранного языка предусматривает необходимость непосредственной коммуникации между преподавателем и студентом – это и пересказы текстов, диалогов, и письменный контроль усвоения студентами лексико-грамматического минимума по каждой теме). Исходя из специфики языкового обучения, эффективным решением применения глоссария, по нашему мнению, является толкование русского глагола. Это объясняется особой сложностью восприятия иностранными студентами глаголов, используемых в профессиональной речи врача. Когда же студент, с помощью гипертекста, постоянно возвращается к переводу и толкованию глагола, усвоение намного облегчается.

Курс предусматривает общение преподавателя со студентами посредством чата и форума. С помощью чата студенты в определенное время могут задать любые вопросы преподавателю, т. е. получить обратную связь. Ответы на наиболее распространенные вопросы студенты могут найти на форуме.

Важно отметить билингвизм курса. Формулировки заданий, объяснение правил пользования курсом ДО и задания на перевод, требуют использования английского и русского языков.

В дальнейшей перспективе планируется разработка дистанционных курсов не только по темам профессионального общения, но и курсов, направленных на усовершенствование умений и навыков студентов в сфере повседневной коммуникации на русском языке.

Таким образом, использование интерактивных технологий в учебном процессе является неотъемлемой составной частью современного образовательного пространства. Поэтому привлечение технологий ДО к процессу обучения в вузах является перспективной и новаторской методикой.

Литература:

1. Богомолов А. Н., Ускова О. А. Дистанционное обучение русскому языку как иностранному : обзор отечественных и зарубежных информационных технологий и методик. // А. М. Богомолов, О. А. Ускова. – М. : ЦМО МГУ, 2004. – 74с.

2. Головушина Ю. А. Дистанционное обучение иностранным языкам посредством компьютерных сетей internet – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.kgau.ru/new/all/konferenc/konferenc/2012/g8.doc

3. Дмитриева Е. И. Некоторые концептуальные положения организации дистанционного обучения иностранному языку на базе компьютерных телекоммуникаций // Иностр. языки в школе. – 2010. – № 5,6.

4. Кравцов С. О. Класичний і віртуальний методи підготовки фахівців з вищою освітою. // Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : збірник науково-методичних праць І всеукраїнської науково-практичної конференції, 14–15 травня 2015 р. –Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. С. 26–32.

5. Кухаренко В. М., Рибалко О. В. Підготовка кураторів змісту // Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : збірник науково-методичних праць І всеукраїнської науково-практичної конференції, 14–15 травня 2015р. –Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 116–121.

6. Мазур М. П., Яновський М. Л. Система OFF-LINE проміжного (модульного) тестування з фото- відеофіксацією, яка стимулює студента до виконання вимог і правил проведення контрольних заходів. // Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : збірник науково-методичних праць І всеукраїнської науково-практичної конференції, 14–15 травня 2015р. –Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 122–128.

7. Полат Е. С. Интернет на уроках иностранного языка. // Иностр. языки в школе. – 2010. – № 2. С. 38–42.

8. Полат Е. С. Организация дистанционного обучения иностранному языку на базе компьютерных телекоммуникаций – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ejoe.ru/sod/98/1_98/st007.html

Темченко В. О.¹, Тимченко Г. М.², Авдасьова Н. В.³

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, завідувач кафедри фізичного виховання та спорту, доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту

²Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри валеології, кандидат біологічних наук

³Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
sport@karazin.ua

ЕЛЕМЕНТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Наразі у вищих навчальних закладах розвивається дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій від викладачів до студентів чи слухачів. Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності. Дистанційне навчання дає змогу навчатися на відстані за відсутності викладача. Використання засобів дистанційного навчання сьогодні є актуальним і у фізичному вихованні студентів.

Динаміка змін у суспільстві, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, доступність мережі Інтернет створюють нові умови для розвитку освіти. Відбуваються вагомі якісні зміни, що потребують оперативної оцінки і розвитку нових підходів до навчання та виховання студентів.

Метою досліджень є визначення можливості використання засобів дистанційного навчання у спортивно орієнтованому фізичному вихованні студентів. Методи дослідження – аналіз наукової літератури з проблем дистанційного навчання, анкетне опитування, тестування, моделювання.

Для дистанційного навчання наразі використовуються різноманітні системи управління навчанням (Moodle, GoogleClassroom, LearningApps, Eliademy та ін.). Кожна з них має як переваги, так і недоліки. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна використовує LMS Moodle у зв'язку з тим, що дана система керування навчальним процесом є вільним веб-додатком, який надає можливість створювати не лише сайти для онлайн-навчання, а й здійснювати менеджмент навчального процесу.

Елементи дистанційного навчання на базі LMS Moodle можуть застосовуватись у розробленій нами моделі спортивно орієнтованого фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів на етапі організації розподілу студентів до навчальних груп за обраними видами

спорту (рухової активності). Розподіл проводиться за допомогою електронного онлайн-анкетування на базі LMS Moodle Центру електронного навчання, в якій зареєстровані всі студенти університету. Під час проходження анкетування студент самостійно обирає вид спорту (рухової активності) та спортивну базу для занять. Додатково всі студенти університету мають електронний доступ до дистанційного курсу «Мое здоров'я», який надає можливість онлайн-діагностики і моніторингу за станом здоров'я та його основними складовими: режимом рухової активності, показниками соматичного здоров'я, режиму харчування, біоритмами тощо.

Сьогодні інформаційно-комунікаційні технології стали не лише інструментом, а й стандартом та засобом довіри. У процесі навчання важливими є не тільки інформаційні технології, а й педагогічне розуміння того, які нові можливості вони надають навчальному процесу, як змінюється від цього сприйняття матеріалу особою, котра навчається.

Останнім часом значна кількість наукових досліджень присвячена питанню розробки та апробації нових інформаційних технологій у процесі фізичного виховання студентської молоді. Однак використанню інформаційних технологій ще не приділяється достатньої уваги в системі фізичного виховання студентів ВНЗ. Використання інформаційних технологій у фізичному вихованні студентів потребує наукового обґрунтування для підвищення ефективності функціонування системи фізичного виховання та залучення студентів до різних форм фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Вибір інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення навчального процесу з фізичного виховання не випадковий. Сьогодні значна частина студентства надає перевагу пошуку інформації в мережі Інтернет. Інформаційні технології все ширше впроваджуються в життя сучасної вищої освіти, а інформаційна компетентність визначає рівень освіченості студентів. Саме цьому одним із основних напрямів роботи вищої школи є застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх спеціалістів.

Сучасні вимоги до освітнього процесу вимагають від науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів України використання передових інформаційно-комунікаційних технологій. Масове розповсюдження мережі Інтернет, удосконалення технічних засобів, які використовуються під час навчання, обумовлюють створення та застосування навчального мультимедіа контенту при здійсненні навчання студентів.

Як відомо, під терміном «мультимедіа» розуміють або технологію, що описує порядок розроблення, функціонування та застосування засобів оброблення інформації різних типів, або різні форми комбінування інформації (текст, графіка, звук, відео тощо). Отже, коли говорять про

мультимедійний навчальний матеріал, то в цьому аспекті насамперед розуміють, що він складається з різних форм представлення інформації: тексту, зображень, звуку, відео, 3D анімації тощо.

Ще одним розділом, де наявна можливість використання дистанційного навчання студентів, є теоретична підготовка студентів з обраного виду спорту та проведення теоретичного тестування при підсумковому контролі знань. Теоретичний матеріал вивчається за допомогою електронних навчальних курсів, підручників, аудіо- та відеолекцій. Студент має можливість спілкуватися з викладачами, отримувати необхідні консультації викладачів у режимі off-line та on-line, навчання передбачає розгалужену систему індивідуальних занять студента з викладачем. Перевірка знань здійснюється як у дистанційній формі, так і під час очних сесій. Освоєння практичного матеріалу здійснюється безпосередньо на практичних заняттях.

Контроль знань студентів є одним з основних елементів оцінювання якості освіти. Сучасний підхід до оцінювання результатів у системі вищої школи став більш критичним, а вибір критеріїв оцінювання став більш досконалим. Результати оцінювання мають бути:

- «валідними», тобто чітко відповідати освітнім програмам;
- об'єктивними та стабільними;
- незалежними від часу та характеру екзаменатора;
- доступними.

Проведені дослідження показали ефективність та простоту у використанні елементів дистанційного навчання для розподілу студентів до навчальних груп з обраних видів спорту, а також для теоретичної підготовки та складання теоретичної частини підсумкового контролю з метою стимулювання студента до самостійної роботи у будь-який час.

Перспективою подальших досліджень є діагностика та моніторинг рівня здоров'я, а також навчальних досягнень на практичних заняттях та під час самостійної роботи при спортивно орієнтованому фізичному вихованні.

Тимченко Анастасія Миколаївна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання,
кандидат педагогічних наук
nastasjatim@rambler.ru

**ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС «ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ВАЛЕОЛОГІЧНІ
ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ СІМ'Ї» В СТРУКТУРІ НАВЧАЛЬНОЇ
ПРОГРАМИ СТУДЕНТІВ-ВАЛЕОЛОГІВ ОЧНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ**

У ході реалізації педагогічних програм у вишах однією з основних задач у вирішенні проблем сучасної валеологічної освіти є розробка інноваційних, науково обґрунтованих технологій, що націлені на формування у студентів знань і навичок у соціально-вагомому напрямі культури збереження здоров'я та формування сім'ї.

Виходячи з того, що предметом валеології є індивідуальне здоров'я людини, дана наука пов'язана зі знаннями у сфері психології, педагогіки, психофізіології, екології, основ безпеки життєдіяльності, фізичного виховання [1]. Також, важко переоцінити роль сім'ї у формуванні благополуччя індивіда (студента), яке є невід'ємною складовою здоров'я.

Сімейна ж валеологія вивчає роль та місце сім'ї у формуванні здоров'я, розробляє рекомендації щодо шляхів та засобів забезпечення здоров'я кожного з поколінь та сім'ї загалом. Даний розділ валеології має велике майбутнє, оскільки формування здоров'я від репродуктивної підготовки до виховання усвідомленого ставлення до здоров'я цілеспрямовано та послідовно може здійснюватися лише в сім'ї [2].

Відомо, що лише у межах соціального буття біологічна сутність людини отримує належне оформлення як результат природно-історичного розвитку [3]. Однак, нині в нашому суспільстві питанню планування сім'ї з педагогічної позиції, а тим більше з валеологічної, не приділяється достатньої уваги.

У студентські роки особистість людини вступає у стадію соціалізації на шляху її остаточного формування, а на заміну підлітковим уявленням приходять усвідомленні установки, зокрема й сімейні. Отже, вкрай важливо спиратися на принципи валеології і сімейної педагогіки при закріпленні психологічних установок та моделей поведінки, які мають безпосередній вплив на формування гармонійної особистості та її подальший розвиток.

Сучасні науковці вважають, що формування здорового способу життя повинне базуватися на валеологічному вихованні, освіті та навчанні [4]. Валеологічні положення про сімейну освіту і виховання на перше місце ставлять формування здорових сімейних відносин, їхнє збереження та укріплення [5]. Низький рівень знань з основ сімейної валеології стає

причиною недостатньо усвідомленої репродуктивної поведінки підлітків (студентів), внаслідок чого репродукційний потенціал суспільства набуває низької якості [6].

Користуючись науковими принципами систематичності та послідовності, нами було впроваджено дистанційний курс «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» у структуру навчальної програми студентів-валеологів очної форми навчання.

Метою даного дистанційного курсу було вивчення основних методів соціалізації особистості шляхом ознайомлення слухачів з важливими соціально-педагогічними та психологічними питаннями щодо шлюбно-сімейних і статевих взаємовідносин, культури сексуального здоров'я.

Завданнями курсу є: формування загальних принципів збереження репродуктивного здоров'я, забезпечення самоконтролю за станом статевого розвитку та функціонуванням статевої системи, популяризація здорового способу життя.

Підсумковий обсяг знань внаслідок вивчення нашого курсу включає:

- гендерний контекст системи статевого виховання;
- анатомо-фізіологічні та психологічні особливості чоловічого та жіночого організмів у різні вікові періоди;
- психолого-педагогічні проблеми акселерації;
- валеологічні аспекти статевого виховання молоді;
- роль сім'ї у вихованні загальнолюдських цінностей;
- вплив юнацької субкультури на формування статевих взаємовідносин;
- етику та психологію взаємовідносин статей.

Очікуваний набір навичок після вивчення курсу:

- уміння виховати культуру статевих взаємовідносин у підлітків;
- попередити негативний вплив навколишнього середовища та шкідливих звичок на репродуктивну функцію;
- уміння використовувати методи і засоби захисту власного репродуктивного здоров'я;
- уміння використовувати психологічні та педагогічні прийоми для підготовки підлітків до сімейного життя;
- вміння розпізнавати статеві девіації у підлітків;
- вміння виділяти основні причини відхилень в рольовій статевій поведінці у молоді.

Власне дистанційне навчання має відмінні від очної форми навчання способи контролю та оцінки. Воно реалізується через невеликий обсяг вербального контакту між студентом та викладачем, а також між студентами, які навчаються разом. Поточний та кінцевий контроль знань, отриманих у результаті дистанційного навчання, зазвичай здійснюється шляхом виконання студентами структурованих завдань. Проте дистанційно важко оцінити весь спектр та обсяг навчальних або

довідникових матеріалів, що використовував студент при виконанні роботи. Також, гостро стоїть питання контролю рівня самостійності виконаного студентом завдання.

Під час вивчення курсу «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» студенти дистанційної форми навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна мали змогу самостійно опрацювати лекційний матеріал, який був розміщений у системі дистанційної освіти «Moodle».

Дана система підтримує обмін файлами будь-яких форматів як між викладачем та студентами, так і між самими студентами. У чаті «Moodle» обговорення відбувається в режимі реального часу. Розсилання оперативно інформують всіх учасників курсу про поточні події. Повідомлення розсилаються автоматично. «Moodle» створює та зберігає портфоліо кожного слухача: всі здані ним роботи, оцінки та коментарі викладача. Студенти навчаються у будь-який зручний для них час, у будь-якому місці, у будь-якому темпі. Таким чином знання краще засвоюються.

Курс «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» у системі дистанційної освіти «Moodle» був розширений презентаційним матеріалом до кожної теми лекцій, що дало змогу покращити рівень засвоєння навчального матеріалу та скласти підсумкову роботу. Слід зазначити, що лише 70 % студентів виконали навчальні завдання, передбачені робочою програмою курсу. Однак проблему мотивації можна вирішити, ретельно плануючи та фіксуючи проходження різних етапів дистанційного курсу слухачами, або віртуально спілкуючись з викладачем та особами, які навчаються у подібний спосіб.

Однією з переваг курсу дистанційного навчання «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» є реалізація досвіду через участь у «Форумі». Навчальний елемент «Форум» передбачає участь студентів в обговоренні актуальних тематичних проблем та пошуку шляхів їхнього вирішення. На «Форумі» можна проводити групове обговорення, або з викладачем особисто через повідомлення та коментарі.

Досвід дистанційного курсу «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї», у перспективі підвищить соціальну активність студентів та їхню працездатність. Набуті упродовж дистанційного навчання теоретичні знання і практичні навички дозволять студентам направити свій психофізіологічний та психоемоційний потенціали на покращення адаптивних можливостей, а також вмотивують до всебічного удосконалення власної особистості.

Даний дистанційний курс допоможе студентам задовольнити потребу людини у соціальній значимості, як одну з облігатних умов життєздатності соціальної істоти. З науково-педагогічної точки зору, дистанційна форма навчання створює такі умови студентам, за яких кожен

з них матиме можливість спробувати себе в якості дослідника, створити власний навчальний продукт.

Прогалини у методах оцінки та контролю під час дистанційного навчання мають і позитивні наслідки. Погана контрольованість слухачів, з іншого боку, дає серйозний поштовх до розвитку в них самостійності. А, власне, самостійність у навчанні, як основа основ дистанційної освіти, розвиває здібності до ефективного вирішення життєвих і професійних завдань, формує активну позицію фахівця, розвиває його мобільність та конкурентоспроможність.

Резюмуючи, треба підкреслити, що валеологічні принципи навчання дозволяють оптимізувати навчально-педагогічний процес, а впровадження дистанційного курсу «Психологічні та валеологічні основи планування сім'ї» у структуру навчальної програми студентів-валеологів очної форми навчання може стати наслідком покращення демографічної ситуації в нашій багатостраждальній державі та укріпити Україну загалом, оскільки загальновідомою є теза: «Міцна сім'я – міцна країна».

Література:

1. Валеология. Курс лекций / сост. О. Н. Московченко, Т. А. Катцина, А. К. Дашкова. – Красноярск, 2007. – С. 13–20.
2. <http://www.grandars.ru/college/medicina/valeologiya.html>.
3. В. П. Петленко. Основы валеологии. Кн. 1. – К. : Олимпийская литература, 1998. – 230 с.
4. Вашев О. Є. Валеологія: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи студентів з дисципліни «Управління професійною працездатністю» (для студентів усіх спеціальностей Академії та НПП) // О. Є. Вашев, В. М. Ключко. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 57 с.
5. Елизарова С. В. Роль и задачи семьи: валеологические аспекты здоровых семейных отношений/ С. В. Елизарова // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – Вып. 9, 2007. – С. 36–40.
6. Ege E, Akin B, Kultir R. [et al.]. The attitudes towards and behaviours about sexual and reproductive health in university students. Eur. J. Contracept Reprod. Healt Care. 2008; 13: Suppl. 2: 70.

Ушакова Наталья Игоревна

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина

Центр международного образования

заведующий кафедрой, профессор, доктор педагогических наук

ushakova.khnu@gmail.com

**ФОРМИРОВАНИЕ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОЙ
КОМПЕТЕНЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ
СРЕДСТВАМИ ДИСТАНЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

Программа подготовки иностранных русистов и филологов-переводчиков на кафедре языковой подготовки Центра международного образования ХНУ имени В. Н. Каразина включает курс «Лингвострановедение». Курс изучается в десятом семестре с учетом того, что иностранными магистрантами освоены основы русской грамматики, словообразования, стилистики. С точки зрения знакомства с системой языка, формирования коммуникативной компетенции курс лингвострановедения является итоговым. С другой стороны, с точки зрения формирования профессиональных умений межкультурной коммуникации, данный курс можно считать начальным или стартовым. Лингвострановедение фокусирует формирование умений квалификации, интерпретации и адекватной перекодировки культурноносных единиц всех уровней: слова, словосочетания, предложения, текста. Лингвострановедческий подход делает процессы аккультурации и межкультурной коммуникации осознанными для студентов-филологов, что делает **актуальной** разработку новых методов представления лингвострановедческого материала, в частности, с помощью средств информационных технологий.

Анализ последних публикаций. Современной методикой преподавания иностранных языков, в том числе русского как иностранного, выделяется несколько направлений использования современных ИКТ на уроке иностранного языка: уметь выбирать и адаптировать существующие ресурсы Интернета; применять ресурсы Интернета для создания тренировочных или творческих заданий, в том числе веб-проектов; использовать современные электронные средства для организации межкультурной коммуникации; наконец, создавать собственные учебные материалы на основе программных средств Интернета с учетом уровня языка и интересов учащихся [1].

В обучении филологов-инофонов осознание студентами культурноносной функции языковых единиц всех уровней имеет первостепенное значение. Наиболее разработанным аспектом методики преподавания иностранных языков, ориентированным на освоение учащимися культурологических знаний и формирование умений

извлечения национально-культурной семантики языковых единиц является лингвострановедение [2].

Формирование лингвострановедческой компетенции происходит в процессе изучения национально-культурной семантики языковых единиц, осознания номинативных единиц языка (слов, фразеологизмов, афоризмов) как носителей лингвострановедческой информации. Анализ слова как единства лексемы и лексического понятия, выделение семантических долей, работа с эквивалентными и безэквивалентными словами позволяют профессионально интерпретировать и переводить тексты социокультурной тематики [3]. Для обеспечения коммуникативных и учебных потребностей студентов созданы учебные пособия [6].

Изложение основного материала. Для формирования переводческой компетенции важно, в частности, знакомство с национально-культурной семантикой ономастики (антропонимов, зоонимов, топонимов). Студенты осваивают следующую информацию.

Антропонимы – (от греческого *anthropos* – человек + *онума* – имя) – собственные имена людей (*Андрей, Леночка, Сашика, Петрович, Сергей Николаевич Кузнецов*). Зоонимы – (от *зоон* – животное + *онума* – имя) – имена животных (*Мурка, Пушок, Снежок*) и названия животных, которые используются в переносном значении: *медведь, слон, черепаха* (о человеке). Топонимы – (от *topos* – место + *онума* – имя) – географические названия (*Санкт-Петербург, Киев*).

Культурно-информативным является происхождение имён. *Элла, Герман* – иностранные имена, *Всеволод, Вера, Надежда* – исконно русские, имеющие славянское происхождение. Имена имеют социальную окраску: *Емельян, Ефросинья* – крестьянские, деревенские, *Марина, Вадим* – городские. На юге России и в Украине популярны имена *Оксана, Богдан, Тарас*. Важно уметь оценить стилевую принадлежность имени: *Михайло, Данила* – просторечные, *Михаил, Даниил* – официальные формы.

В каждый конкретный исторический период имена могут быть популярными или непопулярными. Сейчас популярны такие имена: *Анна, Анастасия, Дарья, Даниил, Денис, Андрей*. Эти имена воспринимаются как исконно русские, но этимологически это не так.

В русском языке немало славянских имен. В языческой Руси человека могли назвать *Первым, Вторунком, Третьяком*, – в зависимости от того, каким по порядку он родился в семье. Называли людей *Поздняком* (если поздно родился), *Жданом*, если родители его долго ждали (или *Нежданом, Нечаем*).

Важна для правильной лингвострановедческой интерпретации имен информация о том, что, когда Русь приняла христианство, вместе с обычаями христианской церкви она переняла и обычай чествования святых. Каждый день года был днём в честь какого-нибудь святого, который, конечно, имел имя. И имя это обычно было греческим. На Руси

установился обычай давать ребёнку имя того святого, в день которого он родился. Греческих имён в русском языке больше всего: *Андрей* – храбрый, *Василий* – царский, *Галина* – нежная, *Елена* – избранная.

Многие русские имена имеют еврейское происхождение. Они пришли из Византии вместе с христианством, которое возникло среди еврейского народа. В староеврейском языке *Анна* – благодать, *Мария* – высокая, *Даниил* – суд божий, *Семён* – послушный.

Римляне вкладывали в свои имена значение чего-то желанного для человека: *Валентин* – здоровый, *Феликс* – счастливый, *Виктор* – победитель, *Наталия* – родная.

От многих имён образованы русские фамилии. Этимологически фамилии являются притяжательными прилагательными и обозначают «сын (дочь) того, чьё имя является первой частью слова»: *Иванов* – сын Ивана, *Петрова* – дочь Петра.

Многие фамилии образованы от названий профессий: *Кузнецов* – сын кузнеца, *Мельников* – сын мельника, *Портнов* – сын портного. Значения некоторых фамилий связаны с названиями животных: *Зайцев*, *Воробьёв*, *Медведев*, *Кошкин*. Эти фамилии происходят от старославянских имён, которые постепенно превратились в прозвища, а уже потом стали фамилиями.

Для полноценного участия иностранцев в межкультурной коммуникации необходимо объяснить им, что в русской коммуникативной культуре человека могут называть по имени, по имени и отчеству, по фамилии, имени и отчеству, только по отчеству. Все эти варианты имеют разную стилистическую и национально-культурную окраску.

Официальное обращение предполагает использование фамилии и полного имени или имени и отчества (*Антон Чехов*, *Михаил Васильевич Ломоносов*, *Николай Борисович*). Использование только отчества имеет оттенок сердечности и уважения, так обращаются к хорошо знакомому человеку старшего возраста: *Михалыч*, *Иваныч* (вместо Михайлович, Иванович). Но официально так обращаться нельзя. Краткие и уменьшительные формы имён употребляются только в неофициальных ситуациях, уменьшительно-ласкательные формы – только по отношению к близкому человеку (*Ольга* – *Оля* – *Оленька* – *Олечка*). Фамильярные формы используют при обращении к равному человеку, они носят грубоватый характер: *Серёга*, *Олька*, *Сашика*, *Андрюха*.

Имена *Матрешка* и *Петрушка* особо маркированы в русской культуре. Это фамильярные формы имен *Матрена* и *Петр*, которыми называют любимые национальные игрушки. Такие формы несут информацию об отношении народа к этим персонажам русской культуры.

Эти знания актуализируются и переходят в переводческие умения при тренировке умений системного и комплексного

лингвострановедческого комментария, семантизации национально-культурных компонентов слова.

Курс лингвострановедения расставляет необходимые акценты в осознании магистрантами-филологами всей многоплановости и национально-культурной обусловленности переводческого процесса.

Активизации учебного процесса, формированию комплексной культурологической компетенции способствует использование современных компьютерных технологий, в частности, создание электронных презентаций для визуализации изучаемого лингвистического материала, формирования комплексного образа изучаемых лингвокультурных единиц. Полностью представить учебный курс в электронном и интерактивном виде позволяют возможности, предоставляемые технологиями дистанционного обучения, в частности программой Moodle.

С точки зрения организации учебного процесса методически целесообразным представляется создание обязательного элемента программы – сценария дистанционного курса. В таком сценарии отражены основные этапы обучения, виды работы, сроки ее выполнения.

Курс состоит из 2 содержательных разделов и заканчивается зачетом в очной форме во время сессии. Теоретический материал, практические задания, методическое обеспечение, вопросы для самопроверки студенты могут получить со страниц сайта курса в соответствии со структурой курса и методическими рекомендациями к его элементам. Курс состоит из 6 лекций, 12 практических заданий, 2 тестов контроля и зачетного задания.

Лекционный материал изучается самостоятельно. В конце каждой лекции приводится перечень вопросов для самопроверки, которые также необходимо самостоятельно проработать.

Выполненные практические задания и зачетную работу студентам необходимо выслать на проверку преподавателю в течение 7 дней после получения задания. Ответ с оценкой и комментариями учащиеся получают в течение пяти дней после последнего срока выдачи задания.

Для выяснения текущих вопросов по теоретическим материалам и практическим заданиям в курсе предусмотрен постоянно действующий форум. В конце курса предусмотрена online консультация с преподавателем в режиме «Чат» или «Видеоконференция» по подготовке к зачету.

Для студентов, желающих повысить свою оценку, в конце курса будет открыт доступ к индивидуальному дополнительному заданию, которое нужно будет переслать на проверку преподавателю.

Студентам, не выполнившим или не приславшим практическое задание к назначенному сроку, необходимо обратиться к преподавателю во время индивидуальной консультации. Индивидуальные консультации в

режиме «Чат» в течение семестра студенты получают еженедельно в определенное время.

Выводы. В процессе изучения данного курса лингвострановедения иностранные магистранты должны усвоить, что в единицах русского языка разных уровней содержится информация об элементах природы, быта русского народа, используются названия растений, животных и птиц, характерных для климатических условий России. Это показательные примеры для того, чтобы будущие филологи могли осознать, что слово является источником национально-культурной информации. Комплексное применение лингводидактических основ курса лингвострановедения и методик использования средств дистанционного обучения позволяет реализовать принципы объективности, научности, положение о поэтапном формировании умственных действий, личностно-ориентированный, аксиологический, культурологический подходы к формированию языковой личности студента-инофона, синергетический подход к управлению обучающей системой путем дидактически правильно организованного влияния.

Литература:

1. Азимов Э. Г. Информационно-коммуникационные технологии в преподавании русского языка как иностранного / Э. Г. Азимов. – М. : Русский язык. Курсы, 2012. – 352 с.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура: лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Рус. яз., 1990. – 246 с.
3. Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М. : Рус. яз., 1980. – 320 с.
4. Терлак Э. М. Украинский язык для начинающих / Э. М. Терлак, А. А. Сербенская. – Львов : Світ, 1992. – 240 с.
5. Ушакова Н. І. Лінгвокогнітивні засади методики формування іншомовної лінгвокультурної компетентності / Н. І. Ушакова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Зб. наук. праць.– Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – Вип. 27. – С.117–127.
6. Ушакова Н. И. Лингвострановедение. Учебные материалы и задания для студентов факультета иностранных языков : учебн. пособие / Н. И. Ушакова. – Х. : Компания СМІТ, 2012. – 122 с.

Якунин Анатолий Викторович

Харьковский национальный университет городского хозяйства имени

А. Н. Бекетова, доцент кафедры высшей математики,

доцент, кандидат технических наук

yava1957@mail.ru

АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ ЛОКАЛЬНЫХ СЕКТОРОВ К ДИСТАНЦИОННОМУ ИЗУЧЕНИЮ ВЫСШЕЙ МАТЕМАТИКИ

Введение. Развитие рыночной экономики, рост потребности в современных кадрах высшей квалификации, перманентная необходимость в переобучении и повышении профессионального уровня в условиях ограниченности возможностей для многих людей получать образование в очной форме стимулируют повышение значения альтернативных видов организации учебного процесса [1]. Информатизация всех сторон жизни на базе внедрения компьютерных и телекоммуникационных технологий не только выдвигает новые требования к предоставлению образовательных услуг, но и открывает расширенные возможности для их реализации и совершенствования [1].

Необходимость создания конкурентной среды в сфере образования, стремление ведущих вузов к расширению сферы своей деятельности, приводят к формированию сети удаленных локальных секторов, которые все больше ориентируются на технологии удаленного доступа [2].

Основным звеном фундаментальной подготовки студентов вузов является изучение высшей математики. Дистанционный курс по этой дисциплине играет определяющую роль в формировании математических компетентностей будущих профессионалов различных направлений.

Актуальность проблемы. Контингент студентов удаленных локальных секторов заочного (дистанционного) обучения (ЛСЗ(Д)О) существенно отличается от состава стационара. В нем преобладают люди более зрелого возраста, которые в значительной степени утратили навыки учебного труда и имеют невысокую компьютерную грамотность. Их позитивным отличием является наличие опыта работы, более осознанный профессиональный выбор и особая нацеленность на практическое применение получаемых знаний. Поэтому проблема их адаптации к общепринятым формам и методам учебной деятельности имеет свою специфику и требует тщательной проработки [3].

Анализ публикаций по теме исследования. Различным аспектам проблемы продуктивного вхождения студентов в дистанционные формы обучения, особенности реализации дистанционного освоения математических дисциплин посвящены многочисленные работы отечественных и зарубежных исследователей [3–7]. Однако изменения структуры и потребностей потенциальных периферийных потребителей образовательных услуг, развитие информационно-коммуникационных

систем требуют постоянной коррекции и модернизации подходов к дистанционному обучению [6, 7].

Цель исследования состоит в освещении адаптации разновозрастных студентов периферийных (ЛСЗ(Д)О) к дистанционному обучению (ДО) высшей математике в свете коммерциализации высшего образования.

Основные аспекты адаптации. Принятая в ХНУМГ стратегия внедрения ДО базируется на использовании информационно-образовательной среды Moodle, которая предоставляет широкий инструментарий для разработки и реализации дистанционного курса (ДК). По уровню возможностей Moodle не уступает многим известным коммерческим системам и обеспечивает гибкость и вариативность изучения каждой темы курса.

Особенностью контингента удаленных ЛСЗ(Д)О является недостаточная подготовка по элементарной математике, общий низкий уровень освоения компьютера и интернет-технологий, слабая индивидуальная техническая оснащенность и зачастую отсутствие качественного доступа к интернету. Усилиями вуза техническое отставание компенсируется созданием при ЛСЗ(Д)О общедоступных компьютерных классов. Для преодоления пробелов в предварительной подготовке оптимальным представляется внедрение промежуточного адаптивного выравнивающего ДК по элементарной математике. Его отсутствие в рабочих планах частично компенсируется включением элементов входного контроля и опорных входных сведений непосредственно в ДК по высшей математике.

Общие методологические подходы к ДО предполагают определяющую роль самостоятельной индивидуальной работы с ДК, что требует от студентов жесткой самодисциплины и самоконтроля на основе высокой мотивации к изучению высшей математики. Последнему способствует включение в ДК ресурсов практической направленности и придание всему изложению учебного материала гуманистической окраски. Определяющую роль играет тьютор ДК, в задачи которого входит поддержание индивидуального маршрута освоения дисциплины. Удаленность студентов приводит к отсутствию их непосредственного контакта с преподавателем во время текущего учебного процесса, поэтому необходимо особо продуктивно использовать возможности установочно-экзаменационных сессий.

Внедрение передовых технологий должно сопровождаться сохранением и приумножением традиций отечественной системы образования. Это касается использования коллективных форм работы и поддержания воспитательной направленности учебного процесса. Среда Moodle предоставляет большие возможности для организации групповых форм деятельности (семинары, сообщения, форумы, вики, чаты,

конференции).

Организация контроля и мониторинга результатов учебной деятельности предполагает проведение обязательной идентификации пользователя. Строгое следование этому подходу противоречит современному взгляду на университетское образование как на предоставление образовательных услуг, а не как на общественное благо. Это может привести к угасанию у слабых студентов желания продолжать учебу и к снижению численности контингента, что порождает экономические потери для вуза.

Более прагматичной представляется позиция позитивных ожиданий, основанная на осознанном принятии идей коммерциализации ДО и «презумпции невиновности». С такой точки зрения первоочередной целью системы ДО является комфортное прохождение каждым студентом-клиентом своей образовательной траектории в рамках ДК по высшей математике, которое должно завершаться достижением удовлетворяющего его результата учебной деятельности. Студент должен ощущать веру в свои силы и возможности, благосклонное отношение к своим проблемам и запросам и, в идеале, стать постоянным клиентом образовательной системы данного конкретного вуза, психологически готовым в будущем многократно к ней обращаться за повышением квалификации и получением второго и т. д. образования.

Качество освоения математического аппарата, выработки математических компетенций определяется всем комплексом ресурсов и элементов ДК по высшей математике, их удачным синтезом. В обучении практически нет мелочей. К примеру, использование в тестах разнообразной цветовой палитры позволяет дифференцировать внимание и сконцентрировать его на узловых вопросах. Отсылка к повторению необходимых исходных знаний и умений, применение дополнительных аудио и видеоматериалов при подаче теоретических сведений, наличие рекомендаций, указаний и пояснений к практическим примерам и задачам способствует углублению и закреплению знаний.

Большого внимания требует организация коммуникации на различных уровнях. Следует стимулировать студенческий актив на развитие не только утилитарного виртуального общения в рамках ДК, но и на привлечение всех форм межличностного взаимодействия. Особое значение имеет установление живых эмоциональных связей внутри студенческой группы, что призвано частично компенсировать отсутствие текущего прямого эмоционального контакта на уровне «тьютор – студент».

Согласно принятой в ХНУМГ концепции ДО, основным элементом самооценки и контроля работы студента с ДК по высшей математике является компьютерное тестирование. Тесты включают вопросы различных типов. Они хранятся в соответствующей базе и могут использоваться повторно. На прохождение каждого теста выделено

несколько попыток. При необходимости тьютор может персонально увеличить число попыток. Для адаптации к особенностям отдельных групп и студентов допускается переоценка результатов тестирования. Организационные формы проведения тестирования определяются с учетом мнения студенческого актива. При этом особое внимание уделяется студентам, не имеющим постоянного доступа к интернет-ресурсам, а также студентам с ограниченными возможностями по состоянию здоровья.

Подача учебного материала ДК, процесс его освоения, мониторинга и контроля должны носить внешне ненавязчивый характер, допуская многовариантность маршрутов его прохождения, возможность пропусков и альтернативных решений. В рамках среды Moodle это можно реализовать с помощью различных элементов работы вне сайта ДО и неформальных приемов контролируемого нарушения общепринятых процедур работы.

Доверительными лицами и помощниками тьютора выступают старосты и сформированный ими и методистами ЛСЗ(ДО) студенческий актив. Они становятся связующим звеном между тьютором и студентами. С одной стороны, помогают налаживать доброжелательную атмосферу и организовывать коллективные формы работы, создавая неформальные группы по месту проживания, интересам и другим критериям и привлекая для формирования внутригрупповых связей различные средства общения как внутри ДК и сайта ДО, так и за его пределами. С другой стороны, ставят тьютора в известность о существовании и составе таких групп, что позволяет последнему скорректировать свои педагогические ожидания, исключить дублирование некоторых контролирующих операций и более объективно оценить учебные достижения.

Работа тьютора со студентами ДК по высшей математике не заканчивается итоговым контролем. Необходимость решения воспитательных и рекламных задач в рамках всей системы ДО вуза требуют продолжения контактов и, при потребности, предоставления студенту повторного доступа к ресурсам ДК.

Рассмотренным концептуальным подходам отвечает блочно-модульная структура ДК по высшей математике, включающая содержательную, контрольно-мониторинговую и информационно-коммуникационную компоненты. Каждый ДК соответствует одному учебному модулю (одному семестру) изучения высшей математики согласно рабочему плану конкретной специальности. Это позволяет без проблем подключать студентов-ускоренников к освоению дисциплины на соответствующем этапе.

Основную часть ДК предваряет блок общей информации о курсе – аннотация курса, рабочая программа, рекомендуемые печатные и интернет-источники, элементы организации коммуникации, общие рекомендации по работе с курсом, некоторые справочные материалы

общего назначения, базовое учебное пособие. Затем следует блок входной адаптации – краткие сведения по элементарной математике, тесты для самоконтроля. Основная часть начинается с блока методических материалов для всего учебного модуля. Затем следуют блоки, каждый из которых соответствует отдельному микромодулю содержания. Каждый микромодуль ДК состоит из подачи теоретического материала, заданий для практических занятий и самостоятельной работы, индивидуальной контрольной работы, дополненных рекомендациями по их выполнению. Он также включает контрольные вопросы и обучающие тесты для самоконтроля. Завершается микромодуль контрольным тестом. Систематизации освоения ДК служит блок итогового контроля, который включает контрольные вопросы и интегрированные задания по всему учебному модулю, образцы билетов для альтернативного очного итогового оценивания (экзамен или зачет), итоговый контрольный тест. Форум замечаний и предложений позволяет привлечь студентов к работе по совершенствованию ДК.

Выводы. Апробация ДК подтверждает необходимость кропотливой работы по адаптации разновозрастных студентов к дистанционному освоению высшей математики и допустимость выбранного подхода к ее реализации. Наряду с этим проявился ряд недостатков, прежде всего, методического характера. В частности, необходимо организовать многоуровневость подачи теоретического материала и обеспечить его мультимедийными иллюстрациями, усилить внимание к заданиям прикладной направленности, повысить визуализацию тестовых вопросов.

Литература:

1. Кудін А. П. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні / А. П. Кудін. – Луцьк : Волиньполіграф, 2012. – 415 с.
2. Аджемов А. С. Теоретические аспекты и практика дистанционного обучения в странах СНГ / А. С. Аджемов, Е. Б. Алексеев, В. В. Воскобович и др. – Москва : ИКАР, 2013. – 245 с.
3. Бесперстова Е. Н. Инновационные технологии организации самостоятельной работы студентов технических вузов заочного и дистанционного обучения – категории взрослых обучаемых / Е. Н. Бесперстова // Проблемы и перспективы развития образования : материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, май 2012 г.). – Пермь : Меркурий, 2012. – С. 176–179.
4. Хара О. М. Мотивація навчальної діяльності в дистанційному курсі з математики / О. М. Хара // Дидактика математики: проблеми і дослідження: міжнар. збірник наук. робіт. – Донецьк : Фірма ТЕАН, 2009. – Вип. 32. – С. 77–81.
5. Крилова Т. В. Застосування дистанційних технологій при

організації самостійної роботи з математики студентів вищої технічної школи / Т. В. Крилова // Матеріали I Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. “Сучасні тенденції розвитку математики та її прикладні аспекти–2012”, 17 травня 2012 р. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. – С. 313–315.

6. Гореткина Е. Дистанционное образование: новые подходы – новые проблемы / Е. Гореткина // PC Week. – 2014. – № 6. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.pcweek.ru/>

7. Снегурова В. И. Проблемы и ограничения дистанционного обучения математике / В. И. Снегурова // Вестник Новгородского государственного университета. – 2009. – № 53. – С. 57–60.

МЕТОДИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Алієва Поліна Альхамівна

методист сектору міжнародних зв'язків та підготовки іноземних громадян, Національного університету цивільного захисту України,
м. Харків, Україна

Vik-glukhaya@yandex.ru

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми. Впровадження системи дистанційного навчання – багатопланове завдання держави, яке потребує комплексного підходу до його вирішення. Сучасна система вищої освіти України розвивається у тісній взаємодії з тенденціями і закономірностями світової сфери освіти, в якій спостерігається збільшення кількості студентів, які навчаються в режимі віддаленого доступу. Зростає кількість вищих навчальних закладів, котрі використовують технології дистанційного навчання через мережу Internet, створюється велика кількість відкритих міжнародних університетів, що полегшує та надає більше шансів в отриманні вищої освіти.

Стислий аналіз останніх публікацій за обраною тематикою. В даний час з'являються цікаві публікації, присвячені питанням дистанційного навчання у вищих навчальних закладах таких науковців та фахівців, як Ю. Дідик, О. Львович, В. Колос, С. Кудрявцева, Ю. Москаль та ін.

Мета та практичне застосування дослідження. Метою даного дослідження є розкриття поняття дистанційної освіти, визначення переваг та недоліків при застосуванні дистанційної форми навчання та системи забезпечення державного управління у вищих навчальних закладах України.

Основний зміст дослідження. Зараз велику популярність серед студентів набуває дистанційна форма навчання. З року в рік збільшується кількість вищих навчальних закладів України, що використовують дистанційну форму навчання. Позитивні зміни спостерігаються також стосовно кількості спеціальностей за цією формою. Однак недолік технічного, кадрового та фінансового забезпечення стримує процес її розвитку.

Дистанційне навчання є індивідуалізованим процесом набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який

відбувається у більшості за опосередкованої взаємодії віддалених одне від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1; 3].

Впровадження в освітній процес сучасних вищих навчальних закладів дистанційних технологій і перспективи підготовки фахівців за дистанційною формою навчання неможливі без посилення інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій. Такий процес передбачає зміну ролі студентів і викладачів [1].

В умовах безперервного і стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій виникає необхідність змін у змісті, формах і методах традиційного викладання, посилюється необхідність постійного розширення спектра педагогічних технологій для дистанційного навчання.

При вступі на дистанційну форму навчання майбутній студент надає Сертифікат ЗНО або здає вступні іспити. Він забезпечується необхідним навчальним матеріалом відео- та аудіозаписами лекцій і семінарів, практичними завданнями з методичними рекомендаціями, має доступ до електронної бібліотеки, вивчається самостійно у зручний для себе час. Викладачі постійно взаємодіють зі студентом через електронну пошту, Skype, телефон [4].

Дистанційне навчання у світовій практиці – одна з перспективних та вдосконалених форм навчання. Воно затребуване суспільством, користується популярністю. Дистанційне навчання – найбільш демократична форма навчання, що дозволяє отримати освіту широким верствам суспільства. Методи дистанційного навчання застосовуються у вищих навчальних закладах, у шкільній освіті, системі підвищення кваліфікації вчителів, в системі підготовки управлінських кадрів. Перспективу і удосконалення системи дистанційного навчання в Україні складає впровадження в освітній процес комп'ютерної та аудіо-візуальної техніки. В даний час проблему дистанційної освіти розробляють практично всі виші на території України [2].

Висновки та перспективи подальшого застосування дослідження. Поряд з класичними формами навчання (денною та заочною), дистанційна має низку переваг, що забезпечує значимість в її існуванні. Незважаючи на визначальну роль самостійної роботи при дистанційному навчанні, основними суб'єктами навчального процесу залишаються студент і викладач. Співучасть студента в пізнавальній діяльності та викладача є однією з умов якісної освіти як у традиційній освітній системі, так і при дистанційному навчанні. Тому основною вимогою до технологій дистанційного навчання є збереження переваг очного навчання на відстані.

Література:

1. Гладир А. І. Системи дистанційного навчання: огляд програмних платформ / А. І. Гладир, Н. В. Зачепа, О. О. Мотруніч // Електромеханічні та енергетичні системи, методи моделювання та оптимізації. Збірник наукових праць X Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених і спеціалістів, Кременчук, 28–29 березня 2012 р. – Кременчук, КрНУ, 2012. – С. 43–44.
2. Кіріленко О. Г. Педагогічні умови підготовки викладачів вищих технічних навчальних закладів до організації дистанційного навчання: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Кіріленко Олена Георгіївна – Харків, 2008. – 24 с
3. Резніков Д. А. Дистанційна освіта: переваги та перспективи впровадження. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/ONG/Pedagogica/1_reznikov.doc.htm
4. Сиченко В. В. Механізми регулювання системи освіти: сучасний стан та перспективи розвитку : монографія / В.В. Сиченко. – Донецьк : Юго-Восток, 2010. – 400 с.

Д. М. Джусубалиева

д.п.н., професор

Казахстан, Алматы

dinaddm@mail.ru

ЭЛЕКТРОННЫЕ И МУЛЬТИМЕДИА УЧЕБНИКИ КАК СОВРЕМЕННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Сегодня, когда начался интенсивный переход от традиционной формы обучения к кредитной технологии, применяемой в высших учебных заведениях развитых странах мира (Европе, Америке и др.), самостоятельная работа и ее организация для студентов становится очень важным моментом усвоения знаний. При самостоятельной подготовке студент должен использовать весь арсенал информации, который он может получить как традиционно на бумажных носителях в читальных залах библиотеках, так и через цифровые образовательные ресурсы в условиях Интернета.

Обучение во всем мире всегда считалось высшей степенью проявления индивидуальных возможностей человека. Чем выше уровень образованности человека, тем выше уровень благосостояния этого общества. В современном мире, когда бурно развиваются компьютерные и инфокоммуникационные технологии появились возможности получения образования не только в режиме традиционной формы обучения, но и

дистанционной. Дистанционное обучение позволяет реализовать на практике основной принцип государственной политики в области образования – доступность его для населения с учетом интеллектуального развития, психофизических и индивидуальных особенностей каждой личности.

В мировой образовательной практике с середины 70-х годов появились высшие учебные заведения нового типа, такие как «Открытый университет», «Дистанционный университет», «Электронный университет», «Виртуальный университет» и т. д. В то же время становление дистанционного образования как новой формы обучения требует решения таких проблем, как создание единого понятийного аппарата, нормативно-правовой базы, проведение научных исследований в области ДО, обобщения уже имеющегося опыта в виде научно-методических пособий, аналитических обзоров, регулярных семинаров и т. д. Преимущество дистанционного обучения перед традиционным заключается еще в том, что оно позволяет построить фактически для каждого обучающегося свою индивидуальную траекторию образования, удовлетворить свои личные потребности в образовательных услугах в том режиме, в котором это ему наиболее удобно.

В Казахстане на законодательном уровне в Законе РК «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319- III (с изменениями и дополнениями, последнее 4 июля 2013 г. № 130-V) дистанционное обучение прописано как технология обучения и согласно постановлению Правительства от 19 января 2012 года № 112 «Правила организации учебного процесса по дистанционным образовательным технологиям» и приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 марта 2015 года № 137. «Об утверждении Правил организации учебного процесса по дистанционным образовательным технологиям» дает возможность вузам реализовывать дистанционное обучение самостоятельно. Благодаря этому дистанционное обучение (ДО) стало активно внедряться во многих вузах Казахстана во все формы обучения [1].

Развитие этой формы обучения (ДО) требует разработки новых педагогических методов и форм обучения, другой организации постановки учебной деятельности, так как возникает необходимость пересмотра роли преподавателя и студента, а также определения места и роли компьютера в учебном процессе. Используя технологию интерактивного метода обучения, студенту не обязательно приезжать или по почте получать образовательные материалы, главным для его осуществления является наличие линии Интернет, электронной почты и других информационных технологии. Естественно, что этот метод на первых порах требует определенных материальных затрат, которые в последствии себя оправдывают [2].

Но даже при наличии хорошей технической базы, возникает проблема, как при достаточно ограниченном объеме времени научить студентов получать знания на расстоянии, которые бы по качеству не отличались от знаний, получаемых в традиционном образовательном процессе? Как обеспечить ему качественное усвоение знаний без преподавателя?

В этом вопросе большую роль сыграли электронные учебники [3]. В Казахстане создан целый ряд электронных учебников по социально-гуманитарным и лингвистическим дисциплинам вузовского образования. Первыми в Республике Казахстан электронные учебники по дисциплинам иноязычного образования стали системно проектировать в КазУМОиМ им. Аблай хана еще в 1998 году в НИИ Информатизации образования по инициативе ректора университета Кунанбаевой С. С. Директором этого института была доктор педагогических наук, профессор Нургалиева Г. К., которая в последствии возглавила АО «Национальный центр информатизации РК». Под ее руководством были разработаны цифровые образовательные контенты (электронные учебники, мультимедийные обучающие программы и цифровые образовательные ресурсы) по всем предметам школьного образования. Ими впервые была заявлена идея электронных учебников как инновационной педагогической продукции, которая представляет собой, с одной стороны, информационно-образовательную среду для педагогов, учащихся и родителей, а с другой – технологию электронного бучения как интерактивного дистанционного взаимодействия субъектов образовательного процесса [4].

При переходе на кредитную технологию обучения, когда студент сам должен добывать себе знания, очень важным является правильная организация его самостоятельной работы. В библиотеках должны быть необходимые учебники, как на бумажных, так и на электронных носителях, доступ в Интернет, необходимые для работы силлабусы и другие информационные материалы. В качестве эффективного средства обучения иностранным языкам при кредитной технологии важная роль отводится использованию *электронных и мультимедиа учебников*, как *интерактивному* обучающему средству [5].

Мультимедийные обучающие системы позволяют гармонично объединить лекцию с демонстрацией учебного материала, практикум в виде компьютерного имитатора, тестирующую систему и все дополнительные материалы в *едином интерактивном компьютерном информационном материале* (учебнике, пособии и т. д.).

Электронный учебник должен содержать не только информацию, но и должен обладать **обучающими функциями и системой обратной связи**.

Мультимедийные обучающие системы позволяют гармонично объединить *лекцию с демонстрацией учебного материала*, практикум в

виде компьютерного имитатора, тестирующую систему и все дополнительные материалы в едином интерактивном компьютерном информационном материале (учебнике, пособии и т. д.).

Мультимедийный учебник не просто разгружает преподавателя от каждодневных рутинных функций, но и значительно повышает интерес обучаемых к предмету, ускоряет процесс обучения и обеспечивает лучшее усвоение знаний.

Мультимедийное учебное пособие представляет собой гипертекст с удобным интерфейсом, позволяющим легко получать доступ к любым его частям. Текст насыщается видео- и аудиокomentarиями, позволяющими наглядно воспринимать информацию, легко ее усваивать и закреплять в сознании. После каждого раздела учебного пособия можно проверить степень усвоения знаний выполнением специальных заданий (тестовых вопросов). Компьютер оценивает знания студента, учащегося, демонстрируя, сколько баллов из максимально возможных он получил. Как приложение к мультимедийному учебному пособию можно использовать любое количество дополнительных материалов: первоисточники, хрестоматии, справочную литературу как на электронных, так и на бумажных носителях.

В мультимедийном учебном пособии, предназначенном для самостоятельного изучения, можно включить и «мультимедийное сопровождение лекций», которое представляет собой материал, предназначенный для подкрепления рассказа преподавателя *эффективными видео- и аудиоматериалами*.

Но текст – это только часть воздействия электронного учебника на сознание обучаемого. Текст воспринимается как дискретная информация, которую человек вынужден воспринимать по частям, преобразуя отдельные элементы во внутренние образы. Мультимедиа должно представлять собой информацию целостного вида, легко воспринимаемую сознанием. Электронное учебное пособие должно стать интерактивным, позволяющим студентам без общения с преподавателями проводить обучение в режиме реального времени. Что касается перспективы развития электронного учебного пособия, то на наш взгляд, оно должно быть представлено в виде **«виртуального учебника»**, который дает не только доступ к информации, давая знания по профессии и специальности, но и позволяет моделировать реальное участие обучаемого в производственных процессах, развивая и прививая ему профессиональные навыки.

Электронное учебное пособие является важнейшим условием организации высококачественного учебного процесса. И мы стоим сейчас перед серьезной проблемой создания принципиально нового типа информационного учебного материала, с необычайно широким спектром образовательных перспективных возможностей. На наш взгляд,

современные электронные и мультимедиа учебники должны отвечать **следующим требованиям[6]:**

- информация по курсу должна быть хорошо структурирована;
- текстовая информация должна быть представлена как в виде видеолекции, так и в виде необходимой информации по данному предмету, дающую возможность студентам воспринимать ее путем выделения главного и дополнительного информационного материала;
- в мультимедийном учебнике необходимо использовать многооконный интерфейс, где в каждом окне представлена связанная информация, или выделены определенные информационные зоны на одном экране;
- текстовая часть должна сопровождаться многочисленными перекрестными ссылками, позволяющими сократить время поиска необходимой информации;
- видеосюжеты или анимации должны сопровождать разделы, которые трудно понять в обычном изложении. В этом случае затраты учебного времени студентов в пять-десять раз уменьшатся по сравнению с работой с учебниками на бумажном носителе (традиционным учебником).

Современный электронный учебник фактически выполняют роль репетитора, самоучителя и заменяет преподавателя при подготовке к курсу.

Электронный учебник имеет ряд преимуществ, по сравнению с традиционным печатным учебником:

- высокая скорость предоставления информации, ее получения;
- возможность использования мультимедиа средств (аудио- и видеофрагменты, анимацию);
- возможность получать новые знания практически в любое время и в любом месте (при наличии сети Интернет);
- моделирование изучаемых процессов и явлений, возможность проводить эксперименты в виртуальном режиме, в тех областях, где реальные эксперименты очень трудоемки или попросту невозможны;
- наличие системы самоорганизации образовательной деятельности, самопроверки знаний, системы промежуточного контроля, а также проведение итогового контроля;
- возможность индивидуализации обучения.

Правильная выработка методологии и методики написания и составления электронных учебников является очень важным фактором в условиях кредитной технологии обучения в иноязычном образовании, особенно при выполнении студентами самостоятельной и индивидуальной работы.

Таким образом, роль электронных учебников при самостоятельной подготовке студентов, необычайно велика, но важным при его написании является не простое сканирование текста из учебника на бумажном

носителя, а соблюдение всех необходимых для интерактивности требований предъявляемых для электронных учебников описанных выше.

Литература:

1. Нургалиева Г. К. Преемственность в развитии научной школы. – Алматы : АО «Национальный центр информатизации», 2014, – С 233–265.
2. Джусубалиева Д. М. Пути организации учебного процесса по дистанционной форме обучения. Материалы международного семинара «Пути интеграции образования в странах СНГ». – Тараз, 2000.
3. Агеев В. Н. Электронные издания учебного назначения: концепции, создание, использование / В. Н. Агеев, Ю. Г. Древе. – М. : 2003, – 236 с.
4. Nurgalieva G., Tazhigulova A., Artykbaeva E. eLearning in Kazakhstan // eLearning practices. Cases on Challenges Facing eLearning and National Development: Institutional Studies and Practices / ed.U.Demiray. V.1 – Eskisehir-Turkey, Anadolu University, 2010. – p. 335–354. – <http://www.midasebook.com/>
5. Джусубалиева Д. М. Электронные и мультимедиа учебники – необходимое условие самостоятельной работы студентов при переходе на кредитную технологию обучения // Исследования, результаты Казахского национального аграрного университета. – 2008. – № 2. – Алматы : Агроуниверситет, 2008. – С. 376–379.
6. Нургалиева Г. К., Артыкбаева Е. В. Электронные учебники как информационно-образовательная среда // Сборник научных статей «Новые образовательные стратегии в современном информационном пространстве». – Алматы : издательство Политехнического университета, издательство Лема, 2012. – С.141–145.

Іваненко Л. О.¹, Зуєв І. О.²

¹Факультет психології ХНУ імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук

Lyudmila_777@ukr.net,

²Факультет психології ХНУ імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри загальної психології, кандидат психологічних наук

zuev_ia@ukr.net

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Зміни соціально-економічного та політичного напрямку розвитку України неминує зажадали відповідних нововведень у зміст освіти, формулюючи нові цілі, концептуальні підходи та технології реалізації. Сьогодні для будь-якої освітньої системи характерною є актуалізація

інноваційних процесів як в змісті, так і в методиці, що викликає необхідність переосмислення освітніх технологій. Таким вимогам найбільшою мірою відповідає дистанційне навчання, метою розвитку якого є об'єднання переваг віртуальної і традиційної освіти.

Розглянемо особливості основних компонентів дистанційного навчання: суб'єктів освіти, системи комунікацій між ними і середовищем, в якому відбувається процес навчання. Дистанційна модель навчання як базова складова передбачає передачу інформації в спеціальному інформаційно-освітньому середовищі (віртуальному). Специфіка середовища кардинальним чином впливає на всі компоненти навчальної діяльності: навчальну мотивацію, навчальну ситуацію, контроль і оцінку знань здобувачів.

Зміни внутрішніх психологічних якостей суб'єктів, що виникають в результаті віртуальної взаємодії реальних суб'єктів, характеризують процес освіти. Формування віртуального освітнього простору можливо лише при комунікації викладача і студента. Інформаційно-змістовний аспект навчання «знання – вміння – досвід» поєднує дидактичні компоненти комп'ютерної та віртуальної моделей освіти, які взаємодіють за схемою «усвідомлення – розуміння – конкретизація – застосування».

У процесі дистанційної освіти кожним суб'єктом самостійно вибудовується індивідуальне віртуальне освітнє середовище, яке стає фактором її соціалізації, засобом створення і вирішення психологічних проблем, інструментом формування нового соціокультурного досвіду. Віртуальний освітній процес використовує особистісний освітній потенціал людини, що розвивається в тих галузях, які суб'єкт сам для себе обирає та відображає взаємозв'язок усіх сфер особистості: інтелектуальної, емоційної, ціннісно-сислової, поведінкової тощо.

Позитивний вплив на особистість надають такі аспекти:

- віртуальний світ являє світ реальний, дозволяє імітувати те, що відбувається в соціальній реальності, відпрацьовувати навички, отримувати знання та досвід з мінімальним ризиком;

- віртуальна взаємодія дозволяє знизити психологічне напруження, уникнути психологічного дискомфорту, пов'язаного з відчуттям психологічної безпеки і підвищенням комунікативної активності учасників;

- можливість стати анонімним учасником взаємодії або постати під вигаданим ім'ям стимулює рольове експериментування, сприяє кращому самопізнанню, розкриттю індивідуалізації.

Важливий компонент дистанційного навчання – зв'язок між суб'єктами освітнього процесу. Тому більшість дослідників звертають увагу на особливе значення організації міжособистісного спілкування в дистанційному навчанні. Також підкреслюється роль зворотного зв'язку в

цьому процесі, тому що саме у спілкуванні передається соціокультурний досвід від викладача до студентів.

Таким чином, на наш погляд, при організації дистанційного навчання необхідно дотримуватися наступних основних принципів ефективної взаємодії:

- ретельна організація дидактичного діалогу; імітування діалогу в навчальних матеріалах;

- організація персональної підтримки студентів у період між заняттями: консультації, надання інформації, в якій вони можуть бути зацікавлені (про майбутні віртуальних події, про надходження нової інформації на сайті, створення навчальних спільнот тощо);

- розподіл інтерактивної діяльності в оптимальному співвідношенні з самостійною роботою студента.

Для ефективного вирішення навчальних завдань в дистанційному навчанні використовуються інтернет-технології:

1) Віртуальні співтовариства, (наприклад, соціальні мережі: www.facebook.com, www.vk.com тощо) орієнтовані на спілкування, які допомагають розвивати комунікативну компетентність, дозволяють зняти блокуючі комунікативні афекти за рахунок психологічної безпеки і можливості сублімації.

2) Віртуальні світи дозволяють занурити студента в таку ситуацію, яку неможливо відтворити в реальному світі з практичних чи етичних причин. При цьому те, що відбувається у віртуальній реальності сприймається студентом як частина реального світу. Штучно створена симуляція реальності набуває неабиякої емоційно-сміслової насиченості.

3. Онлайн-ігри:

- рольова гра для одного користувача дозволяє студенту зануритися в умови, в які він не може потрапити у реальному житті, отримати новий досвід, знайти нові смисли, знання, навички;

- рольова гра для кількох користувачів являє собою віртуальну реальність, в якій люди з усього світу можуть взаємодіяти між собою, дотримуючись правил і переслідуючи встановлені у грі цілі.

Онлайн-ігри спрямовані насамперед на взаємодію та спілкування, дозволяють розвивати соціально-психологічну компетентність, допомагають у вирішенні різних внутрішніх конфліктів та занурюють студента в різні контексти, пов'язані з навчальним завданням, з майбутньою професією, забезпечують практичне знайомство з професійною діяльністю, а також розвиток професіоналізму студентів до їхнього вступу в реальну практичну діяльність.

Важливою ланкою зворотного зв'язку в системі дистанційного навчання є контроль за засвоєнням знань студентами. Але традиційні навчальні тести фіксують наявний рівень знань без урахування особистості студента, його мотивації, здібностей тощо. Тому зараз на часі створення

навчально-контролюючих програм, які виявлятимуть і особистісні параметри навчаються студентів.

В умовах дистанційного навчання максимально ефективно психологічно готувати студентів до сприйняття нової інформації. При традиційному навчанні учні починають знайомитися з новими темами немовби «з чистого аркуша», навіть якщо цей матеріал пов'язаний з попереднім. Студент ще недостатньо орієнтується у цьому матеріалі для того, аби швидко зрозуміти його суть, поняття, які вивчаються, і розібратися в розглянутих проблемах.

Для того, щоб сприйняття нового матеріалу в лекційному режимі було більш ефективним, студентів до нього можна готувати до лекції. Для цього викладач дає завдання студентам читати певний матеріал самостійно (попередньо). Студенти отримують доступ до досліджуваних проблем за допомогою спеціально підбраного матеріалу, де у цікавій формі проходить проблематизація досліджуваної теми і намічаються можливі варіанти її розгляду. Студенти формулюють питання до обговорення, готують нові знання для розвитку досліджуваного контенту. Такий прийом вимагає сучасних технологій і методик навчання.

Ще один психологічний аспект, який необхідно відзначити, пов'язаний з тим, що на думку багатьох психологів, особистість учня розвивається в системі соціальних зв'язків і взаємин, найважливішою структурою (формою). Носієм і генератором цих відносин є колектив (навчальний). Особистість розвивається, будучи частиною цілого – колективу. При цьому колектив є самостійною системою, що саморозвивається, залишаючись при цьому фактором розвитку окремого індивіда. Тому один з напрямків вивчення дистанційного навчання – дослідження можливостей створення соціального середовища в умовах ДН. Це середовище може бути створено за рахунок таких факторів, які неможливо активізувати в умовах традиційного навчання.

Таким чином, дистанційне навчання, що включає застосування різних педагогічних технологій у віртуальному середовищі, дозволяє подолати багато проблем традиційного навчання (прив'язка до території і в часі, недостатня самостійна активність учнів, директивність навчання тощо), максимально розширює аудиторію учнів, дає можливість задоволення індивідуальних освітніх потреб учня і реалізації його творчого потенціалу. Психолого-педагогічні особливості дистанційного навчання складаються зі специфіки віртуального середовища, особливостей взаємодії в цьому середовищі і організації інформації в умовах віртуальної взаємодії. Ці особливості зумовлюють організацію даної форми навчання, які застосовуються засоби і методи, а також форми контролю та оціночну діяльність. Нині інформаційні технології і віртуальне середовище ще не стали загальнокультурним практиками, але мають великий потенціал у розвитку освіти.

Література:

1. Андреев А. А. Дидактические основы дистанционного обучения. М., 1999.
2. Бухаркина М. Ю. Теория и практика дистанционного обучения / М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, Е. С. Полат. М. : Академия, 2004.
3. Мур М. Г. Информационные и коммуникационные технологии в дистанционном образовании / М. Г. Мур, У. Макинтош, Л. Блэк и др. М. : Обучение-Сервис, 2006.
4. Манате Н. А., Вдовин Р. С., Вдовин А. С. Проблемы контроля качества знаний в условиях дистанционного образования [<http://cyberleninka.ru/article/n/problemy-kontrolya-kachestva-znaniy-v-usloviyah-distantsionnogo-obrazovaniya#ixzz2o0CkhKtn>]
5. Намаканов Б. А. Возможности дистанционного обучения в высшей школе / Ярославский педагогический вестник – 2012 – № 2. – Том II (Психолого-педагогические науки).
6. Дусавицкий А. К. Развитие личности в учебной деятельности. – М.: Дом педагогики, 1998. – 173 с.

Кочерга Євгенія Володимирівна

Інститут вищої освіти НАПН наук України, аспірант
blago-2013@ukr.net

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми обумовлена пошуком шляхів та засобів підвищення ефективності здоров'язбережувальної освіти, оскільки стан здоров'я дітей та молоді погіршується з кожним роком, а система освіти є тим соціальним інститутом, який здатен впливати позитивно на формування здоров'язбережувальної компетентності особистості. Сучасні інформаційні ресурси мають широкі межі можливостей покращення якості здоров'язбережувальної освіти.

Питання використання електронних підручників висвітлено в дослідженнях Єсіної О., Лінгур Л., Шлапак Ю., Федорчук В. та ін. Особливості здоров'язбережувальної освіти визначено у працях Бобрицької В., Ващенко О., Єфімової В, Лук'янченко М., Омельченко Л. та ін.

Мета дослідження полягає у визначенні можливостей та переваг використання електронних підручників для підвищення ефективності здоров'язбережувальної освіти.

Однозначного визначення поняття електронного підручника в сучасній науці не існує. Порівнюючи визначення «друкований (паперовий)

підручник», подане у ДСТУ 3017–95 «Видання. Основні види. Терміни та визначення», та «електронний підручник», подане у Наказі № 1060 «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси», затвердженому у 2012 р. Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, можна стверджувати, що практично це одне і те ж саме – навчальне видання із систематизованим викладом дисципліни (її розділу, частини), що відповідає навчальній програмі, за виключенням носія інформації (паперового або електронного) [2, с. 210].

Сучасне здоров'язбережувальне освітнє середовище, засноване на компетентнісному підході, одним із головних завдань передбачає формування здоров'язбережувальної компетентності особистості. А одним із компонентів здоров'язбережувальної компетентності особистості є інформаційно-змістовий компонент.

Інформаційно-змістовий компонент здоров'язбережувальної компетентності об'єднує сукупність знань про зміст понять здоров'язбережувальної педагогіки та вмінь, які можуть допомогти зберегти і зміцнити здоров'я. Тобто цей компонент є теоретичним підґрунтям, яке розкриває сутність поняття про здоров'я, його компоненти, здоров'язбережувальні технології, засоби та прийоми формування здоров'я. І відповідно повинні бути джерела цих теоретичних знань. Одним із таких джерел може бути саме електронний підручник.

Спираючись на дослідження Єсіної О. Г. та Лінгур Л. М. можна визначити такі переваги використання електронного підручника у здоров'язбережувальному освітньому просторі:

1. В електронному підручнику наочність викладу матеріалу вища, ніж у друкарському. Він містить не тільки текстову і графічну інформацію, а й звукові та відеофрагменти, що дозволяє індивідуалізувати навчання і має інтерактивні можливості. Аудіовізуальне подання матеріалу включає в систему сприйняття та запам'ятовування образну та емоційну пам'ять, в якій матеріал зберігається довше, ніж у словесно-логічній пам'яті, і, таким чином, суттєво впливає на формування уявлень, які займають центральне місце в образному мисленні та надходять як найважливіший елемент до словесно-логічного мислення.

2. Основною перевагою електронного підручника порівняно з друкованим підручником є можливість інтерактивної взаємодії між користувачем і компонентами підручника. Рівень інтерактивності може змінюватися від простого переміщення по посиланнях до безпосередньої участі того, хто навчається в моделюванні процесів. Інтерактивність електронного підручника полягає у представленні інформації у формі, яка сприяє діалогу того, хто навчається та комп'ютера. Використання принципу інтерактивності дозволяє тим, хто навчається прямо включитись у тему, залучити їх до активної роботи, спрямувати на самостійне

оволодіння знаннями з предметів, надавати необхідну інформацію за запитам.

3. Електронний підручник побудований за багаторівневим принципом, і передбачає розгляд навчального матеріалу за рівнями, тобто використовується диференційований підхід, відкривається можливість кожному з тих, хто навчається, навчатись за обраним рівнем (складність вивчення навчального матеріалу). При цьому в електронному підручнику передбачений перехід з одного рівня на інший. Гіпертекстовий електронний підручник має ієрархічну структуру, яку можна представити у вигляді «дерева». Складність (рівень вкладеності) цієї структури визначається конкретним дидактичним призначенням підручника (предмет, вікові особливості тих, хто навчається рівень їхньої підготовки тощо). Гіпертекстова структура комп'ютерного підручника підтримує положення про диференціацію матеріалу. По-перше, ієрархічні зв'язки будуються за значущістю матеріалу; по-друге – утворюють смислові логічні ланцюжки за логікою викладення та на підставі асоціацій.

4. Ще одна особливість електронного підручника полягає у забезпеченні зворотного зв'язку з тими, хто навчається. Цей зв'язок досягається завдяки інтерактивному характеру взаємодії тих, хто навчається із середовищем комп'ютерного підручника і наявності автоматичної системи діагностики знань. Так, наприкінці розділів передбачені контрольні запитання, вправи, тести, а наприкінці курсу – підсумкова атестація, що дає можливість одержання інформації про засвоєння навчального матеріалу. Для тих, хто навчається це створює умови для ефективного самонавчання, самоконтролю, сприяє підвищенню їхньої пізнавальної активності та мотивації. Накопичені діагностичною системою статистичні дані про хід навчання дають можливість викладачу аналізувати, коригувати та прогнозувати навчальний процес.

5. В електронному підручнику обов'язковим елементом є пошукова система, за допомогою якої стає можливим аналіз змісту книги, пошук необхідних відомостей за ключовими словами, система гіперпосилань за елементами підручника, що забезпечує практично миттєве знаходження потрібного фрагменту тексту, а також гіперпосилання на інші електронні підручники, довідники та необхідні інформаційні ресурси Інтернету.

6. Кожен друкований підручник розраховано на певний початковий рівень підготовки тих, хто навчається і припускає кінцевий рівень навчання, а електронний підручник може містити матеріал кількох рівнів складності.

7. Доступність електронних підручників є вищою, ніж у друкованих. Можна легко збільшити наклад електронних підручників за допомогою посилання для «скачування» з Інтернету та з електронної бібліотеки, можна переслати його по мережі або скопіювати його з одного комп'ютера на будь-який пристрій зберігання даних. Таке видання можна копіювати

необмежену кількість разів, а за необхідності й роздрукувати на принтері. Крім того, наповнення текстами електронного підручника коштує дешевше, ніж друкування традиційної книги на паперовій основі.

8. Електронні підручники є відкритими системами, тобто їх можна доповнювати, змінювати, модифікувати [1, с. 183–184].

Електронні підручники мають ряд недоліків, але все ж переваги їхнього використання є очевидними. Звичайно, не можна повністю замінювати друковані підручники електронними, але вони мають стати суттєвим доповненням у роботі педагога щодо формування здоров'я у підростаючого покоління.

Підсумовуючи, можна сказати, що електронні підручники можуть стати засобом підвищення ефективності здоров'язбережувальної освіти за рахунок розширення можливостей формування інформаційно-змістового компоненту здоров'язбережувальної компетентності особистості як теоретичного підґрунтя для розвитку практичних умінь та навичок підтримки і збереження здоров'я. Звичайно, така роль електронного підручника у здоров'язбережувальній освіті є невичерпною і потребує подальшого аналізу для розширення меж та можливостей його практичного використання.

Література:

1. Єсіна О. Г. Електронні підручники: переваги та недоліки використання / О. Г. Єсіна, Л. М. Лінгур // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Випуск 1 (44). – С. 181–186.

2. Шлапак Ю. Електронний підручник як інструмент роботи з інформацією: функціональний аспект / Ю. Шлапак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2015. – Вип. 41. – С. 209–222.

Макарова Ольга Євгенівна

Національний фармацевтичний університет,
кафедра управління качеством, доцент, канд. фарм. наук
MakarovaOlgaEv@gmail.com

СИСТЕМА ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ: АНАЛИЗ СРЕДСТВ, ФОРМ, МЕТОДОВ, ПРЕИМУЩЕСТВ И НЕДОСТАТКОВ

Процесс информатизации закономерен для всех сфер человеческой деятельности, в том числе и для сферы образования. Благодаря информатизации стала развиваться новая форма обучения – дистанционное обучение (ДО), объединившее лучшие черты традиционных форм обучения – стационарного, заочного, экстерната. Можно предположить в перспективе тенденцию объединения всех

известных форм обучения в единую форму с преобладанием характеристик современного ДО.

Использование в качестве инструментов преподавания видеотелеконференций, интернет-коммуникаций и других систем передачи данных приблизит ДО к традиционному, к непосредственному общению находящихся в отдаленных географических точках преподавателя и студентов, лектора с аудиторией, с групповыми семинарскими занятиями, апробированными столетиями. ДО часто называют формой обучения XXI века, которая позволяет получить высшее образование жителям тех регионов, где отсутствует другая возможность для профессиональной подготовки и получения качественного высшего образования, отсутствуют университет нужного профиля или преподаватели необходимого уровня квалификации.

В настоящее время в системе высшего образования накоплен значительный опыт проведения ДО, потому научно-исследовательская и практическая работа над проблемами ДО, его методического, методологического и технического обеспечения, должна постоянно совершенствоваться. Используются такие формы обучения:

- единичная медиа, использующая одно средство обучения и канал передачи информации – обучение через переписку, учебные радио- или телепередачи. В данной форме доминирующим средством обучения является печатный материал, минимизирована двусторонняя коммуникация, что приближает эту форму ДО к традиционному заочному обучению;

- мультимедиа – использование различных средств обучения: учебных пособий на печатной основе, компьютерных программ учебного назначения на различных носителях, электронных учебников (ЭУ), аудио- и видеозаписей и т. п. При этом доминирует передача информации в «одну сторону». При необходимости используются элементы стационарного обучения – личные встречи студентов и преподавателей, проведение итоговых учебных семинаров или консультаций, аудиторный прием экзаменов и т. п.;

- гипермедиа – форма третьего поколения, предусматривающая использование новых информационных технологий при доминирующей роли компьютерных телекоммуникаций, использовании электронной почты и телеконференций, аудиообучения.

Используемые сегодня технологии ДО можно условно разделить на три категории:

- неинтерактивные (печатные материалы, аудио-, видеоносители);
- средства компьютерного обучения (электронные учебники, компьютерное тестирование и контроль знаний, новейшие средства мультимедиа);
- видеоконференции – развитые средства телекоммуникации по

аудиоканалам, видеоканалам и компьютерным сетям.

Принципы дистанционного образования: интерактивность учебного процесса; обучение в форме диалога; адаптивность обучения; гибкость информации учебного материала; «передаваемость» материала в дистанционном образовании; активность обучаемого. ДО основывается на их совокупности. Основной принцип ДО – учебный диалог при помощи телекоммуникационных технологий двух типов – в режиме реального времени (on-line), и в отложенном режиме (off-line).

Образовательный процесс при ДО состоит из последовательно чередующихся периодов контактного и неконтактного времени, различной длительности. В некоторых случаях контактный период в процессе обучения может отсутствовать. Объективная и своевременная оценка знаний, умений и навыков, полученных в процессе дистанционного обучения, имеет особое значение в виду отсутствия непосредственного контакта студентов и преподавателя. Применяется два типа контроля: регламентный контроль (непрерывная связь в виде входного, текущего, итогового контроля) и самоконтроль (с помощью компьютерных обучающих систем, а также при помощи элементарных приемов – путем ответов на контрольные вопросы, тестирования по разделам учебной программы). Особенностью контроля в ДО является необходимость дополнительных функций идентификации личности студента, для исключения возможности фальсификации обучения.

Следует постоянно совершенствовать подходы к ДО для обеспечения качества профессионального образования, которое должно основываться на программах подготовки специалистов, составленных с учетом требований современного рынка труда.

Этот фактор особенно актуален для образовательных заведений I–II уровней аккредитации как осуществляющих подготовку выпускников для выхода на рынок труда. Построение учебного процесса ДО на основе компетентностного подхода обеспечит студента не только профессиональными знаниями, но и способностью ориентации в основных сферах профессиональной деятельности.

Пиласва Тетяна Володимирівна

ХНЕУ імені С. Кузнеця

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та

іноземної філології

tpilasha@mail.ru

ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ВІДКРИТИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Протягом останніх десятиліть у світовій освітянській практиці накопичено великий досвід реалізації проектів та програм дистанційної освіти. На цьому тлі, на наш погляд, важливим є вивчення роботи відкритих університетів світу щодо організації навчання студентів засобами дистанційної освіти. Вважаємо доцільним розглянути **проблему** визначення поняття «відкритий університет» та надати його основні характеристики для впровадження кращих досягнень відкритих університетів в українську освітянську практику.

Аналіз останніх публікацій. Окремими аспектами вивчення відкритих університетів світу займались вітчизняні та закордонні вчені: О. Андрєєв, Є. Беліцька, А. Густирь, Дж. Деніел, В. Овсянніков, В. Перрі, Ф. Ратнер, К. Сміт та ін.

Метою статті є характеристика організаційних та змістових основ діяльності відкритих університетів світу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що надано визначення відкритого університету, розглянуто загальні особливості відкритих університетів, представлено досвід організації забезпечення навчальними матеріалами студентів, які можуть бути враховані та застосовані в роботі ВНЗ України, що використовують технології дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Ми розглядаємо відкритий університет як університет, в якому, за відсутності вступних вимог до абітурієнтів, громадяни одержують освіту на професійному рівні та рівнях бакалавра, магістра, доктора виключно засобами дистанційного навчання.

У результаті вивчення автентичних джерел, нами було встановлено, що головним принципом роботи відкритих університетів є незалежність від місця, часу, освітнього цензу, який виражено у гаслі першого в світі Відкритого університету Великобританії – «Anyone, Anytime, Anywhere» [7]. Часто відкриті університети називають університетами «другого шансу», які призначені для тих, хто з різних причин не зміг почати навчання у вищому навчальному закладі у традиційному віці 18 років.

Відкритий університет Великобританії було створено у 1969 р. за ініціативою тодішнього лідера лейбористської партії Великобританії Г. Вільсона [7]. У 1971 році в університет було прийнято перших 25000 студентів. Зараз у Відкритому університеті навчається понад 200000 студентів; працює 3750 штатних співробітників, близько 900 з яких є

викладачами, 7000 додатково залучених викладачів, понад 1000 адміністративних та близько 1800 технічних співробітників [5].

Відкритий університет Великобританії став базовою моделлю для відкритих університетів в інших країнах. Характерною особливістю цих університетів дистанційного навчання є домінуюча роль уряду в процесі їхнього виникнення [6]. Відкриті університети було створено в Австралії, Німеччині (ФРН), Ізраїлі, Індії, Іспанії, Канаді, Нідерландах, Пакистані, США, Туреччині, ПАР, Франції та інших країнах.

Основними особливостями відкритих університетів в усьому світі є: орієнтація на навчання дорослих (середній вік студентів у Відкритому університеті Великобританії – 34 роки); висока автономність та свідомо мотивація студентів; стандартизація навчальних курсів, які масово видаються та комплектуються у «кейси»; навчання студентів у відкритих університетах базується на нетрадиційних освітніх технологіях, які вимагають від викладача спеціальних вмінь та навичок індивідуальної роботи зі студентами в умовах розділення у просторі та часі; відсутність необхідності у спеціально обладнаних пристроями центрів для інтерактивної телетрансляції; спеціальна організована система атестації та моніторингу якості освіти, наслідком чого є високі національні рейтинги відкритих університетів; відсутність у відкритих університетах кампусів; наявність навчальних центрів у регіонах для проведення тьюторіалів та консультацій тьюторів зі студентами [3].

Для забезпечення результативного навчання студентів, в роботі відкритих університетів можуть використовуватися наступні засоби дистанційного навчання:

- навчальні книги – традиційні підручники, робочі зошити, навчально-методичні посібники, довідники, словники, навчальні карти та інші друковані видання;
- дидактичні аудіо- та відео навчальні матеріали – аудіолекції, інструктивні заняття, ілюстративний матеріал до друкованих видань та навчальних ситуаційних завдань представлені у формі відео на оптичних носіях, які дозволяють опановувати навчальний матеріал у зручному місці й зручному темпі;
- комп'ютерні навчальні системи – включають в себе електронні посібники; довідники та бази даних навчального призначення; збірники завдань і генератори ситуацій; комп'ютерні ілюстрації для підтримки різних видів занять;
- віртуальна реальність – реалізується за допомогою комплексних мультимедійно-операційних середовищ, що створюють ілюзію безпосереднього входження і присутності реального часу в стереоскопічно представленому «екранному світі»;
- мережеві навчальні матеріали – являють собою мережевий навчально-методичний комплекс з розширеними можливостями

інтерактивності за рахунок використання різноманітних функцій Інтернету;

- лабораторні дистанційні практикуми – розв’язуються двома шляхами: розробкою і доставкою спеціального мобільного комплексу («кейсу») студенту та забезпеченням дистанційного доступу до лабораторних установок;
- електронні бібліотеки університетів – упорядковані колекції різноманітних електронних документів, необхідних під час засвоєння знань, які обладнані засобами навігації та пошуку [1].

У більшості відкритих університетів студент отримує матеріали курсу поштою. Ці матеріали безкоштовно надаються студентам, за винятком устаткування напрокат. Студент отримує доступ до сайтів курсів, де є додаткові ресурси [4, с.137]. Іноді студенту потрібно купити або взяти у місцевій бібліотеці книги, але університетами суворо регламентуються можливі додаткові витрати на навчання. Друковані матеріали розробляються у такий спосіб, щоб студенти мали можливість робити нотатки, виділяти розділи, підкреслювати ключові моменти, робити позначки на сторінках, додавати коментарі.

Матеріали, які студенти отримують поштою, містять наступне: вступний буклет (індивідуальний кейс, інструкції для початку навчання, контактні дані тьютора); довідник студента (містить інформацію про курс навчання, його побудову та спосіб оцінювання); календар курсу створений для більшості курсів (вказується послідовність виконання вправ та завдань, час, відведений для їх виконання); навчальний посібник з корисними порадами та підказками; навчальний матеріал у вигляді лекції з посиланнями на джерела інформації та медіа підтримкою; пакет з перевірочними завданнями, який містить всі завдання, необхідні для отримання кваліфікації. Єдиним винятком є іспит або проект для конкретного курсу. У випадку, коли необхідно виконати проект, надсилається повний інструктаж і керівництво до виконання проекту.

Студенти самостійно планують свій графік навчання, використовуючи календар курсу.

Академічна успішність студентів відкритих університетів перевіряється у формі письмових робіт в кінці курсу і порівнюється з поточним тестуванням з метою отримання кінцевого результату перевірки знань. Курс, як правило, містить два типи оцінювання: а) постійне оцінювання, – яке, зазвичай, складається з виконаних завдань протягом курсу; б) підсумкове оцінювання – екзамен чи проект наприкінці курсу.

У системі освіти відкритих університетів важливого значення набуло використання всесвітньої мережі Інтернет як засобу забезпечення інтерактивної комунікації між студентами і представниками освітнього закладу. Студенти отримують навчальні матеріали онлайн, складають іспити через всесвітню мережу. Переважно всі курси університетів мають

свій власний веб-сайт, який допомагає студенту планувати та організовувати навчання, надає можливість брати участь у роботі студентських громад університету. Для більшості курсів студентам встановлюються обов'язкові онлайн сеанси у комп'ютерній мережі університету.

Система підтримки навчання студентів складається з трьох елементів: 1) тьюторство; 2) освітні центри; 3) громади з підтримки та навчання.

У відкритих університетах широко використовується онлайн тьюторство, здійснюване індивідуально або з групою студентів за допомогою Інтернет-технологій [8, с. 192]. Воно ґрунтується на онлайн діалозі для організації індивідуального та самостійного навчання, самоаналізу, онлайн дискусій тощо. Цей вид тьюторства має наступні форми: тактичний (тьютори вступають в онлайн взаємодію у критичні моменти за відсутності прогресу, за порушення структури та порядку в навчанні студента); академічний (головним завданням є надання допомоги у сфері освіти в режимі реального часу); стратегічний онлайн тьюторінг (тьютори здійснюють планування процесу навчання) [2, с. 8].

Освітні центри є важливою складовою в системі навчання у відкритих університетах. У разі необхідності спілкування з викладачами та іншими студентами і використання технічних можливостей університету, студенти мають можливість відвідувати навчальні центри, обладнані сучасним устаткуванням та необхідною електронною бібліотекою.

В освітніх центрах низки відкритих університетів існують «команди» з підтримки студентів, які організовують виїзні та денні школи; допомагають студентам планувати дослідження; робити заявки на іспити; отримувати спеціальне обладнання та механізми для студентів з обмеженими можливостями; планувати кар'єру.

Відкриті університети мають виїзні школи та тьюторіали, які є очними зустрічами з тьютором та іншими студентами, які можуть тривати до п'яти годин. Тьюторіали є процесом вільного спілкування у підгрупах, спільного вирішення тематичних досліджень, під час якого студенти відпрацьовують використання на практиці вивченого матеріалу, обмінюються досвідом, пізнають одне одного краще. На тьюторіалі розвиваються навички активного слухання, публічного виступу, роботи в команді.

Висновки та перспективи подальшого застосування. Результати наукового пошуку дають можливість стверджувати, що розроблені раніше методики та підходи до навчання були системно перетворені на цілісну технологію в системі освіти відкритих університетів світу. Ефективність навчання студентів у відкритих університетах зумовлена низкою чинників, а саме: координацією діяльності співробітників університетів дистанційної освіти (викладачів, тьюторів, представників адміністрації) у наданні

допомоги студентам; можливостями вибору для студентів індивідуального маршруту навчання; актуалізацією власних ресурсів студентів у подоланні труднощів при вирішенні питань у процесі навчання. Завданням подальших наукових досліджень може бути вивчення використання форм і методів дистанційного навчання у бімодальних університетах.

Література:

1. Андреев А. А. Введение в дистанционное обучение / Александр Александрович Андреев. – М. : МЭСИ, 1997. – 50 с.
2. Белицкая Е. В. Тьюторская система обучения в современном образовании Англии : автореф. диссертации на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Е. В. Белицкая – Волгоград, 2012. – 13с.
3. Овсянников В. И. Введение в дистанционное образование / Овсянников В. И., Густырь А. В. – М. : Альфа, 2000. – 326 с.
4. Пилаєва Т.В. Тенденції розвитку вищої дистанційної освіти у Великій Британії (середина ХХ – початок ХХІ століття): дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Пилаєва Тетяна Володимирівна. – Ялта, 2014. – 242 с.
5. Ратнер Ф. Л. Разработка электронных образовательных ресурсов: зарубежный опыт / Ф. Л. Ратнер. – Казань : КГУ, 2008. – 104 с
6. Daniel J. S. The mega-universities and the knowledge media technology strategies for higher education / Daniel J.S. – London : Kogan page. – 1996. – 213 p.
7. Perry W. The Open University / I. Mugridge (ed.). Founding the Open universities // New Delhi, Sterling Publishers, 1997. – P. 121–126.
8. Smith K. Student support: How much is enough? / K. Smith, I. Small // Learning at a Distance: A World Perspective. – Edmonton, 1982. – P. 189–195.

Помаза-Пономаренко А. Л.

к.держ.упр., с.н.с. наукового відділу з проблем державної безпеки ННВЦ
Національного університету цивільного захисту України
a_pp_l@i.ua

АРХЕТИПНА ПРИРОДА СИСТЕМИ Е-НАВЧАННЯ У ВНЗ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Актуальність проблеми. На розвиток особистості найбільше впливає середовище, в якому вона живе, навчається та працює. Тому сьогодні для ВНЗ важливою й актуальною проблемою є проблема створення такого високотехнологічного інформаційно-комунікативного освітньо-наукового середовища, в якому студент знаходиться щодня, у процесі всього періоду навчання у вищій школі. Воно повинне відповідати

потребам суспільства та системі безпеки, сучасному стану розвитку науки і техніки, сприяти формуванню інформаційно-комунікаційних компетентностей усіх учасників освітнього процесу від викладача до студента.

Стислий аналіз останніх публікацій за обраною тематикою. Не дивлячись на те, що проблема вивчення організаційно-інформаційного механізму в освіті в умовах сучасної України є актуальною, у науковій літературі з державного управління представлена невелика кількість робіт, присвячених цій проблемі [1–3].

Мета та практичне застосування дослідження. Усе це дає підстави наполягати на необхідності подальшого розгляду системи е-навчання у ВНЗ з позиції її парадигмальності й архетипності, а також як чинника підвищення соціальної безпеки в регіонах, що й становить мету нашого дослідження.

Основний зміст дослідження. Визначальним чинником розвитку суспільства є регульований державою вплив на освітню сферу, який забезпечують певні механізми. Розгляд сучасного стану функціонування державних освітніх механізмів, а також їхнє удосконалення, на нашу думку, доцільно здійснювати з урахуванням категорії «інтереси», а також архетипів, оскільки саме вони відіграють роль вимог, що висувуються до відносин, на задоволення яких розраховують учасники освітнього процесу, а призначенням держави є коригування цих вимог.

Слід зауважити, що архетипи дозволяють розкривати своєрідність складних станів народів і конкретної людини. Пробудження відповідного архетипу, за К. Юнгом, відбувається під впливом певної нестандартної, проблемної, подекуди кризової ситуації. Серед запропонованих ученим архетипів у контексті різноманітних суспільних відносин необхідно виділити архетипи «персона» і «тінь» [4]. Проаналізувавши наукові розробки Т. Парсонса [5, с. 503–504], можемо стверджувати, що перший архетип («персона») є аналогічним поняттю рольової поведінки в соціології, другий же – можна ідентифікувати як щось зворотне, неприйнятне, суперечливе (тобто, як відхилення від норми). З огляду на це та враховуючи функціональне призначення освіти, можемо припустити, що вона охоплює соціально-економічні відносини, під час розвитку яких виявляється й намагається здобути незалежність сфера особистого, яка не має суперечити колективному. Власне, такі відносини не мають набувати форми «соціально шкідливих» і розвиватися на новаційній основі.

Крім того, вартими уваги також є погляди Е. Нойманна, який виокремив такий архетип, як «шлях» [6, с. 6–9], шаблон якого визначає (звісно, спочатку несвідомо) поведінку людей, зокрема тих, які навчаються і рухаються до «сакральної мети». Прикладом вияву цього архетипу є використання таких виразів, як «шляхи розвитку особистості», «орієнтація

на навчання», «цілі отримання освіти», «особистісний ріст», «саморозвиток» тощо.

Серед новачієних технологіє, на основі яких у ВНЗ повинно створюватися нове навчальне середовище, де студенти можуть самотужки розвиватися й отримувати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та в будь-якому місці, є технології е-навчання. Їхнє використання робить навчальний процес більш привабливим, демократичним, комфортним, безпечним, а також стимулює громадян до самоосвіти та навчання протягом усього життя. Власне, е-навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної.

Упровадження е-навчання студентів дозволяє ним не тільки задовольняти необхідність у подальшому навчанні, а й не підпадати соціально-психологічному тиску. Оскільки вони мають можливість працювати з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Проте ефект, значною мірою, залежить від того, наскільки регулярно займається студент, послідовно виконує контрольнo-діагностичні завдання, а також наскільки він «підтримується» в усіх освітніх питаннях з боку викладача-координатора, що має забезпечувати планомірне засвоєння знань.

Крім того, залишається відкритим питання важливості повсюдного використання і якості е-навчання студентів, а також упровадження інноваційної соціально-орієнтованої моделі державного управління освітою як чинника посилення ефективності системи безпеки України, зокрема соціальної. Причинами цього є те, що соціальні аспекти розвитку е-навчання та дистанційної освіти безпосередньо виникають із таких її характерних рис, як гнучкість, доступність, зрозумілість тощо, що можуть набувати негативного обтяжуючого забарвлення.

Висновки та перспективи подальшого застосування дослідження. Отже, інформатизація освіти в Україні є одним з найважливіших інструментів, що зачіпає основні напрями модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу в державі і, як наслідок, забезпечують поширення та розвиток архетипу «шлях». Цим змінюється сама парадигма освіти, яка відзначається наданням великої ролі методам активного пізнання, самоосвіти, дистанційним освітнім програмам.

Література:

1. Андрощук А. Г. Освіта в країнах європейської спільноти: структура і управління / А. Г. Андрощук // Проблеми науки. – 2000. – № 8. – С. 54–60 ; № 9. – С. 54–59.

2. Байкова О. М. Концептуальные основы государственной политики в области образования и экономические границы его коммерциализации / О. М. Байкова // Экономика образования. – 2007. – № 1. – С. 98–110.

3. Бесчастний В. М. Розвиток інформаційного суспільства як позитивний чинник впливу на якість управління вітчизняною освітою [Електронний ресурс] / В. М. Бесчастний // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2009. – № 4. – Режим доступу до журналу : <http://www.dy.nayka.com.ua>.

4. Карл Густав Юнг и аналитическая психология [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.jung.psy4.ru/arc.htm>.

5. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс. – М. : Академический проект, 2000. – 880 с.

6. Neumann E. The Great Mother: An Analysis of the Archetype / E. Neumann. – Princeton University Press, 1991. – 425 p.

Тимченко Г. М., Іваненко Л. О., Бережна Н. І.

Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного)
навчання

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ
КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ
ВІДКРИТОГО ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ «МОЄ ЗДОРОВ'Я» НА
БАЗІ LMS MOODLE**

Останнім часом популяція сучасної молоді характеризується зниженням загального тону, працездатності та стійкості організму до багатьох хвороб, наявністю ознак хронічної втоми, відсутністю апетиту, зниженням гостроти зору та уповільненням реакцій, що безпосередньо призводить до погіршення здоров'я та виникнення патологічних станів. Все це безпосередньо є наслідком порушень циркадної структури організму та почасти біологічного годинника у зв'язку з інтенсифікацією сучасного ритму життя. Саме тому фахівці з галузей валеології, біології, медицини, педагогіки та фізичного виховання ХНУ імені В. Н. Каразіна приділили увагу пошуку шляхів та засобів вирішення цього питання і розробили дистанційний курс «Моє здоров'я», який пропонується всім студентам у межах загальноуніверситетської програми «Здоров'я студентів».

Курс «Моє здоров'я» є інтерактивним інструментом вивчення базових компонентів здорового способу життя. У ході вивчення курсу студенти можуть провести не лише діагностику певних складових та компонентів здоров'я, а й отримати практичні рекомендації. Курс

складається з наступних розділів: «Рухова активність», «Біоритми і здоров'я», «Добові енерговитрати та харчування», «Майбутня професія» та «Діагностика і моніторинг здоров'я».

Розділ «Рухова активність» дає змогу в дистанційному режимі відповісти на запитання анкети та визначити рівень рухової активності протягом дня та загальний рівень рухової активності. Рухова активність належить до основних чинників, які визначають рівень обмінних процесів організму та стан його кісткової, м'язової та серцево-судинної систем. Вона пов'язана не лише з трьома аспектами здоров'я: фізичним, психічним та соціальним, а й упродовж життя людини відіграє вадливу роль. Потреба організму в руховій активності є індивідуальною і залежить від багатьох фізіологічних, соціально-економічних та культурних аспектів. Рівень потреби в руховій активності значною мірою зумовлений спадковими та генетичними ознаками. Для нормального розвитку і функціонування організму та збереження здоров'я необхідний є певний рівень фізичної активності.

Розділ «Біоритми і здоров'я» присвячено вивченню добових та сезонних ритмів. Він дає змогу оцінити такі базові фізіологічні ритми, як ритм бадьорості та сну, а також отримати рекомендації щодо корекції режиму дня. З біоритмологічних позицій здоровий спосіб життя людини визначається безпосередньо підтримкою фазової узгодженості між ритмами організму та зовнішніми датчиками часу, у протилежному випадку виникає десинхроноз. За типами добової денної працездатності виокремлюють такі ритмофільні типи як «жайворонки», «сови» та «голуби», в основі розподілу яких лежить фазова характеристика добових ритмів. Різні ритмофільні типи характеризуються не лише часом максимальної активності, але й особливостями сприйняття часу, вегетативною та емоційною реактивністю, темпераментом. Даний розділ дає змогу в дистанційному режимі відповісти на запитання анкети та визначити типи добової працездатності за допомогою методик О. Остберга, Г. Ламперта Г. Хільдебранда та отримати практичні рекомендації щодо корекції власного режиму дня. Оцінка циклу «сон – бадьорість» відбувається за допомогою методики Sleep-wake pattern assessment questionnaire (SWPAQ) та методики аналізу циклу сну (оцінка індексу вираженості безсоння ISI та визначення рівня сонливості за шкалою сонливості KSS (Karolinska Sleepiness Scale)).

Оцінка сезонних ритмів відбувається за допомогою методики визначення рівня сезонозалежності GSS – Global Seasonality Score. Сезонна депресія, яку часто називають сезонним афективним розладом (САР), є депресією, що виникає щороку в один і той самий час, як правило, на початку осені або зими і закінчується навесні або на початку літа («зимова депресія»). 20 % громадян страждає від САР, що проявляється у підвищеній втомі, сонливості, слабкості, збільшенні ваги, підвищенні

апетиту, нездатності концентруватися та збільшенням бажання побути на самоті. При проявах так званої «літньої депресії», яка починається наприкінці весни або на початку літа і закінчується восени, помітна втрата ваги, прояви безсоння та зниження апетиту.

Розділ «Добові енерговитрати та харчування» дає змогу дізнатися про переваги певних видів рухової активності, включаючи кількість витрачених калорій, впевнитися у доцільності обраного виду фізичної активності, розрахувати рівень основного обміну та кількість добових енерговитрат. У зв'язку з тим, що кількість енерговитрат організму збільшується при фізичній та розумовій роботі, психоемоційному напруженні, після прийому їжі та зниженні температури, у розділі можна отримати рекомендації щодо корекції режиму харчування, розроблені фахівцями у галузі харчування.

Розділ «Майбутня професія» дає змогу визначити рівень схильності людини до певних типів професій. За результатами проведення тесту виявляється орієнтація людини на 5 типів професій: «людина – природа», «людина – техніка», «людина – людина», «людина – знакова техніка, знаковий образ» та «людина – художній образ».

Розділ «Діагностика і моніторинг здоров'я» присвячено оцінці рівня здоров'я за допомогою електронної діагностичної системи, яка супроводжується відеокоментарем щодо проведення діагностичних досліджень, які можна виконати у домашніх умовах, та надає можливість здійснювати моніторинг здоров'я протягом певної пори року. Перевага віддається фізичному здоров'ю, яке є основою для формування і розвитку психічного здоров'я, що своєю чергою зумовлює стан фізичного здоров'я і сприяє формуванню і розвитку духовного здоров'я, яке своєю чергою, духовне здоров'я істотно впливає на фізичний і психічний стан людини.

Фізичний компонент здоров'я відслідковується за показниками фізичного розвитку, функціональних резервів, адаптаційно-приспосувальних можливостей, наявності або відсутності захворювань. За допомогою простих та легкодоступних індексних показників (індексів Робінсона, Руф'є, Кетле, Скібінського та В. А. Шаповалової) можна провести оцінку рівня фізичної надійності людини. Для оцінки функціональних можливостей організму використовується розрахункова величина адаптаційного потенціалу за методом Р. М. Баєвського. Для визначення рівня стресового навантаження на організм та його функціонального стану наведена методика оцінки рівня відчутного стресу, бо майже завжди причиною стресу є психологічні чинники, а люди мають різну інтенсивність адаптаційної реакції на стрес.

Таким чином, формування здорового способу життя для студентів, які навчаються дистанційно, або з використанням інформаційно-комунікативних технологій, можливе і шляхом створення певних тематичних курсів у LMS MOODLE.

Тимченко Г. М., Ніколенко Є. Я., Жукова Л. Б.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

anch5555@rambler.ru

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Сучасна система вищої освіти, ґрунтуючись на принципах доступності та академічної мобільності розкриває нові можливості навчання для фахівців різних галузей. Саме тому через розширення меж e-learning постає питання про необхідність створення якісного навчального продукту теоретичної підготовки фахівців зі здоров'я людини, зокрема валеологів та реабілітологів. Саме тому Центр електронного навчання за підтримки кафедри валеології, Центру естетичної медицини медичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна створив на базі LMS Moodle дистанційний курс «Основи фізичної реабілітації».

Курс «Основи фізичної реабілітації» (108 годин) розрахований на online набуття навичок практичного використання реабілітаційних методів та засобів у практичній життєдіяльності при наданні допомоги хворим та інвалідам, містить теоретичний матеріал та практичні роботи, які надають можливість застосовувати отримані знання на практиці медичної, соціальної, психологічної та професійної реабілітаційної діяльності. Теми курсу охоплюють основні принципи медичної і фізичної реабілітації при основних формах патології та порушень у роботі опорно-рухового апарату, захворюваннях внутрішніх органів, обміну речовин, пошкодженнях та захворюваннях нервової системи, оперативних втручаннях, а також особливості проведення занять фізичними вправами у період вагітності, при пологах та у післяпологовий період. Певна увага приділена питанням реабілітації людей з особливими освітніми потребами та вадами розвитку, психолого-педагогічним особливостям роботи з реабілітації інвалідів сучасних умовах суспільства.

У результаті вивчення курсу студенти опанують теоретичні знання про: завдання, принципи, засоби та методи фізичної реабілітації; методи контролю за станом здоров'я у процесі реабілітації; засоби, форми та зміст ЛФК, основні періоди їхнього застосування; організацію та методики проведення занять ЛФК на різних етапах реабілітації; оцінку впливу ефективності ЛФК та засоби лікарняно-педагогічної оцінки; основи фізіотерапії; загальну характеристику лікувального масажу, його методи та методичні особливості, техніку та методику проведення. Отримані теоретичні знання дадуть можливість оволодіння наступними практичними вміннями та навичками: діагностувати порушення у стані здоров'я людини та скласти індивідуальну програму реабілітації; здійснювати аналіз та моніторинг стану здоров'я людини; пристосовувати людину у разі потреби до повсякденного життя та праці внаслідок

отримання певних травм або змін у стані здоров'я; залучати людей, які мають певні відхилення у стані здоров'я до трудового та навчального процесу; визначати механізми нормалізації функцій організму; оцінювати вплив ефективності занять ЛФК; відрізняти основні методи та різновиди фізичної терапії (електролікування, світлолікування, водолікування, теплотікування та мануальна терапія); поєднувати масаж з ЛФК та фізіотерапією; скласти реабілітаційну програму.

Курс складається з теоретичних лекційних матеріалів, відеолекцій, практичних завдань та системи тестового поточного контролю знань.

Сьогодні відкрито такі навчальні відкриті інформаційні ресурси, як Coursera, Eliademy, EdX, Udemy, Khan Academy, Canvas Network, Prometheus, Лекторіум. Відкриті курси МДУ «Університет без кордонів» вже пропонують дистанційне навчання фахівцям будь-якої галузі, незважаючи на країну проживання, вік та індивідуальні фізичні особливості. Саме тому перспективним для сучасної освіти є створення навчальних ресурсів оздоровчого спрямування, які безпосередньо нададуть кваліфіковану теоретичну підготовку у галузі «Здоров'я людини».

Чорний Дмитро Миколайович

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна,

завідувач кафедри, професор, доктор наук

dmchorn@ukr.net

**ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ» ЗА
ТЕХНОЛОГІЯМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМА
ВИБОРУ ТЕМАТИКИ ФОРУМІВ**

Поширення нових інформаційних технологій виступає потужним стимулюючим фактором для впровадження в освітній процес української вищої школи нових підходів та прийомів навчання, серед яких чільне місце посідає дистанційне. Університети по всьому світу намагаються запропонувати споживачам освітніх послуг можливості навчатися із мінімальними витратами часу. Інтернет відкриває в цьому сенсі широкі можливості, але й породжує низку проблем, які потребують паралельного вирішення. Серед нагальних – підготовка відповідної технічної бази, але водночас – підготовка слухача/студента до того, аби йому було вигідно/необхідно/цікаво спілкуватися з університетським викладачем, спонукати надати перевагу не різноманітним групам у фейсбуці, в контакті тощо, а обирати сторінку провідного університету і поєднувати навчання із обговоренням нагальних проблем у форматі, наближеному до академічного.

Сучасна ситуація, що склалася в суспільному житті, актуалізує попит на історичну інформацію в розрізі як глобальних, так і регіональних проблем. Реформа місцевого самоврядування в Україні, входження у європейський простір надає можливість використати регіональну історію для підвищення громадської свідомості людей, залучити їх до обговорення базових питань, що стосуються місцевого рівня, проблем життя свого населеного пункту. Тому курс «Історія Слобідської України», який багато років викладається на ряді факультетів гуманітарного профілю Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, чи не найзручніший майданчик для досягнення таких цілей.

Оскільки будь-який навчальний курс потребує розробки адекватної системи контролю знань слухача, дистанційне навчання може запропонувати ефективну форму у вигляді зворотного зв'язку на форумах. Форум допоможе викладачу отримати відомості про ступінь засвоєння матеріалу студентом та водночас надасть молоді можливість брати участь в обговоренні злободенних проблем, виробляти комплекс умінь і навичок щодо їхнього оцінювання, знаходження шляхів вирішення.

Зважаючи на сказане, ми пропонуємо варіанти форумів, які здатні надати можливість студентам проявити свої індивідуальні здібності, творчий підхід та навчитися застосовувати набуті знання.

Курс «Історія Слобідської України» передбачає вивчення низки проблем, які торкаються особливостей соціально-економічного, політичного, культурного розвитку регіону. Тією чи іншою мірою всі вони здатні активізувати пізнавальні можливості студента, націлити майбутнього фахівця на аналітичну роботу в розрізі регіональних або загальноукраїнських практик. Зважаючи на великий громадський інтерес, ми вважаємо, що для обговорення на форумі доцільно обрати комплекс документів, пов'язаних із законодавчими актами щодо місцевого самоврядування. Перевага форуму на дану тему полягає, по-перше, у тому, що він може носити узагальнюючий характер, орієнтуючи студента на залучення всього масиву інформації з дисципліни за період від другої половини ХІХ століття до сьогодення. По-друге, ці документи доступні на сайтах, а отже не вимагають тривалого пошуку. По-третє, в інтернеті розміщені матеріали, які допомагатимуть порівнювати думку студента з думкою істориків, публіцистів, політиків.

Отже, форум «Місцеве самоврядування в регіоні: історичний досвід, сучасні проблеми» може відбуватися щодо обговорення трьох ключових для Слобожанщини (і України загалом) документів. Насамперед це «Європейська Хартія місцевого самоврядування», підписана 15 жовтня 1985 р. у Страсбурзі, а від імені України 6 листопада 1996 р., ратифікована Україною 15 липня 1997 р. і набула чинності в Україні з 1 січня 1998 р. Другий – Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»,

ухвалений 1997 р. із змінами 1998–2015 рр. та третій – «Положення про губернські та повітові земські установи» від 1 січня 1864 р.

Для обговорення студентам варто запропонувати такі питання: 1) Дайте характеристику принципів, покладених в основу організації земства, місцевого самоврядування в Європі та сучасній Україні? 2) Які пункти цих документів визначають надання місцевим самоврядуванням господарчої самостійності? Чи гарантують «Положення про губернські та повітові земські установи» та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» її дотримання? 3) У документах визначаються межі контролю з боку центральної державної влади за діяльністю місцевого самоврядування. Чи можна вважати обтяжливими, такими, що суперечать принципам місцевого самоврядування ці пункти? 4) Які положення «Європейської хартії місцевого самоврядування» діють, а які не діють в сучасній Україні?

Крім того, на форумі можна надати посилання на такі документи, як Виступ Президента України на пленарному засіданні Верховної Ради України у зв'язку з розглядом законопроекту про внесення змін до Конституції України в частині децентралізації влади 16 липня 2015 (<http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-plenarnomu-zasidanni-verhovnoy-35657>), статтю І. Юхновського «Україне нужна новая Конституция Часть 2. Местное самоуправление» 13 марта 2015, (<http://gazeta.zn.ua/internal/ukraine-nuzhna-novaya-konstituciya-chast-2-mestnoe-samoupravlenie-.html>). Все це зробить обговорення фаховим, надасть майбутнім спеціалістам навички в обговоренні суспільно-значущих проблем, уміння аналізувати.

Інший форум, який укладається в концепцію регіональних студій, може бути присвячений проблемам топоніміки і мати назву «Топоніміка області: подолання радянського спадку, повернення до історичних коренів». Актуалізувало увагу до цих проблем ухвалення 2015 р. Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». Проведення форуму може спиратися не лише на матеріал, вивчений у межах курсу, а й документи та статті із сайту «Українського інституту національної пам'яті» (<http://www.memory.gov.ua/page/dekomunizatsiya-0>), Харківської та міських рад населених пунктів області (<http://www.city.kharkov.ua/uk/document/zaproponovani-nazvi-vulits-yaki-mayut-buti-zmineni-vidpovidno-do-zakonu-ukraini-pro-zasudzhennya-komunistichnogo-ta-natsional-sotsialistichnogo-natsistskogo-totalitarnikh-rezhimiv-v-ukraini-ta-zaboronu-propagandi-ikh-simvoliki-47404.html>), груп та об'єднань громадськості, які займалися розробкою комплексного плану зміни топоніміки міст (<https://www.facebook.com/groups/383660405166682/>, <https://www.facebook.com/groups/704786309633508/>). Оскільки значній

частині вулиць повернули історичні імена, наприклад, у Харкові це Різдвяна, Благовіщенська, Москалівська, Семінарська тощо, та появою на карті міста вулиць на честь відомих у минулому місцевих діячів: Алчевських, Д. Багалія, П. Гулака-Артемовського, С. Кузнеця, Л. Ландау, ми вважаємо, у межах такого форуму можна задіяти значний масив інформації з минулого регіону, починаючи від XII ст. до сучасності, і перевірити ступінь знань з історії регіону.

Запропоновані нами варіанти максимально орієнтуватимуть студентів на креативність, вироблення власної думки, а роль викладача – допомогти засвоїти і поглибити набуті знання. Крім того, вони можуть бути актуальними не лише для мешканців Харківщини, але й інших регіонів країни, оскільки порушувані у ході обговорення питання торкаються базових проблем не лише минулого, але й діяльності органів місцевої та центральної влади по всій Україні, «тренуватимуть» навички не лише майбутніх істориків, учителів, але й політологів, культурологів, фахівців з масових комунікацій.

СУЧАСНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ КУРСУ (ДОСВІД МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ)

Безроднова О. В.¹, Глушач Д. В.², Радецкий Д. В.³, Верджи Л. С.⁴

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

¹ канд. биол. наук, доцент кафедры ботаники и экологии растений,

²⁻⁴ студенты 3 курса биологического факультета

61022, г. Харьков, пл. Свободы, 4,

(057) 707-55-29

o.bezrodnova@karazin.ua

СТУДЕНТЫ КАК ОБЪЕКТ И СУБЪЕКТ ИНФОРМАЦИОННО- ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Стремительное развитие компьютерных технологий предоставляет все больше возможностей для оптимизации научной и учебно-исследовательской деятельности. При этом студенты выступают не только как объекты, на которые оказывает воздействие информационно-образовательная среда, но и как субъекты, активно формирующие эту среду. Данная публикация посвящена рассмотрению некоторых аспектов организации самостоятельной работы студентов, помогающих дополнительно мотивировать учебно-познавательную деятельность, делать учебный материал более интересным и информативным, а также способствующих формированию положительного восприятия дистанционной формы обучения.

Опыт преподавателей показывает [1, 2, 3, 8], что при адаптации лекционного материала общебиологических дисциплин для дистанционных курсов (ДК) особых проблем, как правило, не возникает. Совсем иная ситуация складывается относительно лабораторных и практических занятий, которым при подготовке биологов отводится большая роль (некоторые спецпрактикумы проходят исключительно в виде лабораторных занятий). В компьютерных лабораториях, как известно, работа на реальном оборудовании заменяется работой на виртуальном, при котором имитируется объект исследования, лабораторное оборудование и измерительные приборы. При этом экономятся дорогостоящие реактивы, рабочее пространство (одновременно может работать большое число студентов), в определенной степени приобретаются необходимые навыки.

Безусловно, подобный опыт не сможет в полном объеме заменить тот, который студент получает во время аудиторных занятий в лаборатории, но становится его частью. Уже не раз говорилось о том, что дистанционное обучение не должно восприниматься как антагонист очной и заочной форм, оно естественным образом интегрируется в эти системы,

дополняя и развивая их [7]. Однако нельзя отрицать и того, что такого рода инновации во многом изменяют привычные формы организации образовательного процесса. Далеко не все преподаватели и студенты на настоящий момент оценили те преимущества, которые можно извлечь из дистанционного обучения. Отношение как обучающихся, так и обучаемых, к созданию и использованию ДК (или их отдельных интерактивных элементов) неоднозначно [2]. По инициативе студентов в первом семестре 2015/2016 учебного года на биологическом факультете было проведено выборочное (для желающих отвечать) анкетирование. При составлении анкеты использовались некоторые концептуальные положения, лежащие в основе экспертной деятельности по изучению отношения к образовательно-педагогическим инновациям [9].

Как показало исследование, большинство респондентов (всего опрошено 78 студентов 2–4 курсов и 31 преподаватель) согласны с тем, что дистанционное образование 1) имеет как образовательную, так и коммуникативную ценность; 2) активизирует и оптимизирует деятельность; 3) расширяет круг интересов и жизненное пространство личности; 4) способствует непрерывности образования и профессиональному росту. Вместе с тем, целый ряд преподавателей (особенно старшего поколения) глубоко убеждены в том, что ДК не должны подменять традиционные формы обучения (лишь дополнять их), а вот треть опрошенных допускает мысль о возможности использования ДК в качестве самостоятельного продукта (даже рассматривает их как альтернативу традиционных форм обучения). По мнению последних, наличие ДК в вузе (и на факультете) создает реальную возможность иметь в наличии несколько альтернативных вариантов, значительно расширяя возможности свободного выбора студентов. Только 5 % преподавателей в наличии ДК не видят для университета особых преимуществ, а 3 % считают, что ДК не имеют никакой ценности и принимать участие в создании не будут [4].

Нельзя обойти молчанием еще один аргумент в пользу разработки и применения ДК – их ценность для студентов с ограниченными возможностями. Исследование данного вопроса показало, что программы обучения и содержание учебных курсов необходимо адаптировать с учетом специфики таких людей. Особенно это актуально для учебных учреждений, не входящих в образовательную инфраструктуру обучения людей с ограниченными возможностями [5]. Наш опыт свидетельствует о том, что наличие у студента «всего лишь» аллергии на пыльцу растений может стать серьезным препятствием для прохождения учебно-полевой практики. Использование же специальных интерактивных технологий позволит такому студенту получить максимально полный объем знаний, умений и практических навыков. Кроме того, студенты сами смогут выступать в качестве создателей таких программных продуктов.

Во время летней учебно-полевой практики 2014/2015 учебного года студентам 2 курса биологического факультета в качестве одного из заданий для самостоятельной работы по ботанике было предложено создать оригинальную базу данных (БД). К настоящему моменту созданы сотни БД, в которых сконцентрирована имеющаяся информация о генах (FlyBase, GeneBank, HGMD), белках (ENZYME, DOMO, PMD), нуклеиновых кислотах (RDP, RDP-II, PLMItrNA, RefSeq), метаболических путях (EMP, MetaCyc), организмах (Plantarium, PlutoF), сообществах (Ficen, Turboveg). Такие БД содержат большой объем упорядоченной информации, что значительно облегчает ее поиск, однако их структура не всегда соответствуют потребностям пользователей. Конструирование БД «с нуля» (например, с использованием SQL) предполагает наличие специальных знаний, навыков работы, а главное – значительных затрат времени. Для решения поставленной задачи воспользовались готовыми CMS с последующим расширением их функционала. В процессе работы была продумана структура БД (исходя из того, какого характера и в каком виде информация будет храниться), настроен сайт для отображения соответствующих полей и подготовлен для размещения на веб-сервере.

В настоящее время в БД можно вносить информацию о систематическом положении вида, данные об его экологических особенностях, морфологии вегетативных и генеративных органов. Планируется увеличить число полей, что позволит вносить, например, данные об анатомическом строении органов растений, которая очень важна при определении в нецветущем состоянии представителей некоторых родов (*Festuca*, *Carex* и др.). Ввод данных стандартизирован (из перечня вариантов выбирается один – наиболее подходящий). В дальнейшем БД будет организована так, что станет возможным комбинировать варианты при помощи операций «и»/«или». Для визуализации текстовой информации предусмотрена процедура загрузки фотографий. Планируется оптимизировать функционал БД для хранения информации не только в виде текста, фотографий, но аудио- и видеозаписей; ввести ссылки на веб-ресурсы; функции статистической обработки данных и т. п. [6].

На наш взгляд, такую БД целесообразно разместить на сервере университета, но хорошо продумать режим доступа к ней. Если БД разместить в качестве составной части разрабатываемого кафедрой ДК «Ботаника», то число пользователей (и время использования) будет ограничено. Поскольку созданная БД имеет интегративный характер, ее вполне можно использовать в качестве самостоятельного электронного ресурса при изучении целого ряда общих и специальных курсов, спецпрактикумов, проведении учебно-полевой и производственной практик, выполнении курсовых работ ботанической и экологической направленности (не только на биологическом факультете, но и

экологическом, а также на факультете геологии, географии, рекреации и туризма). Внесенная в БД информация может быть интересна и школьникам, будущим абитуриентам университета. Следовательно, она должна быть доступна широкому кругу пользователей.

БД является продуктом, который требует постоянного пополнения и обновления. С нашей точки зрения, желательно привлечь к этому процессу возможно большее число пользователей (как студентов университета, так и других желающих). Если человек вкладывает в создание чего-либо свое время, идеи, труд, то ценность и значимость созданного продукта для него значительно возрастает. Возникающее при этом чувство сопричастности является немаловажной положительной мотивацией деятельности, о которой в последнее время так много говорят. С другой стороны, деятельностный подход позволяет наиболее полно включиться в процесс познания реальной действительности, что так важно при изучении биологических объектов. К сожалению, в качестве не только пользователей, но и соразработчиков ДК видят себя лишь 26 % опрошенных студентов 2 курса, 20 % – 3 курса и 19 % – 4 курса. Только 15 % преподавателей согласны с целесообразностью того, что в создании ДК могут принимать участие студенты [4].

Центром электронного обучения начата работа по созданию банка видеолекций как составной части ДК. В реализации этого направления очень существенной, на наш взгляд, может оказаться помощь самих студентов. Первые шаги, предпринятые нами в этом направлении, показали, что реализация задуманного возможна только при наличии команды заинтересованных людей с креативным мышлением. Работа велась в следующих направлениях: 1) обучение членов команды основам владения видео- и аудиоаппаратурой; 2) подготовка сценария видеоролика; 3) работа с текстовой информацией (поиск, редактирование); 4) работа с фототекой (подбор и необходимая обработка фотоснимков); 5) проведение пробных записей, последующая их компьютерная обработка, монтаж.

Конечно, такая организация деятельности не снимает ответственности с курирующего ее преподавателя, а также требует от студентов определенных затрат времени, наличия соответствующего оборудования и минимального опыта работы (хотя бы у некоторых участников). На наш взгляд, формирование подобного фонда тематических видео- и аудиозаписей: 1) позволит использовать наиболее удачные из них в последующей работе при создании ДК; 2) даст студентам ценный опыт; 3) поможет им полноценнее усвоить учебный материал, разобраться в его специфике; 4) будет способствовать формированию положительного отношения к образовательным инновациям; 5) позволит наладить более тесную связь между преподавателем и студентами, предоставит ему возможность лучше понять потребности и ожидания студенческой аудитории; 6) может лечь в основу пилотного проекта, направленного на

улучшения качества дистанционного образования. В результате такого проекта будут максимально выявлены и должным образом учтены пожелания студентов-пользователей ДК относительно дизайна, наполнения, оптимизации интерактивной составляющей.

Литература:

1. Авксентьева О. А. Особенности организации процесса обучения студентов-биологов по курсу «Анатомия растений» в системе дистанционного образования / О. А. Авксентьева, Ю. Ю. Юхно // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. праць. – Вип.5, Ч. 2. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 86–91.
2. Безроднова О. В. Методические подходы к преподаванию дистанционных курсов биологического направления / О. В. Безроднова // Там же. – С. 93–97.
3. Безроднова О. В. Некоторые организационно-методические аспекты работы с интерактивной составляющей дистанционного курса // Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє : зб. наук.-метод. праць І всеукраїнської наук.-практ. конф, 14–15 травня 2015 р. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 50–55.
4. Безроднова О. В. Дистанционные курсы как инновационный процесс в подготовке биологов (опыт и перспективы) / О. В. Безроднова, Д. В. Глушач, Л. С. Верджи, Д. В. Радецкий // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2015 року. – Суми : видавничо-виробниче підприємство “Мрія”, 2015. – Ч. 3. – С. 94–98.
5. Волкова С. С. Особенности использования инновационных образовательных технологий для реабилитации инвалидов / С. С. Волкова, П. А. Виндюк, А. Н. Тимченко // Там же. – С. 61–63.
6. Глушач Д. В. Опыт создания базы данных «Сосудистые растения Харьковщины» / Д. В. Глушач, Л. С. Верджи, Д. В. Радецкий, В. С. Бандык // Біологія: від молекули до біосфери. Матеріали Х Міжнародної конференції молодих учених (2–4 грудня 2015 р., м. Харків, Україна). – Х. : ФОП Шаповалова Т. М., 2015. – С. 153.
7. Прибилова В. М. Проблеми та переваги дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України // Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – Вип. 4 / Укл. Ю. В. Холін, Т. О. Маркова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – С. 27–36.
8. Усіченко А. С. Проблеми дистанційної освіти у методиці викладання біологічних дисциплін у вищій школі / А. С. Усіченко // Проблеми сучасної освіти : зб. наук.-метод. праць. – Вип. 5, Ч. 2. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 54–61.
9. Швалб Ю. М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты. – К. : Основа, 2013. – 240 с.

Бугайчук Костянтин Леонідович

Харківський національний університет внутрішніх справ, завідувач
науково-дослідної лабораторії, кандидат юридичних наук, доцент

klbugaychuk@gmail.com

АКТИВНА ОЦІНКА В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ

У будь-якій діяльності людини необхідними її елементами є контроль і оцінка. Саме вони виступають регуляторами відповідної активності людини та дають їй інформацію про те, наскільки успішно йде процес, існуючі складнощі тощо. Контроль, зазвичай, розуміють як процес порівняння контрольованого об'єкта, діяльності з еталонами, нормами, критеріями. Оцінка ж виступає як усний або письмовий вираз результатів контролю. Здійснення контрольних заходів є необхідним елементом й освітнього процесу, в тому числі й дистанційного.

Традиційна практика оцінювання в дистанційному навчанні та і взагалі у будь-якій формі навчання показує, що зазвичай єдиним суб'єктом оцінювання та контролю є викладач, слухачі не залучаються до цього процесу, оцінюються тільки результати навчання (те, як йде процес засвоєння знань залишається без уваги); зміст контролю (що буде оцінюватися) часто не зазначається, застосовується тільки бальна або рейтингова оцінка. Багато фахівців розуміють, що така ситуація часто не показує реальних справ, що відбуваються в дистанційному курсі при опануванні слухачем навчальної програми, і це змушує їх також шукати інші альтернативні форми проведення контрольних заходів. До таких форм, зокрема, останнім часом зараховують так звану «активну оцінку», на характеристиці якої ми зупинимось у нашій доповіді.

Активна оцінка – це стратегія навчання, у межах якої учні мають можливість постійно бачити і розуміти свої успіхи (і цьому радіти), помилки (і працювати над ними); володіти процедурами оцінки, управляти особистим навчанням [1].

Позиція слухача дистанційного курсу, коли викладач застосовує активну оцінку, характеризується наступним:

- я знаю навіщо і чому я повинен навчитися;
- мені подобається, коли викладач говорить зі мною (звичайно засобами ІКТ, або наживо у разі застосування моделі змішаного навчання) про мій прогрес і кожную хвилину знає, на якому етапі навчання я перебуваю;
- я отримую від викладача інформацію про те, що мною зроблено добре, що я можу поліпшити, як я можу розвиватися далі;
- я здійснюю контроль і оцінку своєї діяльності та її результатів, що дає мені можливість працювати над помилками і розвивати свою діяльність;
- я використовую знання і вміння моїх однокурсників.

Методика активної оцінки містить в собі 5 основних елементів [2]:

1. Мета навчання. Вона повинна формулюватися в термінах діяльності слухача дистанційного курсу, на зрозумілій йому мові. Ніякого двоякого розуміння мети бути не повинно. Для коректного формулювання мети треба використовувати таксономію Блума (у будь-якому варіанті) та застосовувати дієслова, які мають відображати не діяльність викладача, або абстрактні поняття, а саме результат навчання, що виражається конкретною дією.

2. Критерії оцінки. Викладач курсу має чітко визначити критерії відповідно до яких відбуватиметься оцінювання. Вирішити це допомагає питання: «На що я буду звертати увагу?». У дистанційному курсі ці вимоги бажано зафіксувати в окремому ресурсі, щоб слухач у будь-який момент міг перевірити свої результати за цими критеріями.

3. Зворотний зв'язок. Він має бути пов'язаний із критеріями оцінки. Підкреслимо, що це має бути не оцінка самого слухача, а поточних підсумків виконаної ним роботи. Часто особливостями зворотного зв'язку у дистанційному навчанні є або відсутність, крім оцінки, будь-якої реакції викладача на дії слухача, або використання однотипних фраз «добре», «молодець» «спробуй розвинути думки», «неправильно» тощо.

У цьому разі слухачам курсу треба задавати питання на кшталт:

– «Спробуй розвинути свою думку», – «Як, на вашу думку, зміниться результат, якщо ...?»;

– «Відповідь добра» – «Робота добра, тому що а) ти навів гарний приклад...; виділив головні...; в) проаналізував...»;

– «Ти повинен старатися більше намагатися» – «Що ти міг би зробити по-іншому, щоб твоя робота була краща?»

Зворотний зв'язок у дистанційному курсі може також йти від слухача до викладача. Слухач може написати про форми і методи роботи викладача, про те, що він чекає від цього курсу. На початку і в кінці дистанційного курсу можна наводити анкету, де порушуються питання: «Що ви чекаєте від викладача та пропонованого курсу, як би ви хотіли, щоб він викладався?» тощо.

4. Ключові питання. Ключові питання – це питання, які тісно пов'язані як із загальними цілями курсу, так і з цілями конкретної теми. Вони покликані зацікавити кожного слухача та спонукати його до самостійного творчого пошуку. Найкраще ставити ключові питання на початку вивчення теми або курсу, таким чином вони будуть стимулювати пізнавальний інтерес [3]. Радимо ставити ключові питання, орієнтуючись на 4–6 рівні таксономії Блума (аналіз, синтез, оцінка), наприклад:

– «Чим відрізняється порядок притягнення до відповідальності особи 1 та особи 2?» (Аналіз).

– Припустимо, що у справі з'явилися додаткові документи (показання свідків), як тоді зміниться зміст протоколу, складіть його, враховуючи вказані підстави (Синтез).

– Оціни плюси та мінуси прийняття нормативного акту... для фізичних та юридичних осіб (Оцінка).

Типові помилки при формулюванні ключових питань в дистанційному курсі, або при проведенні синхронних заходів (вебінар, google hungouts):

– викладач задає закриті запитання та питання про факти (перший рівень таксономії Блума);

– викладач формулює питання неконкретно;

– викладач задає однотипні питання;

– викладач ставить запитання лише для вузької групи найсильніших слухачів;

– викладач не дає часу на обдумування відповіді;

– викладач сам відповідає на поставлене запитання, щоб продемонструвати правильну відповідь.

5. Взаємна оцінка і самооцінка. Коли є чіткі критерії оцінки, слухачі здатні оцінювати свою роботу самостійно. Підтримка викладача, безумовно, не буде зайвою. Але з тим самим успіхом роботу можуть оцінити також інші слухачі курсу. Головне – щоб це відбувалось у тісному зв'язку з критеріями оцінки і з якісним зворотним зв'язком. Самооцінка і взаємна оцінка дозволяють слухачам курсу підготуватися до рефлексії, відповісти на запитання: «Що я вмію?», «Над чим мені ще потрібно попрацювати?», «Що я повинен змінити у своєму навчанні?».

Зазначимо, що на курсах підвищення кваліфікації з розробки дистанційних курсів викладачами Харківського національного університету внутрішніх справ вивчаються окремі теми, в яких вони опановують особливості впровадження елементів активної оцінки за допомогою LMS Moodle.

Для першого елементу активної оцінки викладається тема «Цілі дистанційного курсу», в якій слухачі навчаються формулювати навчальні цілі відповідно до таксономії Блума з використанням дієслів-дій. Наголошується, що такі цілі обов'язково мають бути виписані в окремому ресурсі «Цілі дистанційного курсу» і міститися на титульній сторінці курсу для кожної теми. Це дасть майбутнім слухачам цих курсів змогу відразу оцінити кінцеві результати навчання у зрозумілій формі.

Під час вивчення тем «Спілкування в дистанційному курсі», «Завдання в дистанційному курсі» викладачі вчать формулювати ключові запитання відповідно до поставлених цілей теми за допомогою ресурсів «Форум» або «Задання», причому робиться акцент на тому, що такі питання, по-перше, стимулюють пізнавальну діяльність слухачів, а по-друге, виключають можливість списати відповідь.

Особливості формулювання критеріїв оцінки та організації зворотного зв'язку вивчаються слухачами в темі «Методичне забезпечення дистанційного курсу». При викладанні даної теми наголошується, що обов'язковими складовими курсу є: вхідна та проміжні анкети для проведення опитування слухачів щодо проходження курсу, їхні враження та оцінки діяльності викладача, форум технічної підтримки, ресурс «Як оцінюються практичні завдання» тощо.

Підкреслимо, що для навчання викладачів використовується окремий дистанційний курс «Основи розробки дистанційного курсу засобами LMS Moodle», у якому реалізовано більшість компонентів активної оцінки. Тому вони відразу можуть оцінити їхню важливість, особливості застосування та напрями впровадження у своєму майбутньому навчальному курсі.

Проведений аналіз дозволяє нам сформулювати наступні висновки:

1) активна оцінка є важливим та необхідним елементом організації дистанційного навчального процесу та повинна бути передбачена у структурі будь-якого дистанційного курсу;

2) активна оцінка дозволяє слухачам дистанційних курсів бачити те, чому він повинен навчитися (цілі), розуміти свої успіхи та помилки (на що звертаємо увагу), володіти процедурами оцінки (взаємна оцінка та самоконтроль), а також спонукати їх на самостійний творчий пошук (ключові питання);

3) активна оцінка в дистанційному навчанні може бути реалізована за допомогою різноманітних інструментів LMS: форум, чат, завдання, веб-сторінка, засобами вебінарів та інших інструментів для проведення синхронних заходів, сервісами Google та ін.

Наприкінці зазначу, що автор статті восени 2015 року закінчив дистанційний курс «Активна оцінка в e-learning», який був організований керівниками освітнього порталу e-learning.by, про що здобув відповідний сертифікат. На курсі вивчався зміст та елементи активної оцінки, а також особливості її здійснення засобами форумів, вебінарів, електронних курсів, сервісів web 2.0, а також за допомогою методу Scrum.

Вважаю, що подібні курси або навчальні теми з активної оцінки повинні стати обов'язковими при проведенні підвищення кваліфікації викладачів в галузі використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та в галузі організації дистанційного навчання і розробки дистанційних курсів.

Література:

1. Запрудскі М. І. Актыўная ацэнка – новая стратэгія навучання [Электронний ресурс] / М. І. Запрудскі. – Режим доступу : <http://aacenka.by/?p=7540>
2. Локтева Е. В. Что такое «активная оценка»? [Электронний ресурс] / Е. В. Локтева. – Режим доступу : <http://goo.gl/rs1igF>
3. Сеген Е. А. Активная оценка в помощь эффективного обучению [Электронний ресурс] / А. Е. Сеген. – Режим доступу : www.academy.edu.by/files/Aktivnaya%20otsenka-himia.pdf

Заика Евгений Валентинович

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
zaikae@ukr.net

СИСТЕМАТИЧЕСКИЙ ОТЧЁТ СТУДЕНТА О СПОСОБАХ ЕГО САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УЧЁБЫ

Постановка проблемы. В связи с развитием научно-технического прогресса и вхождением Украины в процессы Евроинтеграции резко повышаются требования к качеству высшего образования и уровню знаний и умений студента, выпускника. Одним из мощных резервов интенсификации вузовского обучения является грамотная организация самостоятельной учебно-познавательной работы студентов в целом и, в частности, построение эффективного ее контроля.

Самостоятельная работа студентов – один из наиболее сложных моментов организации учебного процесса в вузе. По сравнению с аудиторными формами работы студентов (лекциями, практическими занятиями, семинарами) самостоятельная работа оказывается наименее поддающейся управлению извне, но, вместе с тем, самостоятельная работа является едва ли не наиболее эффективной формой учебной работы студентов.

В этом смысле правильная, рациональная организация самостоятельной работы – один из наиболее мощных резервов совершенствования высшего образования. Но что значит правильная, рациональная?

Самостоятельная работа, как и любая форма учебно-познавательной активности студента, – это, прежде всего, деятельность личности. И деятельность, и личность – категории психологические. Следовательно, правила и законы организации самостоятельной работы – прежде всего психологические.

Анализ публикаций по проблеме. Представления о структуре самостоятельной работы студентов описаны в работах [1, 2].

Поскольку самостоятельная работа – одна из форм учебно-познавательной активности, деятельности студента, то для анализа ее структуры целесообразно использовать общие достижения психологической теории деятельности, разработанной в отечественной психологии.

Минимально необходимым условием формирования какой-либо деятельности является задание всех ее структурных компонентов и установление их взаимосвязей. Условием же развития и совершенствования деятельности считают развитие и обогащение каждого из ее компонентов.

Цель статьи. Целью статьи является описание сущности, потенциальных возможностей и общих правил построения особого, нетипичного для современной организации самостоятельной работы рефлексивного контроля ее осуществления; показать его огромное преимущество перед другими, традиционными видами контроля и огромный потенциал в обеспечении личностного и профессионального развития студентов и общего повышения эффективности вузовского образования.

Изложение основного материала состоит из двух пунктов:

1. Предмет контроля в самостоятельной работе студентов. Прежде чем высказать предположение о том, какой же все-таки вид контроля является оптимальным, зададим вопрос: что именно в самостоятельной работе должно контролироваться? Наиболее естественным представляется ответ: знания, полученная информация (теории, факты, возможности практического применения и т. п.).

Однако при всей видимой разумности такой ответ следует признать несостоятельным, узким, формальным. Главным и подлежащим контролю в первую очередь в самостоятельной работе является сама ее структура как деятельности, т. е., прежде всего, ее мотивы, цели, способы и их движения! Что же касается знаний, то они выступают лишь продуктом некоторого этапа такой деятельности (решая такую-то проблему, вычитал то-то) и моментом дальнейшего ее движения (получив знания об этом, решил двигаться в ином направлении), и именно в силу такой их включенности в деятельность они приобретают для студента подлинный смысл и личностную окраску. Лишь, будучи включенными в собственную поисковую деятельность как ее продукт и условие дальнейшего движения, знания приобретают действительную, а не декларируемую практическую направленность, становятся средством решения проблем, подлинным «орудием» работы специалиста, а не пылящейся на полке самооценностью. Именно в этой роли они, как показано в различных психологических исследованиях, и приобретаются эффективно.

Таким образом, основной предмет в самостоятельной работе, подлежащий контролю – это найденные и опробованные студентом пути поиска, постановки и решения проблем, что является главным способом любой познавательной и профессиональной деятельности, осуществляемой специалистом с высшим образованием.

2. Сущность и правила построения рефлексивного контроля. Какой же вид контроля оказывается более адекватным предмету контроля? Оптимальным для самостоятельной работы, с нашей точки зрения, является рефлексивный контроль. Термин рефлексия в психологии и философии обозначает фиксацию внимания человека на способах своей деятельности, способах получения знаний, а также на обосновании этих способов: почему я делаю так, а не иначе; можно ли это делать лучше.

Рефлексивный контроль осуществляется в форме обмена мнениями между студентом и преподавателем в равноправном диалоге. Студент рассказывает преподавателю о тех путях поиска и конкретизации проблем, путях поиска и опробования способов их решения. Преподаватель уточняет отдельные нюансы пути студента, пытаясь четко определить его «слабые звенья», и в случае их выявления задает способы их коррекции. Выделяет преподаватель и его «сильные звенья», пытаясь четко их акцентировать, выделить, показать их преимущества и целесообразность всегда использовать и в дальнейшем. Такой диалог не является контролем в прямом смысле этого слова, так как в нем нет четкого противопоставления позиций контролирующего и контролируемого. Вместе с тем, он по своей сути является контролем в самом точном смысле этого слова, поскольку в этом случае для преподавателя открывается святая святых учебно-познавательной деятельности – ее внутреннее самодвижение во всех своих аспектах, звеньях и противоречиях, а возможность проникновения в эти глубины является первейшим условием эффективной коррекции этой деятельности.

Рефлексивный контроль фактически сочетает преимущества контроля по процессу и контроля по результату и преодолевает их ограниченность. Студент в этом случае рассказывает о процессе, в ходе своей деятельности, как о совершившемся, готовом результате. Главное приобретение студента здесь развившаяся у него способность осуществлять такую сложную деятельность для получения этих знаний!

В структуре такого результата предельно четко обнажены все этапы и звенья, по которым двигалась мысль студента. Это дает возможность преподавателю разглядеть ту конкретную операцию, тот конкретный ход, который увел деятельность от успешного решения проблемы, и тут же, во время контроля, заняться ее коррекцией, реализуя тем самым высший смысл контроля – корректировочную функцию.

Описываемая форма контроля, если она проводится систематически, ориентирует студента уже в самом процессе деятельности акцентировать

внимание на ее способах, потому что именно это представляет главный интерес для преподавателя. При этом получаемая из книг информация (знания) не только не забывается, а, наоборот, впервые по-настоящему начинает запоминаться во всей своей теоретической полноте и практической значимости.

Такое внимание к собственному пути решения проблем обеспечивает формирование еще по крайней мере двух исключительно важных качеств личности студента: во-первых, развитие интереса к своей индивидуальности в целом, а во-вторых, самоконтроль за своей деятельностью, и по мере формирования самоконтроля в перспективе может вообще отпасть необходимость в диалоге. Это и будет высшая форма контроля в учебно-познавательной деятельности, её саомониторинг.

Таким образом, участие студента в рефлексивном контроле со стороны преподавателя формирует у него установку на фиксацию способов своей деятельности. Выступая первоначально как нужная «для преподавателя», такая фиксация, осуществляясь, тем самым еще и формирует способность самоконтроля студента за способами своей деятельности и становится при этом и ценностью для себя.

Подчеркнем, что привести к развитию этих аспектов деятельности и личности студента может только рефлексивный контроль, поэтому разработка конкретных его форм и методов представляется нам одним из ключевых моментов не только организации самостоятельной работы, но и всего воспитательного процесса в вузе.

Преимуществом рефлексивного контроля является и тот факт, что ориентация студента на анализ собственных способов работы с проблемой избавит его от попыток искать «линии наименьшего сопротивления» и следовать по ним.

Следовательно, широкое внедрение рефлексивного контроля может выступить одним из действенных способов преодоления формализма в высшей школе и способствовать созданию поистине творческой атмосферы всего учебного процесса.

Вывод. В отличие от традиционных применяемых при организации самостоятельной работы студентов контроля по процессу и контроля по результату, предложен новый вид контроля – рефлексивный. В ходе диалога с преподавателем студент подробно рассказывает о своем решении представленной ему проблемы, описывая все нюансы движения мысли. «Раскрытие» этого процесса перед преподавателем позволит последнему откорректировать его «слабые звенья», а нацеленность на такой рассказ позволит студенту ещё в ходе осуществления процесса детально отрефлексировать все его звенья, осуществить тем самым его самоконтроль и самокоррекцию.

Литература:

1. Граф В., Ильясов И. И., Ляудис В. Я. Основы самоорганизации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 79 с.
2. Заика Е. В. Психологические вопросы организации самостоятельной работы студентов в вузе : учебное пособие. – Харьков : ХГУ, 1991. – 72 с.
3. Моргунова Н. С. Психологічні чинники організації самостійної роботи в навчальній діяльності студентів : автореф. дис. канд. психол. наук. – Харків, 2011. – 20 с.

Левитин Е. Я., Рой И. Д., Крыськив О. С.
Национальный фармацевтический университет,
кафедра неорганической химии
neorganic@nuph.edu.ua

ОСОБЕННОСТИ МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КУРСА НЕОРГАНИЧЕСКАЯ ХИМИЯ В СИСТЕМЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Внедрение дистанционного обучения в учебный процесс получает все большее распространение. Используя дистанционную форму, возможно повысить качество образования, так как студент имеет больше возможностей доступа к учебному и дополнительному материалу, использует более быстрый способ передачи информации и взаимодействия с преподавателями.

Основу образовательного процесса при дистанционном обучении составляет целенаправленная и контролируемая интенсивная самостоятельная работа студента. Эффективность этой работы при этом в значительной степени зависит от структуры изучаемого курса и методики подачи материала. Логично выстроенная подача материала – основа высококачественной подготовки студентов. Материалы для студентов данной формы обучения должны соответствовать определенным требованиям, главные из которых – лаконичность и доступность изложения, поэтапное изучение материала и постоянный контроль знаний.

На кафедре неорганической химии НФаУ проведена большая работа в этом направлении и накоплен достаточный опыт по созданию и методическому сопровождению курса, апробированный на потоках студентов, имеющих высшее и среднее специальное образование.

Материал курса представлен в виде двух модулей: «Общая химия» и «Неорганическая химия». Каждый модуль состоит из отдельных тем, логично связанных между собой в соответствии с программой курса.

Общая и неорганическая химия – фундаментальная дисциплина в фармацевтическом образовании, она является базовой для изучения блока химических дисциплин и освоения специальных предметов. Вследствие этого, актуальным является повышение эффективности учебного процесса путем введения дистанционного курса [1].

Основная особенность созданного курса – максимальная визуализация учебного материала. Теоретические основы каждой темы представлены в виде лекций, соответствующих разделов учебника и примеров решения заданий. Лекционный курс сопровождается графическим и анимационным материалом, видеофрагментами, гиперссылками. Материал размещен с учетом индивидуальных особенностей восприятия информации. Кроме лекций в виде презентаций, студентам предложены аудиографические (т. е. озвученные) лекции – для тех, у кого преобладает аудиальный канал восприятия. Аудиографическая подача материала вызвала наибольшее одобрение со стороны студентов. Примеры выполнения заданий также приводятся в двух формах – в текстовом виде, и в виде аудиографической презентации с анимационно-последовательной подачей материала и использованием объектов визуализации (иллюстративного материала и видеофайлов).

Дополнительный информационный материал по теме содержит гиперссылки на учебники и справочники, а также видео с демонстрацией различных химических реакций на практике.

Изучив теоретический материал, студент выполняет по каждой теме контрольные индивидуальные задания, которые включают заполнение лабораторного журнала, ответы на тестовые вопросы, ответы на контрольные вопросы, участие в форуме. Каждый элемент контрольных мероприятий оценивается в определенное количество баллов.

В структуру лабораторного журнала встроены видеофайлы, демонстрирующие опыты лабораторного практикума. Весь объем лабораторных работ оформлен в виде видеофайлов, которые созданы сотрудниками кафедры. После визуального изучения процесса, в лабораторный журнал студент записывает наблюдения, уравнения реакций, соответствующие опыту, и выводы. Выполнение виртуальной лабораторной работы способствует не только закреплению теоретического материала, но также хорошей подготовке к самостоятельному выполнению лабораторного практикума во время аудиторных практических занятий.

Следующее контрольное мероприятие – контрольные вопросы по теме, ответы на которые студент оформляет в виде файла. Контрольные вопросы распределены по вариантам, то есть каждый студент получает индивидуальное задание, включающее теоретический материал и решение практических задач.

Выполняя различные виды заданий, студенты имеют возможность получить помощь преподавателя и более глубоко освоить материал.

Логика изложения материала предполагает последовательное освоение представленных тем, что способствует хорошей подготовке к лабораторному практикуму и написанию модульного контроля уже непосредственно на аудиторных занятиях.

Таким образом, использование дистанционного обучения не в виде самостоятельной формы обучения, а его интеграция с традиционным очным обучением позволяет значительно повысить мотивацию студентов, интерес к предмету, а, следовательно, и качество получаемых знаний.

Созданный курс требует постоянного усовершенствования, повышения информационно-технического уровня, т. е. непрерывного методического сопровождения, на что и будет направлена дальнейшая работа.

Литература:

1. Левітін Є. Я., Рой І. Д., Криськів О. С. Використання елементів дистанційного навчання в курсі «Загальна та неорганічна хімія» / Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах : матеріали науково-практичної інтернет-конференції, м. Харків, 22–23 травня 2014 р. – ХДМУ, 2014. – С. 52–55.

Пахомова Ірина Миколаївна

ХНУ імені В. Н. Каразіна, доцент кафедри фізики кристалів,

канд. фіз.-мат. наук

inpakhomova@ukr.net

ДИСТАНЦІЙНА ПІДТРИМКА ПРОХОДЖЕННЯ АСИСТЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ НА ФІЗИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТІ ХНУ ІМЕНІ КАРАЗІНА

У даний час освітні установи приділяють велику увагу проблемі ефективного застосування сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі, що, з одного боку, обумовлено значним прогресом у розвитку інформаційних і комунікаційних технологій, з іншого боку – розвитком педагогічних технологій. У цьому контексті кожний освітній заклад одним із найважливіших завдань вбачає розробку та створення електронних навчально-методичних матеріалів, розміщення їх в освітньому віртуальному просторі, а також організоване впровадження цих розробок в навчальний процес.

У зв'язку з модернізацією навчального процесу на фізичному факультеті ХНУ імені В. Н. Каразіна виникла ідея створити дистанційну підтримку проходження асистентської практики студентами 5 курсу. Навчальні курси розробляються і створюються на базі дистанційного

середовища Moodle, що дозволяє, по-перше, спростити роботу з технічного оформлення матеріалів навчально-методичних комплексів, а отже, досягти більш високої якості їхньої підготовки при зменшенні витрат часу та інших ресурсів (при подальшому використанні), по-друге, організувати дистанційну підтримку очного навчання. Є принципова відмінність ДПК (дистанційна підтримка курсу) від віртуального підручника або відеолекції. Воно полягає в тому, що у ДПК обов'язковий діалог між викладачем і студентами, що має на увазі зворотний зв'язок між викладачем і аудиторією, а також проміжні і підсумкові завдання для самоконтролю і контролю знань, умінь і навичок для обліку обсягу засвоєного матеріалу. У нашій практиці ми використовуємо змішаний очно-дистанційний режим, оскільки на фізичному факультеті ми маємо тільки очне навчання. У ДПК можна розмістити додаткові матеріали, завдання, тести, питання для самоконтролю; крім того, можна організувати спілкування з викладачем та іншими студентами на тему завдання поза аудиторного часу (форум, чат).

У курсі «Асистентська практика» ми маємо міжфакультетську взаємодію, тобто студенти повинні взаємодіяти із викладачами кафедри педагогіки та кафедри прикладної психології, а також кожна окрема група студентів має безпосередньо групового керівника. Таким чином, кожному студенту потрібно спілкуватися щонайменше з чотирма викладачами. Усього в курсі задіяні дев'ять викладачів провідних кафедр фізичного і психологічного факультетів ХНУ імені В. Н. Каразіна.

На нашу думку, створення дистанційного простору для підтримки взаємодії учасників процесу може суттєво полегшити та спростити проходження асистентської практики.

Черговість проходження магістрантами складових асистентської практики визначає науково-методичний керівник асистентської практики фізичного факультету, погодивши це питання з деканом фізичного факультету, кафедрою психології та кафедрою педагогіки Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і проінформувачи відділ практик. Всі завдання, що передбачені програмою асистентської практики магістрантів, виконуватимуться на базі академічних груп студентів 1–4 курсів. Залік з асистентської практики проводитиметься у 10 семестрі. Всі строки проведення практики визначатимуться Регламентом роботи ХНУ імені В. Н. Каразіна на навчальний рік. Загальна тривалість асистентської практики магістрантів становить 4 тижні (6 кредитів) у 10 семестрі. Базами для проходження асистентської практики можуть бути відповідні кафедри фізичного факультету ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Курс складається з інструктивного розділу (титульна сторінка, анотація, мета та задачі курсу, структура та тривалість курсу, модель оцінювання, література); робочої програми курсу, яка дозволяє студенту отримати повне уявлення про тематику кожного модуля, види навчальної

діяльності; форумів для викладачів та студентів; завдань, що включають у себе науково-дослідну, навчальну, науково-методичну та організаційно-виховну роботу з формами звітної документації.

Види науково-дослідної роботи:

- систематизація теоретичних знань для якісного виконання поставлених науково-практичних завдань кафедри під час проходження асистентської практики;
- виконання індивідуального завдання за рішенням керівника випускної кваліфікаційної роботи (групового керівника);
- вивчення і узагальнення літературних джерел за темою залікового заняття;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння студентами;
- вивчення наукової та методичної літератури з метою теоретичного осмислення і оптимізації реального навчального процесу.

Види навчальної роботи:

- проведення семінарських, практичних або лабораторних занять;
- проведення консультацій для студентів 1–4 курсів з навчального предмету;
- проведення індивідуальних занять зі студентами 1–4 курсів;
- відвідування занять провідних викладачів кафедри та своїх однокурсників з подальшим їх аналізом.

Види науково-методичної роботи:

- ознайомлення з робочими навчальними планами, навчальними програмами і навчально-методичними комплексами дисциплін відповідних напрямів підготовки;
- вивчення науково-методичної літератури з метою теоретичного осмислення і оптимізації реального навчального процесу;
- розробка конспектів семінарських, практичних лабораторних занять;
- підготовка навчально-методичних матеріалів до самостійної роботи студентів;
- складання завдань для проведення модульного та підсумкового контролю, завдань для проведення тестового контролю;
- впровадження інноваційних форм і методів навчання;
- проведення методичного аналізу навчального матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння студентами;

Організаційно-виховна робота:

- складання психолого-педагогічної характеристики студентської академічної групи та окремого студента на основі використання психолого-педагогічних методик (соціометрія, визначення психологічного

клімату студентської групи); (перевіряється кафедрою прикладної психології);

- участь у виховній роботі у студентському колективі;
- участь у профорієнтаційній роботі;
- виконання доручень куратора академічної групи;
- проведення виховного закладу (перевіряється кафедрою педагогіки);
- участь в організації та проведенні організаційно-виховних заходів;
- виконання індивідуального завдання за рішенням групового керівника.

Для підтримки зворотного зв'язку зі студентами та викладачами курс має інтерактивні елементи: форум, чат, анкета. Форуми для студентів та викладачів було складено окремо, тому що ці аудиторії мають низку різних питань для обговорення. Для стимулювання активної участі студентів у форумі було прийнято рішення поставити оцінку (максимум 5 балів) при написанні питань та зауважень студентами. При першому пробному використанні ДПК такий елемент як «чат» не був пріоритетним у студентів для спілкування. Можливо тому, що часи консультування online були 10–12 годин.

При ознайомленні з ідеями щорічного саміту WISE (всесвітній саміт з питань інновацій у навчальному процесі), було зазначено, що студенти в університетах у своїй більшості беруть пасивну участь у навчальному процесі, тобто не мають можливості зробити свій внесок в удосконалення курсу, хоча студенти мають низку креативних ідей. Таким чином, ми вважаємо за потрібне створення ресурсу «Анкета», в якому студенти мають можливість написати свої ідеї. Для мотивації заповнення анкети ми пропонуємо оцінити даний тип роботи у 5 балів. Відкриваємо «Параметри відповідей», далі – «Оцінки за відповідь» (шкала розрахована від 1 до 100).

Використання даного ДПК істотно підвищує якість навчання, а також полегшує викладачеві контроль та спостереження динаміки проходження курсу.

Слід зазначити, що планується удосконалення розглянутих дистанційних модулів за рахунок додавання в них нових ресурсів (блогів і чатів), призначених для інтерактивного спілкування викладача зі студентами і студентів між собою.

Таким чином ми можемо зробити висновки, що впровадження інформаційних технологій у процес проходження асистентської практики на фізичному факультеті ХНУ імені В. Н. Каразіна робить процес навчання більш мобільним та зручним як для студентів, так і для викладачів.

Література:

1. Лебедев В. П., Гапон Е. В., Козинець В. В., Савченко О. М. «Практики студентів фізичного факультету» : методичні матеріали. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. – с. 28.
2. Теория и практика дистанционного обучения: учебное пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева. / Под ред. Е. С. Полат. – М. : «Академия», 2004.
3. Кудрина Е. В., Огнева М. В. Дистанционная поддержка очного обучения с использованием среды MOODLE // Фундаментальные науки и образование : материалы II Всероссийской научно-практической конференции (Бийск, 30 января – 1 февраля 2008 г.). – Бийск : БГПУ им. В. М. Шукшина, 2008, с. 271–273.

Раковська Людмила Олександрівна

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна,
доцент кафедри педіатрії медичного факультету, кандидат медичних наук
rakovska@karazin.ua

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ІНОЗЕМНИХ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ 4 КУРСУ НА КАФЕДРІ ПЕДІАТРІЇ

Впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій забезпечує удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку студентів до життєдіяльності в сучасному інформаційному просторі, що є пріоритетним напрямом розвитку Національної стратегії розвитку освіти в Україні [1].

Зміна ролі викладача від транслятора знань до своєрідного менеджера, який організовує самостійну роботу студентів за допомогою сучасних інтерактивних форм та методів, є основою студентоцентрованого підходу до навчання і викладання [2]. Серед усіх існуючих сучасних інформаційних технологій центральне місце посідає дистанційне навчання.

На сьогодні дистанційна освіта вже тісно увійшла до освітньої сфери, що зумовлено багатьма економічними та соціальними перевагами цієї педагогічної системи. Вважається, що такий вид освіти є доволі ефективною формою навчання людини незалежно від її віку, бо дозволяє самостійно обирати зручний час для вивчення та засвоєння навчальних дисциплін, здійснювати контроль та аналіз своєї навчальної діяльності. Викладачі мають можливість систематично керувати навчальною роботою студентів, контролювати та аналізувати їхню діяльність, що стимулює студента якісно засвоювати зміст предмету. Створені на основі сучасних носіїв інформації засоби навчання у комплексі з інформаційно-

комунікативними технологіями, а також сучасне методичне забезпечення дозволяють самостійно оволодіти навчальною діяльністю, створюючи умови для самостійного засвоєння предметів навчального циклу [3–8].

Але впровадження дистанційної освіти у навчання студентів медичних спеціальностей визиває дискусію щодо доцільності та ефективності, і не набуло активного розповсюдження [9–12]. Слід зауважити, що медична освіта досить консервативна, бо, дійсно, навчити майбутнього лікаря без безпосереднього спілкування з пацієнтом і викладачем неможливо, тому навички спілкування з хворим, методики обстеження пацієнта, студент може і повинен засвоювати лише за умови застосування традиційної системи освіти, яка створювалась багато років. Визиває занепокоєння, що дистанційне навчання не в змозі замінити спілкування з викладачем під час аудиторних занять, коли обговорюються нестандартні задачі, що потребують логічних міркувань [9]. Є протиріччя в методології та оцінці ефективності системи дистанційного навчання у студентів медичних факультетів [11,12]. Але, разом з тим, навчання майбутнього лікаря складається не тільки з набуття практичних навичок з відпрацюванням їх на муляжах, тренажерах та біля ліжка хворого. Потрібно також засвоїти (що в багатьох випадках дорівнюється механічно вивчити) величезний шар теоретичної інформації з багатьох дисциплін, уміти аналізувати та застосовувати ці знання на практиці. Тому необхідним є розумне поєднання традиційних форм навчання з сучасними інноваційними технологіями [13]. З цього погляду втілення елементів дистанційного навчання в медичну освіту може посісти своє законне місце.

Під дистанційним навчанням студентів-медиків розуміють форму організації професійної підготовки в процесі позааудиторної самостійної роботи для вивчення та аналізу існуючої теоретичної інформації, з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій з метою отримання необхідного обсягу та якості знань [14].

На кафедрі педіатрії медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна здійснена спроба поєднати традиційні форми навчання з сучасними технологіями дистанційного навчання у межах існуючої навчальної програми. Аудиторна робота містить традиційні засоби навчання: лекції, практичні заняття та очні консультації. Позааудиторна самостійна робота здійснюється на основі використання дистанційних технологій навчання та є фундаментальним доповненням аудиторної роботи. Збільшення частки самостійної роботи у загальному обсязі навчальних програм зіштовхується з недостатнім умінням студентів самостійно здійснювати учбово-пізнавальну діяльність, та труднощами в організації, керуванні та контролі цієї діяльності з боку викладача [15].

Персоналізація навчання з урахуванням відмінностей у рівні підготовки, моделі та швидкості засвоєння інформації є особливо

актуальною при навчанні іноземних англомовних студентів. Основні проблеми навчання цієї категорії студентів містять значні відмінності у рівні базової підготовки, мотивації та знань англійської мови, недостатнє забезпечення англомовними підручниками, а також особливості національної культури. Велика кількість студентів у групі (20–25) і мовний бар'єр між пацієнтами та медичним персоналом значно ускладнюють проведення традиційних практичних занять біля ліжка хворого, а недостатнє матеріальне оснащення кафедри робить неможливим проведення належного комп'ютерного контролю на кожному занятті.

Тому, спроби втілити елементи дистанційного навчання – це не стільки бажання революційних змін, скільки спроба знайти розумний компроміс між викликами часу та сучасними реаліями для досягнення кінцевої мети – підвищення якості та ефективності навчання, а також підготовки компетентного конкуренто-спроможного фахівця системи охорони здоров'я.

У 2015 році викладачі кафедри педіатрії пройшли навчання з методології дистанційного навчання у Центрі електронного навчання Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та розробили кілька дистанційних курсів на платформі *Moodle*, метою яких була систематизація існуючих інформаційних матеріалів для занять та розробка системи електронного тестування, як невід'ємної частини підготовки до зовнішнього ліцензійного іспиту.

Інформаційні матеріали курсу містять як звичайні розділи (навчальна програма, календарно-тематичний план, графік консультацій викладачів, перелік питань та практичних навичок, необхідних для засвоєння), так і повну теоретичну інформацію до кожного практичного заняття (лекції, методичні вказівки, інша додаткова література, відеоматеріали). Пропонуються індивідуальні завдання з фармакотерапії, в яких студент повинен розрахувати дози препаратів для лікування різних захворювань, відповідно віку та маси тіла дитини, а також тести як для перевірки засвоєння кожної теми, так і для заключного контролю, що дозволяє студенту і викладачу оперативно отримувати інформацію про рівень підготовки з теоретичних питань. Вся інформація є у відкритому для студента доступі у будь-який час, у будь-якому місці.

Можливість систематизації наявних ресурсів з презентацією у вигляді окремих розділів, модулів є перевагою дистанційного курсу над іншими комунікативним засобами інформації, наприклад веб-сайтом кафедри. Крім того, дистанційний курс дає можливість контролювати активність студента.

Дуже привабливою є можливість проведення тестування з використанням особистих гаджетів студента (смартфона, планшета, ноутбука), що за відсутності власного комп'ютерного класу та найближчих перспектив його створення є доцільним та актуальним вирішенням

проблеми. Слід брати до уваги, що сучасні студенти дуже широко використовують сучасні засоби комунікації (мобільні телефони, електронна пошта, соціальні мережі та ін.) для миттєвого зв'язку з однолітками, популярність також мають різноманітні веб-ресурси, і тому використання сучасних технологій навчання є необхідним, аби бути в гармонії зі студентами.

Вперше дистанційний курс був застосований на кафедрі наприкінці 2014–2015 навчального року для проведення заключного модульного контролю *online* у англomовних іноземних студентів 4 курсу медичного факультету, а протягом 2015–2016 навчального року розпочато апробацію цієї системи навчання при викладанні педіатрії.

Попередні дані свідчать, що багато студентів виявили зацікавленість та готовність використовувати матеріали дистанційного курсу при самостійній підготовці до практичних занять. Найбільшу популярність мають лекції та презентації до практичних занять, навчальні відеофільми. Проведення тестування у віддаленому доступі до практичного заняття дозволяє збільшити час для дискусії і практичної роботи з пацієнтами. Звісно, існує проблема ідентифікації студента при проведенні заочного тестування, і це викликає деяке занепокоєння, але роз'яснення та розуміння, що це є тренуванням перед ліцензійним іспитом, значно підвищує мотивацію та стимулює розвиток відповідальності в основній частині студентів. Проблема ідентифікації на заключному модульному контролі вирішується проведенням тестування всіма студентами одночасно на занятті з лімітованим терміном на його виконання.

Таким чином, використання елементів дистанційного курсу є можливим і доцільним при викладанні клінічної дисципліни студентам медичного факультету. Це робить навчання більш привабливим, інтерактивним, цікавим та наглядним, що особливо актуально при навчанні англomовних іноземних студентів. Дистанційний курс допомагає викладачам оптимізувати час, виділений для вивчення дисципліни.

Але слід зазначити, що підготовка матеріалів, які розміщуються в системі дистанційного курсу на платформі *Moodle*, потребує від викладачів відповідальності та певних витрат часу для створення високоякісного продукту і постійного оновлення контенту.

Звичайно, онлайн навчання студента медичного факультету у жодному разі не зможе замінити традиційне навчання. Але, без сумніву, дистанційна форма навчання буде все більше втілюватися у професійну освіту медичних студентів.

Література:

1. Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021

року». [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>

2. Пономаренко В. С. Реализация студентоцентрированного подхода как фактора качества подготовки специалистов в высшем учебном заведении / В. С. Пономаренко // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (додаток 2) Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – С. 140–143.

3. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). – К. : CS Ltd., 2015. – 32 p.

4. Бацуровська І. В. Використання дистанційних технологій в умовах кредитно-модульної системи організації навчання у ВНЗ / І. В. Бацуровська // Теорія та методика управління освітою. – 2011. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/>

5. Шуневич Б. І. Теоретичні основи дистанційного навчання / Шуневич Б. – Львів : Вид-во ЛДУ БЖД, 2009. – 200 с.

6. Борулава Г. А. Технологическое преломление теории сетевого образования: развитие компетенций личности с опорой на образовательное пространство Интернета / Г. А. Борулава, М. М. Борулава // Гуманизация образования. – 2011. – № 3. – С. 10–17.

7. Гончарова Н. Г. Реалізація моделей дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах / Н. Г. Гончарова, О. В. Кірсанова, А. О. Светлицький // Актуал. питання фармац. та мед. науки та практики. – 2014. – № 1. – С. 93–96.

8. Агейчева А. А. Научно-методическое обеспечение и защита интеллектуальной собственности в системе дистанционного образования швеции / А. А. Агейчева // Вища освіта України. – 2013. – № 3 (додаток 2) Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – С. 165–168.

9. Жукова В. Ю. Преимущества и недостатки дистанционной формы обучения на примере Алтайского государственного медицинского университета/ В. Ю. Жукова, Н. М. Михеева, Ю. Ф. Лобанов // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 7. – С.127–129.

10. Hoegerl C., John S. E-learning in Medical Education // J. American Osteopathic Association, 2010; Vol. 110; P. 193–194.

11. Southwood TR, Rainger P, Couperthwaite J, and all. Final year medical student use and acceptability of an e-learning module in a paediatric subspecialty // Arch Dis Child, 2014; 99: P.122-123. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://adc.bmj.com/content/99/Suppl_1/A122.2

12. R.Khasawneh, K. Simonsen, J.Snowden, and all. The effectiveness of e-learning in pediatric medical student education // Med Educ Online 2016, 21: 29516. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.3402/meo.v21.29516>

13. Раковська Л. О. Взаємозв'язок інновацій і традицій при викладанні клінічної дисципліни англомовним студентам-медикам: проблеми і шляхи вирішення / Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – вип. 4– X. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 228 с., С.154–159.

14. Зайцева О. Н. Технология дистанционного обучения в процессе организации самостоятельной работы студентов медицинских специальностей вузов : автореф. дис. ...на здобуття канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и практика профессионального образования» / Зайцева О. Н. – Орел, 2013, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dissercat.com/content/tekhnologiya-distantsionnogo-obucheniya-v-protssesse-organizatsii-samostoyatelnoi-raboty-stud#ixzz45hMiOIEK>

15. Раковська Л. О. Активізація навчально-пізнавальної діяльності іноземних студентів при викладанні педіатрії / Проблеми сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – вип. 5 у 2 ч., ч.1. – X. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2014 – с. 166–171.

Ситнік К. М., Левашов Д. В., Шпичак Т. В., Шемчук Л. А.

Національний фармацевтичний університет,

кафедра органічної хімії

orgchem@nuph.edu.ua

**ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «ОРГАНІЧНА ХІМІЯ» В
ДИСТАНЦІЙНУ ФОРМУ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
НАЦІОНАЛЬНОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Швидко набирає обертів упровадження дистанційної освіти як форми навчання. Це обумовлено вимогами сьогодення. Існує багато переваг дистанційної форми навчання порівняно з традиційним шляхом здобуття освіти [1]. Враховуючи новітні тенденції розвитку технологій навчання, у Національному фармацевтичному університеті (НФаУ) стартував педагогічний експеримент з впровадження дистанційного навчання у фаховій фармацевтичній освіті [2]. Слід зауважити, що в цьому питанні НФаУ став першим серед вітчизняних галузевих ВНЗ. У 2016 р. курс «органічна хімія» став діючою складовою навчального порталу pharmel.kharkiv.edu на платформі Moodle. Курс розроблено відповідно до навчальної програми дисципліни «органічна хімія», яка викладається в НФаУ протягом 2 семестрів, обсягом 9 кредитів ECTS і є базовою у фармацевтичній освіті. Вивчення органічної хімії формує у студентів основні компетенції для оволодіння іншими дисциплінами хімічного, медико-біологічного та технологічного профілів. На сьогодні курс викладається у змішаному форматі: частина тем вивчається студентом

дистанційно, а інша – опановується під час очної сесії і завершується складанням підсумкового модульного контролю. Підсумок роботи студента визначається з урахуванням усіх видів активностей як дистанційних, так і очних.

Структура і наповнення курсу. Ми намагалися розробити такий дистанційний курс, який був би достатнім для засвоєння дисципліни, і водночас був максимально зручним для навчання. Курс структуровано за темами, структура кожної з них є типовою [3] і складається з таких основних розділів:

- *Основний теоретичний матеріал;*
- *Лабораторна робота;*
- *Контрольні заходи.*

«Основний теоретичний матеріал» представлено аудіографічними лекціями і стислими теоретичними відомостями з окремої теми та глосарієм термінів.

Після ознайомлення з теоретичним матеріалом, студентові пропонується виконати віртуальний лабораторний практикум. Ключовим моментом при вивченні дисципліни є практична складова, отже хімія – прикладна наука і її засвоєння неможливе без набуття основних практичних навичок роботи у хімічній лабораторії, виконання якісних реакцій, проведення синтезів тощо. Для вирішення цього завдання на кафедрі було створено масив відеодослідів, які, по суті, є екранізацією кафедрального навчального підручника «Загальний практикум з органічної хімії» [4]. Відеодосліди дозволяють студенту візуалізувати отримані знання і використати їх як зразок у лабораторній техніці та поведінці у хімічній лабораторії, що безумовно буде реалізовано під час аудиторних лабораторних занять. Після перегляду лабораторних робіт студент оформляє лабораторний журнал, представлений як контрольне завдання. Його виконанню передують перегляд дослідів. Студенту пропонується за результатами перегляду опрацювати матеріал, записати рівняння реакцій, описати спостереження і зробити висновки. Заповнення лабораторного журналу сприяє розвитку таких професійних якостей як систематизація, аналіз, висновки (оцінка), а це вже вищі рівні учбових цілей у когнітивній сфері таксономії Блума [1]. Необхідні матеріали розташовані у розділі «Лабораторна робота».

Після ознайомлення з теорією і виконання лабораторної роботи студенту пропонується пройти тестове завдання з теми, виконання якого поєднує навчаючу і контролюючу складові навчального процесу. Це дозволяє, з одного боку, здійснювати студентом самоконтроль набутих знань, з іншого боку дозволяє тьютору оцінити діяльність студента. Контроль тестових завдань здійснюється автоматично за допомоги системи Moodle. Окрім складання студентом тесту для самоконтролю і контрольного тесту в розділі «Контрольні заходи» передбачене контрольне

завдання, яке складається з трьох питань різного рівня складності. Умовно вони поділяються на категорії «прості», «середньої складності» і «складні», і відповідно оцінюються за рівнем складності.

Наступним видом активностей студентів, що оцінюються, окремо слід виділити *тематичний форум*. Традиційно форум використовується з метою обговорення проблемної тематики, визначення особистого ставлення студента до проблеми, і найчастіше має характер дискусії між тьютором і студентом або між студентами (групами студентів) зі схожими позиціями до розв'язання проблемного питання. Цей вид діяльності має низку особливих рис. По-перше, форум дає можливість тьютору працювати одночасно з групою студентів, а не індивідуально, що значно заощаджує час викладача. По-друге, студент може ознайомитись з думками інших студентів, і на цьому ґрунті формувати свою відповідь, уникаючи помилок і використовуючи позитивний досвід попередників. У цьому аспекті «тематичний форум» нагадує традиційне семінарське заняття під час аудиторного навчання.

Саме такий порядок ознайомлення з темою і алгоритм виконання завдання рекомендується студенту: він є логічно обґрунтованим і послідовним.

Усі види активності студента (лабораторний журнал, контрольне тестове завдання, контрольне завдання і участь у тематичному форумі) оцінюються разом, і за заняття студент може отримати максимально 60 балів. Поточний рейтинг (ПР) студента вираховується як середнє з результатів усіх занять (n):

$$\text{ПР} = \frac{\sum_{i=1}^n \text{балів}}{n}$$

Такий підхід до оцінювання знань є комплексним і передбачає високу активність та вмотивованість студента у процесі навчання, спонукає до них.

Особливості підтримки дистанційного курсу. Під час створення курсу і роботи в ньому авторами була поставлена мета максимальної візуалізації, спрощення і, водночас, доступності навчальних матеріалів. Курс оснащений зручним, логічним та інтуїтивно зрозумілим для студента інтерфейсом. Завдяки використанню гіперактивних посилань можна легко перейти до потрібного розділу або ресурсу. Для цього було проведено велику роботу з адаптації і переопрацювання існуючих на кафедрі методичних матеріалів з урахуванням особливостей дистанційного навчання. Багато нових матеріалів, зокрема відеодосліди для лабораторних робіт, було створено на кафедрі вперше. Це стало можливим завдяки високому професіоналізму, творчому потенціалу, ентузіазму авторів і згуртованості заради спільної мети.

Однією з вимог до дистанційного курсу є постійний системний зворотний зв'язок студента з тьютором шляхом комунікаційних

технологій. Під час дистанційних занять у студентів обов'язково виникають запитання, які легко вирішуються за допомогою форуму. Якщо тьютор вчасно відреагував на запитання, у студента з'являється впевненість у своїй діяльності, і таке супроводження курсу позитивно сприймається та характеризується самими студентами [2]. Якщо встановлено продуктивний комунікативний контакт, студент одержує перевагу над очним студентом у сенсі нелімітованості в консультативній допомозі з боку тьютора. Це позитивно для студента, але не для тьютора. На час дистанційної сесії стає проблемою суміщення обов'язків викладача на аудиторних видах занять і тьютора на дистанційній формі навчання одночасно. Супроводження дистанційного курсу, на жаль, потребує значно більше часу тьютора, ніж передбачено сьогодні. До питань щодо комунікативної складової слід віднести вміння студента працювати у програмах-редакторах хімічних формул. Зазвичай, дистанційний студент – вмотивований, дисциплінований, і добре працює з комп'ютером на рівні користувача. Специфікою предмету «органічна хімія» є необхідність написання структурних формул, реакцій, які ілюструють відповідь, оскільки хімічні формули – це «мова» хімії. Враховуючи цей факт доцільно було б напередодні вивчення блоку хімічних дисциплін засвоїти студентами хімічні редактори для подальшого їх застосування.

Розвиток комп'ютеризації освіти, втілення нових технологій, модернізація методичних матеріалів – все це фактори, які сприяють покращенню якості навчання. Студент стає більш зацікавленим у навчанні, у нього з'являється більше можливостей для здобуття якісної освіти.

Впровадження дистанційного навчання у вищу фармацевтичну освіту показує досить високі попередні результати. Забезпечення гнучкого графіка роботи тьютора і наявність сучасних потужностей для ефективної комунікації, безумовно, має перспективу для подальшого втілення дистанційної форми навчання в учбовий процес.

Література:

1. Дистанционные образовательные технологии: проектирование и реализация учебных курсов / Лебедева М. Б. и др. / Под общ. ред. М. Б. Лебедевой. — СПб. : БХВ-Петербург, 2010. — 336 с
2. Калинина А. НФаУ реализует авторскую концепцию дистанционного обучения // Аптека. — 2015. — № 44. 16.11.2015.
3. Положення про експертизу дистанційного курсу / укл. : В. П. Черних та ін. — Х. : НФаУ, 2013. — 32 с.
4. Загальний практикум з органічної хімії : навч. посіб. для студ. ВНЗ III–IV рівнів акредитації / В. П. Черних, І. С. Гриценко, М. О. Лозинський, З. І. Коваленко / під заг. ред. В. П. Черних. — Х. : Вид-во НФаУ; Золоті сторінки, 2003. — 592 с.

**Фролова Т. В.¹, Охалкіна О. В.², Терещенкова І. І.³, Стенкова Н. Ф.⁴,
Сіняєва І. Р.⁵**

¹Харківський національний медичний університет, завідувач кафедри
пропедевтики педіатрії № 1, професор, доктор мед. наук,
frolovatv67@gmail.com

²професор кафедри пропедевтики педіатрії № 1, доктор мед. наук,
ohapki@mail.ru

³доцент кафедри пропедевтики педіатрії № 1, кандидат мед. наук,
win77@inbox.ru

⁴доцент кафедри пропедевтики педіатрії № 1, кандидат мед. наук,
nf_st@mail.ru

⁵доцент кафедри пропедевтики педіатрії № 1, кандидат мед. наук,
irisinyaeva@yandex.ru

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИК ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМУ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що здійснюється у вищому навчальному закладі через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у студентів, а також на формування гармонійно розвиненої особистості. Підготовка конкурентоспроможних фахівців можливо тільки за умови впровадження інноваційних технологій навчання, підвищення рівня фахової компетентності як основи розвитку здібностей, ефективних дій в умовах конкретних ситуацій, перегляду змісту й форм навчального процесу. Отже, у процесі навчання викладач повинен користуватися такими інтерактивними методиками, які б спонукали студентів-медиків творчо виконувати завдання, розвивали їхню розумову активність, активізували пізнавальну діяльність та допомогли сформувати навички до практичного застосування набутих знань.

На сьогоднішній день дистанційна освіта є сучасним та передовим видом навчання, в основу якого покладена самостійна інтерактивна робота студента зі спеціально розробленими навчальними матеріалами. Дистанційне навчання включає комплекс технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам необхідного обсягу матеріалу, а також можливості самостійної роботи щодо засвоєння матеріалу, що вивчається. Викладач у дистанційному навчанні безпосередньо є координатором пізнавальної роботи студента і керівником (менеджером) його навчального процесу, а технології і прийоми викладання дисциплін змінюються згідно з нововведеннями та інноваціями.

Дистанційному навчання притаманні: *оперативність* – можливість швидкого отримання інформації на будь-якій відстані у потрібному обсязі;

гнучкість – тобто можливість навчання у зручний для себе час, у відповідному темпі; при цьому студент самостійно коригує свій час, який необхідно витратити на засвоєння предмета для успішного складання заліку або екзамену; *особливий контроль якості навчання* – використання дистанційно організованих іспитів, співбесід, прикладні курсові роботи, комп'ютерних тест-систем, тощо; *об'єднаність* – при вивченні курсу студент отримує цілісне уявлення про конкретну предметну область, що дозволяє сформулювати навчальну програму за індивідуальними та груповими потребами.

Одним із видів дистанційних технологій є кейс-метод, який ґрунтується на застосуванні наборів (кейсів) текстових, аудіовізуальних і мультимедійних навчально-методичних матеріалів з подальшим їхнім розсиланням студентам для самостійного вивчення з обов'язковими консультаціями викладачів.

Метою дослідження було визначення доцільності запровадження дистанційних форм навчання з використанням кейс-методу при вивченні дисципліни «Пропедевтика педіатрії» студентами третього курсу зі спеціальностей «Педіатрія» та «Загальна практика – сімейна медицина».

Слід зазначити, що вивчення клінічних дисциплін, а саме пропедевтики педіатрії, не передбачає використання лише системи дистанційного навчання. Тому викладачами кафедри активно запроваджується кейс-технологія або метод активного проблемно-ситуативного аналізу із застосуванням нових інформаційно-комунікаційних технологій переважно при вивченні студентами тем, що відведені на самостійне опрацювання.

Кейс включає опис дійсних подій та конкретних ситуацій, що мали місце у процесі професійної діяльності. Кейс-технологія сприяє розвитку вміння аналізувати різні ситуації, оцінювати альтернативи, обирати оптимальний варіант і скласти план його вирішення. Якщо упродовж навчального циклу цей підхід застосовується багаторазово, то у майбутніх лікарів виробляється досвід рішення професійних завдань. При цьому важливою особливістю методу є те, що він сприяє розвитку у студентів здібності до аргументованого та обґрунтованого вибору різних варіантів рішення проблеми, що, своєю чергою, створює передумови для формування професійних цінностей і впевненості.

Для забезпечення умов виконання цієї методики на початку викладач створює кейс, визначає необхідні для підготовки студента матеріали. Потім через мережу інтернет на сайті кафедри виставляє «Кейс». Студенти самостійно ознайомлюються та вирішують ситуаційну проблему з подальшим обговоренням її з колегами в інтерактивному чаті. У процесі обговорення проблеми викладач ставить запитання, що поглиблюють розуміння відповідної ситуації, координує обговорення, забезпечує студентів додатковими даними, оцінює роботу студентів відповідно до

ухвалених рішень і запитань, що виникли в ході дискусії. Наприкінці студент подає своє остаточне рішення на спеціальній сторінці сайта, що дає можливість викладачеві оцінити направленість дій студента та його здібності. Адекватне оцінювання викладачем отриманих результатів є найважливішим етапом дистанційного навчання з використанням кейс-технології.

З метою визначення відношення студентів до використання даної методики проведено незалежне анонімне анкетування 130 студентів третього курсу, що навчаються на кафедрі пропедевтики педіатрії № 1.

Аналіз результатів анкетування показав, що 75,4 % респондентів позитивно ставляться до використання даної методики, 19,2 % – складно відповісти, 5,4 % висловили негативне ставлення. Слід зазначити, що 56,7 % студентів зазначають, що впровадження цього методу дозволило більш глибоко пізнати деякі аспекти клінічного мислення лікарів, 41,6 % – зрозуміти необхідність міждисциплінарного підходу як у навчанні, так і в майбутній практиці, проте 15,4 % студентів зазначили, що впровадження «кейс-методу» дало уявлення щодо складності обраної спеціальності.

Таким чином, переважна більшість опитаних мали позитивне ставлення щодо використання методу кейсів у системі дистанційного навчання при викладанні пропедевтичної педіатрії. Це підтверджує високий інтерес студентів до сучасних інноваційних методів та методик навчання.

Висновки:

1. Система дистанційного навчання забезпечує адаптацію навчального процесу до власного потенціалу студента; сприяє розробці об'єктивних методів контролю знань і спрощує придбання навчально-методичного досвіду.
2. Дистанційне навчання розвиває у майбутніх лікарів розуміння структури професійної медичної діяльності, дозволяє придбати ціннісно-смісловий досвід рішення проблем, з якими вони будуть стикатися у сфері професійної діяльності.
3. Впровадження інтерактивних методик – це найважливіша умова підвищення якості освіти майбутніх медиків.
4. Використання методу кейс-технології у системі дистанційного навчання допомагає студентам придбати широкий набір різноманітних навичок у вирішенні практичних завдань.
5. Розбираючи кейс, студенти фактично отримують готове рішення, яке можна застосувати у майбутньому за подібних обставин, формують навички вирішення більш серйозних проблем.

Література:

1. Закон «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII: Розділ IX. – Організація освітнього процесу. – Стаття 47. Освітній процес.
2. А. В. Семенець. Проблема підтримки версій системи дистанційної освіти MOODLE в медичному ВНЗ // Інформаційні технології і засоби навчання, 2014, Том 39, № 1., с.170–180.
3. Використання інтерактивних методів навчання при вивченні основ внутрішньої медицини / О. С. Хухліна, Л. В. Каньовська, О. С. Воевідка [та ін.] : матеріали Всеукраїнської навч.-наук. конф., присвяченої 55-річчю ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України – Тернопіль : Укрмедкнига, 2012. – С. 415–416.
4. Використання інтерактивних методів навчання при вивченні основ внутрішньої медицини / О. С. Хухліна, Л. В. Каньовська, О. С. Воевідка [та ін.] : матеріали Всеукраїнської навч.-наук. конф., присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського МОЗ України (м. Тернопіль, 26–27 квітня 2012 р.). – Тернопіль : Укрмедкнига, 2012. – С. 415–416.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К. : Ленвіт, 2006. – 35 с. [Електр. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.enqa.eu/files/ESG%20in%20Ukrainian.pdf>
6. Компетентностно-ориентированные задания в системе высшего образования : учебное пособие / Шехонин А. А., Тарлыков В. А., Клещева И. В. и др. – СПб. : НИУ ИТМО, 2014. – 98 с.

Шведун Вікторія Олександрівна

Національний університет цивільного захисту України,
старший науковий співробітник наукового відділу, с.н.с., к.е.н.

applevik@inbox.ru

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність проблеми. Інтерактивні технології поступово проникають до всіх освітніх сфер. Цьому сприяє глобальна інформатизація суспільства, поширення у вищих навчальних закладах новітньої комп'ютерної техніки і сучасного програмного забезпечення, створення державних і міжнародних програм, направлених на інформатизацію освіти.

Стислий аналіз останніх публікацій за обраною тематикою. Питанням впровадження у навчальний процес інформаційних і комунікаційних технологій на сучасному етапі присвячено наукові

напрацювання багатьох вчених, зокрема, таких, як: Л. С. Пісоцька [2], В. А. Семиченко [1], Н. Стецюра [3], тощо.

Проте недостатньо розкритими залишаються проблеми активізації формування державних програм впровадження інтерактивних технологій в освітній процес.

Мета та практичне застосування дослідження. Виходячи з визначеної актуальності теми дослідження, метою роботи є аналіз особливостей створення державних програм упровадження інформаційних і комунікаційних технологій в освітній процес.

Для досягнення поставленої мети в роботі потрібно вирішити такі завдання:

- проаналізувати існуючі інтерактивні методи навчання, що можуть використовуватися в освітньому процесі, з визначенням їх переваг;
- охарактеризувати існуючу нормативно-правову базу щодо впровадження інтерактивних технологій в освітній процес.

Основний зміст дослідження. Головне завдання сучасної освіти – не просто надати слухачеві фундаментальні знання, а забезпечити для нього всі необхідні умови для подальшої соціальної адаптації, розвинути схильність до самоосвіти.

Сучасну освітню систему характеризують:

- стислі терміни навчання;
- великий обсяг інформації, що надається;
- серйозні вимоги до рівня знань, навиків та умінь слухача.

На сучасному етапі більшість вітчизняних педагогів усвідомлюють необхідність вивчення і освоєння сучасних інтерактивних технологій, які можна використовувати в аудиторії (телеконференції, електронна пошта, електронні книги, мультимедіа тощо).

Організаційні форми освітнього процесу видозмінюються, збільшується обсяг самостійної роботи слухачів, кількість практичних і лабораторних занять, які носять дослідницький характер, набувають поширення заняття поза аудиторіями.

Поява інтерактивних технологій в освітньому процесі викликає відповідну зміну звичних функцій педагога, який, подібно до слухачів, буде виступати в нових для себе ролях: дослідник, організатор, консультант.

Інтерактивність (у контексті інформаційної системи) – це можливість інформаційно-комунікаційної системи по-різному реагувати на будь-які дії користувача в активному режимі.

Інтерактивні технології є неодмінною умовою для функціонування високоефективної моделі освіти, основною метою якої є активне залучення кожного зі слухачів до освітнього та дослідницького процесів.

Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі підвищує наочність, полегшує сприйняття матеріалу. Це добре впливає на мотивацію слухачів і загальну ефективність освітнього процесу.

Розвиток освітньої системи в Україні повинен сприяти:

- появі нових можливостей для оновлення змісту навчання та методів викладання дисциплін і розповсюдження знань;
- розширенню доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливості її отримання для великої кількості молодих людей, включаючи тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти "через все життя", включаючи середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти.

Відповідно, на сучасному етапі переважна кількість вищих навчальних закладів оснащує свої аудиторії інтерактивними дошками. Їхнє використання надає можливість побачити реалістичні 2-D і 3-D моделі об'єктів вивчення, спостерігати за їхніми змінами і керувати ними. Така технологія дозволяє реалізовувати принципи розвиваючого навчання на практиці.

До найпоширеніших інтерактивних методів можна віднести такі:

- мозкові штурми;
- круглі столи;
- аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз;
- іділові і ролеві ігри;
- майстер-класи.

Проте існують й інші популярні методики, наприклад такі:

- сократівські діалоги;
- обговорення в групі;
- тренінги;
- інтерактивні конференції тощо.

Всі ці методи об'єднані високою ефективністю і цілою низкою переваг.

Серед переваг інтерактивних методів освіти слід виокремити такі:

- процес освіти стає індивідуальним;
- освітній процес дозволяє врахувати особливості особи, інтереси і потреби кожного слухача;
- з'являється можливість лаконічно і стисло представити будь-який обсяг інформації;
- у кілька разів покращується візуальне сприйняття інформації;
- значно спрощується процес засвоєння учбового матеріалу;

– активізується пізнавальна діяльність слухачів, вони отримують теоретичні знання і практичні навички.

Висновки та перспективи подальшого застосування дослідження. Таким чином, розробка та впровадження державних програм, що сприятимуть залученню інтерактивних технологій до освітнього процесу в вищих навчальних закладах дозволить:

- забезпечити орієнтацію на всі рівні пізнання;
- досягти активізації ролі слухачів в освітньому процесі;
- знайти внутрішнє джерело мотивації слухачів;
- досягти високого відсотку засвоєння слухачами знань.

Література:

1. Інтерактивні технології навчання у післядипломній педагогічній освіті : науково-методичне видання / В. А. Семиченко, О. С. Снісаренко, Л. П. Сніцар та ін. – Хмельницький : ХГПА, 2008. – 205 с.
2. Пісоцька Л. С. Використання інтерактивних методів навчання у контексті системного підходу / Л. С. Пісоцька // Педагогічний дискурс. – 2013. – Вип. 14. – С. 360–363.
3. Стецюра Н. Інтерактивні технології навчання / Наталія Стецюра // Освіта. Технікуми. Коледжі. – 2010. – № 2 (260). – С. 31–35.

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Булавин Д. А.¹, Волбоенко Е. А.², Шматков С.И.³

ХНУ имени В. Н. Каразина, зам. декана ФКН, к.т.н., доцент

ХНУ имени В. Н. Каразина, студент

ХНУ имени В. Н. Каразина, зав. кафедрой ТПС, д.т.н., профессор

d.bulavin@karazin.ua

АНАЛИЗ СТРУКТУРНОЙ МОДЕЛИ СИСТЕМЫ НЕФОРМАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Введение. В настоящее время общество вступило в новую фазу своего развития – фазу глобальной информатизации.

Информатизация – это процесс преобразования жизнедеятельности общества на основе постоянного, активного использования достоверных, исчерпывающих и своевременных знаний во всех ключевых видах человеческой деятельности, требующих создания системы состоящей из средств накопления, хранения, обработки и передачи информации [2].

Важное место в процессе информатизации общества должна занимать информатизация образования.

Идеи создания и продвижения современных технологий обучения, базирующихся на основе всеобщей компьютеризации и информатизации педагогических систем, обуславливается следующими мировыми тенденциями [2]:

- развитие всемирной производственной инфраструктуры;
- информатизация и автоматизация всех отраслей;
- изменение профессиональной структуры общества и мировоззренческих взглядов человека на труд;
- информационная интеграция образования в мировую систему.

В законопроекте Украины «О внесении изменений в некоторые законы Украины» от 12.02.2015 законодательно признается наличие наряду с традиционной формой образования еще двух его видов: неформального и информального (самообразование) [1]. Формальное образование организовывается, как правило, в классической форме. Информационные технологии в данном случае используются для обеспечения дистанционного образования. С другой стороны, неформальное образование является специально организованным, проводимое не в рамках образовательных программ и квалификаций или без квалификации вообще. Оно является альтернативным, дополняющим к формальному образованию, и должно продолжаться на протяжении всей жизни.

Таким образом, перспективы современного образования во многом связаны с совершенствованием информационно-коммуникационных технологий, и, в свою очередь, созданием инновационных педагогических методик, которые основаны на их внедрении в одной из форм образования – неформальное образование.

Целью исследования является анализ основных принципов построения системы неформального образования; обоснование системной структурной ее модели, декомпозиция системной модели на частные модели подсистем и анализ платформ дистанционного образования педагогической подсистемы.

Структурная модель системы неформального образования. Одной из обязательных и ключевых особенностей неформального образования является направленность на практическую деятельность. Именно практическая направленность неформального образования и возможность учиться дистанционно больше привлекает аудиторию взрослых, чем аудиторию абитуриентского возраста.

Обучение в такой ситуации принимает формы индивидуально-ориентированного, гибкого, и, что самое важное, непрерывного. Образовательными мероприятиями неформального образования являются [2]:

- краткосрочные коллективные занятия;
- индивидуальные занятия, преследующие практические цели;
- курсы повышения квалификации.

Такие образовательные мероприятия организуются и проводятся вне формальной системы с использованием дистанционного обучения. В связи с этим эффективность такой системы напрямую зависит от использования современных информационных технологий.

Для того чтобы понять, каким образом информатизация влияет на всю систему неформального образования, необходимо разработать ее системную структурную модель и провести декомпозицию системной модели на частные модели подсистем и блоков.

Система современного неформального образования, основанная на новых информационно-коммуникационных технологиях, может включать в себя следующие основные взаимосвязанные подсистемы: экономическую, педагогическую, технологическую, организационную, теоретико-методологическую (Рис. 1) [2].

В докладе дан анализ каждой из этих подсистем, их архитектуры и взаимосвязей. Выявлены и обоснованы задачи, которые решаются в процессе работы системы неформального образования. Особое внимание уделено видам информации, которой обмениваются подсистемы.

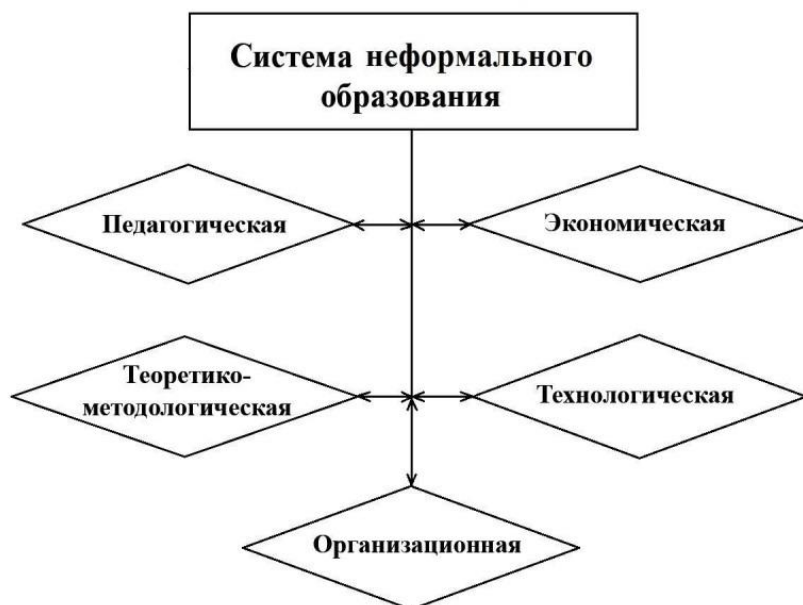

Рис.1. Структурная модель системы неформального образования

Эффективная работа такой системы невозможна без применения современных информационных технологий. На данный момент существует множество платформ дистанционного обучения и систем управления базами данных (СУБД), которые можно использовать в такой подсистеме. У каждой из этих информационных технологий есть свои достоинства и недостатки, именно поэтому актуальным является решение задачи рационального выбора соответствующих информационных технологий. В качестве примера использования ИТ в педагогической подсистеме в докладе рассмотрены платформы дистанционного обучения, которые используются в педагогической подсистеме. На данный момент существует множество подобных платформ обучения, но в докладе рассмотрены наиболее эффективные и популярные [3].

Роль технологической подсистемы в модернизации образования заключается в постоянном использовании новых информационных технологий. При этом развитие технологической подсистемы образования сопровождается радикальными изменениями во всех других подсистемах: педагогической, организационной, экономической – и даже существенно затрагивает теоретические и методологические основания образовательной системы. То есть, развитие технологической подсистемы влечет за собой становление принципиально новой образовательной системы, которая может обеспечить предоставление образовательных услуг миллионам людей при сокращении удельных затрат на образование.

Принципиальным отличием системы неформального образования от формального является ее полная зависимость от технологической подсистемы.

Таким образом, в докладе на основе анализа принципов построения системы неформального образования, предложена и обоснована системная структурная ее модель. Проведен анализ педагогической подсистемы и информационных технологий, которые в ней используются. Показано, что одной из ключевых подсистем является технологическая и, следовательно, ее совершенствование позволит повысить эффективность функционирования всей системы в целом.

Дальнейшие исследования будут посвящены формализации модели системы неформального образования.

Литература:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо визнання неформальної освіти» / http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54026.
2. Абалуев Р. Н., Астафьева Н. Г., Баскакова Н. И. и др. Интернет-технологии в образовании : учебно-методическое пособие. Ч. 3. – Тамбов : Изд-во ТГТУ, 2002. – 114 с.
3. Разработка и использование web-ресурса в качестве педагогического инструментария / Д. Булавин, О. Гончаренко, Г. Поляков // Научный рецензируемый журнал. Белгородского государственного университета. История. Политология. Экономика. Информатика. – № 21(192). – 2014. – Вып. 32/1. – С. 131–136.

Гончаренко Олена Володимирівна¹, Шматков Сергій Ігорович²

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
кафедра німецької та французької мов, канд. пед. наук, ст. викладач
elena_rousse@ukr.net

²Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
завідувач кафедри теоретичної і прикладної системотехніки,
доктор технічних наук, професор
S.Shmalkov@karazin.ua

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ (ДОСВІД ФРАНЦІЇ)

Задля сучасного розвитку підприємств та установ необхідно прикладати максимум зусиль для досягнення високого рівня професіоналізму співробітників, досконалого володіння ними сучасними формами та методами роботи пов'язаних з їхньою професійною діяльністю. Основним завданням системи безперервного професійного розвитку фахівців є збереження їхніх знань та навичок, постійне їхнє

оновлення та удосконалення відповідно до потреб, продиктованих сучасністю.

На сьогодні задля удосконалення системи післядипломної професійної освіти в Україні необхідно вирішити низку питань, серед яких пошук прогресивних форм підвищення професійної кваліфікації фахівців із залученням найновіших методів навчання та передових інформаційних технологій. Глобальні інформаційні мережі це – один із найбільш швидких, зручних, доступних та економічно виправданих способів отримання майже будь-якої інформації в усьому світі. Тому за останні десятиріччя перспективним напрямом розвитку системи підвищення професійної кваліфікації фахівців розвинених країн світу є дистанційна (зокрема у режимі online) форма навчання, завдяки якій підвищення професійної кваліфікації можливе без припинення робочого процесу, тобто є максимально доступним для кожного фахівця.

Для нашої країни такий підхід у навчанні є недостатньо розвинутим, особливо для післядипломної професійної освіти, але він сприятиме значному підвищенню рівня професійної підготовки спеціаліста і, можливо, – подальшим реформам у системі післядипломної освіти. Постає питання, що слід розуміти під дистанційною формою навчання у післядипломній професійній освіті, від чого саме залежить ефективність такого навчання?

Слід зазначити, що питання післядипломної професійної освіти цікавить українських дослідників різних галузей науки. Досліджуються як загальні аспекти післядипломної освіти (Т. М. Десятов, Л. І. Тарусова), так і конкретні сфери післядипломного професійного навчання: післядипломна педагогічна освіта (О. В. Глузман, Н. Г. Протасова, А. І. Кузьмінський, Л. І. Даниленко), післядипломна освіта держслужбовців (В. Л. Журавський, Л. І. Плаксій, В. А. Яцюк, О. А. Харченко) та інші. У своїх доробках науковці розглядають педагогічні, методичні особливості навчання, особливості змісту навчання у межах післядипломної професійної освіти, але дистанційному навчанню в цих роботах приділено недостатньо уваги.

У цьому контексті є корисним звернутися до досвіду європейських країн, а саме Франції, оскільки післядипломна освіта співробітників (*la formation professionnelle continue*) є рушійною силою економічного розвитку цієї країни з моменту прийняття закону Делора у 1971 році [1]. Щодо дистанційної форми навчання в цій країні, то вона має свою тривалу історію [2].

Вітчизняні науковці цікавляться французьким досвідом з питань дистанційного навчання. І. А. Попко займається дослідженням дистанційного навчання у Франції, а саме його розвитком у післядипломній професійній освіті. І. М. Дуніна у своїх дослідженнях аналізує платформи, що використовуються у дистанційному навчанні

Вищими навчальними закладами у Франції. Але, незважаючи на зацікавленість українських дослідників у вивченні цього досвіду, залишається багато нерозглянутих питань саме у організації якісного функціонування системи сучасного дистанційного навчання в рамках післядипломної професійної освіти.

Тому **мета** статті: з'ясувати сутність поняття дистанційного навчання у післядипломній професійній освіті Франції та проаналізувати його організаційні засади.

За останні десять років вимоги до післядипломної освіти фахівців у Франції значно змінилися. Слід зазначити, що післядипломна професійна освіта, це освіта, насамперед, дорослої аудиторії, аудиторії, яка вже має достатній професійний та життєвий досвід. Отже, сприйняття такою аудиторією академічних методів передачі знань часто буває безрезультативним. Дорослі відмовляються від розширених навчальних програм, що потребують від них роботи над змістом, який їм вже знайомий. Головною вимогою такої аудиторії є оновлення та удосконалення своїх професійних знань та досвіду. Тому навчання у післядипломній освіті має враховувати потреби та досвід аудиторії, а його зміст має бути доступним до розуміння. Відомо, що аудиторія дорослих бажає контролювати своє навчання, обирати самостійно тематичні блоки, які пов'язані саме з її професійною діяльністю, що необхідно для професійного зростання та удосконалення. Тож методи навчання дорослої аудиторії, яка проходить навчання у межах післядипломної професійної освіти, мають бути адаптовані до її життєвих та професійних ситуацій.

Використання дистанційного навчання у післядипломній професійній освіті задовольняє одну з потреб аудиторії дорослих – можливість отримувати знання на робочому місці або в домашніх умовах, що дуже важливо для організацій та приватних осіб. Однак виникає питання, як адаптувати таке навчання до потреб, задач, режиму та ритму навчання.

У 1993 році французьке Міністерство праці та зайнятості вперше надає визначення дистанційному навчанню: «...спосіб навчання, ґрунтується на самостійному навчанні або з викладачем (частково або повністю). Може відбуватися вдома, на підприємстві або у центрі навчання. Головними рисами такого навчання є його гнучкість, особливість форм педагогічної організації, доступність, відмінність від формальної освіти» [3]. Було визначено, що дистанційне навчання зосереджується на людині, яка навчається. З процесу навчання, що має можливість чергувати індивідуальні та групові заняття, не виключаються викладач або члени робочого колективу. Загальними цілями дистанційного навчання є полегшення доступу до післядипломної професійної освіти та просування нових способів навчання.

Це визначення було схвалено на міжнародному рівні з уже існуючими на той час різними назвами дистанційного навчання, як: flexible training (гнучка підготовка), flexible learning (гнучке навчання), Open and Distance Learning (відкрите дистанційне навчання) та ін.

Характерною особливістю нового навчання на відстані стає незвичний взаємозв'язок простору і часу навчання. Умови навчання значно змінилися як для того, хто навчається, так і для викладача, який проводить навчання: в один і той же самий час, але на віддаленій відстані; в одному місці, але у різний час; в однаковий час, але у різних місцях. Ці нові умови часу та простору постійно вимагали радикального оновлення педагогічних форм навчання (індивідуальна або колективна самоосвіта, організаційне навчання), методів навчання, навчальних матеріалів, інформаційних технологій тощо. Тобто, мало місце повне оновлення педагогічних технологій навчання, що мають відрізняються від традиційних, які ґрунтуються на так званих правилах «трьох єдностей» класичного театру[3]: єдність часу, місця і дії (фіксований графік, постійна аудиторія, режим навчання, спланована педагогічна дія). Правила замінилися на «три гнучкості»: гнучкий графік, гнучкість простору і часу, диференційовані способи педагогічної дії.

У зв'язку з цим з'являються поняття «дистанційне» та «відкрите навчання». Так, якщо дистанційне навчання – це порушення єдності місця, то відкрите навчання – це порушення єдності часу і дії навіть в одному місці. Отже, порушення усіх єдностей характеризує дистанційне відкрите навчання.

Формальна система освіти не могла забезпечити гнучкість дистанційного та відкритого навчання, що й довело її неефективність для якісної післядипломної професійної освіти. Саме гнучкість навела на необхідність оновлення технологій навчання, що задовольняли б потреби установ та окремих осіб.

Характерні риси гнучкості навчання стали причиною змін механізмів навчання, які поділилися на три рівні:

- «мікро» – учасники навчання: слухачі, викладачі, адміністратори, фахівці з інформаційних технологій;
- «мезо» – сам механізм навчання: його зв'язок та адаптація до потреб як індивідуальних, так і колективних, його розвиток з точки зору дидактики та педагогіки;
- «макро» – організація самого навчання: замовники навчання, політичне соціальне середовище.

Отже, впровадження дистанційного та відкритого навчання радикально змінили не тільки умови навчання, але і впровадили у Франції так зване договірне навчання у межах післядипломної професійної освіти, що залежить від людських, організаційних, педагогічних, технологічних ресурсів.

Розглянемо детальніше кожен з наведених ресурсів. Так, головну роль серед людських ресурсів у післядипломній професійній освіті у Франції виконує форматор. В українських реаліях форматору відповідає фахівець-практик, якого було включено до переліку учасників освітнього процесу законом України «Про вищу освіту» [4]. Під терміном «форматор» розуміється фахівець-практик, який здійснює підвищення кваліфікації фахівців як професійну діяльність шляхом використання власного професійного досвіду в процесі викладання (дистанційно, в аудиторії, на робочому місці), має професійну неформальну освіту в галузі педагогіки та андрагогіки. Але слід зазначити, що робота у команді є необхідною задля якісного дистанційного та відкритого навчання у межах післядипломної професійної освіти. Тому форматор (фахівець-практик) має працювати разом з командою адміністраторів, викладачів та фахівців з інформаційних технологій. Отже, форматор не єдиний «володар знань», але він є фахівцем окремої професійної галузі, ведучим у групі, організатором педагогічного спілкування зі слухачами, експертом дій, фахівцем, який оцінює знання.

Інші функції робочої команди можуть бути виконані одним або кількома особами відповідно до їхніх обов'язків. Так, функції поділяються на: функцію «розробник навчальних ресурсів»; функцію «експерт з інформаційних технологій» (створення доступного педагогічного інструментарію, розміщення навчальних ресурсів тощо); функцію «постачальник постійного зв'язку» (передача інформації, забезпечення зв'язку з учасниками навчання, вирішення непередбачених обставин).

Основою організаційного та педагогічного ресурсів у Франції, яка б забезпечувала функціонування головних характеристик дистанційного та відкритого навчання (гнучкість та пристосування до простору), підтримували послідовність та успіх навчання, безперервний контроль є **інженерія**. Саме інженерія є теоретичною основою організації та педагогічного забезпечення післядипломної професійної освіти у Франції. Вона визначається як засіб, що забезпечує навчання, спрямоване на удосконалення професійних навичок виконувати посадові обов'язки через: генеральне планування, детальне планування, умови та порядок навчання, його послідовність, сценарій занять, реальну та цільову професійні ситуації, а також ситуацію перевірки та план конкретних дій. Інженерія поділяється на три види: політичну інженерію, інженерію навчання та педагогічну інженерію. Політична інженерія має стратегічний рівень, її діяльність стосується загальної політики, менеджменту, політики навчання, політики зв'язку та якості навчання. Її виконавцями є сама держава, регіональні адміністративні установи-замовники (рівень макро). Інженерія навчання має організаційний рівень. Напрямок її діяльності полягає в аналізі потреб, проектуванні (плануванні) та у встановленні порядку оцінювання навчання. Роль виконавців виконують заклади навчання, відповідальні за навчання, співробітники, асистенти, тобто

розробники (рівень мезо). Педагогічна інженерія має навчальний рівень, її виконавцями є форматори. Напрямом її діяльності є: визначення умов навчання, відбір стажерів, оцінка наявної підготовки, застосування педагогічних прийомів залежно від потреб та очікувань стажерів від навчання та вимог установи, підприємства або організації, управління навчанням, оцінка отриманих знань, підтвердження їхньої якості (рівень мікро) [5]. Тож інженерія навчання та педагогічна інженерія є необхідними у разі якісного забезпечення дистанційного та відкритого навчання у Франції.

Щодо технологічних ресурсів, то для підтримки дистанційного та відкритого навчання у межах післядипломної професійної освіти постає необхідність спільної роботи комп'ютерних систем, які підтримували б спільні заходи, пов'язані з реалізацією навчальних проєктів, що залежать від професійної діяльності замовників навчання. У галузі освіти йдеться про створення віртуальних кампусів, які б могли умістити в себе різні стилі навчання і організації занять, забезпечити формування знань через спілкування та спільну роботу. Віртуальний кампус має два нерозривні аспекти: організація навчання та створення середовища навчання; розміщення змісту навчання залежно від потреб індивідуальних або колективних відповідно до цільової аудиторії або окремих користувачів. Забезпечити роботу такого кампусу можуть платформи, робота яких залежить від інформаційних технологій, що своєю чергою мають задовольняти вимоги до якісної організації (економічні, політичні аспекти), педагогічного забезпечення дистанційного навчання.

Як **висновок** зазначимо, що дистанційне навчання у межах післядипломної професійної освіти в Україні знаходиться на початковому рівні свого розвитку. Вивчення та впровадження досвіду розвинутих країн, особливо Франції, де вже відпрацьовані і загальноновизнані організаційні засади для якісного забезпечення дистанційного навчання, є корисним для вітчизняної освіти. У статті з'ясовано сутність дистанційного навчання у Франції, проаналізовано його умови, що дозволило зробити висновок про необхідність оновлення технологій навчання. Розглянуто ресурси та засоби дистанційного навчання, що забезпечують якісне його функціонування. Доведено, що основним засобом, який забезпечує навчання, спрямоване на удосконалення професійних навичок фахівців у Франції, є «інженерія», яка своєю чергою поділяється на: «політичну інженерію», «інженерію навчання» та «педагогічну інженерію». Подальші наукові пошуки мають бути направлені на розширення змісту та уточнення ролі «інженерії навчання» та «педагогічної інженерії» у післядипломній професійній освіті у Франції.

Література:

1. Loi n° 71-575 du 16 juillet 1971 portant organisation de la formation professionnelle continue dans le cadre de l'éducation permanente [Ressource en ligne]. Mode d'accès: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000687666&categorieLien=cid>
2. Petite histoire de la formation à distance [Ressource en ligne]. – Mode d'accès : <https://format30.com/2014/02/04/petite-histoire-de-la-formation-a-distance-infographie/>
3. Chantal d'Halluin, Michel Loonis La formation ouverte à distance / C. D'Halluin, M. Loonis // Revue internationale de l'éducation de Sévres № 23 . – 1999. – 107-116 p.
4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37–38. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
5. Гончаренко О. Підготовка форматорів до роботи у системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції : автореф. дис... на здобуття ступеня канд. пед. наук. : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Гончаренко Олена Володимирівна. – Слов'янськ , 2015. – 20 с.

**Закревский А. Н.¹, Тимченко А. Н.², Карапетян О. Ю.³,
Загубиженко Т. А.⁴, Бугакова О. В.⁵, Закревский К. А.⁶**

^{1,3} Харьковская медицинская академия последипломного образования,

² Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

⁴ КУОЗ «Областная клиническая больница – Центр экстренной
медицинской помощи и медицины катастроф»

^{5,6} Харьковская гимназия № 116

andreyzakrevsky@gmail.com

РОЛЬ ДИСТАНЦИОННОГО ЭКГ-КОНСУЛЬТИРОВАНИЯ И ПУЛЬСОКСИМЕТРИИ В КОМПЛЕКСНОЙ ОЦЕНКЕ СОСТОЯНИЯ ЗДОРОВЬЯ ШКОЛЬНИКОВ

Важнейшим фактором как физического, так и психического развития подростков является физическая активность, кроме того она улучшает успеваемость. С возрастом уровень физической активности у подростков снижается, они больше времени проводят за компьютером и телевизором. Малоподвижный образ жизни, минимальное участие в физических видах деятельности приводит к развитию сердечнососудистых заболеваний уже в подростковом возрасте. Оценка подростками собственного здоровья изменяется с возрастом, нарастают гендерные различия.

Стимулирование физической активности среди детей и подростков – это важное направление профилактических действий в целях снижения повышенной массы тела, ожирения и риска развития сердечнососудистых заболеваний. Согласно приказу № 518/674 МОЗ и МОН Украины относительно медико-педагогического контроля, за физвоспитанием детей в общеобразовательных школах определяют функционально-резервные возможности сердечно-сосудистой системы. Для надежного прогнозирования риска синдрома внезапной смерти у подростков необходим комплексный подход.

Стремительно входят в повседневную практику различных европейских стран услуги электронного здравоохранения, для чего необходимо совершенствование системы оказания качественной и своевременной медицинской помощи, создание баз данных о состоянии здоровья населения, внедрение в практику инновационных технологий для максимально быстрой регистрации, передачи и получения информации, вовлечение в процесс профилактики заболеваний самих пациентов. Повышение эффективности оценки функционально-резервных возможностей сердечно-сосудистой системы школьников путем комплексного обследования с использованием пульсоксиметрии и дистанционного ЭКГ-консультирования является одним из приоритетных направлений современных исследований.

На базе Харьковской гимназии № 116 нами обследовано 60 детей в возрасте 14–16 лет (26 девочек и 34 мальчика). Обследованные были разделены на 3 группы по результатам пробы Руфье методом пульсоксиметрии. В первую группу вошли 25 подростков, у которых уровень функционального резерва сердца был «низким», во вторую – 29 подростков, у которых уровень функционального резерва сердца был «удовлетворительным» и «средним», в третью (контрольную) группу – 6 подростков с «хорошим» и «высоким» функциональным резервом.

Каждому подростку была проведена проба Руфье с оценкой уровня функционального резерва сердца и ЭКГ с последующей дистанционной передачей и интерпретацией данных в диагностическом центре. Всем детям проведено ЭКГ исследование при помощи устройства отображения электрокардиографического сигнала на телекоммуникационных устройствах «Москит» с последующей дистанционной передачей данных в КДЦ. Прибор «Москит» относится к современным мобильным (m-health) устройствам сбора, анализа и передачи медико-санитарных данных и предназначен для индивидуального применения пациентами и врачами функциональной диагностики, терапевтами, кардиологами. Отображение ЭКГ пациента происходило непосредственно на экране мобильного телефона на базе Android. Сохранение ЭКГ сигнала и данных пациента в электронной базе на мобильном телефоне с последующим переносом информации на компьютер дало возможность немедленной передачи ЭКГ

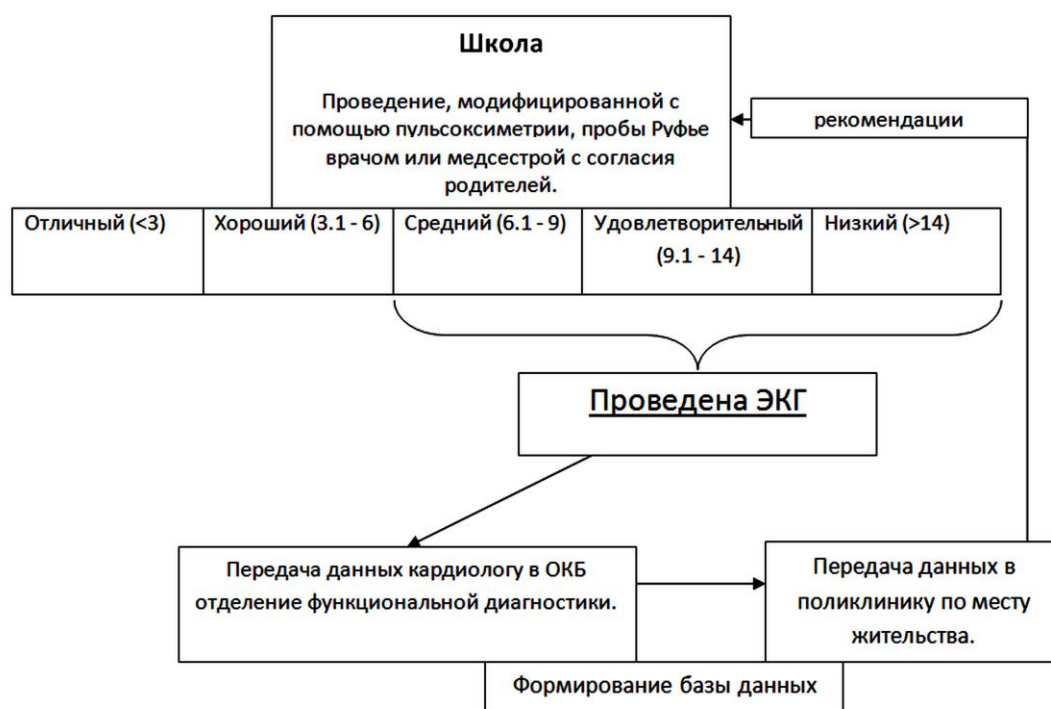
в удаленный консультационный центр и получение консультации по мобильному телефону. Также нами систематизированы результаты проведения пробы Руфье с использованием пульсоксиметрии у подростков, которых мы условно разделили на следующие группы: 1 – подростки, занимающиеся дополнительно в спортивной секции, 2 – занимающиеся творческой деятельностью и 3 – ничем не занимающиеся. Анализ полученных результатов свидетельствует о достоверном ($p < 0,05$) различии физической подготовленности и функционального резерва сердечнососудистой системы у подростков, занимающихся дополнительно в спортивной секции и группами подростков, занимающихся творческой деятельностью и ничем не занимающимися.

Анализ данных, полученных при проведении пробы Руфье в трех группах подростков с различной ежедневной физической нагрузкой, позволяет выделить пять уровней функционального резерва сердца. Нами выявлено значительное преобладание уровней сниженного функционального резерва сердца у подростков над «высокой» и «хорошей» физической подготовленностью, которая составляет всего $10 \pm 4 \%$ (6 детей) от общего числа обследованных подростков. Достоверные различия отсутствовали между частотой встречаемости высокого и хорошего, а также среднего и удовлетворительного уровней функционального резерва сердца. Всем подросткам также было проведено ЭКГ обследование с последующей дистанционной передачей данных в консультативно-диагностический центр Харьковской областной клинической больницы, где произведена обработка данных. У всех обследованных регистрировался ведущий синусовый ритм, синусовая тахикардия достоверно чаще ($p < 0,05$) регистрировалась у детей 1 и 2 групп в $84 \pm 7 \%$ и $62 \pm 9 \%$ случаев соответственно по сравнению с контрольной группой ($33 \pm 21 \%$).

Обращает внимание наличие у подростков с низким функциональным резервом сердца таких значимых вариантов аритмий, как синоатриальная блокада 2 ст. тип 1 у $4 \pm 4 \%$ и желудочковых экстрасистол у $12 \pm 7 \%$ обследованных. Во 2 и 3 группах синоатриальная блокада и экстрасистолии не были зарегистрированы. Положение электрической оси сердца у детей 1 и 2 групп характеризовалось отклонением вправо $32 \pm 10 \%$ и $31 \pm 9 \%$, в контрольной группе у всех детей зарегистрировано вертикальное положение электрической оси. Нарушение внутрижелудочковой проводимости по правой ножке пучка Гиса достоверно не различалась в группах сравнения, а нарушения процессов реполяризации миокарда преобладали у подростков 1 и 2 групп $60 \pm 10 \%$ и $41 \pm 9 \%$ соответственно и не были зарегистрированы у обследованных 3 группы с высокими показателями функционального резерва сердца.

В ходе проведения работы выработан **алгоритм комплексного обследования подростков:**

Алгоритм

Алгоритм обследования подростков позволяет на ранних этапах своевременно выявлять патологические изменения со стороны сердечнососудистой системы, сформировать группы риска и базу данных для последующего наблюдения и контроля за динамикой состояния здоровья.

Проведенное дистанционное ЭКГ-консультирование позволяет усовершенствовать модель проведения обследования подростков в школах, что, несомненно, улучшит оказание лечебно-профилактической помощи детям в современных условиях.

Івашина Людмила Петрівна

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, старший викладач кафедри професійної освіти та менеджменту
ivashynal@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДИРЕКТОРА ШКОЛИ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Однією з визначальних тенденцій розвитку сучасного навчального закладу є здатність директора постійно поповнювати свої знання, опановувати нові вміння та навички, інтелектуально та професійно розвиватися, тобто вчасно проходити курси підвищення кваліфікації. Професійна компетентність директора школи як основа реформування освітньої сфери суспільства викликає значний інтерес, тому багато вітчизняних науковців вивчали сутність і зміст підвищення кваліфікації директора школи за дистанційною формою навчання. Доступність комп'ютерів та Інтернету широким верствам населення сприяє поширенню дистанційного навчання. З'явилася можливість спілкуватися та отримувати зворотний зв'язок від будь-якого слухача курсів підвищення кваліфікації, зокрема і директора школи.

Мета статті. Визначити особливості курсів підвищення кваліфікації директора школи за дистанційною формою навчання.

Аналіз актуальних досліджень. У статтях науковців В. М. Кухаренка та В. В. Осадчого обговорюються особливості запровадження курсів підвищення кваліфікації за дистанційною формою навчання. Теоретичні та практичні питання дистанційного навчання розглядалися також і в роботах А. А. Андрєєва, В. Ю. Бикова, Г. С. Молодих, Н. Г. Сиротенка, С. О. Сисоевої, П. В. Стефаненка.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку освіти дистанційна форма навчання набуває все більшого значення серед педагогічних технологій. Чи можливо застосовувати дистанційну форму навчання для директора школи? Дистанційна форма навчання здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних технологій у реальному часі і спрямована на удосконалення фахової майстерності керівника навчального закладу. Курси підвищення кваліфікації директора школи за дистанційною формою навчання є спрямованою і контрольованою самоосвітою, заснованою на єдності їхньої самостійної праці та оцінки рівня підготовки. Дистанційна форма навчання дає можливість створення систем масового безперервного самонавчання, загального обміну інформацією. Дистанційна форма навчання дає змогу директору школи оволодіти необхідними знаннями, навичками, вміннями та розвинути професійну компетенцію у межах дистанційного навчального

процесу, а також детально розкриває роботу викладача у навчальному середовищі, що організоване з використанням дистанційних технологій навчання.

Післядипломні навчальні заклади розвивають дистанційну форму навчання і є перевагами над традиційними формами, а саме дають можливість директору школи опановувати основні теоретичні положення сучасної педагогічної науки, сутність виховної системи школи, зміст, напрями, методи та форми організації виховної роботи, методику проведення та аналізу педагогічної ради, виховної справи, організації системи виховної роботи у школі, сутність, види та критерії оцінювання передового педагогічного досвіду, узагальнення власного досвіду, створювати умови для самореалізації та самоствердження особистості тощо.

Дистанційне навчання реалізується двома шляхами:

- застосування дистанційної форми як окремої форми навчання,
- використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах.

З-поміж особливостей, які має дистанційне навчання порівняно з іншими формами навчання В. М. Кухаренко [2, с.87] відносить: можливість інтерактивної взаємодії між викладачем і тим, кого навчають, у діалоговому режимі, наближена за формою до взаємодії при традиційному аудиторному навчанні; швидке доставляння навчальних матеріалів в електронному вигляді; оперативний доступ до баз знань, розміщених у мережі Інтернет; можливість тестування знань у дистанційному режимі; створення «віртуальних груп» (оперативна взаємодія студентів між собою); використання індивідуального робочого місця.

Відзначають головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції та семінари;
- демократичний зв'язок "викладач – студент";
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації.

На думку Осадчого В. В., серед цілей впровадження дистанційної форми навчання виокремлюють такі:

1) підтримка традиційного навчального процесу, коли через програмну платформу системи дистанційного навчання здійснюється поширення навчальних матеріалів та спілкування зі студентами;

2) реалізація власне дистанційної форми навчання для слухачів, які не можуть відвідувати очні заняття;

3) робота з новими цільовими аудиторіями (інклюзивне та неперервне навчання, навчання засуджених та дорослого населення, підвищення кваліфікації, бізнес-сектор)[3].

Висновки. Отже, дистанційна форма курсів підвищення кваліфікації забезпечує рівний доступ та якість освіти, скорочує терміни аудиторного навчання в навчальній аудиторії, збільшує терміни навчання на дистанційному етапі, надає більше часу на обмірковування та формулювання власних ідей, має доступ до навчальних матеріалів, практичних завдань, джерел інформації, Інтернет-ресурсів, електронних конспектів, розміщених на платформі підтримки дистанційного навчання Moodle. Таким чином, вести заняття з дистанційної форми навчання повинні високопрофесійні, творчі викладачі, котрі мають високий науковий рівень володіння предметом та методикою його викладання.

Література:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.cdo.com.ua/info/doc_ukr.htm (23.04.13)
2. Кухаренко В. Роль викладача в системі дистанційного навчання / В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Твердохлебова // Новий колегіум. – 2004. – № 5–6. – С. 86–88.
3. Осадчий В. В. Система дистанційного навчання університету [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://lib.mdpu.org.ua/nvsp/articles/2010/30_05.pdf
4. Сисоєва С. О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2003. – Вип. III–IV. – С. 78–87.
5. Яценко Г. Комунікативна сутність дистанційного навчання: постановка проблеми / Г. Яценко // Вища освіта України. – № 3. – 2007. – С. 70–74.

Коваленко Світлана Миколаївна

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,

доцент, кандидат педагогічних наук

sveta_kovalenko@ukr.net

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Актуальність дослідження. На сьогодні очевидним є той факт, що задоволення освітніх потреб усіх бажаючих, навіть за високих економічних темпів розвитку, є неможливим у межах традиційної стаціонарної системи через відсутність достатньої кількості необхідних ресурсів – кадрового забезпечення, фінансової підтримки та кампусної інфраструктури (навчальних корпусів, бібліотек, лабораторій, гуртожитків). Саме тому виникнення альтернативних навчальних закладів, що дають можливість отримати формальну освіту поза інституційними межами, є радикальним засобом вирішення проблеми забезпечення зростаючих потреб в освіті.

У цьому контексті основою нової освітньої парадигми є дистанційна освіта, яка базується на активному використанні у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій та засобів комунікації, а отже, дозволяє викладачеві та студенту, роз'єднаним у просторі, інтерактивно взаємодіяти на всіх етапах навчального процесу.

Одним із шляхів вирішення окресленої проблеми є врахування досвіду високорозвинених країн світу, зокрема Великої Британії, де дистанційна освіта є одним із пріоритетів державної політики, ґрунтується на давніх історичних традиціях, високоякісних показниках, фундаментальних науково-педагогічних дослідженнях, а практика реалізації довела свою дієвість та ефективність.

Аналіз актуальних досліджень. Принципи та механізми реалізації дистанційної освіти досить широко представлено у дослідженнях вітчизняних педагогів. Зокрема, розглядаються дидактичні основи такої форми навчання (А. А. Андрєєв, Є. С. Полат, П. В. Стефаненко, А. В. Хуторський та ін.), аналізуються особливості використання нових інформаційних технологій у дистанційній освіті (В. Ю. Биков, Ю. І. Машбиць, Г. Кедрович, А. А. Стогній, Н. І. Шкіль та ін.). Порівняльна база досліджень у цьому напрямі не є такою повною. Основні наукові праці, що розкривають цей аспект проблеми, належать таким авторам: В. Т. Волов (характеристика провідних тенденції розвитку дистанційної освіти на Заході), О. Ю. Хахубія (перспективи розвитку дистанційної освіти у США), О. М. Либін-Левач (реалізація дистанційного навчання у Відкритому Університеті Ізраїлю).

Актуальність проблеми ефективної реалізації дистанційних технологій освіти в Україні та відсутності вичерпних досліджень на прикладі британської освітньої системи, з огляду на її домінуючі позиції у

цьому питанні, зумовлює необхідність проведення відповідного дослідження. Отже, метою даної публікації є висвітлення та аналіз основних механізмів упровадження дистанційного навчання у системі післядипломної освіти Великої Британії. *Практичне застосування полягає у можливості* проаналізувати основні переваги дистанційної форми освіти у порівнянні з традиційною; охарактеризувати провідні моделі дистанційного навчання, які на сьогодні функціонують у британській системі післядипломної освіти з перспективою їхнього застосування у вітчизняній системі освіти.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з 70-х років минулого століття поняття “дистанційне навчання” у Великій Британії набуло якісно нових характеристик, що пов’язано з розширенням матеріально-технічної бази дидактичних засобів, до яких поступово додалися радіо-, відео- та аудіозасоби, супутникове та кабельне телебачення, комп’ютерні глобальні та локальні мережі, мультимедійні засоби.

На сучасному етапі дистанційне навчання характеризують такі обов’язкові компоненти:

- відсутність безпосереднього контакту між викладачем та студентом, на відміну від традиційного навчального процесу;
- вплив навчального закладу на планування та підготовку навчальних матеріалів, на відміну від самостійного навчання;
- активне використання у навчальному процесі інформаційних технологій та засобів масової комунікації;
- наявність системи зворотного зв’язку між викладачем та студентом;
- можливість інтерактивного навчання з тьютором [2].

Особливістю дистанційної форми навчання є відкритість системи освіти для її споживачів, що передбачає проведення політики “вільного” доступу до послуг вищої школи та виражається у відсутності обмежень стосовно віку, початкового освітнього рівня, вступних контрольних заходів (тестування, екзамени, співбесіди). Студенти мають можливість обирати власний час, термін та темп навчання, оскільки прийом до вищого навчального закладу здійснюється протягом всього навчального року, що значною мірою сприяє залученню широкого кола представників різноманітних груп та категорій населення, утверджуючи таким чином принципи демократичності та рівності освітніх можливостей. У більшості випадків студент моделює власну навчальну програму шляхом вибору із системи курсів.

Крім того, специфіка та дидактичні можливості дистанційного навчання роблять його фінансово ефективним порівняно з обсягом витрат на традиційне стаціонарне навчання. Так, Відкритий Університет Об’єднаного Королівства (ВУОК) досяг 50 % економії на собівартості навчальних програм. На сьогодні він є взірцем фінансової рентабельності

та окупності навчальних програм, які вивчаються з використанням дистанційних технологій. Загалом процент економічності дистанційних програм, які впроваджуються в університетах та коледжах Британії, варіюється від 20 % до 50 %. Основними показниками рентабельності дистанційної освіти виступають такі:

- початкові витрати на створення нових навчально-методичних програм для дистанційної освіти надзвичайно масштабні, проте їхнє активне використання широким колом споживачів зменшує собівартість навчання;

- через те, що організація навчального процесу проходить “поза кампусом”, скорочуються витрати на утримання гуртожитків та навчальних корпусів;

- істотно скорочуються або і зовсім зникають витрати на переїзд до місця навчання та проживання;

- можливість поєднання навчання і професійної діяльності виступає важливим економічним лейтмотивом продовження освіти [4; 3].

Створення навчальних закладів нового типу, що функціонували за принципами відкритості, гнучкості та доступності, стало своєрідною “ новою ерою ” для розвитку вищої освіти. Існуюча на сьогодні в Британії мережа навчальних закладів, які пропонують дистанційні навчальні програми, є досить розгалуженою, і базується на відомих в усьому світі моделях [1].

Модель 1. *Автономні навчальні заклади.* Навчальні заклади, орієнтовані виключно на організацію та проведення програм дистанційно, з використанням мультимедійних засобів навчання. Яскравим прикладом цієї моделі є Британський Відкритий Університет (OU UK), який на сьогодні надає можливість отримати вищу освіту дистанційно близько 200 тис. студентам, включаючи закордонних слухачів (зокрема з України). Відкритий Університет обслуговує 22 % студентів від загальної кількості заочного ринку навчання Британії.

Координація навчального процесу відбувається через розгалужену мережу регіональних центрів та консультаційних пунктів, за допомогою викладачів-консультантів (тьюторів). За кожним консультантом закріплені студенти, кількість яких може варіюватися залежно від типу курсу, місцевості та навчального навантаження викладача.

Останнім часом спостерігається процес активного впровадження моделі онлайн-навчання (online learning), що передбачає широке використання локальних та глобальних комп’ютерних мереж у структурі навчального процесу Відкритого університету. Інтерактивний контакт у режимі онлайн дає можливість швидко надіслати і одержати навчальний матеріал, організувати та отримати консультацію, взяти участь у роботі електронної конференції тощо. Виділяють три типи курсів, що базуються

на активному використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ):

- *веб-інтенсивні* (Web-intensive) – навчальний процес повністю відбувається в онлайн-режимі;
- *веб-фокусовані* (Web-focused) – передбачається використання ІКТ як обов'язкового елементу навчальної програми;
- *веб-підсилені* (Web-enhanced) – забезпечується можливість вільного доступу до електронних послуг, але студенту не обов'язково знаходитися в режимі онлайн [4].

Модель 2. *Консорціум кількох навчальних закладів*. Співпраця кількох навчальних закладів у підготовці програм дистанційного навчання дозволяє підвищити їхню якість, зменшити собівартість та значно розширити студентський контингент. У Британії за такою моделлю з 1987 року функціонує консорціум „Співдружність в освіті” (Commonwealth of Learning), який включає вищі навчальні заклади всіх країн Співдружності, приєднаних до мережі дистанційної освіти на основі телекомунікацій. Таким чином, будь-який громадянин країн Співдружності має можливість отримати необхідну освіту віртуально за межами своєї країни на базі коледжів та університетів, що входять до даного консорціуму.

Модель 3. *Університетська освіта (на базі одного університету)*. Спеціальні відділення вищих навчальних закладів, які фокусуються на програмах заочного, дистанційного, відкритого, самостійного навчання при частковому використанні аудиторних занять. Така схема склалася в Англії у ході тривалого історичного розвитку і на сьогодні залишається однією з найпопулярніших форм освіти, особливо для дорослого контингенту студентів. Студентам заочних відділень пропонуються, крім друкованих матеріалів, аудіо-, відео- та інтерактивні матеріали у режимі онлайн. Аудиторні години у формі семінарських та практичних занять покликані доповнити індивідуальне навчання студента. Обов'язковим компонентом навчання за цією моделлю є викладач-консультант або тьютор, який проводить індивідуальні консультації, використовуючи телефонний зв'язок, а останнім часом – електронну пошту або Інтернет.

Модель 4. *Неформальне дистанційне навчання на основі мультимедійних програм*. Як правило, в Англії ці програми націлені на дорослих людей, які мають прогалини у базових вміннях, та орієнтовані на подолання проблеми функціональної неграмотності. Такі навчальні програми, що стартували в Англії на початку 70-х років XX ст., і на сьогодні не втратили своєї привабливості для широкого загалу. Наймасовішою освітньою кампанією, що охоплює аудиторію близько шести мільйонів глядачів щотижня, вважається кампанія “Brookie Basics”, яка є спільною ініціативою 4-го Національного каналу і компанії “Merсі Ті-Ві” та реалізується за фінансової підтримки Департаменту освіти. У ході трансляції навчальних програм глядачі мають можливість телефонувати до

лінії допомоги „Learndirect” і отримувати поради від спеціально підготованих консультантів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, проведене дослідження дає можливість зробити висновок про перспективність використання дистанційних форм навчання з активним застосування сучасних інформаційних технологій у нашій країні. В Україні процес упровадження технологій дистанційного навчання у навчальний процес поступово інтенсифікується. У грудні 2000 року була затверджена Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, проте її практична реалізація потребує часу та значних матеріальних інвестицій. Але досвід британської системи вищої освіти доводить, що на сьогодні це прогресивна форма освіти, особливо для певних категорій населення, які не можуть отримати освітні послуги за традиційною схемою. Фактично вона дає можливість повною мірою реалізувати концепцію неперервної освіти та суспільства, що навчається, розширивши при цьому до максимуму коло людей, які мають доступ до освітніх ресурсів, та скоротивши до мінімуму як матеріальні витрати споживачів освітніх послуг, так і державні кошти.

Дослідження даного питання не вичерпує зазначену проблему. Особливо перспективним може бути подальше вивчення її з точки зору проблеми соціалізації при дистанційному навчанні, удосконалення механізмів контролю за процесом засвоєння знань, реалізація дистанційної технології навчання для систем шкільної, професійної та неформальної освіти.

Література:

1. Anderson T., Dron J. Three Generations of Distance Education Pedagogy. International Review of Research in Open and Distance Learning / T. Anderson, J. Dron [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/890/1826>
2. Soulsby J. Adult learning in the UK is in a policy vacuum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.infonet-ae.eu/en/backgroundreports/adult-learning-in-the-uk-is-in-a-policy-vacuum-1273>
3. Teaching and learning at the OU [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www8.open.ac.uk/about/main/the-ouexplained/teaching-and-learning-the-ou>
4. White D., Warren N., Faughnan S., Manton M. Study of UK Online Learning [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/projects/UKOnlineLearningStudyFinalReport-Mar10-FINAL-FORPUB.pdf>

**Марченко В. Г., Коломійченко Ю. А., Вороньжев І. О.,
Крамний І. О., Корж О. М., Кузьменко О. С.**

Харківська медична академія післядипломної освіти

dist.osvita@med.edu.ua

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ НАВЧАННІ ЛІКАРІВ

Інноваційні технології – це невід’ємна частина сьогодення, їхній розвиток випереджає створення паперових підручників, які доволі швидко застарівають, особливо це стосується клінічних дисциплін, де з’являється багато нових даних, ліків та методик діагностики. Це є викликом для викладачів та навчальних установ у сучасності.

Медицина тривалий час залишалася поза прогресом даних технологій та різних методів подання навчального матеріалу, зокрема дистанційних форм, підтримуючи консервативний метод навчання. На даний час є можливість використання досвіду інших дисциплін та вибору тих методів, які задовольняють потреби медицини.

Заклади України пропонують інновації як серед навчальних матеріалів, так і технологій викладання, для актуалізації матеріалу використовуються електронні підручники, дистанційні системи навчання та «віртуальні пацієнти».

Технологія «віртуальних пацієнтів» набуває актуальності особливо за кордоном, де не можна удосконалювати лікарську майстерність на живих пацієнтах, дана проблема саме вирішується за допомогою автоматизованих систем.

Завдання, яке стояло перед впровадженням інноваційних технологій – адаптація досвіду інших ВНЗ, як правило технічних та теоретичних, для можливостей використання у медичній освіті.

Для впровадження технологій розроблено етапи імплементації, а саме: 1) розроблення контенту (кейсів) для використання їх у навчальному процесі; 2) на основі набутого досвіду створення методичного супроводу для викладачів та розробників; 3) написання методичних рекомендацій для слухачів.

Крім описаних вище кроків стосовно створення та впровадження технології «віртуального пацієнта», використовувався досвід інших країн, зокрема кафедрою наркології ХМАПО спільно з управлінням з наркотиків при ООН створено мультидисциплінарний тренінговий центр для навчання як лікарів-наркологів, так і лікарів суміжних спеціальностей. Отримані матеріали під час співпраці були адаптовані для нашої країни та впроваджені у роботу кафедри, вони також використовуються в роботі центру.

Однією з технологій, яка використовується на базі тренінгового центру є «віртуальний пацієнт», який створений для лікарів багатьох

спеціальностей та покликаний дати їм інформацію, що стосується їхньої професійної діяльності.

Ще одним кроком для широкого використання інноваційних технологій стало створення «симуляційного центру» на базі кафедри медицини невідкладних станів та медицини катастроф, де є у наявності велика кількість муляжів та тренажерів для удосконалення практичних навичок. Для методичного супроводу розроблено Положення про симуляційний центр, яке регламентує його роботу та надає документацію, яка має бути наявною.

Служба дистанційного навчання відіграє одну з провідних ролей у даному процесі, оскільки технології дистанційного навчання дозволяють вийти за межі тренінгових центрів та навчальних кімнат, використовуючи «віртуальних пацієнтів», як складову навчального процесу, на різних клінічних базах ХМАПО та при проведенні навчання на виїзних циклах.

В академії працює два сервери: дистанційного навчання (Moodle) та віртуальних пацієнтів (Open Labyrinth). Дані сервіси дають додаткові інструменти для проведення навчального процесу, а саме використання прямолінійних та розгалужених кейсів для роботи із слухачами.

Використовуючи різні типи кейсів, викладачі отримують можливість створити такого пацієнта, який даватиме інформацію про проблему від базових знань (анатомія та фізіологія) до вирішення діагностично-лікувальних лікарських питань (проведення діагностики та лікування), це так звані прямолінійні кейси, вони використовуються для лікарів-інтернів та лікарів, які навчаються на циклах спеціалізації. Такі кейси ще можна назвати стандартизованими пацієнтами, тому що у слухачів немає можливості змінити той сценарій, який розроблений авторами, вони крок за кроком проходять всі необхідні сходинки даної проблеми, даючи відповіді та перевіряючи себе на знання цієї патології.

В якості більш складної методики застосовуються розгалужені кейси, коли сам слухач обирає наступні кроки в збиранні анамнезу, проведенні клінічних аналізів та діагностичних процедур. Такі «віртуальні пацієнти» є надзвичайно складними, тому що в одному кейсі є кілька сценаріїв, за якими слухач може йти. Вони вимагають відповідної підготовки від авторів-розробників, високого рівня знань основної нозологічної одиниці та суміжних захворювань. Такі кейси використовуються для більш досвідчених слухачів, у яких є певні базові знання, у такий спосіб стимулюючи розвиток клінічного мислення.

З урахування можливостей дистанційних форм навчання відкривається можливість індивідуального підходу до слухачів.

Застосування технології «віртуального пацієнта» дає можливість наближення до практичної роботи лікарів. Це особливо актуально для лікарів загальної практики; дистанційні сервіси дозволяють створювати індивідуальний підхід до слухачів за рахунок поділу їх на малі групи.

Література:

1. Обґрунтування впровадження симуляційних технологій на післядипломному етапі ступінчастої системи практично-орієнтованого навчання лікарів загальної практики – сімейної медицини / О. М. Хвисюк, В. Г. Марченко, О. А. Цодікова, О. М. Корж // Проблеми безперервної медичної освіти та науки. – 2015. – № 3, том 19. – С. 3–6.
2. Амиров Н. Х. Актеры вместо пациентов / Н. Х. Амиров, А. С. Созинов, С. А. Булатов // Медицинская газета. – 2008. – № 35. – С. 10.
3. Методика «Стандартизованный пациент» как этап формирования клинического мышления у будущих врачей. Булатов С. А., Пальмова Л. Ю. // Вестник современной клинической медицины. – 2009. – № 4, том 2. – С. 33–36.

Сандуляк Т. В.¹, Клименко Т. М.², Знаменська Т. К.³

Харківська медична академія післядипломної освіти, каф. неонатології:
¹доц., к. мед. наук; ²зав. каф., д. мед. наук, проф.; Державна установа «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», ³заступник директора з перинатології, д. мед. наук, проф., Президент Асоціації неонатологів України.

ВИКОРИСТАННЯ КОНТЕНТУ ВООЗ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТА СТАЦІОНАРНОЇ ОСВІТИ В ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ НАВЧАННІ ТА ПРИ СТВОРЕННІ ПРОГРАМ ОЦІНКИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я НОВОНАРОДЖЕНИХ ДІТЕЙ

На сучасному етапі розвитку і вдосконалення післядипломної освіти одним з важливих шляхів є широке використання інформаційно-комунікаційних технологій та дистанційної освіти, що стало можливим завдяки впровадженню Інтернету та комп'ютерних технологій у процес навчання і постійного користування електронною інформацією в навчальних і лікувальних закладах, і зростанням кількості комп'ютерів у населення [1]. Близько 10 слухачів з групи в 14–15 осіб мають постійний вихід в Інтернет з власних планшетів, смартфонів, айфонів або забезпечені необхідною технікою на робочому місці. За даними ВООЗ [2], з 53 країн Європи у 36 витрати на електронну охорону здоров'я з 2012 року збільшились удвічі, а охоплення комп'ютерними технологіями в медичній галузі та сфері управління охороною здоров'я становить понад 75 % закладів та організацій, у решти країн, в т. ч. і в Україні – 50 % закладів.

Сучасна електронна охорона здоров'я визначається як використання електронних засобів для надання інформації, ресурсів і послуг, пов'язаних з охороною здоров'я, та охоплює безліч областей, як медичні картки, мобільний збір і аналітичну обробку даних, телемедичні консультативні

центри, діагностичні та лікувальні алгоритми і протоколи, посібники, підручники, симуляційні навчальні класи та ін. Дистанційне використання електронної охорони здоров'я в практичній діяльності та навчальному процесі дозволяє отримувати інформацію у потрібному місці і в потрібний час, забезпечуючи надання широкого кола освітніх послуг індивідуального характеру одночасно як великій кількості людей, так і окремим користувачам. Організаційно-методичні питання використання контентів різних організацій для дистанційного навчання в умовах Асоціації неонатологів України та профільних кафедр неонатології для безперервної освіти і підвищення кваліфікації лікарів неонатологів і суміжних спеціалістів, які надають медичну допомогу новонародженим, за останні роки стало легше впроваджувати завдяки вільному доступу до контентів ВООЗ та інших організацій. Окрім нашого, щодня збільшується кількість сайтів для самостійного навчання та практичної роботи лікарів, котрі пропонують доповіді та презентації, майстер-класи провідних спеціалістів, навчальні матеріали і посібники, атласи, програми оцінки фізичного розвитку, калькулятори для різноманітних лікувальних заходів, засоби обліку та оперативного аналізу медичної інформації та ін., куди можна заходити з реєстрацією і без неї та де у вільному доступі надають у безкоштовне користування інтелектуальні продукти, наукові праці і практичні документи, та де лікарі в інтерактивному спілкуванні між собою, обмінюються досвідом роботи примножуючи свої знання та вміння.

Мета роботи: показати можливості і вимоги до інтеграції системи охорони здоров'я новонароджених України в Європейський медичний простір. Для досягнення поставленої мети необхідно: а) закінчити формування перинатальних центрів України [3]; б) упровадити програму ВООЗ 2013 року «Здоров'я – 2020» [4]; в) створити повноцінну медико-соціальну інформацію з урахуванням вимог «Методичного посібника для оцінки інформаційних систем і розробки та зміцнення стратегій інформації охорони здоров'я» ВООЗ 2015 року [5]; г) упровадити інструменти оцінки якості амбулаторної [6] 2013 року і стаціонарної допомоги матерям і дітям [7] 2014 року та «Навчальний пакет з ефективної перинатальної допомоги», 2-е видання 2015 року [8]; д) використовувати «Інструмент самооцінки виконання основних оперативних функцій громадської охорони здоров'я в Європейському регіоні ВООЗ», 2015 року [9].

Україна, як і інші пострадянські країни, успадкувала та зберегла стару систему охорони здоров'я Семашко з обмеженим фінансуванням упродовж багатьох років, і з незакінченою реформою медицини упродовж 2014 року увійшла в гуманітарну кризу. Велика частина загальних витрат на охорону здоров'я сплачується з кишені населення (42,8 % у 2013 році), а лікувально-профілактичні заклади і домогосподарства стикаються з неадекватним захистом від зубожіння і руйнації, необхідністю покриття катастрофічних витрат та надання медичної допомоги постраждалим від

конфлікту на Сході країни [10]. Внаслідок цього призупинено програму створення перинатальних центрів, частково відмінена система санітарного нагляду, суттєво зменшено витрати на імунізацію та ін. програми. В таких умовах вкладати необхідні кошти у розвиток електронної медицини за рахунок держави стало неможливим і потрібно шукати інші резерви покращення умов праці, забезпечення інформацією та нові форми навчання лікарів.

Впровадження нового в практичній діяльності неонатологічної служби та обмін досвідом викладання і освітніми програмами з колегами європейських країн значною мірою підтримуються за кошти Асоціації неонатологів та самих лікарів. В умовах незакінченого реформування медицини та скрутного фінансування ми охоче скористались наданою ВООЗ можливістю користуватись контентом електронної охорони здоров'я матерів та новонароджених Європейських держав з розвиненою медициною, який надає Бюлетень ВООЗ та інші джерела цієї організації. Місією Бюлетеня ВООЗ є "публікувати і поширювати наукову інформацію з громадської охорони здоров'я, що має міжнародне значення, та надати можливість політикам, дослідникам і практикам бути більш ефективними в діяльності, що спрямована на поліпшення стану здоров'я, особливо серед неблагополучних груп населення" [11, С.75.– Bulletin WHO № 94, 2016].

Усі перелічені документи [4–9] для впровадження в охорону здоров'я новонароджених та методичні посібники до їх використання надані у вільне користування в електронному вигляді російською та ін. офіційними мовами ВООЗ, а до деяких з них ще й розроблені готові для впровадження програми обліку та аналізу інформації на рівні громади та держави [9].

У вересні 2012 р. запропонована, а з 2013 р. прийнята до виконання програма ВООЗ «Здоров'я – 2020», яка складається з 3 частин: 1) надання нового імпульсу заходів для забезпечення охорони здоров'я і благополуччя: загальна ситуація і рушійні сили; 2) застосування науково обґрунтованих стратегій, що дають позитивні результати та залучення зацікавлених сторін для їх виконання; 3) підвищення ефективності реалізації, вимог, підходів і навчання кадрів. Щоб упровадити політику «Здоров'я – 2020» від уряду, місцевих керівників, вчених і фахівців України потрібно визнати і активно впроваджувати чотири пріоритетні галузі стратегічних дій: інвестування в здоров'я на всіх етапах життя людини та розширення прав і можливостей громадян; припинення зростання та зниження тягаря основних неінфекційних та інфекційних захворювань; зміцнення орієнтованих на людину систем охорони здоров'я і розвиток потенціалу охорони громадського здоров'я, а також підвищення готовності та удосконалення епідеміологічного та реагування при надзвичайних ситуаціях; зміцнення місцевих громад і створення для них підтримуючого

політичного та фінансового середовища, а також втілення механізму моніторингу політики «Здоров'я – 2020».

Щоб надати підтримку державам у здійсненні моніторингу політики «Здоров'я – 2020» експертні групи фахівців ВООЗ розробили об'єктивні індикатори благополуччя і вимірювання добробуту для шести цільових орієнтирів охорони здоров'я, що схвалені у вересні 2013 р., а з квітня 2014 р. прийняті до виконання 53 державами Європи, в т. ч. і Україною [12]. Розпочато імплементацію цільових орієнтирів та індикаторів політики «Здоров'я – 2020» у державі і регіонах як критеріїв ефективності роботи системи охорони здоров'я, а саме: 1) скорочення передчасної смертності населення та зменшення попереджуваної неонатальної, дитячої смертності від керованих причин; 2) уникнення материнської смертності; 3) підвищення середньої тривалості життя, особливо чоловіків; 4) зменшення соціальної несправедливості (досягти цільовий орієнтир у сфері соціальних детермінант шляхом зменшення коефіцієнта Джині – показника перерозподілу доходу на кожного жителя країни; покращити забезпечення якісними та безпечними продуктами харчування і питною водою та інші); 5) підвищення рівня добробуту населення; 6) досягнення загального охоплення «правом на здоров'я» міського і сільського населення країни, і в усіх вікових групах, та перейти від декларації до досягнення принципу "здоров'я – одне з основних прав людини".

ВООЗ оголосила принцип справедливості як основну соціальну детермінанту здоров'я. Принципи справедливості відображені у прийнятій в 2011 р. Ріо-де-Жанейрської політичної декларації соціальних детермінант здоров'я: «Ми знову підтверджуємо, що несправедливості по відношенню до здоров'я всередині країн та між країнами є політично, соціально та економічно неприйнятними, а також дискримінаційними і значною мірою попереджуваними, а сприяння справедливості щодо здоров'я є важливим для сталого розвитку та кращої якості життя і добробуту для всіх, що також сприяє миру та безпеці» [13]. Стратегії досягнення рівності у випадку охорони здоров'я і забезпечення сталого розвитку повинні здійснюватися одночасно, відображаючи взаємозв'язок між соціальними, екологічними та економічними аспектами навколишнього середовища та дотриманням справедливості по відношенню до цього і майбутніх поколінь.

Стратегія дій урядів, спільнот і громад в країнах Європи – запровадити розроблений інструмент самооцінки виконання оперативних функцій громадської охорони здоров'я і враховувати політику «Здоров'я – 2020» при розробці наукових і практичних програм моніторингу здоров'я населення.

«Здоров'я – 2020» визначає аспекти і фактори складових здоров'я дитини та ключові положення для моніторингу здоров'я новонароджених: 1) щоб спланувати належний медичний догляд відповідно до потреб

дитини, рекомендується здійснити не менше трьох оглядів: «на 3-й день, між 7–14 днями і через 6 тижнів після народження», ВООЗ, 2013; 2) дотримуватися «Єдиних профілактичних заходів» для запобігання інфекцій; 3) проводити комплексне і систематизоване обстеження; 4) чітко і ретельно реєструвати отримані дані і передавати їх сім'ї та в організації системи охорони здоров'я; 5) обстеження слід проводити відповідно до потреб матері і дитини.

Користуючись матеріалами ВООЗ та засадами «Здоров'я – 2020» нами розроблені критерії та алгоритм оцінки стану здоров'я новонароджених [14], які успішно впроваджені у закладах охорони здоров'я Харківщини.

Висновок: складові поняття «здоров'я» за визначенням ВООЗ з урахуванням вимог програми «Здоров'я – 2020» адаптовані до потреб новонароджених, розроблені критерії та алгоритм оцінки стану їхнього здоров'я та сформовано матрицю для динамічного спостереження та проведення клінічного аудиту якості медичної допомоги.

Перспективи подальших досліджень. Доопрацювання та широке впровадження у клінічну практику критеріїв душевного та духовного здоров'я та поширення соціальних детермінант здоров'я, прийнятих в країнах з розвинутою медициною, впровадження політики «Здоров'я – 2020».

Література:

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» № 537 –V від 09.01.2007 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С.102.

2. «От инноваций к реализации: электронное здравоохранение в Европейском регионе ВОЗ» Режим доступа : <http://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/from-innovation-to-implementation-ehealth-in-the-who-european-region-2016>

3. Антипкін Ю. Г., Знаменська Т. К., Дудіна О. О., Куріліна Т. В. Регіоналізація перинатальної допомоги в Україні – сучасний стан проблеми / Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – Т. V, № 3 (17), 2015. – С. 5–15.

4. Здоровье – 2020 – основы европейской политики и стратегия для XXI века / ВОЗ.ЕРБ, 2013. – 225 с. <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents>

5. Методическое пособие для оценки информационных систем, разработки и укрепления стратегий информации здравоохранения / ВООЗ, ЕРБ. Перевед. с англ. оригинала: Support tool to assess health information systems and develop and strengthen health information strategies. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2015.–104с. Режим доступа : <http://www.euro.who.int/ru/publications/abstracts/support-tool-to-assess-health->

information-systems-and-develop-and-strengthen-health-information-strategies

6. Инструмент для оценки качества амбулаторной помощи во время беременности и в послеродовом периоде женщинам и новорожденным / Программа охраны сексуального и репродуктивного здоров'я // ВОЗ.ЕРБ, 2013. – 98с. http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/232138/RUSv_ANC_tool_-final_30.06-2013_revised.pdf

7. Инструмент для оценки и улучшения качества стационарной помощи женщинам и новорожденным. Систематический, основанный на стандартах подход, предполагающий широкое участие всех заинтересованных сторон. 2-ая редакция / ВОЗ, 2014. – 204 с. <http://www.euro.who.int/ru/health-topics/Life-stages/maternal-and-newborn-health/publications/2014/hospital-care-for-mothers-and-newborn-babies-quality-assessment-and-improvement-tool>

8. Учебный пакет по эффективной перинатальной помощи (ЭПП) 2-ое изд., 2015. – 195 с. Учебные модули ЭПП: Модуль N – здоровье новорожденного <http://www.euro.who.int/ru/health-topics/Life-stages/maternal-and-newborn-health/activities-and-tools/effective-perinatal-care-epc-training-package/epc-training-newborn-modules-modules-n>

9. Инструмент самооценки выполнения основных оперативных функций общественного здравоохранения в Европейском регионе ВОЗ(2015) / ЕРБ ВОЗ. – 2015. – 135 с. Режим доступа : <http://www.euro.who.int/ru/health-topics/Health-systems/public-health-services/publications/2015/self-assessment-tool-for-the-evaluation-of-essential-public-health-operations-in-the-who-european-region-2015>

10. Lekhan V, Nitzan- Kaluski D, Richardson E. Health system developments in former Soviet countries/ Eurohealth. Incorporating Euro Observer – Vol.21. – No.2.– 2015. – P.14–16. <http://www.healthobservatory.eu>

11. Guidelines for contributors - W H O /Bull. World Health Organ.– 2016. – 94.– P. 75–76. |doi: <http://dx.doi.org/10.2471/BLT.15.990116>.

12. Целевые ориентиры и индикаторы для политики Здоровье-2020. Версия 2 / ВОЗ,2014.–88с. <http://www.euro.who.int/ru/health-topics/health-policy/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being/publications/2014/targets-and-indicators-for-health-2020-version-2>

13. Ріо-де-Жанейрська політична декларація з соціальних детермінант здоров'я. Женева, ВООЗ, 2011. / Стратегія дій урядів і соціальних спільнот – соціальна справедливість щодо здоров'я. <http://www.who.int/>

14. Сандуляк Т. В.Алгоритм і критерії оцінки стану здоров'я дітей раннього віку / Современная педиатрия. – 2015. – № 6 (70). – С. 35–39.

Наукове видання

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – СТАРТ ІЗ
СЬОГОДЕННЯ В МАЙБУТНЄ**

Збірник науково-методичних праць
II Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

(Українською та російською мовами)

Комп'ютерне верстання К. О. Кузнєцова

Підписано до друку 27.04.2016 р. Формат 60х84/16.

Папір офсетний. Друк ризографічний

Обл.-вид. арк. _____. Ум. др. арк. _____.

Тираж 100 пр. Ціна договірна.

61022, Харків, майдан Свободи, 4,
Видавництво Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Надруковано ФОП Петрова І. В.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79, к. 137,
тел. (057) 362 01 52